İKİ AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ • SAYI 04 • HAZİRAN-TEMMUZ 2007 • 8 YTL

NOTOS ÖYKÜ 04

YAŞAMINIZI DEĞİŞTİRİR

Felisberto Hernández
Chinua Achebe
Neil Gaiman
Kadri Öztopçu
Hüseyin Peker
Hasan Özkılıç
Kemal Ateş
Tahsin Yücel
Şavkar Altınel
Sema Kaygusuz
Hakan Şenocak
Murat Yalçın
Şükran Fanmaz
Semih Gümüş
Selim İleri
Nedim Gürsel
Rıza Kıraç
Yaqob Tilermeni
İlker Karakaş
Özge Baykan
Celâl Üster
Birsen Ferahlı
Asuman Susam
Nihan Eren
Birgül Oğuz
Bülent Ata
Ayşe Akaltun
Murat Özyaşar

Yazar Olabilir miyim?
Genç yazar adaylarına öneriler

Doğan Yarıcı
"Has edebiyat" kabul görmüyor

Müziğin içinden geçen edebiyat
Mircan ve Mehmet Güreli

Yaşar Kemal'in seçtikleri

ISSN 1307-1181

içindekiler

AGANTA

3 Conrad, Granta, Pamuk Fransa'da...

ÖYKÜ

10 **Felisberto Hernández**
Kanarya Mobilyaları

12 **Chinua Achebe**
Ölü Adamın Patikası

16 **Neil Gaiman**
İki Düzine Karatavuk Vakası

26 **Kadri Öztopçu**
Kuş Oltası

31 **Hüseyin Peker**
Yılancı

34 **Hasan Özkılıç**
Yeşil Kurbağalar

38 **Kemal Ateş**
Kurnaz Köstebek

54 **Hakan Şenocak**
Esmerce

59 **Murat Yalçın**
Sırtı Dönük Kadınlar

62 **Şükran Farımaz**
Kuyu

81 **Rıza Kıraç**
Yazılamamış Bir Romanın İlk Notları

84 **Yaqob Tilermeni**
Aşktan Geliyorum

88 **İlker Karakaş**
Cin Tonik

92 **Özge Baykan**
Su Eleştirmenleri

113 **Nihan Eren**
Nehirşehir

117 **Birgül Oğuz**
Pepe

120 **Bülent Ata**
Ve Öylece Uyusa O da

123 **Ayşe Akaltun**
Çocuk Kalbim

YAŞAR KEMAL'İN SEÇTİKLERİ

44 **Sabahattin Ali** Kağnı

SÖYLEŞİ

40 **Doğan Yarıcı**
"Has edebiyat" kabul görmüyor

110 **Celâl Üster**
"Çevirmen bukalemun gibi olmalı."

GÜNÜN KONUSU

66 **Yazar Olabilir miyim?**
Genç yazar adaylarına öneriler
Semih Gümüş, Selim İleri, Nedim Gürsel, Tarkan Barlas, Berrin Karakaş, Özlem N. Yılmaz, Yalçın Tosun, Barış Behramoğlu, Seray Şahiner, Özge Baykan, Murat Özyaşar, Gülçin Karaş Duman, Sırma Köksal, Faruk Duman

GÜNLERİN GETİRDİĞİ

106 **Müziğin İçinden Geçen Edebiyat**
Mircan, Mehmet Güreli

YAZI

15 **Chinua Achebe**
Kültürlerin Kavşağı, Modern Afrika

47 **Tahsin Yücel**
Sabahattin Ali Öyküleri

50 **Şavkar Altınel**
Korkunç Kar Adamının Hikâyesi

52 **Sema Kaygusuz**
Hayvanın Sesi

96 **Birsen Ferahlı**
Erdal Öz: İki Çocuğun Devr-i Âlemindeki Üçüncü Çocuk

102 **Asuman Susam**
Geyikler, Annem ve Almanya

ARKA SOKAK EFSANELERİ

126 **Murat Özyaşar** Çift Kâğıt

ESKİDEN, HABERLER

136 **Turgut Çeviker**

NOTOS ÖYKÜ

İki Aylık Edebiyat Dergisi
Sayı 04 • Haziran-Temmuz 2007 • 8 YTL

Genel Yayın Yönetmeni
Semih Gümüş

Yayın Koordinatörü
Aslı Dülgeroğlu

Editör
Sine Ergün

Katkıda Bulunanlar
Şavkar Altınel, Z. Heyzen Ateş, Turgut Çeviker, Hasan Özkılıç, Çiğdem Öztürk, Nida Nevra Savcılıoğlu, Derviş Şentekin, Faruk Ulay

Kapak ve Logo
Mehmet Ulusel

Grafik Uygulama
Songül Arslan

Reklam ve Halkla İlişkiler
Aslı Dülgeroğlu
asli@notoskitap.com

Abonelik
info@notoskitap.com
Posta çeki hesap no: 5287565
Garanti Bankası hesap no: 068-6612006

Yayıncı
Notos Kitap Yayınevi

Sahibi ve Yazıişleri Sorumlusu
Semih Gümüş

Yönetim Yeri
Türkgücü Caddesi, 2/4, Boğazkesen,
Firuzağa Mahallesi, Beyoğlu
34425 İstanbul
Tel: 0212 243 49 07
Faks: 0212 252 38 05
e-posta: editor@notoskitap.com
KKTC fiyatı: 10 YTL

Yayın Türü
Yerel, Süreli Yayın

Baskı ve Cilt
Ertem Basım Yayın Dağıtım
San. ve Tic. Ltd. Şti.
Nasuh Akar Mahallesi, 25. Sok., No: 19
Balgat-Ankara
0312 284 18 14

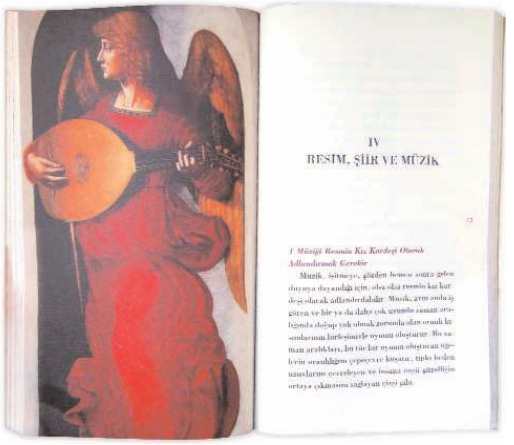
Dağıtım
DPP, 0212 622 22 22

İlk kitaplar çıktı. *Semih Gümüş*

NotosÖykü, Notos Kitap Yayınevi'nin ortaya çıkış sürecinde oynadığı rolü, okurlarının desteğiyle pekiştiriyor.

NotosÖykü'nün ikinci sayısının birinciye göre yüzde 22 oranında daha çok basıldığını belirtmiştik. Bu arada satış sonuçlarını aldık ve ikinci sayının satışı da birinciye göre yüzde 23 oranında arttı. Bu rakamlar bizi yolun başında kandırmıyor. Dergimizin satışı elbette kesintisiz biçimde artmayacak, tepe noktasına ulaştıktan sonra biraz aşağı salınıp kendine en uygun satış düzeyini bulacak.

Öngörümüz şu ki, ilk altı sayı boyunca bu artış sürecek; yaz aylarında yerinde sayarsa eğer, bunu olağan karşılayacağız; çünkü Ekim 2007'de yayımlanacak 6. sayımızla Nisan 2008'de yayımlanacak 9. sayımız arasında da şu anda kestiremeyeceğimiz bir yükseliş yaşadıktan sonra, hedef bulunacak. Bu öngörülerin elbette bir gelecek tasarımı olarak okunması daha doğru olur.

IV

RESİM, ŞİİR VE MÜZİK

1 Mayıs'ta ilk iki kitabını yayımlayan Notos Kitap, *NotosÖykü*'yü yayımlamakla sınırlı kalmamayı baştan tasarlamıştı. Leonardo da Vinci'nin *Paragone: Sanatların Karşılaştırılması* kitabının birkaç özelliği var. Büyük Leonardo'nun kendi yazdığı bu önemli metin Türkçede ilk kez yayımlanıyor. Öte yandan, İtalyanca aslından yapılan çeviri, edebiyat dünyamızı zenginleştiren pek çok çevirinin sahibi Kemal Atakay'ın. Notos Kitap'ın özel tasarımlı "Büyük Kitaplar" dizisinde yayımlanması da ayrıca *Paragone*'yi bir kitap olarak zenginleştirdi. Otuz renkli resmin bulunduğu *Paragone*, Notos Kitap'ın yayıncılığımıza ilk kitabında yaptığı anlamlı bir katkıya dönüştü. Yaşar Kemal'in *Pis Hikayesi* de bu diziyi çok iyi tamamladı.

Kitap yayıncılığının son yıllarda büyük ölçüde ticari amaçlar içinde niteliğini yitirmeyi sürdürdüğü koşullara ancak küçük, nitelik kaygısını her şeyin üstünde tutan, bizde örnekleri yok ama, belki "butik" yayınevleri yeni pencereler açacak. Yoksa beton duvarların görkemine kapılan büyük yayınevleri ile raf payını yükseltip kısa erimli kaptıkaçtılarla yayıncılığın saygınlığını yıpratan yeni tipteki ticari yayınevleri, nitelikli kitaplar yayımlama amacını neredeyse gözden düşürmek üzere.

Notos Kitap sözünü ettiğimiz bu yayınevleri arasına girecek güce sahip değil. Kendi küçük, amacı büyük. Kitapsever okurların tutkuyla sarılacağı, en ince ayrıntılara varıncaya dek titizlikle tasarlanmış, iyi basılmış, editörlüğü iyi yapılmış kitaplar yayımlamak, amacının büyük bölümünü dolduruyor.

NotosÖykü'nün okurları aynı zamanda Notos Kitap'ın da izleyicisi olursa, aradığımız buluşma gerçekleşmiş olur. Notos Kitap gibi özel yayınevlerini sıkıştırıp yok eden ekonomik sorunları da ancak böyle aşabileceğimizi düşünüyoruz.

Kısacası, yolun ikinci dönemecini geçmiş olduk. Alınacak daha çok yol var...

Not: *GençNotosÖykü* çalışmamız sürüyor...

Ansiklopedi Projesi

Alışılmışın dışında bir ansiklopedi nasıl hazırlanır?

Ne demişti büyüklerimiz: Yeni fikirlerle çıkagelmek kolay, bunları hayata geçirmek zor. Amerikalı üç genç hanım, Tisa Bryant, Miranda Mellis, Kate Schatz zoru başarmak üzere. Tisa New York'a yaşıyor, Miranda ve Kate San Francisco'da. Brown Universitesi'nde okurken tanışmışlar. Üçü de diplomalı edebiyatçı. Üniversite bittiğinde herkes kentine dönüyor ama ilişkiyi kesmiyorlar; üniversite günlerinde oluşturdukları bir projeyi uygulamaya koymaya çalışıyorlar. Bir ansiklopedi yayımlamak istiyorlar. Alışılagelmişin dışında, geleneksel yaklaşımın ne kertede sağlıklı, doğru, nesnel olduğunu sorgulayan bir ansiklopedi. Sözcüklere tam karşılık arayanları düş kırıklığına uğratacak, kurgu bir ansiklopedi. Önce bir yayınevi kuruyorlar, adını Ansiklomedia koyuyorlar. Yayınevinin temeli 2004 yılında atılıyor. İlk projelerinin adı da elbette Ansiklopedi Projesi. Bir sonraki adım, ABD'deki yazarlara baş vurup katkıda bulunmalarını istemek. Bunu da beceriyorlar. Yüzlerce yazardan sözcükler, terimler, karşılıkları gelmeye başlıyor.

Üç arkadaşın umulmadık girişiminin ilk cildi yayımlandı.

Editörlüğünü yine üç kafadarın yaptığı ve "A-E"yi kapsayan ilk cilt geçtiğimiz Ocak ayında çıkıyor. Sonuç: Olağanüstü bir kitap var karşımızda.

114 yazar ve sanatçı öykü, deneme, oyun, şiir, resim, fotoğraf ve videolarıyla yer alıyor 336 sayfalık bu ilk ciltte. Birkaç yazar, seçtikleri sözlere/sözcüklere buldukları karşılıklarla öne çıkıyor.

Sözgelimi Eileen Myles "Yazarın Ölümü" maddesini "Erkeklerin küçülen penislerini gizlemek için icat ettiği Modernist bir aptallıktır." olarak doldurmuş. Yine Eileen Myles'in "Anekdot"a verdiği karşılık: "Öyküyü yok eden bir ad." "Cesaret" maddesini Diane Williams'ın yarım sayfalık bir öyküsü açıklıyor. "Brezilya"nın ne olduğunu bilmek içinse "Denouément" sözcüğüne bakmak gerekiyor. "Ansiklopedi" sözcüğünün karşılığına baktığımızdaysa ansikopediler konusunda son sözü söylemiş Borges'in bir öyküsünü buluyoruz.

Son derece keyifle okunan bir kitap Ansiklopedi Projesi'nin ilk cildi. Sırada yılda bir yayımlanacak dört cilt daha var.

İlgilenenlerin Proje'nin internet sitesine uğramaları önerilir: http://www.encyclopediaproject.org

Kitap filmden kötü olsa da

Brokeback Dağı Oscar ödüllerine aday olduğu günden bu yana yaklaşık 50 milyon kişi tarafından izlendi, büyük tartışmalara yol açtı, vasattan muhteşeme çok çeşitli eleştiriler ve övgüler topladı. Peki filme konu olan öykünün yazarı? Annie Proulx da görünüşe göre filmin keyfini sürenlerden. İlk çıktığında ciddi eleştiriler alan *Close Range: Wyoming Stories* kitabı filmle beraber büyük bir satış grafiği elde ederek yazarına milyonlar kazandırdı. Ayrıca yayıneviyle çok iyi bir anlaşmaya da imza atan Proulx'un yeni kitabının aralık ayında piyasaya çıkması bekleniyor. Proulx 1994 yılında Pulitzer Ödülü kazanan kitabı *The Shipping News*'ün bile böyle bir satış rakamı elde etmediği yorumunda bulundu.

Soykırım reddine beş yıl

Mannheim'da yapılan bir mahkemede Almanya doğumlu dünya çağında yayınladığı Yahudi karşıtı kitaplarla tanınan Ernst Zündel Nazi'lerin milyonlarca Yahudiyi öldürdüklerini reddettiği için beş yıla çarptırıldı. Zündel daha önce yaşadığı benzer sorunlar nedeniyle Kanada'ya kaçmıştı.

Polonya'da Joseph Conrad Yılı

Gerçek bir serüvenci, büyük bir yazarın yurduna dönüşü...
Conrad, sağlığında "para için" başka dilde yazmakla suçlanmıştı.

Polonyanın, asi oğlu Joseph Conrad'la barışma süreci devam ediyor. *Nostromo* ve *Lord Jim* gibi iki önemli romanı yıllar önce Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Klasikler" dizisinde yayımlanan, ama Türkçede okurların daha çok ***Karanlığın Yüreği*** romanıyla tanıdığı Conrad'ın alabildiğine ilginç bir hayat hikâyesi var.

Gerçek adı Józef Teodor Konrad Korzeniowski olan romancı, on dokuzuncu yüzyılın ortasında Polonya'da dünyaya gelmiş, neredeyse çocuk denecek yaşta gemici olmak için ülkesinden ayrılıp yıllarca dünyayı dolaşmış, sonra da İngiltere'ye yerleşip İngilizce kaleme aldığı yapıtlarıyla kendini büyük bir yazar olarak kabul ettirmiş.

Sağlığında sık sık Polonya'yı terk etmekle ve "para için" başka bir dilde yazmakla suçlanan Conrad'ın giderek ülkesinde kabul görmeye başladığı bir gerçek. 1924'te İngiltere'deki cenazesine Polonya elçisinin bir temsilcisi de katılmış, 1957'de de komünist Polonya hükümeti romancının resmini taşıyan bir pul çıkarmış. Doğumunun yüz ellinci yılı olan bu yıl ise Polonya da "Joseph Conrad Yılı" olarak kutlanıyor. Yolu 15 Ağustos tarihine kadar Varşova'ya düşecek edebiyatseverler şehrin Edebiyat Müzesi'ndeki zengin Conrad sergisini gezebilecek. Bu arada,

Polonya'nın asi çocuğu Conrad.

başka dillerde sanat üretmenin artık Polonya'da yaygın olduğu, ama ne yazık ki her zaman para getirmediği anlaşılıyor. Ünlü yönetmen Andrew Wajda'nın 1976'da Conrad'ın aynı adlı yapıtından filme aldığı *The Shadow Line*'nın, bütünüyle İngilizce olmasına rağmen, Batı Avrupa'da gösterime girmemiş olması ülkede şikâyet konusu.

Kanafani tartışılıyor

Filistin edebiyatında bir İsrailliyi ilk kez insani özellikleriyle ele alan yazar olarak kabul edilen Kanafani'nin ***Return To Haifa*** kitabı New York Üniversitesi'ndeki Kevorkian Center'da "Edebiyatta Öteki" sempozyumun açılış konusuydu. Üniversitede yüksek güvenlik önlemleri alınan, Elias Khoury, Yitzhak Laor and Yael Lerer'in konuşmacı olarak katıldığı sempozyumda herhangi bir sorun çıkmadı. (İsrail edebiyatındaki ilk sempatik Filistinli figürü olaraksa A. B. Yehoshua'nın *The Lover* kitabındaki Naim kabul ediliyor.) Sempozyuma katılımın yoğunluğu dikkat çekiciydi. Aynı seminerde Iraklı Hristiyan Sinan Antoon'un eserlerine de yer verildi. Ortadoğulu yazarların gördüğü ilginin özellikle Irak savaşından beri arttığı belirtiliyor. (*New York Times*)

Kanafani

Kitap ekleri tehlikede mi?

Yalnızca beş altı yıl öncesine kadar ABD'deki bütün belli başlı gazeteler kitap ekleri verirken bu rakamın beşe düşmüş olması (*Washington Post, San Francisco Chronicle, Chicago Tribune, San Diego Union-Tribune ve New York Times*) yeni bir soruyu gündeme getiriyor:

Kitap ekleri yok olacak mı?

Yakın zamanda Atlanta gazete-dergi grubunun da kitap eklerini iptal etme kararıyla ateşlenen tartışma uzayacağa benziyor.

Okurlar karşı çıksa da kitap eklerinin kaldırılmasındaki en temel neden yayınevlerinin kitap tanıtımlarını bu ekler aracılığıyla değil, televizyon ve internet aracılığıyla yapmayı tercih etmeye başlamaları gösteriliyor.

Rus usülü Alice Harikalar Diyarında

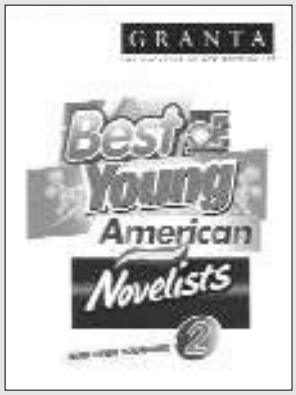

Dünya Charles Lutwidge Dodgson'ın ya da bilinen adıyla Lewis Carrol'un doğumunun 175. yılını kutlarken Alice'in maceralarıyla ilgili bilinmezlikler de gündeme geliyor, bunlar arasında en dikkat çekenler de Nabokov'un yazdığı *Alice*. 1879'da İngiltere'de çok tutulmuş olan bu çocuk kitabı Rus yayıncıların eline geçtiğinde, "çocukların anlamayacakları" bir kitap olarak değerlendirerek dönemin Rus çocuk edebiyatı akımına uygun ahlaki değerleri güçlendirecek biçimde çevirttiriyor, yeniden yazdırıyorlar. Bu iş de o dönem genç bir yazar olan Nabokov'a veriliyor. İşte Alice'in "rus usülü" maceraları şimdilerde edebiyat dünyasının en çok konuştuğu konulardan..

Laiklik engelini aşmanın yolu

ABD'de dini konuların devlet okullarında verilen eğitimden uzak tutulması konusundaki tartışmalar çeşitlilik kazanıyor. Yüksek mahkemenin müdahaleleriyle dini konuların müfredattan uzak tutulması sağlanmıştı ancak Georgia eyaletinde yaşanan bir gelişme tartışmayı başka bir boyuta taşıdı: Edebiyat dersinde İncil'in ele alınması. Birçok okul muhafazakâr bir eyalet olan Georgia'da bu fikre sıcak bakıyor. Konunun mahkemelere taşınıp taşınmayacağı şimdilik bilinmiyor.

Granta'nın Genç Amerikalıları

İngilterede yayımlanan edebiyat dergisi *Granta*, 1979 yılında kendini yenilemeye karar verdiğinde, editörleri manifestomsu bir girişle süslemişti tasarımdan içeriğe dek elden geçirilmiş yeniden doğuşlarını: "Avrupa cephesinde yayımlanmaya değer yeni bir şey yok. Biz heyecanlı metinler arıyoruz ve bu metinlerin çoğu Amerikalı yazarların kaleminden çıkıyor, bundan böyle biz de sayfalarımızın çoğunu o yazarlara ayıracağız."

Foer

Dediklerini de yaptılar; *Granta* yeni Amerikan edebiyatının sergi salonu olarak sürdürüyor yaşamını. Doğrusunu söylemek gerekirse yeni yazarları yayımlama konusunda *Paris Review*'dan çok daha başarılı bir çizgisi var. *Granta* bir de "en iyiler" listesi geleneği başlatmıştı. İlk liste, 1983 yılında "Yeni İngilizler"i kapsayan listeydi. Martin Amis, Salman Rushdie listenin başını çekiyordu. 1996 yılında en iyi genç Amerikalı yazarları belirleyen ilk listenin başındaysa Jonathan Franzen vardı. Amis, Rushdi, Franzen ustalar arasına girdiğinden beri *Granta*'nın listeleri de ciddiye alınır oldu. Mayıs ayında çıkan 97. sayının tümü, on yıl aradan sonra yapılan ikinci "en iyi Amerikalı genç yazar" listesine ayrılmış. Listede 21 ad var. Adları ve yaşlarını sıralayalım: Daniel Alarcón (29), Kevin Brockmeier (34), Judy Budnitz (33), Christopher Coake (31), Anthony Doerr (33), Jonathan Safran Foer (30), Neil Freudenberger (31), Olga Grushin (35), Dara Horn (29), Gabe Hudson (35), Uzodinma Iweala (24), Nicole Krauss (34), Rattawut Lapcharoensap (28), Yiyun Li (34), Maile Meloy (34), Jess Row (32), ZZ Packer (34), Karen Russell (25), Akhil Sharma (35), Gary Shtyengart (34), John Wray (35).

Adlara ve yaşlara bakılırsa bu kez daha dikkatli davranılmış. Yaşlar o kadar genç değil; çoğunluk orta yaşına varmış bile. Adların bir bölümü de şimdiden kendilerine yer edinmiş durumda. Jonathan Safran Foer, listedeki en bilinen yazar. ***Everything is Illuminated*** (Her şey Apaydınlık) romanı daha tamamlanmadan film hakları satılmış, sonradan gelen iki romanı da aynı heyecanı yaratmıştı.

Olga Grushin de ilk romanı ***Sukhanovun Düşsel Yaşamı*** ile gözde yazarlar arasına girmiş biri. Olga Grushin İngilizce yazıyor ama İngilizce üçüncü dili. Rusyada doğmuş, Çek Cumhuriyeti'nde büyümüş ve okumak için ABD'ye gidip orada kalmış. İngilizceye olan hakimiyeti Nabokovunkiyle kıyaslanıyor. Listede Amerikan vatandaşı olarak doğmamış birkaç yazar daha var ki bu açıdan bakıldığında liste on yıl öncekine oranla daha çeşitli. Değişen zamanla değişen –ya da değişmeye zorlanan– tadlar... Özetlersek, listelere ve fal açmaya meraklı olanların ilgileneceği bir sayı ***Granta***nın son sayısı.

FARUK ULAY, Los Angeles

PEN-Saul Bellow Ödülü Philip Roth'un

Yazarını bulan ödül. Philip Roth ödülü tartışmasız hak ediyor...

Bellow

2800 üyeli PEN Amerika'nın 1963 yılında "Ayın Çeviri Kitabı"na vererek başlattığı edebiyat ödüllerine bu yıl bir yenisi eklenerek ödül sayısı on bire çıktı. İki yılda bir verilecek yeni ödülün adı Saul Bellow Ödülü ve ödüle değer bulunan ilk yazar da Philip Roth. Yeni ödül, adayların (Amerikalı olmaları gerekiyor) tüm yapıtları göz önüne alınarak veriliyor. Yeni ödülü Nobel'in Amerikan versiyonu olarak görenler var. Para prestiji arttırıyorsa, prestijli bir ödül çünkü 40.000 dolarlık bir çek veriliyor ödüllendirilen yazara. 2005 yılında ölen Saul Bellow'un adına bir ödül verme geleneği başlatma fikri PEN'in yalnızca bir yıl başkanlığını yapan Ron Chernow'dan çıkmış. Philip Roth'a ödülü vermek göreviyse yeni başkan Francine Prose'a düşmüş. Bu ilk ödülü Philip Roth'un alması rastlantı değil. Roth, Saul Bellow'dan etkilenmiş bir yazar ve Bellow'u William Faulkner ile birlikte yirminci yüzyıl Amerikan edebiyatının bel kemiği olarak niteliyor. Bellow gibi Roth'un romanları da toplumdan kopuk, entellektüel ama yorgun kafalı kişiliklerle dolu. Bellow, çağdaş toplumda Tanrı'nın ve dinin işlevini çoğu Yahudi olan antagonistlerin yardımıyla belirlemeye çalışırken Roth "yabancılaşma"ya daha sosyopolitik bir açıdan yaklaşıyor ve günün toplumuyla birlikte yakın Amerikan tarihini de sertçe sorguluyor. Chicago, iki yazarın da sevdiği kent. Kanada (Quebec) doğumlu Saul Bellow ABD'ye göçtüğünde her yazarın son durağı olan New York yerine Chicago'ya yerleşiyor ve ölene değin bu kentten ayrılmıyor ve hemen her romanındaki olaylar bu kentte geçiyor. New Jersey eyaletinde, Yahudi ailelerinin oturduğu Weequahic'de doğup büyümüş Philip Roth, Saul Bellow'un romanlarıyla ve yazarın kendisiyle Chicago'da yaşadığı yıllarda tanışıyor. Saul Bellow'un başyapıtı olarak kabul edilen ***Augie March'ın Serüvenleri*** Roth'un elinden düşürmediği kitaplar arasında. Beş kısa öyküden oluşan ilk kitabı ***Elveda Columbus***'ta Saul Bellow'un etkileri kolaylıkla görülebiliyor.

Ne ki Bellow genelde sessiz bir yazar olarak kalmayı seçmişken Philip Roth, ilk kitabıyla birlikte şimşekleri üstüne çekiyor; 1960'larda ırkdaşlarını fazla iğnelediği için ***Yahudilerden nefret eden Yahudi*** olarak damgalanıyor. ***Portnoy'un Feryadı***, ***Bir Komünistle Evlendim***, ***The Great American Novel***, ***The Counterlife, American Pastoral*** yeni tarışmalar açarken yazara iki Pulitzer Ödülü, üç PEN-Faulkner Ödülü getiriyor ve ***New York Times Book Review***'ın 2006 yılında Amerikan yazarları arasında yaptığı bir ankette son yirmi beş yılın en iyi yazarı seçiliyor. Dolayısıyla PEN/Saul Bellow Ödülü'nün ilkinin Roth'a verilmesi, onun tartışmasız önemli bir yazar olduğunu onaylayan ve büyük bir olasılıkla da adı konduğu gün kime gideceği belli olmuş bir ödül. Bazen de böyle oluyor işte; yazar ödülünü aramaya kalmadan ödül onu buluyor.

FARUK ULAY, Los Angeles

Türkiye, ABD ve Irak

Saqi Books, Mart 2007'de Türkiye, ABD ve Irak ilişkilerini mercek altına alan bir kitap yayımladı. William Hale'in yazdığı ***Turkey, the US and Iraq*** (Türkiye, ABD ve Irak) adlı kitap, 1920'lerden bu yana üç ülkenin ilişkisini irdeliyor. Yakın geçmişte ABD önderliğinde gerçekleşen Irak'ın işgalinde, meclis oylamasıyla ABD'yi desteklememe kararı alan Türkiye'nin, dünyanın süper gücüyle gerilen ilişkileri de kitabın konuları arasında. Kitabın yazarı William Hale, Türkiye dış politikası, modern Türkiye ve Türkiye'de ordu konularında yayınları olan bir akademisyen. Kitabın yayıncısı Saqi Books, Ortadoğu kültürüyle ilgili çeşitli kitaplar yayımlayarak kendine önemli yer edinen bir yayınevi. Yayın çizgisini yalnızca politika ve tarihle ilgili kitaplar oluşturmuyor. Edebiyat, felsefe, din, yemek gibi daha birçok alanda da kitap yayımlıyor.

Kitabın Merkez'inden:

Halk Hikâyeleri ve Söylenceler Yeniden Hayat Buluyor

Kerem ile Aslı'dan Şahmaran'a
Ferhad ile Şirin'den Elif ile Mahmut'a

Yüzyıllardır anlatılagelmiş, dilden dile, kuşaktan kuşağa geçmiş, pek çok öyküye, romana, hatta âşıklara esin kaynağı olmuş, kimi ezbere bilinen, kimiyse unutulmuş halk hikâyeleri ve söylenceler yeniden hayat buluyor, yeni kuşaklara kendini tanıtıyor. Her hikâyeyi bir başka usta yazarımızın çağdaş bir yorumla yeni baştan yazması bu dizimize renk kattı, zenginlik kazandırdı.

CEM KIZILTUĞ'UN ÖZEL ÇİZİMLERİYLE

MERKEZ FAYDA HOLDİNG

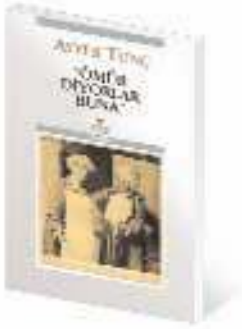
Sefa Mahmut Cad. No:39 Taksim / İstanbul Tel: 0212 237 45 02 03
info@merkezkitapcilik.com.tr İnternet Satış: www.merkezkitapcilik.com.tr

MK MERKEZ KİTAPLAR

kuşaktan kuşağa edebiyatla

Yeni kuşağın ustaları

Son dönem edebiyatımızın üç usta yazarı
yeni kitaplarıyla mayıs ayında okuyucu önüne çıkıyor.

AYFER TUNÇ
"ÖMÜR DİYORLAR BUNA"

Ayfer Tunç'tan yaşamla edebiyatı buluşturan bir öykülleştirilmiş söyleşiler kitabı...

MURAT GÜLSOY
İSTANBUL'DA BİR MERHAMET HAFTASI

Murat Gülsoy'dan kendine özgü kurgusuyla unutulmaz bir roman...

YEKTA KOPAN
KARBON KOPYA

Yekta Kopan'dan kurmacanın sınırlarını sorgulatan öyküler...

Çağdaş edebiyatımızın tadına varmak isteyenler için kaçırılmaz bir mayıs ayı...

CAN 25

www.canyayinlari.com

Sözcüklerle görmek dünyayı...

***Benim Adım Kırmızı* özyaşamöyküsel bir gerekçeyle resim sanatına dair bir roman yazma isteği yöneltmiş.**

Fransa'nın doktora düzeyindeki akademik kurumu Sosyal Bilimler Yüksek Okulu'nun (L'EHESS) davetlisi olarak iki konferans için Paris'e gelen Orhan Pamuk, bu konferanslardan ilkini 26 Nisan akşamı verdi.

Benim Adım Kırmızı'nın mimari bir titizlikle kurgulanış ve yazılış sürecini anlatan yazar, hayatının sekiz dokuz yılını bu romana verdiğini vurgularken, izleyiciler de bir eserin can bulma sürecinin ne kadar çileli ve emek yoğun bir süreç olduğunun ayırdına vardı. Orhan Pamuk, yaklaşık iki saat boyunca *Benim Adım Kırmızı*'yı kavramsal olarak nasıl geliştirdiğini, birbirinden farklı düşünce çerçevelerini, metafizik ve felsefe konularını nasıl romanına yerleştirdiğini, bunları aktarırken tüm fikirlerini nasıl eğlenceli biçimde okunabilir kıldığını anlattı.

Roman yazmanın tek bir itici gücü olmadığını, pek çok faktörün kendisini yazmaya yönelttiğini belirten Pamuk, yazarın baştaki amacıyla eserin son halinin her zaman bire bir örtüşmeyebileceğini söyledi. Orhan Pamuk'u *Benim Adım Kırmızı*'yı yazmaya yönelten ilk itici güç özyaşamöyküsel bir gerekçeyle, ressama ve resim sanatına dair bir roman yazma isteği olmuş. Sanatçının kâğıt üstünde kayan elinin aldığı hazzın ve bunun metafizik anlamının izinden giderek ressamla özdeşleşmeye çalışan Pamuk, önce romanının çerçevesine çağdaş Türk resmini yerleştirmeyi düşünür, ancak daha sonra resmiyle barışık yaşayan bir sanatçının dönemini kurgulamayı tercih ederek, resmetme sanatının zirvesini yaşadığı dönemlerden biri olan III. Murat'ın hükümranlığındaki İstanbul'u ele almaya karar verir. Çerçeveyi böylece belirledikten sonra, konuyla ilgili kitapları toplamaya, araştırmalar ve okumalar yapmaya, uzmanlarla konuşmaya, yavaş yavaş konusuyla ilgili derinleşmeye başlar.

Konferans mekânının akademisyen ve doktora öğrencileriyle dolu olduğu düşünüldüğünde, çok daha anlamlı bir motivasyona dönüşüyor Pamuk'un disiplini. Rönesans öncesinde Doğu ya da Batı minyatür sanatında büyük bir fark olmadığı, ayrımın Rönesans'la birlikte perspektifin ve portrenin resmin içine katılmasıyla başladığını, bu dönem itibariyle artık Doğulu hükümdarların da kendilerini ölümsüz kılmak için portrelerinin yapılmasını istediğini belirten yazar, bu sürece ilgi duyarak üzerinde düşünmek ve hakkında roman yazmak ister. Bu geçiş sırasında geleneksel olanın aldığı yara, bir dönemin kapanmasının hüznü, yazarın başlıca düşünce odakları olur. Önceden, gören gözün gördüğünü doğrudan yansıtmasından çok, zihindeki temsilin resme dökülmesi; Rönesans'la birlikte ise perspektifin bulunuşuyla, bunun algılama dünyasına getirdiği büyük değişiklik, bu değişimle birlikte, temsilin hangi yolla gösterileceği fikirleri *Benim Adım Kırmızı*'nın felsefi arka planlarından birini oluşturur. Bir başka felsefi arka plan ise, Batılılarla Batılı olmayanlar arasındaki fark; Batı dünyası Rönesans ve aydınlanmaya geçerken, Batılı olmayanların neden bu gelişmeyi yakalayamadılar düşüncesi. Ancak yalnızca bu kuramsal yaklaşımla romanının kimse tarafından okunmayacağını düşünen Pamuk, bu felsefi altyapılar üstüne inşa ettiği binaya kişisel etmenleri de ekler: sanatçı olmanın psikolojisi, adanmışlık, benzersiz olma arzusu, sanatçının iblisleri ve iç dünyasındaki fırtınalar da romanı okunur kılabilmek amacıyla yazarın gerçek hayatından alıntılarla 16. yüzyıl çerçevesinin içine girer. Ayrıca Tolstoy'vari bir tavırla okurunu eğitmek de isteyen Pamuk, bu eğitimi eğlenceli hale getirmek için roman karakterlerini tek tek konuşturarak, değişik bakış açılarından anekdotlar anlattırır onlara.

Yazarın *Benim Adım Kırmızı*'nın içine yerleştirdiği bir başka unsur da estetik kavramıdır. 16. yüzyıl İslam sanatı üstüne düşünürken, bir eseri estetik kılan kriterlerin neler olduğunu da araştırır ve kitabının akışını bu konuyu da içerecek şekilde geliştirir.

Orhan Pamuk'un sözcükler üstünden gördüğü dünyayı iki saatliğine de olsa paylaşanlar, bu ânı hafızalarına kazıyarak ayrıldılar konferans salonundan. Yazarın, edebiyatın penceresinden topluma bakış konusunu irdeleyeceği 28 Nisan Cumartesi günkü konferansının başlığı ise "Romanın Gücü" oldu.

YEŞİM VESPER, Paris

Felisberto Hernández

Kanarya Mobilyaları

Mobilya tanıtımları beni hazırlıksız yakalamıştı. Bir aylığına yakınlarda bir yerde tatile gitmiştim ve şehirde ne olup bittiğinden haberdar olmak istememiştim. Geri dönüşümde hava çok sıcaktı ve aynı günün gecesi sahile gittim. Odama oldukça erken döndüm, çünkü tramvayda olanlar yüzünden keyifsizdim. Sahile gitmek için tramvaya binmiş, koridor tarafına oturmuştum. Hava hâlâ çok sıcak olduğu için heybemi bacaklarımın arasına alıp kollarımı havaya kaldırmıştım, gömleğim kısa kolluydu.

Koridordan geçenlerden biri bana, "İzninizle, lütfen," dedi. Çabuklukla, "Buyurun," diye yanıtladım.

Olan biteni anlamamıştım, tek bildiğim korktuğumdu. O an birçok şey oldu. İlki, adam benden izin istemeyi henüz bitirmeden olup bitmişti ve onu yanıtladığım sırada o çoktan, sonradan nedense tükürük olduğunu düşündüğüm, soğuk bir şeyle çıplak kolumu ovuyordu. Ben, "Buyurun," demeyi bitirdiğimde, kolumda bir acı hissettim ve üstü kocaman harflerle kaplı bir şırınga gördüm.

Aynı anda şişmanca bir kadın öteki taraftan geldi, "Sonra da bana," dedi.

Kolumla sert bir hareket yapmış olmalıydım ki eli şırıngalı adam, "Ah, boşa gidecek... az kaldı..." dedi.

Aceleyle, yüzümün halini gören öteki yolcuların gülüşleri arasında şırıngayı çıkardı. Ardından şişmanca kadının kolunu ovmaya başladı, kadın yaptıklarına büyük bir hoşnutlukla bakıyordu. Altından bastırıp kocaman şırıngadan az miktarda sıvı fışkırttı. O arada ben de şırınga boyunca sarı harfli yazıyı okudum: Kanarya Mobilyaları. Ne tanıttığını sormaya utandım ve ertesi gün gazeteleri okumaya karar verdim. Tramvaydan inmeden az önce, "Aşı olamaz, satmak için tanıtıyorsa görünür sonuçları olmalı," diye düşündüm. Aslında bir şeyi tanıtıp tanıtmadığından da emin değildim; ama çok yorgundum, bunu dert edinmemeye karar verdim. Her halükârda herkesin içinde uyuşturucu şırınga edilmesine izin vermezlerdi. Yatmadan önce, belki de keyif ya da rahatlık yaratan bir madde olduğunu düşünüyordum.

İçimde bir papağan şarkısı duyduğumda henüz uykuya dalmamıştım. Ne herhangi bir şeyi anımsama ne de dışardan gelen sesleri ayırımsama yeteneğim vardı. Yeni bir hastalık gibi, olağandışı bir şeydi, ama aynı zamanda renklerin müstehzi bir karışımı gibiydi de; hastalık, sanki her an şarkı söylemeye başlayacakmış gibi, insanı kendinden hoşnut ve neşeli hissettiriyordu.

Felisberto Hernández ayrıksı bir yazar: Ne Avrupalılara ne Latin Amerikalılara benziyor. O, tüm sınıflandırma ve çerçevelerin dışında bir "serbest atıcı"; okura, başka şeyle karşılaştırılamazı sunuyor. – Italo Calvino

Tüm bu hisler hızlıca geçti ve ardından daha somut bir şey geldi: Kafamın içinde bir ses yankılandı: "Merhaba, merhaba; Kanarya yayında... merhaba, merhaba, özel dinleti. Bu yayına duyarlı kişiler..."

Tüm bu sesleri, yataktan kalktığım yerde, henüz ışığı yakmadan duydum; kendi etrafımda döndüm, sonra olduğum yerde durdum; bu seslerin kafamın içinden çıkması bana imkânsız geliyordu. Tekrar kendimi yatağa bıraktım, sonunda beklemeye karar verdim. Biraz sonra Kanarya Mobilyaları'nın taksitli satışları hakkında bilgi verildi. Ve ardından, "Şimdi de sırada tango var," duyurusu yapıldı.

Umutsuzca kalın yorganımın altına girdim, çimden gelen sesleri böyle daha açık seçik duymaya başladım, yorgan dışarının seslerini engelliyordu. Yorganı üstümden attım, odanın içinde dolaşmaya başladım; bu, kafamı biraz oyalıyordu, ama sanki duyma konusunda gizli bir inatçılığım vardı ve bu kabalığımdan şikâyetçiydi. Tekrar yattım ve yatağın demirlerini tuttuğum anda tangoyu daha açık seçik duymaya başladım.

Kısa süre sonra kendimi sokakta buldum. Kafamda duyduğum sesleri duyan başka insanlar arıyordum. Gazete almayı, radyonun adresini öğrenmeyi ve şırınganın etkilerini yok etmek için ne yapılması gerektiğini sormayı düşündüm. O an bir tramvay geldi, bindim. Bir süre sonra yolların bozuk olduğu bir yerden geçtik ve gürültü çaldıkları yeni tango parçasını bastırdı; yine de aceleyle tramvayın içine baktım ve elinde şırınga başka bir adam gördüm; küçük bir çocuğa şırınga yapıyordu ve bazı çocuklar da çevresindeki koltuklara oturmuştu. Yanına gittim ve bir saat önce yapılmış şırınganın etkilerini yok etmek için ne yapılması gerektiğini sordum.

Şaşkınlıkla yüzüme baktı, "Yayını beğenmediniz mi?" dedi. "Kesinlikle," diye yanıt verdim.

"Bir iki dakika bekleyin, birazdan maceralarla dolu bir roman başlayacak," dedi. "Korkunç," dedim.

Adam şırınga yapmaya devam etti, başının gidip gelmesinden bir yandan da güldüğünü anlıyordum. Artık tango sesi gelmiyordu. Yine mobilyalardan söz ediyorlardı. Sonunda, şırıngalı adam, "Beyefendi, tüm gazetelerde Kanarya pastilleri ile ilgili haber çıktı. Eğer yayından hoşlanmadıysanız kısa sürede o pastillerden alın," dedi.

"Ama şu an tüm eczaneler kapalı ve ben delirmek üzereyim!"

O an ilanı duydum:

"Ve şimdi de özel olarak Kanarya Mobilyaları için yazılmış, 'Benim Sevgili Koltuğum' adlı şiiri yayınlıyoruz."

Şırıngalı adam bana gizlice bir şey söylemek için kulağıma eğildi ve, "Bu durumunuzu başka bir yolla düzelteceğim. Size sadece bir peso'ya patlar, çünkü namuslu birine benziyorsunuz," dedi. "Eğer benden öğrendiğinizi söylerseniz işimi kaybederim, şirket pastil satışını destekliyor."

Bana sırrını söylemesi için onu sıkıştırdım. O zaman elini açtı ve, "Önce param," dedi. İstediğini aldıktan sonra dedi ki: "Sıcak suyla ayaklarınızı yıkayın, bayım." □

İspanyolcadan çeviren **Sine Ergün**

Felisberto Hernández (1902-1964), Uruguay, Montevideo'da doğdu. Dünya edebiyatında tanınmış en önemli Latin Amerikalı kısa öykü yazarlarından. Yaşamını kafelerde ve sessiz sinemalarda kazanan, kendi kendini eğitmiş bir piyanistti. Hernández'in metinlerinin en ilginç yanlarından biri, takıntılı ve deli anlatıcıları olan, adsız birinci öykü kişilerinin yarattığı büyüdür. Márquez, Calvino ve Cortázar, Hernández'i etkilendikleri yazarların başında sayar. Türkçede *Ortancalar* (Can, 1984) adlı kitabı yayımlandı.

Chinua Achebe

Ölü Adamın Patikası

MICHAEL OBI'NİN UMUTLARI BEKLEDİĞİNDEN ÇOK DAHA ÇABUK GERçekleşmişti. 1949 Şubat'ında, Ndume Merkez Okulu'nun müdürlüğüne atanmıştı. Ndume Merkez Okulu gerici bir okul olagelmişti; bu yüzden Misyon yetkilileri okulun idaresi için genç ve enerjik bir adam göndermeye karar vermişti. Obi bu sorumluluğu coşkuyla kabul etti. Bir dolu harika fikri vardı ve bu durum, o fikirleri gerçeğe dönüştürmesi için bir fırsattı. Resmi kayıtlara "önemli öğretmen" olarak girmesini sağlayan ve onu misyondaki öteki müdürlerden ayıran yüksek okul eğitimiyle övünüp dururdu. Yaşlı ve çoğu kez kendinden daha az eğitimli olan müdürlerin dar görüşlülüğünü kınama konusunda sözünü sakınmazdı.

Terfisiyle ilgili sevindirici haberi aldıklarında, "İyi iş çıkaracağız, öyle değil mi?" diye sordu genç karısına.

"Elimizden gelenin en iyisini yapacağız," diye karşılık verdi karısı. "Çok güzel bahçelerimiz olacak ve her şey öyle modern ve enfes olacak ki..." Kadın, iki yıllık evlilik hayatlarında, kocasının "modern yöntemler"e beslediği tutkuya ve "Onitsha pazarında tüccar olsalar daha iyi edecek olan o yaşlı ve pinpon, sözde eğitimciler" iftirasına kendini tamamen kaptırmıştı. Kendini şimdiden genç müdürün beğenilen karısı ve okulun kraliçesi olarak görmeye başlamıştı.

Öbür öğretmenlerin eşleri konumunu kıskanacaktı. Her şeye o yön verecekti... Sonra birdenbire, başka eşler olmayabileceği düşüncesi geldi aklına. Umutla korku arasında bocalarken, kocasına endişeyle bakarak sordu.

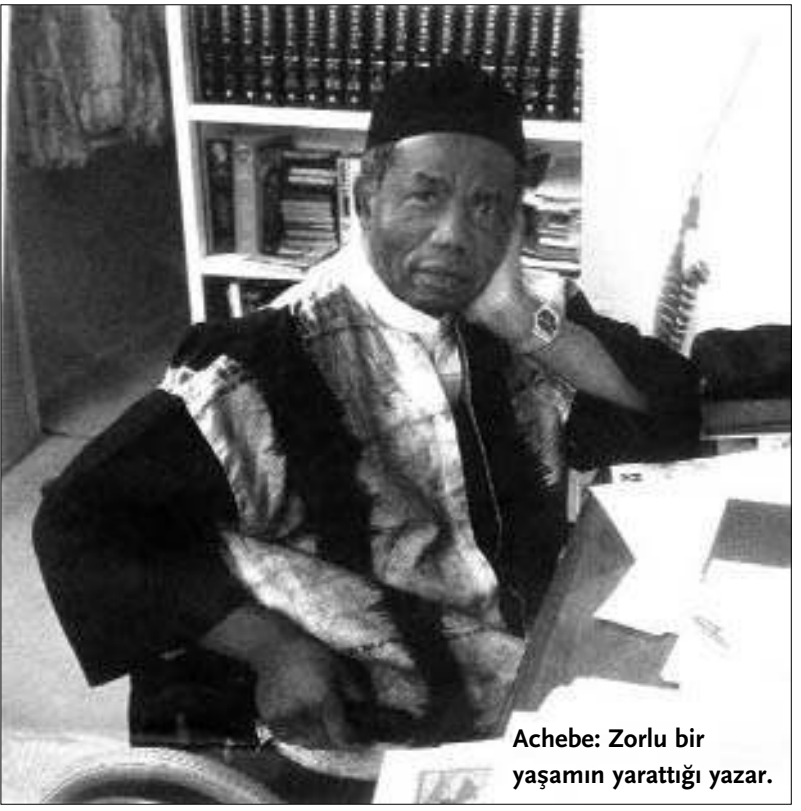
"Çalışma arkadaşlarımızın hepsi genç ve bekâr," dedi adam, karısının bir defalık paylaşmadığı bir coşkuyla. "Ki bu iyi bir şey," diye devam etti.

"Neden?"

"Neden mi? Bütün zamanlarını ve enerjilerini okula verecekler."

Nancy'nin morali bozuldu. Birkaç dakika için yeni okul hakkında kuşkuya kapıldı, ama yalnızca birkaç dakika için. Küçük kişisel mutsuzluğu, kocasının mutlu geleceğine karşı kör edemezdi onu. Oturduğu sandalyede iğreti duran kocasına baktı. Düşük omuzluydu ve kırılgan görünüyordu. Ama bazen ani fiziksel enerji patlamalarıyla insanları şaşırtırdı. Ancak şu anki duruşuyla bütün bedensel gücü, çukura kaçmış gözlerinin arkasında inzivaya çekilmiş gibi görünüyor, bu da gözlerine sıradışı bir etkileyicilik katıyordu. Daha yirmi altı yaşındaydı ama otuz ya da üstü görünüyordu. Genel olarak çirkin değildi.

"Ne düşündüğünü öğrenmek isterdim Mike," dedi Nancy bir süre sonra, okuduğu ka-

Achebe: Zorlu bir yaşamın yarattığı yazar.

dın dergisini taklit ederek.

"Sonunda bu insanlara bir okulun nasıl idare edileceğini göstermek için elimize büyük bir fırsat geçtiğini düşünüyordum."

Ndume Okulu dünyadan her anlamıyla geri kalmıştı. Bay Obi hayatını işe adadı, karısı da kendini. Bay Obi'nin iki amacı vardı. Yüksek standartlarda bir eğitimde ısrar edilecek ve okul her yanıyla güzel bir yere dönüştürülecekti. Nancy'nin rüya bahçesi yağmurların gelişiyle hayata geçti ve çiçek açtı. Güzel amber ve çan çiçeklerinden parlak kırmızı ve sarı renkteki çit, bakımı dikkatle yapılan okul arazisini komşu çalılık öbeklerinden ayırıyordu.

Bir gece Obi çıkardığı işi beğeniyle seyrederken, yaşlı bir köylü kadının, bir kadife çiçekleri yatağıyla çitlerin arasından, tam da okul arazisinin ortasından topallayarak geçtiğini görünce öfkeye kapıldı. Oraya gittiğinde köyden gelip okul arazisinden geçerek öbür taraftaki çalılık araziye giden ve neredeyse kullanılmayan bir patikanın silik izlerini buldu.

"Köylülerin," dedi Obi üç yıldır okulda olan öğretmenlerinden birine, "bu patikayı kullanmalarına izin vermeniz beni hayrete düşürdü. Kesinlikle inanılmaz." Kafasını iki yana salladı.

"Patikanın," dedi öğretmen özür dilercesine, "onlar için önemli olduğu belli. Nadiren kullanılsa da, köy tapınağını mezarlığa bağlıyor."

"Peki bunun okulla ne ilgisi var?" diye sordu müdür.

"Şey, bilmiyorum," diye yanıtladı öteki omuz silkerek. "Ama bir süre önce patikayı kapatmaya kalktığımızda büyük bir kargaşa çıktığını anımsıyorum."

"O eskidendi. Artık kullanılmayacak," dedi Obi uzaklaşırken. "Eğitim Bakanı önümüzdeki hafta okulu teftiş etmeye geldiğinde bunun hakkında ne düşünür? Köylüler, teftiş sırasında derslikleri putperest bir ayin için kullanmaya da karar verebilir pekâlâ."

Patikaya, okul arazisine girdiği ve araziden ayrıldığı yerde iki büyük tahta parçası dikildi. Tahta parçaları dikenli telle sağlamlaştırıldı.

Üç gün sonra Ani'nin köy papazı okul müdürünü ziyaret etti. Yaşlı bir adamdı ve hafif kambur yürüyordu. İddiasında yeni bir noktanın önemini belirtmek istediğinde kalın bastonunu yere vuruyordu.

Karşılıklı kibar sözler edildikten sonra, "Duydum ki," dedi papaz, "atalarımızın patikası bu yakınlarda kapatılmış..."

"Evet," diye karşılık verdi Obi. "İnsanların okul arazisini bir cadde gibi kullanmalarına

izin veremeyiz."

"Bana bak, evlat," dedi papaz bastonunu yere vurarak, "bu patika sen doğmadan ve senin baban doğmadan önce de buradaydı. Bütün köyün hayatı buna bağlı. Ölü akrabalarımız bu patikayla aramızdan ayrılır ve atalarımız bizi bu patika yoluyla ziyaret eder. Ama en önemlisi, bu patika yenidoğanların patikasıdır..."

Bay Obi yüzünde hoşnut bir gülümsemeyle dinledi.

"Okulumuzun amacı," dedi sonunda, "tam da bunun gibi inançları kökünden yok etmektir. Ölü adamların patikaya ihtiyacı yoktur. Bu düşünce tam anlamıyla akıldışı. Bizim görevimiz çocuklarınıza böyle fikirlere gülmelerini öğretmek."

"Dediğin doğru olabilir," diye karşılık verdi papaz, "ama biz babalarımızın adetlerini izleriz. Patikayı tekrar açarsan tartışılacak bir şey kalmaz. Hep derim: isteyen istediğine inanır." Gitmek üzere ayaklandı.

"Üzgünüm," dedi genç müdür. "Ama okul arazisi umumi bir yol olamaz. Kurallarımıza aykırı. Size arazimizden geçmeyen yeni bir patika açmanızı öneririm. Çocukların bu işe yardım etmelerini bile sağlayabiliriz. Atalarınızın, yolun azıcık uzamasını fazla külfetli bulacağını sanmam."

"Söyleyecek başka sözüm yok," dedi papaz neredeyse kapı ağzında.

İki gün sonra köyde genç bir loğusa kadın öldü. Hemen bir kâhine danışıldı ve kâhin, çit nedeniyle hakarete uğrayan ataların yatıştırılması için ağır fedakârlıklar yapılması gerektiğini söyledi.

Ertesi sabah Obi eserinin kalıntıları arasında uyandı. Güzel çit yalnızca patikanın yakınındaki yerden değil, bütün okul boyunca yerle bir edilmişti; çiçekler ayaklar altında çiğnenmiş ve okul binalarından biri yerle bir edilmişti... O gün, beyaz müfettiş okulu teftiş etmeye geldi ve okul binası ile müştemilat ve "okulla köy arasında gelişen ve yeni müdürün yanlış yola sapmış gayretkeşliğinden kaynaklanan kabile savaşı durumu" hakkında nahoş bir rapor yazdı. □

İngilizceden çeviren **Aslı Tohumcu**

Chinua Achebe 1930'da Nijerya'da, Ogidi köyünde, İngiliz bayrağının gölgesinde doğdu. Hıristiyan terbiyesine göre yetiştirildi, Albert Chinualumogu adıyla vaftiz edildi. 1953 yılında Londra Üniversitesi'ni bitirdi. Afrika'ya dönüp Nijerya Radyosu'nda çalıştı. 1963'te bağımsızlığını kazanmasından sonra etnik gruplar arasında iç savaş çıkınca, Nijerya ikiye bölündü. Achebe Nijerya'nın doğusunda kurulan, İboluların çoğunluğu oluşturduğu Biafra'nın Haberalma Örgütü'nde çalışmaya başladı. Achebe, 1990'da geçirdiği bir trafik kazası sonucu felç oldu. Aynı yıl tıbbi bakım ve engelliler için uygun yaşam koşulları gereksindiğinden New York'ta Bard Üniversitesi'nde Afrika edebiyatı dersleri vermeyi kabul etti. Achebe, Amerika'da uzun yıllar yaşamasına karşın hâlâ Nijerya vatandaşıdır, çünkü bir Afrika atasözünde dendiği gibi, "yolculuğun özünün eve geri dönmek" olduğuna inanır. Üniversite yıllarında kısa öyküleri yayımlanan Achebe, asıl çıkışını Türkçede *Ruhum Yeniden Doğacak* (Sosyalist Yayınlar, 1997) adıyla yayımlanan *Things Fall Apart* (1958) adlı ilk romanıyla yaptı. Eleştirmenlerin modern Afrika edebiyatının İngilizcedeki atası kabul ettikleri yazarın yazınsal duyarlığı gerçekçi İngiliz edebiyatına dayanır. George Eliot, Joseph Conrad, E. M. Forster gibi yazarların geleneğinden gelir. Az sayıda öykü yazan Achebe, gerçekçi psikolojik portreler çizmekte ustadır.

Kültürlerin Kavşağı, Modern Afrika

Chinua Achebe

Kendimi bildim bileli hikâyelerden hoşlandım ve diller ilgimi çekti; önce köydeki yaşlı erkeklerin etkileyici bir biçimde konuştukları Iboca ve sonra sekiz yaşında öğrenmeye başladığım İngilizce. Konuşurken İngilizceden çok Iboca sözcük kullandım; ama hiç kuşkusuz yazarken, Ibocadan çok İngilizce sözcük kullandım. Bu da beni mükemmel bir biçimde çokdilli yapıyor. Bazı insanlar Iboca yazmamın daha iyi olacağı görüşündeydi. Bazen konuyu hangi dilde rüya gördüğüme getiriyorlardı. Her iki dilde de rüya gördüğüm yanıtını verdiğimde bana inanmıyorlardı sanki. Bu yakınlarda aynı sorunun daha sert ve soyut bir biçimiyle karşılaştım: Hangi dilde orgazm oluyorsunuz? Yanıtı bilseydim mesele hallolacaktı.

Biz kültürlerin kavşağında yaşadık. Hâlâ da yaşıyoruz; ama ben çocukken insan bundaki özel niteliği ve atmosferi daha açık seçik görebilirdi. Afrikalıların sahip olduğu varsayılan batıl inançlar ve zihinsel gerginlik ya da Afrika'nın karanlık kalbinde pusuya yatmış şeytani güçler ve mantıksız tutkulardan söz etmiyorum. O saçmalıkların birçoğunun arkasında ırkçı mistisizmin bulunuğunu biliyoruz ve Afrika'yı o korkunç tanımlamaların ışığında görmeyi isteyenlerin, hayatla başa çıkma konusunda açıkça makul ya da ehil davrandıklarını söyleyemeyiz.

Ama yine de kavşakların belirli bir tehlike olasılığı vardır; tehlikelidir çünkü insan çok yönlü tabiatıyla boğuşarak can da verebilir, şanslı çıkıp insanlarına öngörülü olmanın kazancıyla da dönebilir.

Kavşağın bir tarafında gece gündüz ilahiler söylüyor ve İncil okuyorduk. Öbür tarafında gözleri putperestlik yüzünden kör olmuş amcam ve ailesi putlara yiyecek sunuyordu. Zaten böyle olması gerekiyordu. Ama neler olup

bittiğini anlatmanın neden bu kadar basit olduğunu farkında olmadan biliyordum. O putlar ve yiyeceklerin, her pazar ayininde "Te Deum Laudamus"un görkeminin doruk noktasında, melekler korosu fani şarkımızda kaybolmuşken ve Tanrı'nın kendi sesi: "Bu benim hoşnut olduğum bir kulum" diye gürlerken üstüme altından bir örtünün indiğini düşleyen mükemmel bir küçük Hıristiyan olan benim üstümde garip bir çekimleri vardı. Yine de alın yazımızın oyunlarına rağmen, ebeveynimiz evde yokken kız kardeşimi komşumuzun evine bırakıp putperest bayram yemeklerine katılmaktan geri kalmıyordum. Pirinç ve güveçlerinde asla putperestliğin tadını almadım. On yaşında vardım. Manevi ıstıraplar ya da kararsızlığın azabı içinde yaşadığıma inanmak isteyen varsa keyfi bilir. Ben gereksiz acılar anımsamıyorum. Tek anımsadığım ayinlerden ve kavşağın öbür tarafındaki yaşamdan büyülendiğim. İki şeye inanırım; meraka ve merakla arama doğuştan konmuş kısa mesafeye. O mesafe ayırıcı bir şey değil de bir insanın resmin tamamını görmesine yardımcı olacak gerekli geri adım gibi birleştirici bir hal alır. □

İngilizceden çeviren **Aslı Tohumcu**

Neil Gaiman

İki Düzine Karatavuk Vakası

BÜROMDA OTURMUŞ BİR YANDAN KADEHİMDEKİ KAÇAK VİSKİDEN Ufak ufak demleniyor, bir yandan da bizim otomatiği temizliyordum. Dışarıda ığıl ığıl bir yağmur –kesilmek bilmiyor; zaten bu şehirde hep böyle yağar–, bakmayın turizm bürosunun söylediklerine. Amaaan, bana ne be, canı cehenneme. Turizm bürosunda çalışmıyorum ya. Özel dedektifim ben –özel aynasız yani; üstelik en iyilerinden biriyim–, gerçi pek duymamışınızdır adımı ya. Büro dökülüyor, kirayı ödeyemedim, kaçak viskinin de sonuncusuydu bu.

İşler kesat yani, hayat zor.

Üstüne üstlük bu haftaki tek müşterimi sokağın köşesinde bekledim durdum ama bir türlü gelmedi. Büyük iş yapacağız demişti, lakin ne olduğunu bile öğrenemedik: morgdaki randevusuna gitmiş öncelikle meğer.

Fıstık içeri girince tamam dedim talihim döndü bu sefer.

"Ne satıyorsun bakalım, hanımefendi?"

Bana öyle bir eda ile baktı ki bu bakışlar ölüyü diriltir, allahın balkabağına bile can verebilirdi; kalp atışlarım üç haneli rakamlara fırlayıverdi hemen. Upuzun saçları ve öyle bir vücudu vardı ki, Aquina'lı Thomas'a bile –tövbe– yeminini bozdururdu. Ben de artık fıstıkların davalarını almama yeminimi falan unutuvermiştim.

"Bu yeşil mangırlara ne buyrulur?" diye sordu yatak odası sesiyle, paldır küldür konuya girivermişti. "Devam edin, hemşiranım." Fena halde mangıra ihtiyacım olduğunu çaktırmak istemiyordum, elimi ağzıma siper ettim –müşteri salyalarımın aktığını görürse olmaz.

Çantasını açtı ve bir fotoğrafı çekip çıkardı. Sekize on parlak karta basılmış. "Bu adamı tanıyor musun?"

Bizim meslekte kim kimdir bileceksin. "Hı-hı."

"Öldü."

"Onu da biliyorum, yavrum. Bayat haber. Kaza imiş."

Bakışları öyle soğuktu ki, al o bakışları, küp küp kes, at içine kokteylin, buz gibi olsun. "Abimin ölümü kaza değildi."

Kaşımın birini kaldırdım –bizim meslekte böyle esrarengiz yeteneklerin olacak– ve dedim ki: "Abin ha?" Tuhaf, öyle ağabeyi olan bir tipe pek benzemiyordu.

"Jill Dumpty'im ben."

"Ha, ağabeyin de Humpty Dumpty[1] idi o zaman."

"Duvardan düşüvermedi öyle, Mr. Horner, aşağıya itildi abim."

İlginç –doğruysa tabii. Dumpty'nin her türlü pis işte –hani derler ya, 'çörek-börekte'– parmağı vardı; şimdi sorsam etrafa, en az beş kişi Dumpty'nin ölü olmasının sağ olmasından çok daha iyi olduğunu söyler –hiç üsteletmeden.

Hiç üsteletmeden... neyse.

"Polise gittin mi peki?"

"Yok ya. Kralımızın adamları ölümüyle ilgilenmedi bile. Duvardan düşünce parçalarını toplayıp bir araya getirmek için ellerinden geleni yaptıklarını söylediler bana, o kadar."

Sandalyemde geriye yasladım.

"Peki senin derdin ne. Bana neden geldin?

"Katili bulmanı istiyorum Mr. Horner. Adalete teslim edilmesini istiyorum. Kızgın yağda yumurta gibi cızırdasın istiyorum. Ha, küçük bir nokta daha var," diye ekledi hafifçe. "Ölmeden önce Humpty'nin elinde küçük bir sarı zarf olacaktı, içinde fotoğraflar olan. Stajyer hemşireyim ben, onlar bana bitirme sınavlarım için çok gerekiyor da."

Tırnaklarıma baktım, sonra da yüzüne. Gözlerimi yavaşça kaldırırken ele gelesi incecik beline, Paskalya yumurtası gibi ayvalarına takıldı gözlerim. Bakılmayacak gibi değildi ki mübarek –gerçi o minicik sevimli burnu bana biraz fazla düzgün gibi geldi. "Alıyorum işi. Günde yetmiş beş, iş bitince de ikramiyesi iki yüz."

Gülümsedi; içim bir hoş oldu, pır pır etti, bir yörüngeye girdi fır fır döndü. "O fotoğrafları getirirsen bir iki yüzlük daha alırsın. Hemşire olmayı o kadar istiyorum ki..." masama üç tane ellilik bıraktı.

Meymenetsiz suratıma kayıtsız bir ifade oturttum. "Bak, şey diyecektim, hemşiranım,

seni yemeğe davet etsem ne dersin? Cebimiz biraz para gördü de hani...”

Olacakları aklından geçirip gönülsüzce ürperdi ve alçak sesle yercücesi-mücesi gibi bir şeyler geveledi, tamam dedim işi bağlıyoruz. Sonra şöyle hafiften çarpık bir gülümsemeyle baktı –Albert Einstein’a bile virgülden sonraki rakamları attırırdı bu gülümseme. “Önce abimin katilini bul, Mr.Horner. Ve de fotoğraflarımı. Ancak ondan sonra oynaşırız.”

Kapıyı ardından kapatarak çıktı. Belki de yağmur hâlâ yağıyordu ama fark etmemiştim bile. Umurumda da değildi zaten.

***

Kentin turizm bürosunda adı bile geçmeyen yerleri vardır. Buralar polislerin ancak üçer üçer –o da çıkarlarsa eğer– devriye gezdikleri yerlerdir. Bu gibi yerlerde dolaşmak bizim mesleğin gereğidir yoksa sağlıklı olduğundan falan değil. Kesinlikle sağlıklı değil.

Luigi’nin orada dışarıda bekliyordu beni. Islak ıslak parlayan kaldırımdan ayağımda lastik tabanlı pabuçlarla sessizce yaklaşıp tam arkasına sokuldum.

“N’aber, Bülbül?”

Hızla sıçrayarak döndü; burnumun dibine dayanmış bir 45’liğin namlusuna bakakaldım. “Ha! Horner.” Tabancayı indirdi. “Bülbül deme bana bir daha. Bernie Robin’im[2] ben, Bacaksız! İyice sok bunu kafana.”

“Ben Bülbül derim, o kadar. Tamam mı Robin Hood bozuntusu. Humpty Dumpty’i kim öldürdü?”

Tuhaf görünüşlü serseri kuşun tekiydi ama bizim meslekte öyle fazla seçici olma şansın yoktur. Yeraltı dünyasında en iyi kılavuzumdu benim.

“Önce şu mangırların rengini bir görelim bakalım.”

Bir ellilik gösterdim.

“Hastiir,” diye mırıldandı. “Bu da yeşilmiş be. Ulan bir de mosmor ya da leylak rengi para basın da değişiklik olsun.” Aldı parayı yine de. “Şişko’nun birçok çörek-börek işinde parmağı vardı ya.”

“Eee?”

“O çöreklerin birinde tam iki düzine karatavuk varmış.”

“Ha?”

“Oğlum tane tane mi söyleyeyim sana şimdi? Ben... ıghhh...” Kaldırıma yığıldı, ok sırtına saplanmıştı. Narbülbülü artık şakıyamayacaktı.

***

Komiser O’Grady cansız yatan gövdeye baktı, sonra bana baktı. “Ulan Allah’ıma kitabıma, vallaha bu o!” dedi. “Bizim Ufaklık Jack Horner’ın[3] ta kendisi!”

“Bülbül’ü ben öldürmedim Komiser.”

“Bak seeen... Mr. Robin’in işini senin bu gece burada bitireceğine dair karakola gelen telefon ihbarı asılsız ihbar mı yani şimdi?”

“Katil bensem oklarım nerede peki? Başparmağımı daldırıp kaldırdım paketten bir çikleti,[3] çiğnemeye başladım. “Tezgâha geldik.”

Lületaşı ağızlığından bir fırt çekti, koydu bir kenara, cırtlak sesiyle Giyom Tel uvertüründen iki satır bir şeyler mırıldandı yıvış yıvış. “Olabilir de, olmayabilir de. Hâlâ zanlısın. Kentten ayrılma. Ve de Horner...”

“Ha?”

"Dumpty'nin ölümü kazaydı. Savcı öyle dedi. Ben de öyle diyorum. Bırak bu vakanın peşini."

Şöyle bir düşündüm. Sonra para ve kız geldi aklıma.

"Yemezler Komiser."

Omuz silkti. "Cenazen çıkar." Kesin olacakmış gibi bir edayla söyledi bunu.

Haklı çıkabileceği gibi tuhaf bir hisse de kapılmadım değil içimden.

"Boyundan büyük işlere kalkıştın Horner. Büyük abilerle dans ediyorsun sağlığına iyi gelmez bu bak."

Okul günlerim aklıma gelince düşündüm, haklıydı. Ne zaman ağabeylerle oynasam, sonunda pestilim çıkasıya pataklanıyordum. Peki, O'Grady nereden bilebilirdi ki bunu? O zaman bir şey daha hatırladım.

Beni eskiden en çok döven O'Grady'nin ta kendisiydi.

***

Bizim mesleğin deyimiyle ayak işlerini yapma zamanı gelmişti. Şehirde şöyle bir iki farklı soruşturma yaptım ama Dumpty hakkında bildiklerimin dışında bir şey öğrenemedim.

Humpty Dumpty beş para etmez çürük yumurtanın tekiydi. Daha şehre ilk geldiği günlerden bu yana tanırdım onu; gençliğinde uyanık bir hayvan yetiştiricisiydi, minik fareleri yetiştirir, saat işine gönderirdi. Tezgâhı iyi kurmuştu ama çok geçmedi hızla dağıttı: kumar, içki, kadın... bildiğimiz hikâye işte. Uyanık çocuklar sanır ki Yuvakent'in sokakları altınla döşeli, kazın ayağının öyle olmadığını anladığındaysa çok geç olur.

Dumpty de ufak çapta gasp ve soygunlarla işe başlamıştı –küçük kızları korkutup ufak tefek ıvır zıvırlarını çarpmak için bir örümcek takımı yetiştirmişti, ganimetleri de karaborsada satıyordu. Sonra şantaj işine bulaştı –en pis iş. Bir keresinde yollarımız kesişti onunla, hatta– şu genç sosyete züppesi çocuk –ona şimdilik Georgie Porgie diyelim– kızları öpüp ağlattığını gösteren bazı uygunsuz fotoğraflarını kurtarayım diye tutmuştu da beni; o zaman bu Şişko'ya bulaşmanın pek de sağlıklı olmadığını anlamıştım. Bir de ben aynı hatayı iki kere yapmam. İçine ettiğimin mesleği bir kez bile hata yapmayı kaldırmaz ki zaten...

Bu âlem acımasızdır. Ufaklık Bo Beep'in buraya ilk düşüşünü hatırlarım da... Neyse kendi sorunlarımla başınızı şişirmeyeyim. Daha ölmemişseniz kendi derdiniz size yetiyordur zaten.

Dumpty'nin ölümüyle ilgili gazete arşivlerine baktım. Bir dakika önce duvarın üzerinde otururken bir dakika sonra yerde paramparça yatıyormuş. Bir iki dakika içinde de Kral'ın tüm adamları, atları olay yerine gelmiş ama bakmışlar ilk yardımla falan olacak gibi değil, Foster diye bir doktoru –Gloucester günlerinden arkadaşıymış da Şişko'nun– çağırmışlar ama ölmüş adama doktor ne yapabilir ki.

Yahu dur bi dak'ka –Dr. Foster!

Bizim meslekte hep duyduğumuz o his doğuverdi içime yine. İki minik beyin hücresi doğru bir biçimde birbirine sürterse, ânında 24 karat bir şimşek çakıverir insanın beyinde hani.

Randevusuna gelmeyen şu müşterim vardı ya –sokağın köşesinde bütün gün beklediğim, hatırladınız mı? Hani kazaen ölmüştü. Pek araştırma gereği duymamıştım –parasını ödeyemeyecek müşteriyle kaybedecek zamanım da olamaz zaten.

Üç ölü var, bir tane değil.

Neil Gaiman *Yazınsal Yaşam Öyküsü Sözlüğü*'nde (*Dictionary of Literary Biography*) yaşayan en ünlü on post modern yazardan biri gösteriliyor. Düzyazı, şiir, film, gazetecilik, çizgi roman, lirik şarkılar ve tiyatro alanlarında yapıtlar veren yazarın Türkçede, *Rüyalar Lordu Sandman* çizgi roman dizisinin *Düş Müziği*, *Bebek Evi*, *Düş Ülkesi*, *Sisler Mevsimi*, *Sen Oyunu*, *Fabllar* ve *Yansımalar* (Arka Bahçe Yayıncılık) adlı kitapları ile, *Yıldız Tozu* (İthaki Yayınları, 2000), *Amerikan Tanrıları* (İnkılap Kitabevi, 2002) ve *Coraline* (ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık, 2003) kitapları yayımlandı.

Uzandım telefona, polis karakolunu aradım. “Ben Horner,” dedim görevliye. “Komiser O’Grady’i ver bana.”

Bir hışırtı oldu, O’Grady aldı telefonu. “Komiser O’Grady.”

“Horner ben.”

“Vay Ufaklık Jack.”[3] İşte bu O’Grady her zaman böyledir. Ta çocukluğumdan beri boyumla bosumla dalga geçmiştir. “Sonunda Dumpty’nin ölümünün kaza olduğuna kani oldun, ha?”

“Yok canım. Şimdi üç ölüm üzerine araştırma yapıyorum. Şişko, Bernie Robin bir de Dr. Foster.”

“Şu plastik cerrahi uzmanı Foster mı? Kazaydı onun ölümü be.”

“Tabi canım. Anan da babanla öyle evlendiydi o zaman.”

Bir sessizlik oldu. “Horner, bak böyle ağzını bozmak için beni aradıysan pek havamda değilim şu an!”

“Tamam, sivri zekâ; Humpty Dumpty’nin ölümü kazaydı, Dr. Foster’ın ölümü de kazaydı, peki Robin Hood bozuntusu Bülbül’ü kim öldürdü?”

Hani hayal gücüm öyle gelişmiş sayılmaz ama Komiserin, “Tabii ki sen Horner. Komiser kokartımı ortaya koyarım iddiasına,” derken telefonun öbür ucunda sırıtıp durduğuna kalıbımı basarım.

Hat kesiliverdi.

***

“İki düzine karatavuk. Ölü bir doktor. Şişko. Robin Hood bozuntusu Bülbül. Vay ulan, bu olaydaki boşluklar İsviçre peynirindeki boşluklardan fazla, bu iş eski püskü bir yelekten sarkan iplerden daha karmaşık ve püsküllüydü.”

Bürom buz gibi ve ıssızdı, ben de hem bir iki kadeh yuvarlarım hem de biraz çene çalarım diye Joe’nun barına uzandım.

İki düzine karatavuk. Ölü bir doktor. Şişko. Robin Hood bozuntusu Bülbül. Vay ulan, bu olaydaki boşluklar İsviçre peynirindeki boşluklardan fazla, bu iş eski püskü bir yelekten sarkan iplerden daha karmaşık ve püsküllüydü. Peki bu ağzımızın suyunu akıtan Miss Dumpty’nin bu olaydaki rolü neydi? Jack ile Jill[4] –ne güzel bir çift olurduk. Şu iş bir bitsin, bakarsın birlikte Louie’nin tepedeki ufacık yerine gideriz, orada kimse evlilik cüzdanınız vardı yoktu diye sorun da çıkarmaz. Bu batakhanenin adı da “Bir Kova Su.”[4]

Barmene seslendim: “Baksana Joe.”

“Buyur, Horner?” Elinde, iyi günlerinde gömlek olduğu anlaşılan bir paçavrayla kadehleri parlatıyordu.

“Şişko’nun kız kardeşiyle tanıştın mı hiç?”

Yanağını kaşıdı. “Valla tanıştım diyemem, kız kardeşi, hı? Dur yahu bir dakika, Şişko’nun kız kardeşi yoktu ki...”

“Emin misin?”

“Tabii eminim. Kız kardeşimin ilk çocuğu olduğu gündü. Şişko’ya dayı oldum dedim bana şöyle bir baktı, “Ben ne dayı ne de amca olabileceğim hayatta, Joe. Ne kız kardeşim var ne de biraderim, aslında akrabam falan da yok.”

Bu esrarengiz Miss Dumpty Şişko’nun kız kardeşi değilse, nesiydi peki?

“Peki Joe, Şişko’yu burada bir fıstıkla gördün mü hiç,[4] aşağı yukarı bu boyda, şöyle vücutlu?” Ellerimle paraboller çizerek tarif ediyordum. “Sarışın, aşk ilahelerinden birine benziyor.”

Başını hayır anlamında iki yana sallarken, “Hiç görmedim onu bir fıstıkla. Son zamanlarda doktor mu ne biriyle dolaşıyordu buralarda. Herifin tek takıntısı o çılgın kuşlarıyla hayvanlarıydı zaten,” dedim.

İçkimden ağız dolusu bir fırt çektim. Damağımı dağladı. “Hayvanlar mı? Bıraktı o işleri sanıyordum.”

“Yok ya, daha bir iki hafta önce bir sürü karatavuğa şakımayı öğretip duruyordu: ‘Böyle lokum gibisini’ sunar ancak, nııı-nım...”

“Nııı-nım... mı?”

“Hı-hı. Valla kime sunar idi hiç bilemiyorum.”

Kadehimi elimden bıraktım. Tezgâha döküldü biraz, dökülen içkinin boyayı kaldırışına takıldı gözüm.

“Sağol, Joe. Çok yardımın oldu,” bir onluk tutuştururken eline, “verdiğin bilgilerle yani,” diye ekledim. “Bak paranın hepsini bir seferde harcama ha.”

Bizim meslekte böyle ufak espriler patlatmazsan kafayı yersin.

***

Bir kaynağım daha kalmıştı. Hubbard Anne.[5]

“Hubbard Annenin Hanesi, pastacı, ruhsatlı çorba salonu.”

“Horner ben, Hubbard Anne.”

“Jack sen misin? Seninle konuşmam sakıncalı benim için ama...”

“Eski günlerin hatırına tatlım. Bana bir kıyak borcun var, unutma.” Bir zamanlar iki aşağılık serseri ‘hanesi’ni soyup soğana çevirmişti. Enselediydim de onları, çaldıklarını geri aldıydım.

“İyi, peki. Ama hiç hoşuma gitmiyor bu iş, bilesin”

“Anacığım, senin bu civardaki ‘yiyecek-içecek’ işlerinde dönen her şeyden haberin olur. Şu ‘içinde iki düzine eğitilmiş karatavuk olan çörek’ hikâyesi de ne demek oluyor?”

Hafiften uzun bir ıslık çaldı. “Cidden bilmiyor musun?”

“Bilsem sorar mıyım hiç?”

“Hele gazetelerin adli haberler sayfasına bir göz at da öyle hareket et, şekerim. Hay Allah, boyundan büyük işlere bulaşmışsın sen...”

“Hadi be, Anne, döktür bildiklerini.”

“Diyorlar ki, Kral’a sofrasında çok özel bir yiyecek sunmuşlar bir iki hafta önce... Jack? Dinliyor musun?”

“Dinliyorum efendim,” dedim yavaşça. “Şimdi birçok şey bir anlam ifade etmeye başladı.” Telefonu kapadım.

Ufaklık Jack Horner, çörekten bir erik kaldırır[3] durumuna benzemeye başlamıştı vaziyet.

Yağmur biteviye yağıyordu, soğuktu hava. Bir taksi çağırdım.

Çeyrek saat sonra karanlığın içinden bir tane peyda oldu.

“Geç kaldın.”

“Git turizm bürosuna şikâyet et o zaman.”

Arka koltuğa kuruldum, camı indirdim, bir sigara yaktım.

Ve doğru Kraliçe’yi görmeye gittim.

***

‘Saray’ın özel bölümüne açılan kapı kilitliydi. Öyle her önüne gelenin giremediği bölümdü bu. Ama ben her önüne gelenlerden biri değildim, böyle ufak bir kilit parçası de-

ğil beni durdurmak, hızımı bile kesemezdi. Özel dairelerin olduğu kısma açılan ve üzerinde kocaman bir kalp olan kapı kilitli değildi, ben de kapıyı tıklatıp girdim içeri.

'Kupa kızı' ya da 'Kraliçe'miz yalnızdı, aynanın karşısında dikiliyordu. Bir elinde reçelli turtalar öbürüyle de burnunu pudralar vaziyetteydi. Döndü, beni gördü, şaşkınlıktan "hiih!" diye irkilirken turtaları elinden düşürüverdi.

"Oooo Kraliçe hazretleri," dedim. "Yoksa Jill diye hitap etsem daha mı rahat hissedersin?"

Hâlâ bir içim su bir afetti –sarışın peruğu olmadan bile.

"Defol buradan," diye tısladı.

"Olmaz bebek," yatağın kenarına iliştim. "Dur sana bir iki kelam edeyim."

"Öt bakalım." Arkasındaki gizli alarm düğmesine uzandı çaktırmadan. Bıraktım bassın düğmeye. Zaten içeri girerken kabloları kesmiştim –bizim meslekte tedbiri hiçbir zaman elden bırakmamak gerekir.

"Dur sana bir iki kelam edeyim."

"Az önce söyledin bunu."

"Bak, canım nasıl istiyorsa öyle konuşurum ben, hanımefendi."

Bir sigara yaktım, ince mavi bir duman gökyüzüne doğru yükseldi, önsezim beni yanıltmıyorsa ruhum da aynı yere yükselmek üzereydi. Önsezilerim beni hiç yanıltmaz.

"Bakalım üzerine olacak mı söylediklerim, Dumpty –Şişko yani –abin falan değildi, bırak abin olmayı, dostun bile değildi. Aslında sana şantaj yapıyordu. Burnunun hikâyesini biliyordu."

Suratı bu meslekte karşılaştığım bir sürü cesetten daha uçuk hale geliverdi. Elini yeni pudralanmış burnunun üzerine kapadı.

"Gördüğün gibi Şişko'yu uzun yıllardır tanırım. Bir zamanlar kuşları, hayvanları eğitir, birtakım nahoş ama kârlı işlere sokardı. İşte bu noktadan hareketle kafa yormaya başladım. Geçenlerde üçkâğıda gelen bir müşterimin bana gelecek kadar ömrü vefa etmedi, Gloucester'dan Dr. Foster canım, hani şu plastik cerrahi uzmanı. Polis raporuna göre ateşe fazla yaklaşmış, eriyivermiş bu plastik cerrah...

"Bildiği bir şeyi ağzından kaçırmasın diye öldürüldü diyelim mi şimdilik? Neyse, elde ettiklerimi iki iki bir araya getirdim ve "tling!" seriyi tamamladım, büyük ikramiyeyi de kazandım! Şimdi sana şöyle bir sahne canlandırayım: Sen bahçedeydin –belki de ıslak çamaşırları asıyordun– derken Dumpty'nin 'çörek'ten fırlayan eğitilmiş karatavuklarından biri geldi, burnunu gagaladı.

"Tam böyle burnunu tutmuş bahçede dikilirken Şişko geldi ve sana reddedemeyeceğin bir öneride bulundu. Burnunu eski haline getirebilecek iyi bir plastik cerrahi uzmanıyla tanıştıracaktı. Kimsenin de bunu bilmesine gerek yoktu. Buraya kadar doğru mu söylediklerim?"

Dalgın kafa sallıyordu, mırıldanırcasına, "Oldukça, ama saldırıdan sonra salona koşup ekmekle bal yemeye başlamıştım. Beni orada buldu Şişko," diyordu.

"Tamam, öyle olsun." Yüzüne renk gelmeye başlamıştı. "Sonra Foster seni ameliyat etti, kimsenin ruhu da duymadı sanıyordun, ta ki Dumpty ameliyat fotoğraflarının elinde olduğunu söyleyene kadar. Ondan kurtulman gerekiyordu. Biri iki gün sonra sarayın avlusunda gezinirken, Humpty'i gördün, duvarın üstünde oturuyordu. Arkası sana dönük uzaklara bakıyordu. Birden çılgına döndün, itiverdin onu aşağıya. Ve düşüverdi Humpty Dumpty aşağıya, amanın!"[1]

"İşte şimdi başın büyük beladaydı. Kimse bu cinayet için senden şüphelenmemişti ama fotoğraflar neredeydi? Dr. Foster'da değildi, gerçi doktor bu işte bir orostopolluk sezip be-

ni aramıştı ama bana gelemeden icabına bakılmıştı. Ama sen doktorun bana neyi ne kadar anlattığını bilemiyordun, fotoğrafları da ele geçirememiştin, onları bulayım diye geldin beni tuttun. İşte hatan da buydu, hemşiranım."

Alt dudağı titredi, benim de yüreğim hop etti. "Beni ele vermeyeceksin, değil mi?"

"Hemşiranım, sen daha bugün beni tezgâha getirmeye çalıştın. Buna eyvallah diyecek halim yok herhalde."

Elleri titreyerek bluzunun düğmelerini açmaya başladı. "Bir şekilde anlaşırdık belki..."

Başımı iki yana sallayarak reddettim. "Kusura bakmayın majesteleri. Mrs.Horner'ın Ufaklık oğlu Jack hiçbir zaman kraliyet ailesine el sürmemek üzere tembihlidir. Çok acı ama ne yazık ki bu böyle." Yine de yoldan çıkmayayım diye başka tarafa baktım ama hataydı bu. Elinde ufak bir hanım tabancası belirmiş ve beş paralık şarkıyı söyleyecek kadar bile zaman tanımadan silahı doğrultmuştu bana. Silah ufaktı ama beni bu hikâyeden çıkaracak darbeyi vurabilecek kadar doluydu.

Bu fıstık ölümcüldü.

"İndir silahını, majeste!" Komiser O'Grady yatak odasının kapısından çıkmış, salam parmaklı eliyle sımsıkı kavradığı beylik tabancasını doğrultmuştu.

"Senden kuşkulandığım için kusura bakma Horner," dedi duygusuz bir ses tonuyla. "Ama şansın varmış ki kuşkulanmışım senden Allah'ıma. Bu sayede izledim seni buraya kadar ve her şeyi duydum."

"Merhaba Komiser, ne iyi ettin de geldin. Ama daha anlatacaklarım bitmedi. Otur şöyle de bağlayayım lafımın sonunu."

Sertçe başını sallayarak kapıya yakın oturdu. Tabancası hedefinden milim şaşmıyordu.

Yataktan kalktım, Kraliçe'ye doğru birkaç adım attım. "Anlayacağın bebek, sana fotoğrafların kimde olduğunu söylememiştim daha. Sen onu öldürdüğünde Humpty'deydi."

Kusursuz alnında çekici bir kırışıklık peyda oldu. "Anlamıyorum... cesedi aradıydım ben."

"Tabii, ama biraz geç. Şişko'nun cesedine ilk Kral'ın adamları ulaştı. Aynasızlar yani. Birisi zarfı usulca cebine attı. Her şey yatışınca şantaj yeniden devreye girecekti. Ama bu sefer kimi öldüreceğini bilemeyecektin. Ve sana bir özür borçluyum." Eğildim, ayakkabımı bağlamaya başladım.

"Niçin?"

"Bugün beni tezgâha getirmekle suçlamıştım seni. Ama o sen değildin. Bülbül'ü vuran ok, eskiden bizim okulda en iyi ok atan bir çocuğa aitti; bu oktaki herkesinkinden farklı tüyü hemen tanımış olmam gerekirdi aslında. Doğru değil mi," dedim kapıya doğru dönüp, "... Serçe[2] O'Grady?"

Ayakkabımı bağlama numarasıyla Kraliçe'nin düşürdüğü reçelli turtalardan birkaçını avucuma almıştım zaten ve birini tavana fırlatıp tavandaki tek ampulü tuzla buz etmeyi başardım.

Karşılıklı ateşi ancak birkaç saniye geciktirdi bu hareketim. Zaten benim de bu kadarcık bir zamana ihtiyacım vardı; bu kupa kızı Kraliçe'yle Komiser Serçe O'Grady büyük bir zevkle birbirlerini kalbura çevirdi, ben de tüydüm.

Bizim meslekte her zaman bir şekilde paçayı sıyırmayı bileceksin.

Reçelli turtamı ısıra ısıra saray avlusundan geçip sokağa çıktım. O'Grady'nin yanından geçerken yürüttüğüm fotoğrafların olduğu sarı zarfı yakmak için bir çöp bidonunun başında durdum, ama sağanak yağmurun altında tutuşmadı bile.

Büroma döndüğümde turizm bürosunu arayıp şikâyette bulundum. Yağmurun çiftçilere yararlı olduğunu söyleyince ben de onlara yağmurla ne yapsınlar, dedim.

"Ayakkabımı bağlama numarasıyla Kraliçe'nin düşürdüğü reçelli turtalardan bir kaçını avucuma almıştım zaten ve birini tavana fırlatıp tavandaki tek ampulü tuzla buz etmeyi başardım."

Onlar da her yer batmış zaten, dediler.
Ben de eyvallah o zaman, dedim. □

İngilizceden çeviren **Toros Öztürk**

*Öykünün adı ***Beş Paralık Bir Şarkı Söyle*** çocuk şarkı/tekerlemesine göndermedir. Bu şarkı/tekerlemenin çatısı öykünün de ana çatısını oluşturduğu için bu açıklamalar gerekiyor. Öyküde başka çocuk (özellikle yuva çocuklarına öğretilen) şarkı/tekerlemelere de göndermeler bulunduğu için bunlar da dipnotlarda belirtilmiştir. Öykudeki kişi adları bu çocuk şarkı/tekerlemelerinden alınma ve İngilizcedeki anlamlarıyla sözcük oyunları yapılmaktadır.

Beş paralık bir şarkı söyle,
Cebin ağzına kadar dolu çavdar.
İki düzine karatavuk ise,
Çöreğin içine girmiş yatar.
Kesilince koca çörek,
Ötmeye başlar bu kuşlar.
Böyle lokum gibi çöreği insan,
Ancak sofrada Krala sunar.
Oysa çekilmiş hazine dairesine Kral,
Sayar durur altınlarını çil çil.
Kraliçeyse geçmiş salona,
Bir elinde ekmek öbüründe bal.
Hizmetçi bu arada bahçede,
Islak çamaşırları asar.
Karatavuğun biri ok gibi dalar,
Kızcağızın burnunu gagalar.
(sonradan eklenen "Mutlu son" dörtlüğü)
Çağırdılar doktorunu Kralın,
O da burnu bir güzel dikti.
Öyle temiz iş çıkardı ki,
Dikiş izi-mizi kalmadı, gitti.

1. Humpty Dumpty (Eski argoda güdük); ***Alice Harikalar Diyarı***'nda Humpty Dumpty yumurtadır.

Humpty Dumpty oturmuştu tepesine duvarın
Düşüverdi Humpty Dumpty aşağıya, amanın!
Uğraşıp durdu Kral'ın adamları, atları
Gelemedi bir araya Humpty'nin parçaları.

2. Robin Türkçede Narbülbülü ya da Ardıç Kuşu diye bilinir. Türküden alınan "Cock Robin" ise Robin Hood'a göndermedir. Bu "Kim kıydı narbülbülüne" halk türküsü efsanevi kahraman Robin Hood'un öldürülmesi üzerine yakılmıştır. Yeraltı dünyasında olup bitenler konusunda polise, dedektiflere muhbirlik yapması nedeniyle Bülbül diye çevrildi.

Kim kıydı narbülbülüne?
Ben diye atıldı serçe.
Ok bir fırladı yayımdan şöyle
İndirdim narbülbülünü böyle.

Kim gördü ölürken?

Sinek atıldı, ben!
Kaçmadı minik gözümden
Gördüm onu tam ölürken.
.....

3. Şu ufaklık Jack Horner köşesinde oturmuş
Isırıp duruyormuş nefis Noel çöreğinden
Başparmağını daldırmış, bir eriği kaldırmış
Ve demiş ki kendi kendine: "Ne yaman çocuğum
ben!"

4. Bu şarkı/tekerleme 16. Louis ile Kraliçe Marie Antoinette'in giyotinle idamı üzerine söylenmiştir.

Jack ile Jill bir kova su için tırmandılar tepeye
Jack düşüverdi birden ve kırdı kafasını
Ardından Jill yuvarlanıp düşüverdi peşine.
Kalktı Jack ayağa, evine gitti tırıs tırıs
Olabildiğince acele, vardı sonunda evine
Attı kendini yatağa ama sardı kafasını
Kahverengi kağıt ve biraz da sirkeyle.

5. Bizim Hubbard Anne de
Arandı hanesinde
Köpeğine bir kemik,
Her tarafa bakınca
Haneyi boş bulunca
Havasını aldı zavallı köpek.

KADRİ ÖZTOPÇU

Kuş Oltası

ÇOCUK, ÖNÜNDEKİ BEŞ MISIR TANESİNİ İRİ DİKİŞ İĞNESİYLE TEK TEK deldi. Çok uğraştı, iki kez parmağına batırdı iğnenin ucunu, birinde canı çok yandı. Kanadı parmağı; emdi ki, geçsin acısı. Geçti. İyi.

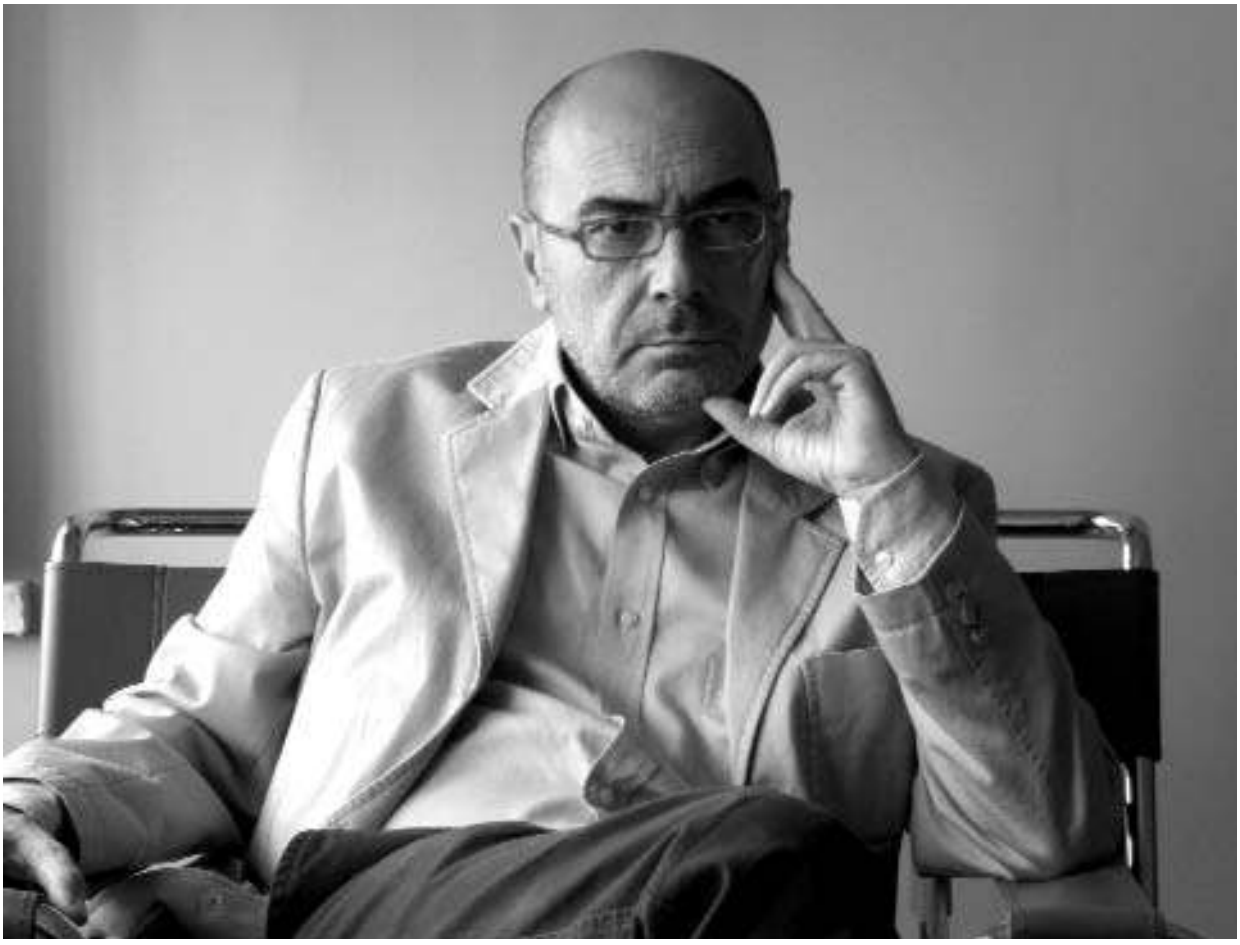
Annesinin dikiş sepetinden yürüttüğü makaraya uzandı sonra. Beyaz dikiş ipliğini üç kulaç ölçtü, dişiyle kesti. Makarayı dizinin dibine bıraktı. Önündeki mısır tanelerinden birini aldı, ipi ortasına açtığı delikten geçirdi, doladı, düğüm yaptı. Kontrol etti düğümü. Sağlam. Düğümü tırnağıyla çevirip mısırın ortasındaki deliğe sakladı: görülmesin. Dikkatle baktı, tamam. "Biiir," dedi kendi kendine; hoşnut, gülümsedi. Sobanın yanında pinekleyen kedisi: Pamuk, kendisine gülümsediğini sandı çocuğun, kuyruğunu oynattı. Aldırmadı çocuk. Aklı, işinde. İkinci mısır tanesine uzandı. Aldı. Sol elinin orta parmağıyla avucu arasına sıkıştırdı, sıkı sıkı tuttu. Sağ eliyle makarayı kavradı, ipin ucunu sol elinin boştaki baş ve işaret parmaklarıyla yakaladı, açtı, üç kulaç ölçtü. Dişiyle kesecekti ki, kuşkuya kapıldı. Kısa mı? Bir de gözüyle ölçtü, sedire boydan boya serip. Düşledi: Erik ağacına bağlayacak bir ucunu, ötekini: mısır taneli olanı kömürlüğün kapısına doğru uzatacak. Ağacın gövdesini hesaba kattı, neredeyse yarım kulaç. Daha bile fazla belki. Kalanı kısa gibi geldi. Bir kulaç daha ekledi ayırdığı ipe, kesti. Tamam. İlki kısa kaldı, diye düşündü. "Olsun," dedi sonra kendi kendine. "Yenisini yaparım."

Makarayı aldığı yere: dizinin dibine bıraktı. Göz ucuyla Pamuk'u yokladı: yan yatmış, tembel tembel geriniyor. Tüyleri beyaz, tertemiz, upuzun. Dün yıkadılar annesiyle birlikte. Sıcacık suyla. Sabunla.

İpi mısır tanesinin ortasındaki delikten geçirdi, düğüm attı, attığı düğümü iyice sıkıladı, kontrol etti: sağlam mı? Sağlam. Düğümünü sakladı yine. Tamam mı? Tamam. Kaldı üç.

Kafasını kaldırdı, pencereden dışarı, gökyüzüne baktı. Kar lapa lapa. Sevindi.

Bakışları bahçedeki incir ağacına yöneldi. Ağacın dalları boş. Canı sıkıldı. Vaz mı geçse? Matematik ödevini hatırladı birden. Daha yapmadı. Onu mu yapsa? Yüzünü buruşturdu. Şimdi canı istemiyor. Sonra yapar. Akşama kadar, üh-hüüü, bir dolu zaman var. Hem, bakarsın okulu tatil ederler. Kar tatili. O zaman matematik ödevini yapmak için koca bir günü olur: Yarın. Belki de iki, üç günü: Öbür gün, daha öbür gün. Zaten, sonrası da Cumartesi. Kar bir yağdı mı, hemen durmaz ki. İçi sevinçle doldu. Üçüncü mısır tanesine uzandı...

Kadri Öztopçu yazdıkları son zamanlarda en çok ilgi gören öykücülerden. *Yanlış Hikâyeler*'den sonraki kitabını bekleyen okurlar var. *NotosÖykü*'nün 1. sayısındaki "Hiçbiryer Barı" çok beğenildi.

Üçüncü mısır tanesine uzanmıştı ki, annesinin seslendiğini duydu. Kömürlükten geliyordu sesi, boğuk, uzak. Ne dediğini anlamadı ama, biliyor: Odun taşınacak. Peki.

Üçüncü mısır tanesini diğerlerinin yanına: sedirin üstüne bıraktı. İsteksizce kalktı yerinden. Geçmeye yüz tutmuş sobanın yanında duran hasır örgüsü odun sepetine seğirtti, tam kulpundan tutup pazar yerindeki hamalların yaptığı gibi sırtlayacaktı ki, baktı içinde tek bir odun kalmış, duraksadı. Önce odunu sobaya atmalı. Sobanın üst kapağını maşayla tuttu, yana çekti. Odunu sepetten aldı, delikten içeri, aşağıdaki korların üstüne bıraktı. Odunun ağırlığıyla parçalanan korlar dağıldı, kıvılcımlar yükseldi yukarı, neredeyse yüzüne değecekler. Tam isabet, diye geçirdi aklından. On ikiden. Odun, birazdan çıtırdamaya başlar. Kulak verdi, dinledi: daha değil. "Birazdan," dedi kendi kendine, eğilip Pamuk'un başını okşadı. Pamuk, mır mır...

Annesini unuttu çocuk: seslendiğini, odun taşıması gerektiğini. Pamuk'un, ellerinden gövdesine yayılan sıcaklığıyla yüzünde bir gülümseme belirdi; hayale daldı.

Babasını bırakmışlar. Hadi, demişler, evine git. Gelmiş. Saçları da uzamış. Güzel olmuş eskisi gibi. Yakışıklı.

Kar, diz boyu. Kalın botlar giyinmiş çocuk, ayakları üşümüyor, sanki sobaya doğru uzatılmışlar gibi sımsıcak. Gocuğu kürklü, atkısı yünden, kapkalın. Başında yün bere. Eldivenleri meşin: babasınınkinden. Siyah.

Baba-oğul birlikte yürüyorlar; kar, ayaklarının altında kırt kırt sesler çıkarıyor, ezildikçe. Lapa lapa da yağıyor bir yandan, uçuşarak, yumuşacık. Güzel.

Babası diyor ki, “Yaptın mı kuş oltalarını?”

Yapmış. Baş sallıyor önce, ardından, “Yaptım,” diyor, “yapmam mı?”

“Peki,” diyor baba, “yakaladın mı kuşları?”

Yakalamamış. Ama kabahat onun değil. Gelmemiş ki Karatavuklar. Bir tane bile yok.

“Yakalamadım,” diyor, sesi zayıf, üzgün. “Gelmediler. Bir tane bile. Yoksa... İlyas abim gelecekti akşamüstü, kesecekti. Annem de hemencecik bir güzel pişirince Karatavukları, sefertasına koyup, sana...”

Baba: “Olsun,” diyor. “Biz de kuş yakalamak yerine bugün, karın tadını çıkarırız. Yuvarlanırız içinde, kartopu oynarız. Kocaman kardanadam yaparız. Hem, bırakalım yaşasın kuşlar. Uçsun. Kuş dediğin, uçmalı.”

“Uçsun,” diyor çocuk, kendi kendine. Ardından, “Tüh,” diyor, “havuç almadık yanımıza, kömür de...”

Gülüyor baba. “Tüh ki tüh,” diyor. “Gözsüz, burunsuz bir kardanadam. Olmaz ki.”

“Olmaz ki,” diyor çocuk, hayal kırıklığıyla. Sesi kırgın. Umutsuz.

Baba, paltosunun cebinden kocaman bir havuç çıkarıyor. “Al sana burun.”

El çırpıyor çocuk. Soruyor: “Gözler?”

“Buluruz,” diyor baba, “kömürden bol ne var.”

Babası buluruz, dediyse, bulurlar. İyi. Rahatlıyor çocuk.

Az önce sobaya attığı odunun çıtırdılarını duyuyor o sıra. Artan sıcağı hissediyor. Pamuk’un mırıltısı ninniye dönüşüyor. Bedeni gevşiyor, gözkapakları ağırlaşıyor. Kıvrılıyor kedinin yanına. Başını mindere koyuyor. Hayalden, rüyaya geçiyor:

Bir sürü Karatavuk. Kimi dallara konmuş, kimi uçuyor. Bağrışıyorlar. Yere inmiyor hiç biri, inseler bile, tek tük. O zaman da kuş oltaları işe yaramıyor. Kardanadam da erimiş; burnu, gözleri karın içinde kaybolmuş, bulamıyor. Oradan oraya koşuyor, her yere bakıyor, yok, kaybolmuş.

Ter içinde. Ağlıyor çocuk. Gözlerinden sel geliyor sanki.

“Kardanadam eridi,” diyor.

“Yenisini yaparız,” diyor baba.

“Burnu da kayıp,” diyor çocuk, “gözleri de.”

Baba, “Evde havuç çook,” diyor. “Kömür de...” Gülümsüyor.

“Kardanadam sendin,” diyor çocuk. “Eridin. Çok eridin. Burnun da yok. Gözlerin de...”

Eriyor baba. Gitgide ufalıyor. Yitti yitecek.

Kocaman, upuzun, kalın bir zincir karın içinde. Bir yılan sanki. Kıvrılıyor, eğilip bükülüyor, ileri atılıyor. Şakır şukur sesler çıkarıyor, korkunç. Dili çatal, uzun. Filmdeki gibi. Babasıyla gittiği. Ağzını açıyor yılan; ağzı kocaman bir mağara sanki. Karanlık. Kuyruğunu kamçı gibi sallıyor, şakırdatıyor.

“Yılan yutacak seni,” diyor çocuk.

“Korkma,” diyor baba. Demesiyle kaybolması bir oluyor.

Yılan pis pis sırıtıyor, kükrüyor. Yer sarsılıyor, sesinden.

“Kayboldun,” diyor çocuk, babasına.

“Buradayım,” diyor baba.

“Nerede?”

“Burada,” diyor baba. Sesleniyor.

Ama yok.

Sadece sesi var. Çok uzaktan.

Bir de...

Zincir sesleri. Çok uzaktan. Duydu. Silkindi kâbusundan, telaşla, ter içinde fırladı, doğruldu, dinledi: Kalbinin gümbürtüsünden başka, çıt yok. Kimse geçmiyor sokaktan. Geçmiyorlar. Demek, zincir sesi değilmiş duyduğu. Duvardaki saate baktı: on otuz iki. "Mahkeme yarın on bir buçukta," demişti Emine Teyze'ye annesi. Fısıldayarak. Duymasın istemişti çocuk, belli. Duymamış gibi yapmıştı o da, sarı yapraklı, tek ortalı defterine iyice eğilip. Kalemini dişlemişti, üzüntüyle.

Demişti ki annesi, iki gözü iki çeşme: "O zincir seslerini duymuyor muyum... O'nu öyle, ötekilerle birlikte, hepsi birbirine zincirlenmiş, kelepçeli görmüyor muyum... Uluorta, ele-güne karşı... Hani, kötü bir suçu, suçları olsa... Alt tarafı..."

Konuşamamıştı ağlamaktan.

"Şans ki ne şans," demişti Emine Teyze, iki avucuyla iki dizini dövüp. "Adliye'nin yolu da, aksi gibi..."

Susmuştu sonra, derin bir iç çekip.

Annesi de.

Döndü. Böyle konuşmuşlardı. Demek bugün, birazdan...

Pamuk da uyanmış. Geldi, bacaklarına sürtündü önce, sonra sedire zıpladı. Mısır tanelerini kokladı, birini patisiyle iteledi, durup bekledi. Tane kıpırdasa, böcek sanacak belki, oynayacak onunla. İzledi çocuk, gülümseyerek. Oyalanmadı, pencerenin pervazına tırmandı Pamuk, arka bacakları üstüne oturdu, kuyruğunu kıvırdı, camdan dışarıyı seyre koyuldu.

Çocuk da baktı dışarı: Kar lapa lapa. İncirin dalları beyazlamış iyice. Karatavuklar? Yok. Bir tane bile. Olsun, diye düşündü. Daha erken. Gelirler. Mutlaka gelirlerdi. Her kış, kar yağdığında, acıktıklarında.

Sedire ilişti yeniden. Üçüncü mısır tanesini aldı, ipi ortasındaki delikten geçirdi. "Gelirler," dedi güvenli bir sesle, kendi kendine. "Gelince de..."

Kuş oltalarını ustaca serecek kara. Kömürlüğe saklanacak, bekleyecek. Karatavuklar çok açıkmıştır, mısırları görünce hoop... bir pike hepsi birden...

Mısırları yutardı Karatavuklar. Ucunda ip var ya, havalanamazlardı. Çırpınırlar. Kusamazlar da hemen. Fırlarsın saklandığın yerden, hepsini yakalarsın. Kusarlar mısırı ama, sonra.

Yalnız, çabuk olacaksın. Yoksa, oyalanırsan eğer, kusup mısırı, kaçarlar.

"Çabuk olurum," dedi kendi kendine. "Kaçırmam, birini bile. Yakalarım."

Yakalayınca, hepsini kümese kapatacak. Zaten boş. Kümes. Hiç tavukları kalmadı ki. Horozları da.

Sonra, İlyas Abisi gelince, keser Karatavukları. Annesi yolar, pişirir. Pişirince de, sefertasına koyarlar, birazını kendilerine ayırıp...

Aslında, babası geçerken koşup verirdi ama, yasak. Jandarma bırakmaz. Hem, bıraksalar bile, alamaz ki. Taşıyamaz, elleri kelepçeli. Zincirle de bağlı ötekilere. Bağlamasalar halbuki... Öfkelendi. Gözleri doldu. Burnunu çekti.

İpi düğümledi sonra, hırsla; düğümü ustaca sakladı mısırın ortasındaki deliğe. Dördüncü taneye uzandı...

Dördüncü taneye uzandığında çocuk, daha eline almadan, annesinin alt kattan gelen ayak seslerini duydu. Koştuğunu. Sesin yönünü kestirmeye çalıştı, kulaklarıyla izleyerek.

"Mısırları yutardı Karatavuklar. Ucunda ip var ya, havalanamazlardı. Çırpınırlar. Kusamazlar da hemen. Fırlarsın saklandığın yerden, hepsini yakalarsın. Kusarlar mısırı ama, sonra."

Pencereye koşuyor.

Demek...

Zincir sesleri. Duydu. Yılan, kıvrıldı, kuyruğunu şaklattı. Ağzını açtı. Dilini uzatıyor, alevler saçıyor bir yandan. Erimiş babası. Ufacık kalmış. "Buradayım," diyor, "korkma."

Baktı, Pamuk kulaklarını dikmiş. Sedirin üstüne çıksa, yanına pamuğun, pencereye, görecek: Babası aşağıda, öteki adamlarla beraber. Peşlerinde yılan. Zincir. Elleri bağlı.

Donup kaldı çocuk. Yılan, şakur şukur. Sesi yaklaştı, yaklaştı... Tam evin önünde şimdi. Burnunu cama dayayıp aşağıya baksa pencereden, babası bembeyaz gülümseyecek. Kar gibi. Belki. Belki de eriyecek, yılanın ağzından çıkan alevle. Gülümseyemeyecek. Belki de ağlayacak.

Zıplamak istedi çocuk, sedirin üstüne, pencerenin önüne... ı-ıh. Bacaklarına yılan sarılmış sanki. Onun da. Şakur şukur.

Kalakaldı.

Uzaklaşıyor şimdi sesler. Zincir. Yılan. Dili. Çatal. Alev. Uzaklaşıyor. İyice. Babam. Erimiş. Kardanadam.

Annesinin hıçkırdığını duydu, aşağıdan.

Öfkelendi. Kime? Bilemedi.

Utandı. Neden? Bilemedi.

Sedirin yanında bir zaman dikildi. Gözü kuş oltalarında. Pencereden dışarı baktı, incir ağacına. Beş Karatavuk saydı. Ürkek. Başlarını bir o yana bir bu yana çeviriyorlar. Yiyecek var mı aşağıda, anlamaya çalışıyorlar.

Kuş oltalarını avucuna topladı–
sobaya yöneldi.

Boş odun sepetini sırtladı sonra. □

HÜSEYİN PEKER

Yılancı

ELİNİ MAĞARADAN ÇIKARDI, SUYA SOKTU. DİKENLİ OTLARIN ARASINDAki küçük elmaları kopardı suyun içinden. Şikeftiyan'daki küçük mağaralar, hep bir ırmağa bakardı. Yeşil suda elini yılanlar sardı. Alışıktı yılan başlarını koparmaya. Üç yılanın birden başını kavradı, avucunda sıktı. Elmalar da suya aktı gitti.

"Baban geliyor," dedi Roni.

Yılanları suya saldı. Avucundan suya yaptıkları dönüş görülmeye değerdi.

"Babam," dedi Sülo.

Ayağa kalktığında, ikisi de aynı boydaydı babasıyla. Sustu, gözleriyle toprağı gördü. Sonra da yukarı baktı, gökyüzünü taradı, sonra Sülo'nun bakışları babasında kaldı. Ahmet ağbi elini tuttu oğlunun. Okşadı düzgün parmaklarını. Sarıldı, geniş kemikli oğul omuzlarına. Belini karışladı. Paçalarını sevdi. Saçlarının dikenli tellerinde parmaklarını dolaştırdı:

"Sülom, bırak elindeki silahı," dedi Ahmet ağbi.

Oturdular, Şikeftiyan'ın gölgeli kayalıklarına. Karşıda Cudi dağı parlıyor, Besta dağı güneşin sona eren yüzünü, kavuniçi bir ışıkla kayaların arasına saklıyordu.

"Seni eve götürmeye geldim Sülom. Biliyorsun iki ağbeyini şehit verdik. Biri Irak'ta, biri mezrada kayboldu gitti. İki oğlum eridi, bari sen dön köyüne. Bu genç yaşta seni daha çabuk eritir namlu alevleri."

Sustu on üç yaşındaki Sülo. Poşusu sustu, belindeki çıngıraklı kuşak sustu. Ayağındaki delik ayakkabılar konuştu. Baktı kaldı babasına.

"Eritirler seni oğlum."

Babası mağaranın karşısında duran komutanı gördü. Yanına gitmeden elini suya soktu, yıkadı avuçlarını, yılanlar ona da sarıldı, parmaklarında dolaştı, elmalar çarptı Ahmet ağbinin tırnaklarına.

Komutan silahını indirdi, Ahmet ağbinin karşısında. Oğlunu götürmeye geldiğini anlamıştı. "Eğitim bitti, al götür," der gibi güneşe eğdi bakışlarını. Ahmet ağbi anladı, tekrarladı:

"İki oğlumu şehit verdim. Torunlar benim yanımda, oğullarım kayıp, bir de Sülo'yu kaybedersem yok olurum. Onu köye götürmeye geldim."

"Şevbaş," dedi komutan Sülo'ya, silahını teslim aldı, bir de cebindeki mermileri. Ara-

larından para sesi, anahtar sesi duyuldu, bir de tütün kıymıkları. Eşyalarını torbaya doldurdu. Babasıyla köy yoluna indiler. Şikeftiyan arkada kaldı, Besta dağı parladı; üç el silah patlattılar, ırmakta balıklar sıçradı, elmalar ufalandı, yılanlar suların derinliğine kaydı.

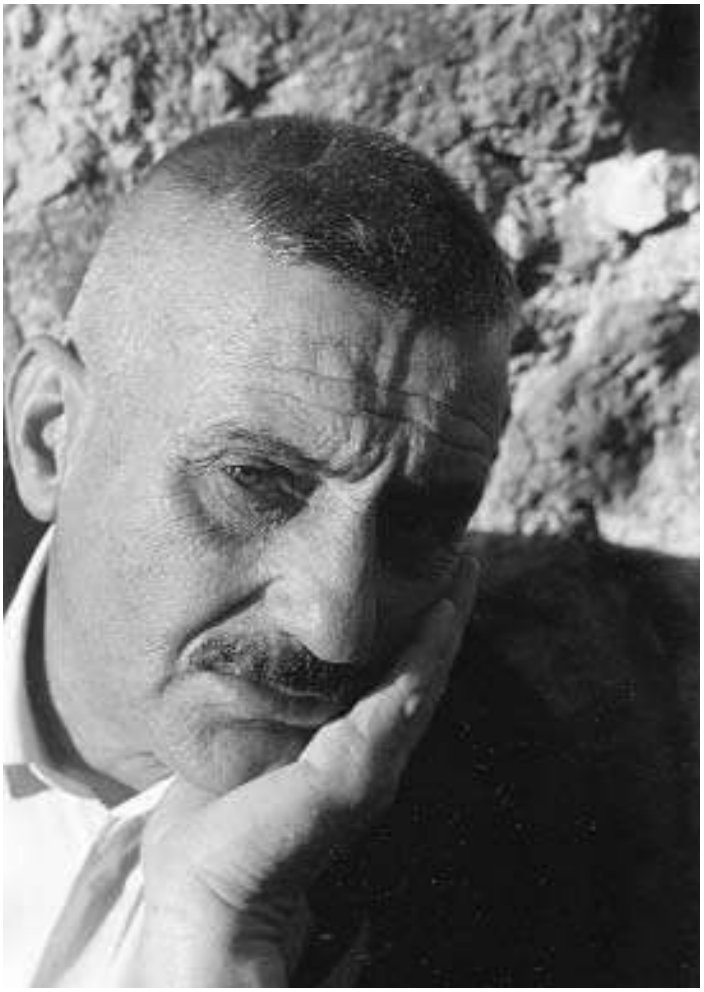
Evde üç gün yattılar. Baba oğul yan yana. Sustu Sülo ağam. Babasından gözünü ayırmadı. Çapaklandı bakışları, ağzı süt ve ayran koktu. Avuçları yılanları özledi. Babasının bileğinde uyudu kaldı.

Annesi, üvey annesi üç gece ışıldadı. Ölmüş ağabeyin kızı Leyla da yanlarına sokuldu:

"Seni ilk kez görüyorum amca," dedi Sülo'ya. "Babam yaşıyor mu dersin? Hep bir umut babamın yaşadığı." Resul yaşasa da, Zaho'da, daha başka noktada ufalanmış, elenmiş biriydi.

Sülo her gece rüyasında yılanlarla boğuştu. Leyla'yı onlardan korudu. Leyla'ya saldırıyordu yılanlar. O da yılanların başını sıkıp suya sokuyordu.

Üç gün sonra top tüfek sesleriyle uyandılar; Ahmet ağbi, Sülo ve üvey anneler. Leyla da uyandı, babası Resul'un yanında uyumuştu sanki. Gece boyu tuttuğu el amcasının eli değil, babasının kuşatmasıydı.

Hüseyin Peker *Tek Vuruş* adlı kitabıyla Behçet Necatigil Şiir Ödülü'ne değer görüldü. Şiir, öykü ve romanı bir arada ilgi çekerek sürdürüyor.

Top, tüfek ve helikopter sesleri Şikeftiyan'dan geliyordu. Mağaralar çatlak ses çıkarıyordu köye doğru.

"Babam geldi," dedi Leyla

"Harekat var," dedi Ahmet ağbi.

Sülo sustu, başını kaldırdı, göğe baktı. Elmalar çiçek açıyordu. Dikenlerini bırakıyordu ırmağa. Rüzgâr patlamıştı. Çok geçmeden kapıda askerleri gördüler: Evlere girip konuşuyorlardı annelerle, üvey annelerle.

Bir ara askerler Ahmet ağbi'yi kocaman araca kapattı. Resul'u sordular, kaybolan öteki oğlunu. Nerdeydiler? Sorguladılar tek tek köylüleri. Aracın kapısı bir açılıp bir kapandı. Sorguya girenler gergin, inenler üzgündü. Merdivene basanların beli düşüktü, kuşakları yarım. Leyla amcasının elini tuttu:

"Babam gelir mi Sülo amca?"

Sülo gene sustu, göğe baktı. Kızıl bir sicim akıyordu bulutlardan. Bir jet çizgiler çekmişti, ağaran göğe. "Bunun adı sabah," diye içinden geçirdi, "bunu adı apaydın." Bir ırmak patladı, bir yerden. Bir kurt koşturdu, köpeğe benzer sesle. Kapıda traktörler birikti. Eşyalarını almadan koşturdu köylüler. İstemeden koştu Ahmet ağbi, üvey anneler, Sülo ve Leyla. Traktöre biniştiler. Ellerinde bir bohça vardı. Bir de yanık ekmek torbası. Traktörlerin hepsi birden kalkıştı, köylüler doluştu, hepsi birden havalandılar Siirt'e. Akşamüzeri dağlar battaniye gibiydi, sular dikenli çalılar arasından sesledi gidenleri. Köyde kimse

kalmadı. “Rojbaş yollar” Mezralar, tiftik tüylerle kaplı dünya. Hoş geldin Siirt. Arkalarına baktıklarında köy yanıyordu. Çatır çatır. Dağ yanıyordu. Bir ihtiyar amca köşedeki eve kısıp kalmış, alevlerden kurtulmuştu. O evde yıllarca kaldı; bahçede yetişen her şeyle geçindi. Yangından değirmen yarattı, küllerden ekmek. Uzun süre sofalara çatılan yanık direklerin sessizliğinde yaşadı. Adını ağıt olarak değiştirdi. Doğa kaputunu kahverengiye boyadı.

Sülo, Siirt’teki ilk gecesinde koyu bir rüya gördü. Suya dalış yapan bir yılan olmuştu. Silahıyla dipteki çamurları sıyırarak yer açıyor, küçük taşları itekleyerek yüzüyordu. Şalvarı suya takıldı, onu bir yılan kurtardı, paçasından. Sudan çıktığında yılan gözüyle baktığını hissetti dünyaya. □

Özen Yula’nın yoğun günleri...

Şu sıralarda oyun yazarlığınıza neler ekleniyor?
Şeeeeems!.. Unutma!.. adlı oyunumu yeni tamamladım sayılır. Geçen yıl tamamladığım *Deeerin Bir Ülkede* adlı oyunla beraber basılacak. MitosBoyut yayımlayacak. *Şeeeeems!.. Unutma!..* Mevlâna’nın kıymetlisi Şems’in öldürülmesinden sonra gelişen bir durumu anlatıyor. Metafizik bir durumun fiziki bir duruma dönüşmesi üzerine bir oyun. Oyunda Şems ile Mevlânâ yok. Bir semâ ekibinin kendi arasında oyun kurması gibi bir durum söz konusu. Oyuncular hem çalmalı, hem semâ motifli koreografide dans edebilmeli, hem de şarkı söyleyip rollerini yorumlayabilmeli. Zor elbette, ama yapılınca sahne üstünde bir şiir dile gelecek.

HAKAN EZİLMEZ

Okuduğunuz kitaplar...
Tennessee Williams’ın *Memoirs* adlı anılarını okuyorum. Uzun zamandır elimde. Çünkü o ara sürekli Mevlâna ile, Mevlevilik ile ilgili kitapları ve makaleleri okuyordum. Bu çok saygı duyduğum yazarın insani yönlerini ve zaaflarını anlatan bir anı kitabı *Memoirs*. Önsözü John Waters yazmış. Onun *Pembe Flamingolar*’ına âlem hasta. Meğer o da Williams’a hastaymış. Bir de okumaya uğraştığım ama hakikaten hoşuma giden, Profesör Doktor Fuzuli Bayat’ın *Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı* var. Bütün iyi incelemeler gibi dikkatli okuma gerektiriyor. Şamanlık üzerine bir yığın kitap da okunmayı bekliyor. Sırası geldikçe.

İzlediklerinizden söz eder misiniz?
Ferzan Özpetek’in *Bir Ömür Yetmez* adlı filmini izledim. İnsanın içine işleyen durumları çok temiz bir sinema diliyle anlatmış. Daha derinlemesine de anlatılabilirdi elbet, ama o zaman da bambaşka bir film olurdu. Reha Erdem’in *Korkuyorum Anne*’sini yeni izledim ve gerçekten çok hoşuma gitti. Uzun diyorlar, ama ben bu halini sevdim. Kısası kesmezmiş.

Geziler de var mı önünüzde?
Trabzon’da başlayan Devlet Tiyatrosu’nun düzenlediği Karadeniz Uluslararası Tiyatro Festivali’ne konuk olarak katılacağım. İyi oyunlar izleme şansım olacak. Sonra Ordu’ya geçeceğim. İlk ve son kez jüri üyesi oldum. Aydın Üstüntaş adına, tiyatro alanında yararlılık gösteren ve Anadolu’daki tiyatrolar üzerine yazan bir eleştirmene ödül vereceğiz.
Haziran başında bir oyunum İtalya’da yapılacak: *Sahibinden Kiralık*. Orada tiyatrocuların beğenmesi üzerine, Serra Yılmaz’ın çevirisi ile ASTI Festivali’nde Mauro Avogadro tarafından genç bir ekiple sahnelenecek. Milano, Torino’da turneden bahsediliyor. İtalyanlar biraz serinkanlı. Bizim gibiler. Yumurta kapıya gelmeden halledemiyorlar işlerini. Aynı oyun Avignon Festivali zamanında, Chartreuse’de okuma tiyatrosu yapılacak. Okan Urun çevirisi ile. Temmuz’da oraya gideceğim. Sonra da Ağustos sonu gibi Endonezya’da Utan-Kayu Edebiyat Bienali’ne katılacağım. Orada iki hikâyemin İngilizce çevirilerini okuyacağım dinleyicilere. O hikâyelerden biri de Endonezya diline çevrilip bir antolojide basılacak. Arada da ev taşıyacağım.

HASAN ÖZKILIÇ

Yeşil Kurbağalar

Yeşil kurbağalar öter göllerde
Kırıldı kanadım kaldım çöllerde
Anasız babasız gurbet ellerde
Dön gel ağam dön gel eğlenmeyesin
Elde güzel çoktur ağam evlenmeyesin

Uzun Hava, Yöre: Erzincan, Kemaliye (Eğin)
Kaynak kişi: Ahmet Türkoğlu, Okuyan: Mükerrem Kemertaş

BİR SUYUN KIYISINDAYMIŞLAR. ON BİR ARABA, ON BİR ADAM, ARABALARA koşulu yirmi iki öküz, dört çocuk.

Bir suyun kıyısındaymışlar, adı "Göl"müş. Dört gün, üç gece geçmiş yola koyuldukları günün üzerinden. Oraya, kıyıya dikilmişler, Göl'ün kıyısına. Öküzler arabalara koşulu, öyle bakmaktaymışlar. Göl'e.

Bir şafak vakti çıkmışlar yola. Yükleri Tekel maddesiymiş. Kasa kasa şaraplar, çın çın şişeler, çınlayıp dururmuş kulaklarında. Gece gelmişler, gündüz gelmişler, Uzun Dere'den geçişleri çok çetin olmuş. Derenin dibinde yakalanmışlar o mahşeri yağmura, kulakları sağır eden gök gürültüsüne. Can hayına düşmüşler. Önce öküzlerin can hayına, sonra dört çocuğun, sonra kendilerinin. Sel suları sürükleyip götürüyormuş kendileriyle birlikte, arabalarını da. Nasıl da ölüm kalım savaşı, bir Allah bilir!

Dört gündür yoldaymışlar. Korkularının korkusu Uzun Dere. Rüyalar görürlermiş dereden geçişlerine dair; ürpertili, karabasan olurmuş, yüreklerine düşermiş. Bilirlermiş ki göğün bütün bulutları gelip vadinin tepesinde toplandı mı, kıyamet kopacakmış. Kimi zaman rüzgârla karışık, adamın feleğini şaşırtan yağmur, kimi zaman da yumruk büyüklüğünde dolu. Öyle bir gelirmiş ki, onlar, ha kaçın, canınızı kurtarın, demeden tepelerine biner, dünyalarını zindana çevirirmiş. Doludan sonra başlarına el vurulmazmış. Yüzlerinde, gözlerinde, başlarında yumurta büyüklüğündeki şişlikler. Şekil değiştirirmiş suratları; tanınmaz hale gelirlermiş. Öküzler ne yapacaklarını şaşırırmış. Onlar da Uzun Dere korkusunu daha vadinin başında, dereye doğru ilerlerken yaşarlarmış. Kıçlarını arabaya verip ayaklarını direr, bir türlü inmek istemezlermiş dereye. Uzun Dere öyle bir bela dereymiş ki, onca yeşiline, onca çimenine, güzelliğine rağmen bir Allah'ın kulu dereye yuva kurmazmış; kurt kuş bile. Derede olmak, her an ölümle burun buruna olmak demekmiş. Ama çaresiz, geçeceklermiş. Çünkü bir başka geçit yokmuş ki, oraya vurup da Uzun Dere'den kurtaralar canlarını.

Göl ise, bütün bunların tersine, durgunluğun, huzurun, sevginin, yumuşaklığın yata-

ğıymış. Göl'de bütün canlılar birbirini severek yaşarmış. Suyu pırıl pırılmış. Hele gece olmuşsa, gökte de ayın on beşiyse, öyle bir hüzün sararmış ki adamı, gönlüne gem vuramazmış; bir Âşık Kerem olurmuş, Tahir ile Zöhre, çöllere düşermiş.

Göl'ün başındaymışlar; üç yanı dağlarla çevrili Göl'ün. Bir mahşeri, bir doğanın görünmez belasını, birkaç saat önce yaşamışlar; şimdi hepsi put kimin dikilmiş, Göl'e bakmaktaymış. Kamber, Ali Osman, İskender, Mirze Kişi, Seyit, Lütfiyar, Gül Ağa, Üzeyir ve öbürleri, tamı tamına on bir adam, dört çocuk, öylece dikilmiş; yaralarını Göl'ün yüzlerine üfürdüğü tatlı, serin rüzgârla sağaltmaktaymışlar.

Öküzler, ayaklarının dibindeki çimende, furgunlara[1] koşulu, otlara arada bir burunlarını sürüp kokluyorlarmış; birinin bile, bin bir çiçeğin kokusunu verdiği otlardan bir tutam koparıp tadına bakmak istemiyormuş yorgun, korku yüklü canı. Uzun furgunlarla, günlerdir taşıdıkları ağır yükün altında, öylesine takatten düşmüşler ki, o anda yalnızca boyunlarına asılı boyunduruklardan kurtulup, bir an önce serilip yatmaktan başka şey düşünmüyorlarmış. Boyunduruklardan kurtulamayacaklarını düşünen bir iki öküz, öylece, durduğu yerde diz çökmüş, yeşilin üzerine serilmişmiş.

Adamlar dikiliyorlarmış nice zamandır, içlerinden biri, Ali Osman, oğluna seslenmiş:

"Envercan!.. Bak bakalım kaç şişe şarap kırılmış," demiş. Enver, ayrılmış istifini bozmayan adamların yanından, arabaya doğru yürümüş.

Ali Osman, bu sefer yükünüz şaraptır, dediklerinde, yüzünü ekşitmiş, oflamış, puflamış ardından da Tekel'in gelmişini geçmişini bir güzel sıralamış. Nafile, ne dese, ne yapsa işe yaramamış, mecburen sarmış yükü. Ömrünce, şehrin tek şarap satıcısına, adının önüne Yezit koyulup, asıl adı unutulan, Kör Mahmut'a bir mikroba bakar gibi bakmış; bir tek gün bile selam verip, selamını almamış. İşe bakın, bu sefer sardığı yük, aklına cehennemden, ateşlerden başka şey getirmeyen şarapmış. Ta başından bir korku sarmış yüreğini, aklının bir yanında duran düşünce onu yol boyunca rahat bırakmamış. Başıma bir iş gelecek, diye düşünüp dururmuş. Ali Osman bu, her ne kadar öbür dünyacıymışsa da, öbür dünyada başına geleceklerden çok korksa da, bir o kadar da bu dünyanın nimetlerine düşkünmüş. Bir o kadar da bu dünyada, bu dünyada edindiklerini kimseyle paylaşmayacak kadar cimrinin cimrisiymiş. Ne zaman ki Uzun Dere'nin ortasına geldiklerinde bulutların üzerlerine aktığını görmüş, o zaman ellerini açmış, başlamış tanrıya yalvarmaya:

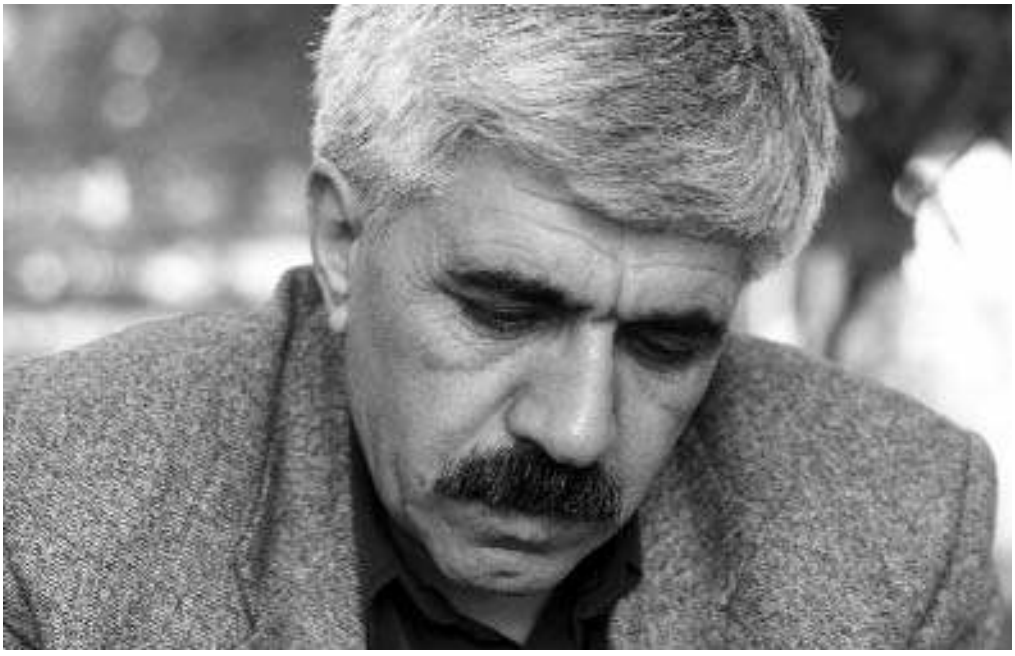
"Allahım ben ettim sen etme... Bu aciz kulun bir günah işledi. Beni çoluk çocuğuma bağışla," diye, iki eli havada, dil dökmüş. Ne var ki yalvarması bir işe yaramamış. Uzun Dere'den, o kıyametten kurtulup da yokuşa vurduklarında görmüş kırmızı sıvının, şarabın bir damardan akan kan gibi aktığını, aklı başından gitmiş.

"Durdur! Durdur öküzleri Enver! Şarap yere gitti, durdur eşşek oğlum benim!" diye bağırmış.

Arkadaymış, uzakta, koşmuş arabaya, ne yapacağını şaşırmış halde. Oğlu Enver de yanındaymış. Gözlerini şaraba dikmiş öyle bakıyormuş melil melil. Birden oğluna aynı öfkeyle yeniden bağırmış:

"Avuçla avuçla! Yere akıp durur, avuçla. İç, iç. Boşa yandı paramız, iç eşşek oğlum, iç!" diye. Oğlu yüzüne bön bön bakıyormuş. Onun bakışına öyle kızmış, öyle öfkelenmiş ki, kendini tutamamış, avucunu tutmuş şaraba, doldurmuş, içmiş. Yeniden akan şaraba uzandığında, bir kez daha oğluna bağırmış, "Sen de iç! Durma. Ziyan oldu iç!" Oğlu da eğilmiş, bir avuç dolusu şarabı dudaklarına götürmüş.

Önünde, ardında sıralanmış arabalar durmuş. Arabacılar, babayla oğluna şaşkın şaşkın bakmaktaymış. Bu şaşkın bakışların arasında, avuç avuç şarap içen Ali Osman, birden dönmüş onlara, göbek atıp şıkır şıkır oynamış. Ölümden, zulümden yeni kurtulmuş ara-

Hasan Özkılıç'ın yeni öykü kitabı *Su da Yandı* önümüzdeki aylarda Can Yayınları'nca yayımlanacak.

bacılar, gölün başında durup dikeldikleri gibi durmuş, bu kez acıyan gözlerle Ali Osman'a bakmışlar. Ali Osman,

"Gelin, gelin. Şaraba gelin!" demiş, türkü okur gibi onlara. Kimse gitmemiş. Gidecek, şarap içecek halleri yokmuş. Kimse gitmeyince, Ali Osman çökmüş dizlerinin üstüne, başını almış iki elinin arasına, kara düşüncelere dalmış. Arabacılar, "Höö!" demiş öküzlerine, furgunların teker gıcırtıları dağa taşa yayılmış...

Bir suyun kıyısındaymışlar, on bir araba, yirmi iki öküz, on bir adam, dört çocuk. Göl'e bakmaktaymış. Onların geldiği haberi köye ulaşmış, günlerdir yollarını bekleyen köylüler, gözleri yolda, bir an önce gelsinler, diye merakla beklemekteymiş.

Ayrılmışlar Göl'den, köye doğru yola koyulmuşlar…

Göl arkalarından bakmış, pırıl pırıl, sakin, sevgiyle. Bir ara hafif bir rüzgâr esmiş, Göl, şöyle bir hareketlenmiş, yatağında sağdan sola dönmüş, bir ıslık tutturmuş arabacılara dair. Ardından turnalar, karabataklar, ördekler hep birlikte, bütün kuşlar, güzel mi güzel bir türkü tutturmuş, "yeşil ördek gibi daldım göllere" diye. Sonra sonra susmuşlar, rüzgâr durmuş, Göl, yine o sessiz, sakin durgunluğuna dönmüş...

Arabacılar girmiş köye, furgunların tekerlek gıcırtıları köyü sarmış, güneş batmak üzereymiş, köylülerce karşılanmışlar bir umutla, umutlu yüzle. Öküzlerin boyundurukları alınmış, ahırlara çekilmiş, önlerine çimenin taze otları konulmuş kucak kucak. Onlar da, on bir arabacı, dört çocuk oturmuş önceden hazırlanmış sofranın başına, etli bozbaşları,[2] süzme pilavları gördüklerinde gözleri dört açılmış. Aç karınlarını aç kurtlar gibi doyurmaktaymışlar ki, akıllarında hemen ardından kurulacak semaver varmış.

Akşammış, bir büyük evde, bir büyük odada, dallarında Kürt yastıkları, önlerinde kan kırmızısı çayları, sohbetteymişler. Köyün küçük büyük evlerinden, o büyük eve doğru köylüler, gece karanlığında usul usul akmaktaymış. Önce kocaları gelmiş, o büyük odada diz kırıp oturmuşlar. Sonra da kadınları, kızları, gözlerini uyku bürümüş çocukları.

Kadınlar, kızlar, genç gelinler, avluda toplanıp beklemekteymiş.

Çaylar dolu gelmiş boş gitmiş, yine dolu gelmiş, kan kırmızı. Kaçak tütünden sardıkları sigaraları Kehribar ağızlıkla pofur pofur içmekteymişler ki, evi duman almış.

Akşamın bir vaktiymiş, İskender, Kamber'e,

"Hadi başla!" demiş. Kamber pencerelere bakmış, evin avlusuna, içinden, "Yine aynı, her zamanki gibi, hepsi gelmiş. Düğüne gelir gibi gelmişler. Süslenmişler, en güzel giysilerini giyinmişler... Hoş geldiniz!.. Hoş geldik!" diye geçirmiş.

Toplanmış, birbirine sokulmuş kadınların, kızların, adamların gözleri, kulakları içeriden gelecek sesteymiş.

Kamber, bir kez daha bakmış, gözü birini aramış, kendi kendine yine söz vermiş: "Bir defa bakacağım, bir defa. Söz, bir defa baktıktan sonra yine bakarsam iki gözüm kör olsun," demiş.

Oradaymış, camın önünde, bir yılan gibi güzelmiş, gözleri yetermiş; orada, Kamber'e bakmaktaymış, onun sesini beklemekteymiş.

"Sen başla," demiş İskender'e, "ben sonra, sonra."

"Hadi başla," demiş Lütfiyar. Öbürleri de ona katılmış, hepsinin gözü Kamber'in ağzındaymış. Bilirlermiş sesinin yanık yanını. Bilirlermiş ki söylediğinde, kendi yaraları da, az da olsa sağalacak. Bir tek Ali Osman hariç. Onun yarası sağalmaz. O öyle düşünür. "Yaram sağalmaz," diye içinden söyleyip durur. Enver'in gözü ayağında. O da babasının ne düşündüğünü bilir, ama çok takmaz. "Geçer bunlar," der içinden. "Ucunda ölüm kalım yok ya. İstif ettiği, hiçbirimize yar olmayan paraları biraz eksilir o kadar."

"Seni bekliyorlar, başla." İskender bu. O da bir başka söyler, herkes bilir. Ama o sonra. Devam ediyor, ağzı yanı başındaki Kamber'in kulağında. "Ağlamaya hazırlar. Yeşil Kurbağalar'ı söyle. Ağlamaya hazırlar. Gene susuz kalmışlar; toprakları, yürekleri. O dedi, Miri dedi, söylersen ağlarlar, yağmur yağar. Bulutlar Uzun Dere'den geçip gitmez. Yönünü köye, bunların toprağına verir, öyle dedi, Miri."

"Peki, peki."

Bir göz gezdirmiş odaya, tavana, tavana atılmış kalın ağaçlara, hasıra. Sonra yere çevirmiş gözlerini, yol arkadaşlarına, saçı sakalı karışık köyün erkeklerine bakmış. Hepsi de ona bir hüzünle bakıyorlarmış, hepsi de ağlamaklı, yükünü almış gözpınarları, ha boşandı ha boşanacak. Sonra pencerelere bakmış, dört pencereli büyük odanın hemen dışarısında, içeriye bakan gözleri görmüş, belli ki onlar da dolmuş, aktı, akacakmış gözyaşları. Onların içinden bir çift gözü seçmiş, bu o gözlermiş, yasak gözler, bakmasına izin olmayan gözler, Miri'nin gelininin gözleriymiş. Onları görmüş, bakmış, kendi kendine bir kez daha söz vermiş: "Bir daha bakmayacağım," demiş içinden. "Doya doya bakacağım bu akşam, bir daha bakmayacağım, söz." Sonra bir iki öksürmüş, dünyanın en yanık, en sızılı, en acılı sesini salıvermiş.

"Yeşil kurbağalar öter göllerde."

Bir gün sonraymış. Sonradan anlatmışlar, daha pencerede, taraçada, evin içinde kilimlere oturmuşların akan gözyaşları kurumadan, Köroğlu Dağı'nın oradan bulutlar havalanmış, katarmış, köyün üstünü kaplamış, bir yağmış bir yağmış, köyü sel almış. Seller akarken, toprak suya doyarken, on bir arabacı, yirmi iki öküz, dört çocuk yoldaymış, birinin, Kamber'in aklında bir çift kara göz, Ali Osman'ın aklında kırılan şarap şişelerinin hesabından kesileceği tutarı, cennet, cehennem yol almaktaymışlar, hepsi de Uzun Dere'den kurtuldukları için öyle sevinmekteymiş ki, çocuklar gibi... □

[1] Furgun: Dört tekerlekli, uzun, alçak boylu öküz arabası.

[2] Bozbaş: Kulplu, çinko su bardağı biçiminde büyük bardaklarda, Asya kökenli baharatlarla fırında, tandırda pişirilen etli nohut yemeği.

KEMAL ATEŞ

Kurnaz Köstebek

KÖSTEBEK, ALTINDA YAŞADIĞI AĞACA BU YIL BIR BÜLBÜLÜN YUVA YAPmasını istiyordu. Kötü sesli komşulardan bıkmıştı. Akşamları bülbül sesiyle uyumak, sabahları bülbül sesiyle uyanmak ne kadar güzel olurdu. O böyle düşünürken ağacın en tepesine bir sığırcığın yuva yaptığını gördü.

"Kolay gelsin komşum," diye seslendi yukarı doğru. "Yuva yapıyorsun herhalde?"

"Evet, yuva yapıyorum. Burayı pek beğendim, yaramaz çocuklardan uzak bir yer."

"Evet, yaramaz çocuklardan uzak ama, bu ağaca pek güvenilmez."

"Neden?"

"Çünkü kökü çürük de ondan.... Görünüşüne aldanmayın. Toprağın altını siz benden sorun. Şöyle güçlü bir rüzgâr, bir fırtına, alır götürür bu ağacı."

"Yaa öyle mi?" diye telaşlandı sığırcık. "Teşekkür ederim beni uyardığın için."

Ağzındaki küçük dal parçasıyla uzaklaşıp giderken, köstebek kıs kıs güldü arkasından.

Ertesi gün aynı yeşil dallar arasında bir saksağan gördü köstebek.

"Kolay gelsin," dedi ona da. "Yuva yapıyorsun herhalde?"

"Evet, komşu oluyoruz seninle," dedi saksağan, ağzındaki küçük çöpü dallar arasına yerleştirirken.

"Sevinç duyarım bundan," dedi köstebek. "Ancak kökleri pek çürük bu ağacın. Şöyle güçlü bir rüzgâr esse, devriliverecek hemen. Ben yer altında yaşıyorum, köklerini iyi biliyorum."

Sığırcıktan da korkak çıktı saksağan, ağzındaki çöpü yere atıp kaçtı. Başka bir ağaca doğru uçarken, teşekkür etti o da.

Ertesi sabah köstebek bilmediği bir kuş gördü aynı yerde. Bülbül sandı önce, sonra renginden, iriliğinden bülbül olmadığını anladı. Sesini işitmek için biraz konuştu da... Kulaklarını kapayası geldi çirkin sesini duyunca. Onu da aynı yalanla korkutup kaçırdı. Hepsinin de kıs kıs güldü arkasından.

Bir sabah bir çift kargayla karşılaştı köstebek, ağzında uzun çöpler vardı ikisinin de...

"Günaydın... Kolay gelsin!" diye seslendi yukarıya. "Yuva yapıyorsunuz herhalde?"

Erkek karga pek alaycı, pek aksiydi.

"Belli olmuyor mu ne yaptığımız?" diye tersledi onu.

"Belli oluyor olmasına da... Biliyor musunuz, bu ağaca pek güvenilmez."

"Neden?"

"Kökü çürük de ondan... Yuvam çok yakın köklerine. Şöyle güçlü bir rüzgâr esse..."

"Kimi kandırıyorsun sen!" diye güldü karga. "Çok sağlam bir ağaç bu. Yuva yapmak için bundan daha iyisi bulunamaz. Biz o peynirle kandırılan kargalardan değiliz arkadaş."

Köstebeği bir daha dinlemedi bile. Öteki çaresiz yer altındaki karanlık yuvasına çekildi. Bütün gün komşularının kalın, çirkin seslerini dinledikçe, yuvasını değiştirmeyi bile düşündü. Kurnaz köstebek bülbül sesiyle uyanmayı umarken, her sabah karga sesleriyle uyandı. □

DOĞAN YARICI

"Has edebiyat" kabul görmüyor

SEMİH GÜMÜŞ

***Kıyıda* ilk roman. Ama Doğan Yarıcı bir "ilk roman" yazarı değil.**
Hulki Aktunç ilk yazdıklarını Kemal Tahir'e göstermek istediğinde, usta, "Türk edebiyatında ne tür bir boşluk, öyküsünde yapılmamış ne gördün de öykü yazmaya karar verdin?" diye sormuş. Yanıtı belli ki yazdıklarındaymış fakat yıllarını almış.

İlk öykünüz 1986'da yayımlandı. On dokuz yaşında yayımlamak genç yazarın önünü açtı mı?
Kendi önümden çekilmemi sağladı. Yazdıklarım henüz tam değil diye düşünürken, bir büyüğüm okur gelişimini görsün diye beni kandırdı. Bunun dışında bir "çevre"ye ait olmamı ya da başka bir ayrıcalık sağlamadı.

1993 ve 1994'te art arda iki öykü kitabı: *Evlâ* ve *Kemik*. Doğan Yarıcı niçin öykülerini yayımlayarak başladı?
Öykücüyüm diyebiliyorum. Kısa öykücüyüm. Kıpkısa öykücü.

O sırada şiir mi önce geliyordu, öykü mü?
Hemen her çocuğun şiirle başladığı söylenir, benimki öyle olmadı, yazmayı öğrendiğimde öykü yazmıştım ilk, okuma yazma bilmeden önce de hikâyeler dinlemeyi, anlatmayı yeğlerdim. Şiir elbette yeniyetmeliğimde aklımı başımdan aldı.

1995'te yayımlanan şiir kitabınız *Aşk ve Sair* için Memet Fuat'ın övgü dolu sözleri var. Ama daha sonra üstünde pek durulmadı.
Memet Fuat'ın *Cumhuriyet* gazetesindeki çok değerli o övgü dolu yazısı daha çok kitabın kendisi içindi. Şiir kitabının desenli olması fikrini, sevgili Mehmet Koyunoğlu'nun desenlerini, kitabın özenli tasarımını beğenmişti. Ben kitaptaki şiirlerin övüldüğünü düşünmüyorum. Dağıtımdaki aksaklıktan dolayı kitap fazla duyulmadı, hatta şiir yıllıklarında adı bile geçmez. Kaldı ki şairlik benim gözümde yüce bir makamdır. Belki yazar arkadaşlarım bana kızacaklar ama böyle görürüm. Birçok dalda üretim yapmış bazı ustalar en çok şair olarak anılmak ister. Kendime yazar diyebilsem bile şair diyemem.

Ödülün ve övgünün genç yazarın yolunu çizmesine katkısı var mı?
Ödül ve övgü bir genç yazar için saç okşamadır. Önemlidir. Bir ustanın size birkaç laf etmesi, sizin onun söylediklerini bir sünger gibi içinize çekmeniz ve bildiğiniz yoldan sapmadan fakat söylenenleri unutmadan o yola devam etmeniz... Bir gün ardınıza bakıp bir arpa boyu gittiğinizi görseniz bile, doğru adımlar attığınızı düşünmeniz.

Sizin dilinizi minimalist de saymıyorum.
Teşekkür ederim, ben de.

Yazınsal metinler için geçerli bir dil midir sizinki? Günümüzün koşullarıyla ilişkisi var mı bu seçimin?
Kimi yazarlar (kulakla) dinlenebilir, benim yazdıklarımı "güzel sesli" bulsalar da bana göre (gözle) okunmalı. Sanırım "problemli" yazınsal metin benimki. Günümüz koşullarında kısa, basit, hemen algılanan metinler tercih edilebilir gibi görünüyor fakat artık günümüz koşullarında "has edebiyat" kabul görmüyor. Bir metin yoğun olduğunda yorucu bulunuyor. Niçin okuyoruz ki?

Her zaman kısa, bazen kesik tümcelerle yazılmış öyküler yazdınız. Bu üslubun yaratıcısı nedir?
Türkçenin bu olduğunu düşünüyorum. Kısa kesik cümleler bir sonraki sözcüğün boşluğuna izin veriyor, okur doldurabilir. Uzun bir cümle nefes alıyor bir ara. Bir iç ses de olabilir, iç ritm de. Yazarla okurunki aynı hem.

Bu dilin okur üstünde yoğun bir etkisi olduğu kuşkusuz.
Gerçek okur bunu söylüyor, has okur, hata kabul etmeyen okur. Uzun soluklu bir anlatıda bu dilin bir handikap olacağını düşünüyordum.

Bu dil, aynı zamanda hız demektir. Öyleyse günümüzde geçerli bir edebiyat dilidir.
Bu kitaptaki dil biraz sabır da istiyor, ister istemez bir hız sınırı var. Anadolu'da karayollarının bir uyarı tabelasına rastladım: Hızın doksan ise iyi gidiyorsun, yüz ona çıkarsan kaza yaparsın.

Kişiler kadar nesneleri de anlatan bir diliniz var. Bunun aynı zamanda öykü ve romanlarınızın içeriğine ilişkin temel bir sorun olduğunu da söyleyebilir miyiz?
Evet, öyle görünüyor. Bundan sonraki öykü kitabında değil ama romanda sıyrılacağımı sanıyorum. Belki de kurtulamam bu "illetten".

***Kıyıda*, küçük hacimli öykü kitaplarından sonra uzun olmayan bir roman.**
Kesinlikle katılıyorum.

Alusi korkular, karabasanlar içinde. Başına gelecekler de geliyor, daha geleceklerden başka. Nereden çıktı Alusi?
Bize göre bu insanlar, uzaktan yakına gelenler, oradakilere göre yakından uzağa gidenler. İstanbul'dan böyle görünüyor. Uzunca bir süredir İstanbul'un içinden de. Anadolu'nun bir köyünden İstanbul'a gelmek başka bir şeydir, İstanbul'un bir köyünden gelmek başka.

Bu şehir insanı sonunda yok eden bir şehirse, edebiyat için de sonsuz olanaklar barındırır, diyebilir miyiz?
Bu şehir, bir yazarın hayatı boyunca yazabileceği bir şehirdir. Eşi benzeri yoktur bana göre.

***Kıyıda'*nın Alusi'sini şaşkına çeviren metropol sizi nasıl etkiliyor?**
Metrolopole bakmıyorum, neredeyse artık algılamıyorum, onu kullanıyorum çaresiz, o hale geldik. Beni asıl şaşkına çeviren bu keşmekeş içinde İstanbul'un kendini hâlâ teslim etmeyişi, aralarda karşıma çıkıveren gerçek yüzü. Bazen bir insan bu, çoğu zaman ağaçları, binaları, suyu, sokaklarının kıvrımları. Bir gün Üsküdar Doğancılar'da bir taşa yaslanıyorsunuz dolmuş beklerken, dolmuş gelmeyince taşı inceliyorsunuz, temizleyip üzerindeki yazıları çözmeye çalışıyorsunuz; sadaka taşı çıkıyor. Oraya, kaldırımın kenarına araçlar park etmesin diye dikilmiş bir mermer parçası sanırken, kaç yüzyıllık bir Osmanlı geleneği size dokunuyor. Şimdi kaldırım dola dola boyu kısalmış, aslında insan boyunu on on beş santim geçen bir mermer sütun, üzerini göremiyorsunuz, gelen geçen para bırakıyor, hava kararınca ihtiyacı olanlar oradan alıveriyor. Orada, reklam panolarına boğulmuş, depremde ilk yıkılacak bir binanın karşısında öylece duruyor. Önünden geçiyoruz.

Doruktaki yazarınız: bir tek ad verir misiniz?
İzninizle bu soruya şöyle bir yanıt vereyim. Tek bir dünyadan beslenen bir insan olmak istemeyişim, tek bir yazarı doruğa koymamı engelliyor. Böyle bir yazar olsaydı, herkes kendini doruğa koyardı. Bir kitap bütünlüğünde dorukta olan, yaşamı boyunca yazdıklarıyla dorukta kalan, diliyle, yarattığı dünyayla doruğa çıkan yazarlar var. Eski, yeni, yabancı, yerli tek bir yazarı anamayacağım bu nedenle. Bilge Karasu, Hulki Aktunç, Vüs'at Orhan Bener, Ferit Edgü, Necati Tosuner, Orhan Duru, Sevim Burak, Ahmet Hamdi Tanpınar, Kafka, Borges, James Joyce.

Doğan Yarıcı gibi yazarlar okuru düşündürür: Niçin hayatın çekim noktalarını merkezkaç gücü gibi yaşayan yazarları anlamaya çalışmaz da edebiyatımız, yazıyı oyunla sınırlayan heveslileri çıkarır öne? Doğan Yarıcı'nın yazdığı dil Türkçenin yazınsal dil olarak kendini var etme bilincidir. Kendini onun yazdıklarına yakın gören okurlar olmadan edebiyatın anlamı azalır.

***Kıyıda* anlaşılması zor bir roman. İki kez okudum. Daha göremediklerim olduğunu düşünüyorum...**
Kitabın okurdan çok şey beklemesinden olsa gerek. Belli bir seviyede okur kertmiyorum yazarken. Sevmiyorum böyle bir tercihi. Yazan benden daha akıllı, daha dikkatli bir okur var hep karşımda, ben de onun yanına ulaşmaya çabalıyorum. Birlikte yükselmeye çalışıyoruz.

Öykülerinizde olduğu gibi, romanınızda da imgeli bir dilin okuru sürekli tetikte tutan yoğunluğu var. Bu dilin zamanla değişebileceğini düşünüyor musunuz?
Sanmıyorum fakat mutlaka değişecektir. Daha az süslü, benim anladığımı çoğu zaman tam anlatabilen, hikâye etmeye hizmet etmekten geri durmayan bir edebiyat dili olmasını istiyorum.

Sevdiğiniz yazarlar aynı zamanda öykü ve roman dilinizin belirlenmesinde de pay sahibi oldu mu?
Elbette olmuştur. Her yazar bir başka yazarın, yazarların devamıdır der Borges. Trakyalı annemin, Anadolulu babamın, Rum komşularımızın konuşmaları, anlattığı hikâyeler, dinlediğim tuhaf masallar bile etkilemiştir dilimi.

Kendi kuşağınızdan sevdiğiniz şair ve yazarlar?
Kendi kuşağıma girecek mi bakalım, doğum tarihlerine pek dikkat etmiyorum, unuttuklarım olabilir, özür dilerim. Murat Yalçın, Aslı Erdoğan, Ayfer Tunç, Müge İplikçi, Murat Uyurkulak, Özen Yula, Levent Şentürk, Sadık Yalsızuçanlar, İlhan Durusel, Murat Gülsoy, Nalan Barbarosoğlu, Bejan Matur, Cevdet Karal, Seyhan Erözçelik, Şule Gürbüz, Seyit Göktepe.

Aslında ne yazmak istiyorsunuz?
Bilmiyorum.

Edebiyatın Doğan Yarıcı için anlamı nedir?
Adamın biri gazetede bir haber görmüş. Başlık: "Hayatın anlamını buldu!" Fotoğrafta ak saçlı, ak sakallı yaşlı bir bilge adam, taburede oturmuş, yanından bir su akıyor. Bizimki atlamış uçağa, uçaktan inmiş otobüse binmiş, otobusten minibüse, arazi aracına, katıra, katırdan inmiş yürümüş de yürümüş ve sonunda varmış bu bilge adamın yanına. Adam, fotoğrafkati gibi taburede, suyun yanında. Bizimki "Ey bilge adam, bana n'olur söyle, hayatın anlamı nedir?" diye sormuş. Bilge adam yanından akıp giden suyu göstermiş, "İşte budur," demiş. Bizimki şaşkın, "Nasıl yani? Bu mu hayatın anlamı?" Bilge adam "Evet, budur!" diye yinelemiş kendinden emin. Bizimki "İnanamıyorum, bunca yolu teptim, bu mu yani? Bu mudur hayatın anlamı?" diye üstelemiş. Bilge adam bir suya bir de bizimkine bakıp, şüpheyle "Yoksa değil mi?" demiş...

"Türkçe Aykırı Sözler Derleme Sözlüğü" niçin internetin dışına çıkmadı?
Yoğun emek gerektiriyor. Artık eskisi gibi yöre yöre gezemiyorum fakat internet çok büyük bir katılım sağladı. Ara zamanlarda uğraşıyorum, toparlıyorum. Bir eğlenceyken ciddiye bindi. Neyse ki tam da bu arada uzmanı, Ali Püsküllüoğlu böyle bir kitap hazırladı.

***Kıyıda*'nın Pembe Hanım'ının romanın sonunda sorduğu soru yanıtsız kalmasın: "Senin gidecek bir yerin var mı Doğan?"**
Hep var olsun isterim... □

SABAHATTİN ALİ

Kağnı

BİR TARLA MESELESİ YÜZÜNDEN SAVRUKLARIN HÜSEYİN, ARKBAŞI'NDA Sarı Mehmet'i vurdu.

Otuz evli köy birbirine girdi. Şaşırdılar. Herkes korku içinde candarmaların gelmesini bekliyordu. Halbuki karakol buraya altı saat uzakta idi; köyden kimse cinayet haberini götürmedikçe on beş gün bile uğramazlardı. Bu, köylünün aklına en geç geldi; ondan sonra köyün ihtiyarları kahvede Hüseyin'in babası Mevlût Ağa'nın etrafına toplandılar. Sarı Mehmet'in bir tek ihtiyar anasından gayri kimsesi yoktu. Onu karşılarına aldılar; davacı olmaması için kendisine nasihat etmeye başladılar. İmam:

"Ülen kocakarı" diyordu. "Dava edersen ne kazanacaksın? Kim gider de Mevlût Ağa'nın oğlu adam vurdu diye şahitlik eder? Etse bile sen ayda bir iki defa kasabaya gidip her seferde dört beş gününü gâvur edersen tarlanı kim eker, işine kim bakar? Kasaba iki günlük yol, gidersin, şahitlerin gelmedi, haftaya uğra derler, mahkemen talik olur. Sen gününü şaşırıp gidemezsin, candarma seni alır götürür, gayrı kendin istesen bile yakanı sıyıramazsın, evin barkın yıkılır. İşte bir kazadır oldu. Cenabı Hak böyle istemiş, Allah'ın emrine mahkeme ile mi karşı koyacaksın? Ne yapsan oğlun geri gelmez. Gel bu işi kapatalım. Sarı Mehmet'in sana zaten bir faydası yoktu ki; düğünde seyranda gezer, sattığın iki şinik ekinin parasını avratlara yedirirdi. Bak Mevlût Ağa bundan sonra seni hep kollayacağını söylüyor. Ne dersin?"

Bütün bu sözleri oturduğu yerde başını sallayarak dinleyen ve çapaklı, ağlamaktan kızarmış gözlerini, budaklı bir dala benzeyen iri mafsallı, çatlak derili elleriyle silen kocakarı, imam lafını bitirdikten sonra da hep aynı şekilde sallanmakta devam ediyordu. Bir demet kuru ot gibi başındaki yamalı ve kirli örtünün altından fırlayan kınası solmuş kır saçlarını yüzünden ve ıslak yanaklarından çekti. Anlaşılmaz şeyler mırıldandı.

Orada oturanlardan birkaçı daha kocakarının karşısına geçip çömelerek yarı kandırır, yarı tehdit eder şekilde uzun uzun söylendiler: "Öyle değil mi, ha? Diyiversene, ha! Akim yattı mı? Diyiversene!" diye diller döktüler.

Bu sırada ölü dışarıda, kahvenin bahçesindeki peykede bir hasırın üstünde yatıyordu. Üstüne eski ve pis bir keçe örtmüşlerdi. Başucunda iki üç sinek dolaşıyor, vınlıyordu. Biraz Ötede, güneşten gözlerini kırpıştıran bir sürü ufak çocuk, ellerinde boylarından büyük

değneklerle ve hiç seslerini çıkarmadan bu üstü örtülü ölünün, keçenin alt ucundan fırlayan ayaklarına bakıyorlardı. Tabanları ve topuğu tamamen delik kalın bir yün çorabın içinde donuk bir sarılık alan bu hareketsiz ayaklar ve bunların üzerinde uçan ve kalkıp inerken güneşe rastlayınca yemyeşil parlayan sinekler onları eğlendiriyordu. Ara sıra içlerinden biri uzaklardan kendisini çağıran anasının sesine koşuyor, biraz sonra yine koşup gelerek eski yerini ve kımıldamayan tavrını alıyordu.

Kahvedekiler yavaş yavaş çıktılar. Kocakarı oğlunun başucuna gidip oturdu. Bir eliyle sinekleri kovmaya, öteki eliyle ihtiyarlıktan ve hastalıktan bir nohut kadar ufalmış olan gözlerini silmeye başladı. Bir hastanın başını bekliyor gibiydi. Elini ağır ağır sallayarak sinekleri kovalıyordu. Bir ihtiyar, kısık sesiyle bağırarak çocukları evlerine gönderdi. Diğerleri de yavaş yavaş dağıldılar. Birkaç delikanlı cenazeyi alıp evine götürdüler. Akşama doğru her şey eski haline gelmişti. Sanki uzun bir hastalıktan sonra eceliyle ölmüş kadar sükûnetle ölü yıkandı ve gömüldü. Mevlût Ağa, ezandan evvel Sarı Mehmet'in anasına iki tane sütlü keçi ile bir torba un ve bir kese-kâğıdı şeker yolladı.

Bir ay kadar sonra idi, köye iki süvari candarma geldi. Kahvenin önünde indiler. Bunları görünce muhtarın yüreği "hop" dedi, çünkü bunlar karakolun candarmaları değildi, herhalde vilayetten geliyorlardı. Candarmaların biri kahvede hemen kâğıt kalem çıkardı, muhtardan başlayarak herkesin ifadelerini almaya koyuldu. Öbür candarma köyün meydanında aşağı yukarı dolaşıyordu.

Mesele derhal köye yayıldı. Savrukların Hüseyin'le kavgalı olan ve kasabada pabuççuluk yapan Garip Mehmet, köylülerden duyduğu cinayet işini hemen hükümete bildirmişti. Müddeiumumi evvela kendisi doktoru da alıp gelecekti. Sonra ağustosun bu sıcağında at üstünde günlerce yolculuğu pek gözüne kestiremedi; işi tahkik etmelerini söyleyerek açıkgöz iki candarma yolladı. Doktor, daha ihtiyatlı bulunmak için, eğer bir cinayet varsa cesedi çıkarıp kasabaya getirmelerini candar-malara sıkı sıkı tembih etti.

Sarı Mehmet'in anası ifadesinde hiçbir şey söylemedi. Yalnız: "Ben kimseden davacı değilim!" dedi. "Oğlun eceliyle mi öldü, vuruldu mu?" sorgusuna bile aynı cümle ile muka-

bele ediyordu. Oğlunun acısı daha içinden çıkmamıştı, fakat hükümet kapısına düşmek ona oğlunun ölümünden çok daha korkunç geliyordu. Otuz sene evvel bir kere kasabanın pazarında köylülerden biri bir torba bulgur çaldırmış ve bunu şahit göstermişti. O zaman tam altı ay mahkemeye gidip geldiğini ve tarlaların yüzüstü kaldığını düşünüyordu. Halbuki o zaman daha gençti de...

Sonra Mehmet geri gelecek değildi, Mevlût Ağa'yı düşman etmekten de hayır çıkmazdı; sonra köyde açlıktan ölürdü. Onun için hep inkâr etti.

İkindiüstü candarmalar mezarlığa gidip köylülerle Mehmet'in ölüsünü mezardan çıkarttılar. Ancak yarım metre kadar toprağın altında olan ceset, şiddetle taaffün ediyordu.* Herkes beş on adım geri çekildi. Candarmalar Mehmet'in anasını çağırarak: "Koş bakalım kağnıyı! Oğlunu kasabaya götüreceksin... Doktor muayene edecek!" dediler.

Kadın: "Yavrumu mezarında bile rahat komadılar!" diye iki yanını dövüyor ve bütün Anadolu kadınları gibi ses çıkarmadan ve pek az hıçkırarak ve çömelerek ağlıyordu. Mütemadiyen sallanmakta ve çatlak, kuru yumruklarını ağzına ve gözlerine götürmekte idi. Candarmanın biri ayağıyla hafifçe arkasından dokundu: "Kalk bakalım!" dedi.

Kadın kağnısını koştu, oğlunun kurtlanmış ölüsünü parça parça olmuş bir yorgana sardı, eski bir şilteyi kağnıya serdi, ölüyü onun üzerine yatırarak hepsini birden bağladı. Bunları yaparken ikide birde duruyor ve bir müddet ağlayıp kendi kendine söylendikten sonra tekrar başlıyordu. Gece olduktan sonra yalnızca yola düzüldü. Candarmalar daha evvel muhtarı, imamı, Savrukların Hüseyin'i birbirine bağlayarak önlerine katmışlar ve yollanmışlardı.

İhtiyar kadın, iki sıska ve küçük, birer eşek kadar küçük öküzün çektiği kağnının arkasında çıplak ayakları taşlara takılarak; elinde değnek, ağlamaktan kısılmış sesiyle öküzlere bağırmaya çalışarak, yürüyordu. Yaz gecelerinin parlak ay ışığı altında çakalların sesini bastıran bir gıcırtı ile ağır ağır ilerleyen bu kağnı, hiç de bir ölü taşıra benzemiyordu: Öküzler sırtlarına vuran aydınlık altında canlı ve gürbüz; yamalı yorgan ve köhne kağnı fevkalade kıymetli bir madenden yapılmış gibi güzel ve yeni görünüyorlardı. Kadının gölgesi, elindeki değnekle beraber, beyaz taşların, çalıların üzerinden atlayarak metrelerce uzanıyor, rakseder gibi sıçrıyordu.

Halbuki altmışlık kadın, kağnıdan yayılan ağır koku ile sersemlemiş, sendeleye sendeleye yürüyor, bazan birdenbire hızlanan öküzlerin yanında gitmeye çabalıyordu. Yavaş yavaş ayakları sürüklenmeye, ağlamaktan, içine akıta akıta ağlamaktan daralan göğsü nefes alamamaya başladı.

Kağnının kenarına tutunarak biraz daha yürüdü. Ayakları birbirine dolaşıyordu. Öküzlere "oooha" diye bağırmak istedi, sesi boğazından çıkmadı; elleri kağnıdan kurtuldu, yere yuvarlandı, tozların içinde tekrar ayağa kalkarak koştu. Karşıdan doğru yeni çıkan serin bir rüzgâr üçetekli entarisini ve şalvarının paçalarını uçuruyor, yırtık yazma başörtüsünü siyah bir bayrak gibi dalgalandırıyordu. Kağnıya yetişemeden tekrar düştü, yüzü yolun beyaz ve kül gibi ince tozlarına gömüldü.

Kağnı, taşlara çarptıkça, üzerinde bağlı ölüyü iki tarafa fırlatarak ve yükselip alçalan uzun, yanık gıcırtılar çıkararak ve ay ışığının altında ve gecenin sessizliği içinde arkasında hafif bir toz bulutu bırakarak, ağır ağır kendi bildiğine ilerliyordu. □

Varlık, 15.9.1935

* Kokuyordu

Sabahattin Ali Öyküleri

Tahsin Yücel

Sabahattin Ali'nin öykülerini epey bir süredir açmamıştım. Geçenlerde *Yeni Dünya*'dan, *Sırça Köşk*'ten, *Kağnı*'dan, *Ses*'ten, *Değirmen*'den art arda dörder beşer öykü okurken, bir yandan bu öykülerden daha ortaokul yıllarında aldığım benzersiz tadı anımsadım, bir yandan da bu öykülerin o zamanlar ayrımına varmadığım bir özelliği: yalınlığı karşısında şaşırıp kaldım. Başka türlü bir yalınlıktı bu, nerdeyse bütüncül bir yalınlıktı. Evet, süslü, dolambaçlı, uzun tümceler kullanmıyordu Sabahattin Ali, öyle parlak imgelere, beylik söz sanatlarına, eğretilemelere, düzdeğişmecelere başvurmuyordu, dümdüz ve dosdoğru söylüyordu her şeyi, kısacası, "edebiyat yapmıyordu". Ancak yalınlık bununla kalmıyordu: roman ve öykünün en vazgeçilmez öğelerinden biri diye bildiğimiz betimlemeyi de en aza indirerek ya da öğelerini bütüne yayarak öykünün doğal akışını durdurmasını ya da yavaşlatmasını önlüyordu. Bunu sağlamak için de devini, oluntu ve görüntüleri en belirgin ve en vazgeçilmez yanlarıyla vermesi yetiyordu:

"Hancı Yakup Ağa, kocaman eliyle ortada oynayan karıyı gösteriyor ve dik sesiyle söyleniyordu. Kadın oyunu bırakıp bu tarafa kulak vermeye başlamıştı. Etrafta oturanlar da Yakup Ağanın fikrine katılıyorlar, düğünde oynatmak için getirilen kadının sıskalığını, suratsızlığını ileri sürüyor, elleriyle göstererek: 'Baksana ülen Hüseyin, marazın biri', diyorlardı." (*Yeni Dünya*, s. 131, 132)

Görüldüğü gibi, ortam, kişiler, davranışlar bir iki çizgeleriyle, olayların akışı içinde anlatılmakta, öykünün akışını durdurmak ya da yavaşlatmak şöyle dursun, varlıkların canlılığını, oluntuların gerçekliğini vurgulamakta. Böylece yalınlık doğallık ve gerçekliğin anlatımı olmakta.

Sabahattin Ali'nin öykülerinde, yalınlık, dolayısıyla gerçeklik ve doğallık izlenimini güçlendiren iki öğe daha çıkar karşımıza: anlatıcı ve kurgu. Bilindiği gibi, yazarımızın öykülerinin çoğu birinci kişi ağzından, aktardığı olayda belirli bir işlevi bulunan, en azından olayın yakın tanığı olan bir birince anlatılır. Kimi zaman da anlatıcı öykünün birincil kişi-

Sabahattin Ali'nin dünyaya ve insanlara yönelttiği nesnel bakışı bir yorum olarak görür ve cezalandırmak isterler.

sidir. Ama öykü olayların dışında kalan bir "üçüncü kişi"nin ağzından anlatıldığı zaman da bu kişinin her şeyi yakından izlemiş biri, bir gizli "ben" olduğunu hep sezinleriz.

Yeni Dünya'nın, *Sırça Köşk*'ün, *Kağnı*'nın, *Değirmen*'in ve *Ses*'in örnek yalınlığını oluşturan bir başka öğe de, az önce söylediğim gibi, içerdikleri tüm öykülerin alabildiğine yalın kurgusudur. Öyle şaşırtılara, çarpıcı değişimlere, çapraşık, dolambaçlı kurgulara rastlamayız Sabahattin Ali'nin öykülerinde: her şey kesinlikle doğal, dost, dingin bir sesle, özentisiz bir dille anlatılır. Sanki öykü "anlatılmış"ın resmidir. Öylesine doğal, öylesine yalın, öylesine gerçektir.

Peki, tüm bu öykülerde neyi anlatır Sabahattin Ali?

Neyi anlatacak, bizi, yanlışlarımızı, doğrularımızı, acılarımızı, sevinçlerimizi, köyü, kasabayı, büyük kenti, hastaneyi, hükümet kapısını, hapisaneyi. Özellikle de hapisaneyi. Nerdeyse her öykü kitabında bir hapisane öyküsü çıkar karşımıza. Onun en iyi tanıdığı ortamlardan biridir hapisane. Döneminin yönetimi Sabahattin Ali'yi ikide bir, hem de olmayacak nedenlerle oraya yollamıştır. Yapıtlarını okurken şaşarız buna. Şaşmakta da haksız sayılmayız: Sabahattin Ali değişik çevreleri, değişik kişileri anlatır, ama hemen hiçbirinde belli bir siyasal görüşün savunmasını yapmaz. Abartmadan, süslemeden, karartmadan, nesnel bir yaklaşımla anlatır anlatacağını. Ama nesnellik, yoksulun yoksulluğunu, zenginin zenginliğini göstermek de belirli yönetimlerin hiç mi hiç onaylamadığı bir tutumdur. Sabahattin Ali'nin dünyaya ve insanlara yönelttiği nesnel bakışı onlar bir yorum olarak görür ve cezalandırmak isterler. Varlık Yayınları'nın 1966'da yayımladığı *Son Hikâyeler*'in başındaki "Açıklama" durumu çok güzel açıklar:

"Bu cildteki hikâyeler Sabahattin Ali'nin 1947'de Remzi Kitabevi'nce yayımlanan ***Sırça Köşk*** adlı son kitabında çıkmıştır. Zamanın hükümetini kasdettiği şeklinde yorumlanan ***Sırça Köşk*** hikâyesi yüzünden bu kitap o zamanın kanunlarının verdiği hakla "Heyeti Vekile" kararı ile toplatılmıştı. Bugün başka bir imza ile yayımlansa en küçük bir sakınca dahi görülmeyecek kadar masum bir nitelikte de olsa, yazarın adının uyandırdığı alerjileri göz önünde tutarak, "Sırça Köşk" hikâyesini bu cilde koyamadık. Edebiyat tarihimiz bakımından bir eksiklik sayılabilecek bu davranışımız için okurlarımızdan özür dileriz."

Ne diyelim? O "Heyeti Vekile kararı"na imza atanlar çoktan silinip gittiler, ama bizler 1948 yılında en verimli çağında canavarca öldürülen büyük yazarımızın yaşamda yüzüncü yılını kutluyoruz.

Kalanlara selam olsun. □

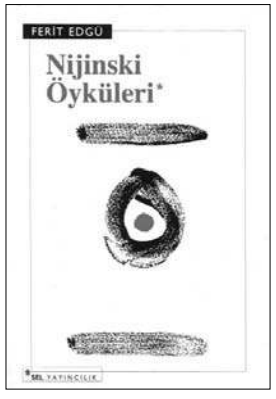
iki ayın ilk beşi

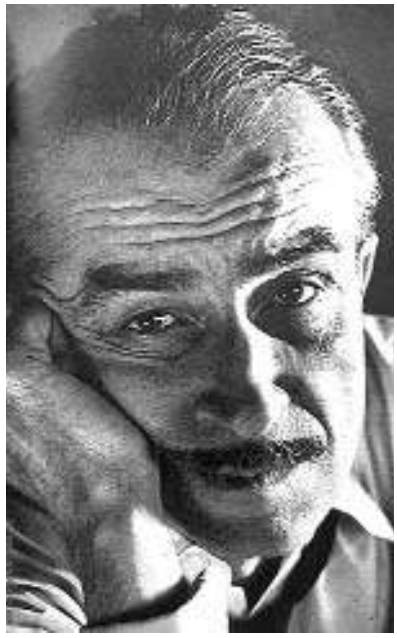
1 Can'dan okullara 100.000 kitap

Can Yayınları'nın 25. kuruluş yılı kutlamaları çerçevesinde, Türkiye'nin farklı bölgelerindeki ilk ve ortaöğretim okullarına gönderilmek üzere Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'ne yaptığı 100.000 kitap bağışının kaydı düşülmeli. Yayınevinin Genel Müdürü Can Öz, İstanbul dışındaki illerde kitaba ulaşmakta çekilen zorlukları göz önünde tutarak bu bağışı yaptıklarını belirtti. İlk akla gelen yayınevlerinden olan Can Yayınları'nın yaptığı kitap bağışına önümüzdeki yıllarda öteki büyük yayınevlerinin de katılacağını öngörebiliriz. Okurdan aldığını bir de bu yoldan okura verme anlayışı, kendi alanlarında bu tür duyarlığı hemen hiç olmayan öteki sektörlerdeki şirketlere de örnek olur mu?

2 Nijinski Öyküleri

Ferit Edgü kuşağının en önemli yaratıcılarından olduğu gibi, günümüzde de has edebiyatın izinden gidenlerin yoluna ilk çıkan ustalardandır. Onun, "dansın tanrısı" olarak bilinen Nijinski'nin tuttuğu günlüklerden çıkarak yazdığı kısa metinler Türkçenin çok özellikli bir edebiyat dili olduğunu gösteriyor. Kimi yazarların her yazdığını okumak gerekir. Genç yazarlar ne okuyalım diye düşündüğünde karşılarına ilk çıkacak yazarlar arasında Ferit Edgü de görünür. *Nijinski Öyküleri* günlük hayatta olup bitenlerin uzağında metinler okumak isteyenlere önerilir.

3 Orhan Kemal yayımlanıyor

En çok hayıflanılması gereken eksiklerden biri Orhan Kemal'in hak ettiği ölçüde okunup gündemde tutulamamasıdır. Bütün kitaplarına ulaşmak hemen her zaman olası, ama genç okur yazarlar ondan kopuk görünürken Orhan Kemal'in kitaplarıyla ilgili çalışmalar da yapılmıyor. Bu kez Everest Yayınları, Orhan Kemal'in bütün kitaplarını yayımlamayı, her ay iki kitap çıkararak sürdürecek. Özenle yapılan bu yeni basımları izlemeyi sürdürelim.

4 Kıyıda

Kıyıda, Doğan Yarıcı'nın ilk romanı. Romanın ne anlattığı önemli elbette, burada anlatılan da bir tür çöküntü metropolünün hayatı. Kendini metropolün arka sokaklarında bulmaya çalışan insanlar. Onların çaresiz yabancılığı. Ait olmak istedikleri şehirden kusulmaları. *Kıyıda*'nın geçen iki ayın ilk beş edebiyat olayından biri olmasının asıl nedeni yazınsal özellikleri. Kısacık öykülerde benzerlerine rastladığımız yalın ve çok yoğun dil anlayışının roman diline nasıl dönüştürülebileceğinin son zamanlardaki en parlak örneği. Yoğun dil içinde yoğunlaştırılmış anlam, minimalizmden apayrı bir düzeyi gösteriyor. Okunmadan geçilemez.

5 40 Kitap

Bazı soruşturmalar edebiyat ve kültür hayatında kalıcı izler bırakır. Soruşturmanın baştan iyi tasarlanması, katılanların bir kamuoyu oluşturabilecek kertede önem taşıması, konunun kültür hayatının önemli bir yanını açığa çıkarması gibi nedenler soruşturmaların önemini belirler. Soruşturmayı yürüten kurum ya da yayının çoğunlukça onaylanan saygınlığı var ki, belki en önemli ölçüt de bu. *NotosÖykü*'nün 3. sayısında yaptığı "Ölmeden önce okunması zorunlu 40 kitap" soruşturması hem geçtiğimiz iki ayın en çok konuşulan konuları arasına girdi, hem de kalıcı sonuçlar verdi. "40 Kitap" okullarda, dershanelerde öğretmenler tarafından önerildi, panolara asıldı, sayısız internet sitesinde yer aldı. Bir derginin yaptığı soruşturmanın bu denli yararlı sonuçlar yarattığına sık rastlanmaz.

Korkunç Kar Adamının Hikâyesi

Şavkar Altınel

Bu yıl Tenten'in yaratıcısı Hergé'nin 100. doğum yıldönümü. Hergé bir sanatçı mıydı? Bu sorunun cevabı bence kesinlikle evet, ama burada, yalnızca onun, sanat sınırlarını da aşmaya doğru giden dev yapıtı ***Tenten Tibet***'te üzerinde durmak istiyorum.

İnanması güç, ama bu eşsiz çigi romanı okumamış ya da unutmuş olanlar olabilir; o yüzden hikâyeyi kısaca anlatayım. Tenten'le Kaptan İsviçre'de tatildedir. Bir akşam Tenten rüyasında yıllar önce Çin'de tanıştığı dostu Çang'ı görür. Çang, beline kadar kara gömülü bir halde, Tenten'den yardım istemektedir. Ertesi sabah, Çang'ın Avrupa'ya gelmekte olduğunu söyleyen bir mektup gelir, ama neredeyse aynı anda, bu mektupta bineceğini belirttiği uçağın Himalayalar'da bir dağa çarpıp düştüğü ve kurtulan olmadığı anlaşılır. Gördüğü rüyanın etkisinden hâlâ kurtulamamış olan Tenten, Kaptan'ın döktüğü dillere rağmen, Çang'ın öldüğüne inanmak istemez. Genç arkadaşını bu düşüncesinden caydıramayacağını anlayan Kaptan da çaresizlik içinde ona katılır, birlikte Nepal'e gidip kurtarma ekiplerini düşen uçağın enkazına çıkaran kılavuz Tarkey'i bulurlar. Tarkey, kışın yaklaşmakta olduğunu ve Çang'ın, kazadan kurtulmuş olsa bile, çoktan, dağlarda dolanan Korkunç Kar Adamı Yeti'ye yem olmuş olacağını ileri sürerek ilkin gitmek istemese de, sonra razı olur; bir grup hamal kiralayıp Himalayalar'a tırmanmaya başlarlar. Yeti'nin civarda olduğuna dair ipuçları hamalların korkup kaçmasına yol açınca yalnız başlarına kalan Tenten, Kaptan ve Tarkey son derece tehlikeli bir yolculukla düşen uçağa varır. Tenten enkazın durduğu düzlüğü çevreleyen doruklardan birinden bir atkının sallandığını görüp Çang'ın kazadan sonra bu doruğa tırmanmış olduğunu anlar, ama dağlarda daha fazla kalmaları imkânsızdır. Dönmek için yola çıkar ve neredeyse ölümün eşiğine gelmişken bir Budist manastırına ulaşırlar. Burada bir keşiş transa girip Çang'ın Yak Boynuzu Dağı'nda bir mağarada olduğunu söyleyince bir kez daha yola çıkmaları gerekir. Çang gerçekten de o mağaradadır; Yeti onu kurtarmış ve kazadan sonra geçirdiği ateşli hastalık sırasında büyük bir sevecenlikle günlerce kendisine bakmıştır. Tentenle Kaptan Çang'ı kaçırmayı becerince Korkunç Kar Adamı'nın acı çığlığı dağların arasında yankılanır.

Çocukluğumda ***Tenten Tibet***'te ile ilk tanıştığımda Tenten'in öteki maceraları kadar ilginç bulmayıp fazla sevmemiştim. Ama, Hergé'nin bu yapıtının gerçekte yetişkinlere yönelik olduğunu kanıtlarcasına, yaşım ilerledikçe kitaba duyduğum ilgi arttı. Yeniyetmeliğime geldiğimde hikâyedeki dostluk ve sadakat teması beni büyülemeye başlamıştı. Çang kurtarıldıktan sonra manastırdaki Baş Rahip'in yaptığı konuşma aklımdan çıkmıyordu: "Ne mutlu sana ki bu yabancılarda peşinden buralara gelecek kadar büyük bir dostluk uyandırdın ve yabancılar, ne mutlu sizlere ki kalplerinizde böyle bir dostluk duyabildiniz."

Daha sonraki yıllarda ise kitapta başka bir öğenin, çocuklar için üretilmiş hiçbir yapıtta olmaması gereken ölüm öğesinin sadakatten daha az yer tutmadığını korkuyla gördüm ("O öldü, diyorum! Neden inanmıyorsun bana?"; "Gidemem, Sahip, o dağlarda ölüm var. Üç hayatı, sizin hayatınızı, genç sahibin ha-

Bir sanat yapıtı hiçbir zaman böylesine basit kökenlere indirgenemez ve dediğim gibi, Tenten Tibet'te bence sanatın da ötesinde bir boyuta sahip.

yatını ve kendi hayatımı tehlikeye atamam").

Bunları anlatmaya çalıştığım dostlarım, "ortalama bir popüler kültür ürününde" gerçekte olmayan derin anlamlar bulduğum görüşündeydi. Ama sonradan elime geçen bir kitaptan Hergé'nin, bütün yapıtları arasında en fazla değer verdiğinin *Tenten Tibet*'te olduğunu öğrendim. Dahası, bu yapıt bir kriz döneminin ürünüydü. Hergé yıllarca süren evliliğinden sonra başka bir kadınla ilişki kurmuştu. Sadakatle ilgili hikâyesinin ardında yatan şey gerçekte ihanetti. Derin bir vicdan azabı içinde geçmişi özlüyor, yıllarca önce Tenten'in Çin'de geçen macerası *Mavi Lotus*'u çizerken tanışıp adını kahramanın arkadaşına verdiği Çinli öğrenci Çang'la geçirdiği masum günlere dönmek istiyor, geceleri de, masumiyet ve arılığın rengi olan beyazın egemen olduğu, ama kendisine huzur değil yalnızca acı veren rüyalar görüyordu.

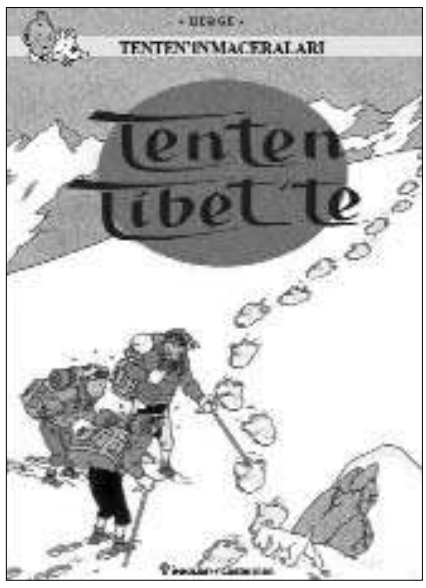

Şavkar Altınel, *NotosÖykü*'nün "Ölmeden önce okunması zorunlu 40 kitap" soruşturmasında *Tenten Tibet'te*'yi önerdiği 10 kitap arasına almıştı.

Elbette ki her şeyin "tipik" bir orta yaş bunalımından kaynaklandığını, o beyaz rüyaların Tibet'in karlarına, Hergé'nin kaybolmuş gençliğinin Tenten'in kurtarmaya çalıştığı Çang'a, bu gençliği esir alan Madam Hergé'nin de Yeti'ye dönüştüğünü ileri sürecek değilim. Bir sanat yapıtı hiçbir zaman böylesine basit kökenlere indirgenemez ve dediğim gibi, *Tenten Tibet*'te bence sanatın da ötesinde bir boyuta sahip.

Bu kitabı çarpıcı bulmak için Hergé'nin hikâyesini bilmemize gerek yok. Kendi ihanet rüyalarımızı görmemiz, eşlerimize değilse de, yavan ve anlamsız bulduğumuz hayatlarımıza ihanet edip "başka bir şeyler" istememiz yeterli. Bizi uzaklara çağıran rüyalar; karlar altında kalmış geçmişimiz ve umutlarımız; ölümün kol gezdiği dağlar; hastalığımızda kendimizi bilmeden yatarken bize bakmış olan ve şimdi gidecek gücü bulduğumuzda ardımızdan ağlayan o dev, dilsiz yaratık ve sırtlarında yükleriyle ilerleyen, hiç durmadan ilerleyen hamallar: kervanlar gibi geçip giden hayatlarımız... Bana bütün bunlar büyük bir mitin öğeleriymiş gibi geliyor.

Borges, edebiyatın çıkış noktasının da, sonunda varacağı yerin de mit olduğunu söyler. Ama mitlerin sayısının edebiyat ürünlerinin sayısından çok daha az olduğu kuşkusuz. Miti nasıl tanımlayabiliriz? Bence bir sanat yapıtında yazar yarattığı kurmacaya hâkimdir. Yalnızca sezgisel bir düzeyde bile olsa, nereye gitmek istediğini bilir ve kurmacanın başını o yöne çevirir. Mitte ise kurmaca yazara hâkim olmuş ve bir anlamda onu ortadan kaldırmıştır. Artık kendisi olmaktan çıkıp "herkes"e dönüşmüş olan yazar (ki mitlerin gerçek "anonimliği" de buradan gelir) yalnız kendi benliğinin ve hayatının değil, genel olarak insan benliğinin ve hayatının en yalın, en temel, en değişmez öğeleri arasında, bir rüyanın şaşırtıcı mimarisinin içinde dolaşan birisi gibi dolaşır ve bu allak bullak edici yolculuğa bizleri de çıkarır. Hergé'nin zorladığı sınır işte bu. Bütün yirminci yüzyıl edebiyatı içinde, mit düzeyine *Tenten Tibet*'te kadar yaklaşan yalnızca tek bir yapıt düşünebiliyorum. Hayır, Joyce'un "herkes" olmaya özendiği *Finnegans Wake* değil. Adı şimdilik gizli kalsın; yeri gelirse bir gün onun hikâyesini de anlatırım. □

Hayvanın Sesi

Sema Kaygusuz

Nurayev, İngiliz Kraliyetine ait opera ve bale salonunda sahne aldığının ertesi günü, İngiliz gazetelerinin birinde şöyle bir başlık çıkmış: "Misafir odasına bir hayvan girdi." Klasik bale eğitimi almış, çocuk yaşta girdiği zorlayıcı disiplin altında mesleğinin bütün inceliklerini bedenine dağlamış bu bale dehasının, İngilizleri şaşırtan hayvansı üslubu, aldığı eğitimden değil, eğitilmeyen yanından ışımıştı. Evcilleşmeyen, başına buyruk, asi bir şey vardı onda. İlkellik...

Batı düşüncesine göre, gelişmemiş toplumlar için kullanılan ilkel sözcüğü, ne yazık ki kendi içindeki şiirsel uygarlıktan arındırılarak bir horgörü ifadesi olarak kullanılır. Oysa çevresi su kaynaklarıyla dolu küçük bir havzada yaşayan bir ekvator kabilesinin aynayı icat etmemiş olması, aynayı düşünmemesinden çok, baktığı her yerde kendi yansımasını görecek denli aynaya doymuş olmasındandır. İç içe geçen yansımaların sonsuzluk yanılsaması yarattığı bir coğrafyada söz konusu edilen aynasızlık, onlara kendi dünyasından bakan yabancı bir bakışın bildik ayna fikrini diretmesidir yalnızca. Zavallı bir diretmedir bu. Hiçbir zaman kavuşulamayacak ince bir bilginin, aklın karanlığında feda edilmesidir.

Nurayev'i hayvansı kılan, onun yer çekimine karşı durmayı esinleyen ilkelliğiydi. Uygar kültürün elit sanatlarından biri olan baleyi kendi yanlışlığını katarak ilerletmiş, alışılmış olanın dışına çıkarak baleyi bale olmayan yeni bir bale fikrine doğru çekmişti. Bu nedenle, kendini uygar dünyaya ait bütün gelişmiş sanatların tek sahibi ve otoritesi olarak gören sanat ideologunun, "Misafir odasına bir hayvan girdi" cümlesi, yaşadığı sersemliği itiraf etmesinin ötesinde, bir büyük iltifattır.

İltifatı hayvanlar alır. Beden dili, renk dili, yazı dili, müzik dili her ne dil olursa olsun, ilkel bir duyuşla o dili algılayıp dünyaya teslim edenler... Balthus'u, Nurayev'i, Ducasse'yi, Barthes'ı, Bach'ı kendi alanlarında unutulmaz kılan, içlerinde hiç büyümemiş –dolayısıyla uygarlaşmamış–, doğayla ilişkili ama dünyadan kopuk gizemli bir varlığın susturulmamış olmasıydı. Akıl uyutur. Budur görevi. Göğse yerleşmiş acı bilgiyi, varolma kaygısını, can sıkıntısını, aynılaşma korkusunu görmezden gelir. Bu yüzden hep tehlike altındadır edebiyat. Yazar, akli bir varlığın, kültürden devraldığı yapıntı kompetanlarıyla, işaretlerden, bedenden, notadan, renkten ve kokudan tümüyle yoksun bir dünyanın –boş kâğıdın– önünde, çıplak harflerle Hurufiliğe soyunmuştur. Üstelik yazdığını okuyan öbürüyle arasına bir rabıta çatmak için, yüzeye çıkmaya mecburdur. En derinde olan suskunluktur çünkü; oluşu olduğu gibi kabullenen, hakikati kendi uzaysallığında alımlayan, ama bunu kanıtlayamayacak denli dilden yoksun, söyleyemeyen bir şeydir, yazar. Yalnızca titreyişe kapılmış, esin denen o mutlak duyguyu, olduğu haliyle, bozmadan zihninde dondurmaya kalkışmıştır. Yazamayacağı bir şeydir bu. Örneklemesiz, açıklamasız, tanımsız... İki seçeneği vardır onun. Ya herkesin anlayabileceğini anlatacak ya da bir kişiye, yalnızca kendisine yazacak ve kendi özerk topluluğunu oluşturacaktır. Ama kendisi de bir başkasıdır yazarken. Yazıyı kem gözle, çoğun ait olduğu okur topluluğunun gözüyle okuyan, sinir bozucu bir kimsedir kendisi. Grameri, imla kılavuzunu yazarın burnuna dayayıp onu dünyaya çeker. İlk kez yan yana gelen sözcüklerin büyüsüyle tek bir cümle kurmakla yetinen alemi olan ademi, anlatmaya, kurmaya, simgeselleştirmeye itekleyen bir iblis... O, yazarı ortaya çıkarandır. Dediğini yaptıran, kâğıdı okutan, yazıyı ifşa edendir. O

teşhircidir.

Ama ben hiç sevmiyorum şu "teşhir" sözcüğünü. Hem melodisini sevmiyorum, hem de sonuna geldiği cümleyi bayağılaştırmasını. Yazmanın teşhirle açıklanmasını içten içe itiraz edişimin nedeni, içerideki hayvan yazarın yazıya eğilimini az da olsa sezinlemiş olmamdır. Bakın, yazmak gibi bir derdi yoktur onun. Sahi söylüyorum. Kapıldığı titreyişi, ucunu bulamadığı boşluğu tatmakla meşguldür o. Ta ki yetenekli iblisi onu yukarıya çekip eline mürekkep bulaştırana kadar...

Derken yazı gelir. Âlemi olan ademin sesi, ara ara duyulur fondan. Yüksek tonda duyulan her zaman için iblisin sesidir. Yazıyla tanınmak, yazıyla benimsenmek, yazı aracılığıyla arzulanmak isteyenin... O uygar ve akıllı bir varlıktır. Yazı masasını kamuya açmaya hazır, kendinden söz etmeye teşne, gevezenin tekidir. Bağrında sakladığı hayvan yazarın iniltili hüznünü, canhıraş bağırtısını, öfleyip püfleyişini, sanki bir simyacı oranıyla kendi yazısına harmanlayarak ona bir yaşama alanı tanır. Teşhir eden kendisidir, ağrıyan yeri başkası. Bu ikisi zaman zaman yer değiştirir. Özellikle geceleri. Uyuyan yerkabuğunun uğultusuyla örtünmüş karanlık bir çağ yaşanıyordur o zaman. İblis'in yorgunluğunu fırsat bilen hayvan, Hızır'ın belirişi gibi birdenbire belirir. Sonra, "Ellerim, ellerim!" diye övünür İblis. "Ben yokken neler yapıyorlar?"

Belki de katlanılamayacak olan, ne iblisin ne de hayvanın tek başına kalakalmasıdır. Hayvansız bir iblisin kaderi, kupkuru, şiirsiz ve mantıklı cümleler; iblissiz olanınki ise mağara yazılarıdır. Birbirleri olmadan ayakta kalamayacak bu kafadan yapışık ikizler, yazarın tam ortadan yarılmışlığıdır. Bir yanda esin, öbür yanda kibir. Ve acımasızdır okur. Kimse alemi duymak istemez. Gaipten gelen sesler ürkütücüdür. Birinin karısı, birinin babası, bir sülalenin üyesi, bir muhasebeci ya da kısaca bir dünya kulu olmalıdır ki yazar, onu dinleyebilelim. Nurayev'in teknik adımları olmasa, havaya çizdiği vahşi dönüşü göremeyeceğimiz gibi. □

Hakan Şenocak

Esmerce

O PAZARTESİ GECESİ ÇOK ÜŞÜMÜŞTÜN ESMERCE. HAFTA İÇİNDE GECE çıkma alışkanlığın da yoktu ama o pazartesi gecesi hem çok yalnız hissetmiştin kendini, hem çok üşümüştün. Bir meyhaneye gitmek istiyordun nereden aklına estiyse. Kırk yılda bir giderdin gerçi Beyoğlu'na. Meyhaneler Sokağı Nevizade'ye. Çingenelerden şarkılar dinlemek istiyordun. Çingeneler gibi neşelenmek, gülmek, eğlenmek istiyordun. Bir çilingir sofrasında rakı içmek istiyordun.

Birkaç saat sonra içip sarhoş olma düşüncesi, evde olduğun o anda bile öylesine çekici geliyordu ki sana, şimdiden burnuna anason kokuları geliyordu. Sarhoşlarla birlikte şarkılar söylemek istiyordun. Tanımadığın insanlarla kadeh tokuşturmak, başka, farklı hayatlara tanık olmak istiyordun. Güzel olmak istiyordun o gece. Hatta bir hınzırlık bile vardı üstünde; kısacık giyinecektin, erkeklerin yüreğini hoplatacaktın, bundan büyük keyif alacaktın. Keyif almak, oyalanmak istiyordun. Hafta başı olması canını sıkmıyor değildi ama şimdi bunu düşünmek istemiyordun; bu gece iyice bırakacaktın kendini, sarhoş olacaktın. Ne kocan gelecekti aklına, ne patronun İskender'in lanet suratı. Her şeyi unutana kadar içecektin. Sonra, varsın sabahın yedisinde çalsın saat; belki gidecektin işe, belki gitmeyecektin, şimdi düşünmek istemiyordun.

Oysa daha birkaç ay önce İskender Bey'in bir numaralı asistanı olduğunu öğrendiğinde sevinçten ne yapacağını şaşırmıştın. Daha çok para kazanmak, daha çok gezmek, daha çok eğlenmek, daha iyi giyinmek demekti bu. Birikmiş paranın üzerine bir aylık maaşını da ekleyince, yıllardır hayalini kurduğun otomobili de alıverecektin hemen. Ama galiba, evdeki pazar çarşıya uymadı Esmerce.

Konuşmasından bakışlarına, ellerinin hareketinden nefesinin kokusuna kadar her şeyinden nefret ediyordun İskender'in. Birkaç ay öncesine kadar hayranı olduğun o İskender, kısa bir süre içinde tiksinti duyduğun bir yaratığa dönüşmüştü gözünde. Dayanamıyordun varlığına. Sana baktığında bile kendini kirlenmiş hissediyordun. Belki de, eski solcu alışkanlıkların öç alıyordu senden. Her şeyi bırakıp gitmek, alkolden kurtulmak, temiz ve iyi bir hayat yaşamak istiyordun. Ne var ki, kirli ya da temiz, yaşamak için çalışmak zorundaydın. Başka insanların yükselen standartları, diğer insanların kölelik dozunu artırmaktan başka bir işe de yarıyordu mutlaka ama sen henüz bunun bilinmediği kanısını taşıyordun. Çünkü sen çalışmak zorundaydın. Üniversiteyi bitirdikten sonra hızını kaybeden devrimciliğin, bir süre sonra hayat gailesiyle paramparça oluvermişti. Oysa şiirler, öyküler yazmayı filan da sürdürmüştün bir yandan. Ama işte, bir gün bir arkadaşının saye-

sinde bu reklam ajansına metin yazarı olarak girip, derken, müşteri temsilciliğine geçiş yapınca İskender'in bir numaralı adamı –kadını değildin henüz– oluvermiştin.

Oysa alımlı adamdı İskender. Yine de, evli ya da bekâr, kadın arkadaşlarının ona gösterdiği ilgi sende şaşkınlık yaratıyordu. Diğer yandan, zekâsının kıvraklığı ve davranışlarındaki özgüvenle çekiciliğini kabul ettiren bu adam, senin de üzerinde bir etki yaratmaya başlayınca ondan uzak durma yolunu seçmiştin; cuma gecesi 'personelce' çıktığınız içkili yemek sırasında İskender'in gördüğü ilgiden rahatsız olmuş, o gece ona ilgisiz olmadığını farketmiştin. Oysa İskender'le iş dışında herhangi bir bağının olmasını istemiyordun. Herhangi bir ilişkiye girmemek konusunda ise yeterince kararlı ve güçlüydün. Biliyordun Esmerce, bütün kadınlara becerilip bir kenara atılacak nesne olarak bakan bu İskender şerefsizine haddini bildirecek bir tek kişi bile varsa, o mutlaka sendin. O gece, içinden, sana sarkıntılık ettiğinde alacağı dersin boyutunu geçirdin. Sen bile ürperdin yapmayı düşündüklerinden.

Hakan Şenocak kuşağının ilgiyle izlenen öykücülerinden oldu. Ama son yıllarda dergilerde daha az görünüyor. Asıl olan sonra gelecek kitabının ne zaman hazır olacağı.

Başaramadın.

O cuma gecesinin geç saatlerinde, İskender olgun bir kara dut gibi kara ve bir karadeniz fındığı kadar iri göğüs uçlarını emerken gıkın çıkmıyordu. Kafan karmakarışıktı. Hissetmemen gerektiğine mi inanıyordun? Hissediyordun Esmerce. Başın dönüyordu. İçin içine sığmıyordu. İskender göğüs uçlarını emerken, ellerinle saçlarını okşuyordun. Başını iyice göğsüne bastırıyordun.

İçine girdiğindeyse, kocanla, Ayhan'la uzun zamandır sevişmediğini hatırladın.

O gece on beş kişi kadardınız. Birkaç gün öncesinden kararlaştırıldığı gibi, herkes eksiksiz olarak yemekteydi. Salaş bir meyhaneyi tercih etmiştiniz. "İçki içilecek!" zorunluluğunu birlikte koymuştunuz. Üst üste yuvarladığın kadehlerden sonra çözülüp dağılma belirtileri yaşıyordun ama keyfin yerindeydi. İnsanlar sık sık yer değiştiriyordu; bir ara İskender'in sana yaklaştığını gördün ve "korunma" kalkanını çıkardın. Haddini bildirecektin rezile. Bu öfke seni ayıltır gibi olduysa da, yetmedi. İskender o geceyi "senin üzerine oynuyordu". Bu öylesine açıktı ki bazı arkadaşların sana bakarken gözlerindeki kıskançlı-

ğı gizleyemiyordu. Onların gözlerini görmekse, İskender'e duyduğun sevgisizliği artırmaktan başka bir şeye yaramıyordu. Saatler ilerledikçe gruplar oluşuyor ve bunlardan birini de İskender'le birlikte ikinizin oluşturduğunu görmenin irkiltisini yaşıyordun. Seni konuşmaya zorluyordu, işten söz ediyordu; geçenlerde yaptığınız iş görüşmesinde ne kadar başarılı olduğunu ballandıra ballandıra anlatıyordu; metin yazarlığından müşteri temsilciliğine geçiş yapmanın ne kadar isabetli bir karar olduğunu da işte kendi gözleriyle görmenin mutluluğunu yaşıyordu.

Gerçekten de iş senin için her zaman önemli olmuştu. Öyle ki birkaç ay önce kocanın bir başka kadınla ilişkisi olduğunu öğrendiğinde gözlerinle görmüştün, yatak odanızda ve çıplak! bu acıyı aşmanın biricik çaresi olarak çılgınlar gibi çalışmak yolunu seçmiştin. Kocana onları gördüğünü söylemedin ama bir daha sana dokunmasına da izin vermedin. Zaten yorgun bir evliliğiniz vardı ve bu bir bitiş cümlesi olmuştu senin için. Senin bir şeyler bildiğini sezmiş olmalıydı ki üstelemedi. Geçer diye düşünmüş olmalıydı. Beklemiş olmalıydı. Başka bir kadınla, hem de yatak odanızda yatmış olmasına rağmen, sana olan tutkunluğunu biliyordun ama sanki ruhun boşalmıştı, aşk işe yaramıyordu.

İçin acımıştı. Ve acı giderek bir vedaya, yok etme çabasına dönüşmüştü. Ayrı odalarda yatıyordunuz. Ayhan bir neden bulma çabasıyla sorduğunda, "Böyle olmasını istiyorum," diye cevap veriyordun. O zaman üstelemiyordu. Seni gerçekten seviyordu ve eğer üstelerse dudaklarından büyük bir kolaylıkla "ayrılığın" çıkacağını seziyordu. Bekliyordu. Aynı evde iki yabancı gibi olmuştunuz. Öylesine ki o cuma gecesi personelce çıkacağınız yemekten hiç haberi yoktu. Böyle şeyleri söylemeye gerek duymuyordun; bu sana, sokaktaki birine hesap vermek gibi geliyordu. Ayhan ise üstelemiyordu. Acı çekiyordu. Biliyordun. Yine de, artık yapacak bir şey yoktu; onu sana bağlayan şeyler kopmuştu. Ayrılığın da çözemediği acılar yaşıyordun. Ayhan her köşesini birlikte tasarlayıp döşediğiniz evinizde sadece bir eşyaydı. Eski bir eşya, kullanmadığın, görmek istemediğin bir eşya. Bir zamanlar ondan çocuklarının olmasını istediğin bu eşyayı sevmiyordun.

İskender evliliğinin bittiğini seziyor olmalıydı. O cuma gecesi yanına oturduğunda, "Evde problem mi var?" diye sordu.

"Hayır," diye yanıtladın.

Üstelemedi.

Her şeye rağmen, o cuma gecesi saatler geceyarısını iyice geçtikten sonra herkes kadar içkili ve neşeliydin. Birkaç gün sonra iş arkadaşlarından birinin söyleyeceği gibi, o gece "kimin elinin kimin cebinde olduğunu hiç kimse bilmiyor"du. Utanç duydun. Çünkü senin de cebinde birinin eli vardı ve hatta aynı el, o cuma gecesi herkes evlerine dağılıp gittikten sonra İskender'ın garsoniyerinde vücudunun her tarafında dolaşacaktı. Öc mü alıyordun Esmerce? Hayır. İskender, üzerinde yumuşak dokunuşlarla dolaşırken aldığın tek şey zevkti. Çözülüp dağıldın. Fena mı oldu?

Fena oldu. Ertesi gün öğleye doğru eve döndüğünde Ayhan çoktan uyanmıştı ve kızgın bir boğa gibi oradan oraya dolaşarak homurdanıyordu. Sen sessizce içeri girdiğinde ise söylemeyi istediği her şeyi unuttu.

"Hoş geldin," dedi uysalca.

Yanıt vermedin ama uzunca bir zamandır ilk kez, bir zamanlar deliler gibi sevdiğin bu adama gülümsedin. Bahar geldi; yüzü öylesine aydınlandı ki, uzanıp yanağından öpüverdin. Ne çok zamandır bunu bekliyordu Ayhan. Vücudunun ve ruhunun bütün varlığıyla

sana sarılmak istedi. İttin.

O gün gitti Ayhan. Hiçbir şey söylemeden, nereye gittiğine dair hiçbir bilgi bırakmadan. Sanki o evde olmasını istemediğini keskin bir acıyla anlamış ve sessizce çıkıp gitmeyi tercih etmişti. Aradan geçen haftalara rağmen ne bir telefon, ne bir haber alabildin ondan.

O pazartesi günü Esmerce yangınlar gibi yanıyor, dışarı çıkmak, sarhoş olmak istiyordun.

İskender'in garsoniyerinde geçirdiğin o sırılsıklam cuma gecesiyle birlikte, cumartesi günü yaşadıklarını da yanına alıp ve "boş" bir pazar gününü, işyerine geldiğin o pazartesi sabahı bir arkadaşın gözlerine baktığında her şeyi çözdü ve hınzırca gülümsedi. İçin bulanmadı. Bulantı duyup banyoya koşmadın. Buna gerek yoktu.

O pazartesi günü kendini öylesine aşağılanmış hissediyordun ki, İskender'le göz göze gelmemek için adeta kovalamaca oynadın, işten ayrılmak düşüncesiyle boğuşup durdun. Akşamleyin iş çıkışından sonra, ruhunun derinliklerini yıkayabilmek için uzun uzun yağmur altında yürüdün. Olmadı. Yağmur bu işe yaramıyordu.

Bir taksiye binip eve gittin. Sıcak bir duş aldın. Çırılçıplak çıktın banyodan. Salonun kapısında durup içeriyi dolduran sessizliğe, Ayhan'sızlığa baktın. Bir pencereyi usulca aralayıp hayallerin ve seslerin yağmurun altında, küçük, beyaz kuşlar gibi nasıl uçup kaybolduğunu gördün, kendini kötü hissettin.

Salona girdin ve Ayhan'ın koltuğuna oturdun. Pencereden içeri giren hafif bir rüzgârla ürperdin. Yer ayaklarının altından çekildi, düşmeye başladın.

Hızla kalkıp giyindin. Çözülüp dağılma eğilimindeydin çünkü. Kısacık eteğin ve beyaz gömleğinin içinde çok güzeldin. Dünyanın senin için yapabileceği bir şeyler var mıydı, bilemiyordun ama kendin için yapabileceğin hiçbir şey yok gibi geliyordu sana. Güzelliğin bütün görkemiyle duruyordu ama sen bitiktin. Herkesin gözünde, "patronun yatağından geçmiş bir kadın daha" olma düşüncesi beynini kemiriyordu. Kimseler bilmese daha mı rahat ederdin acaba, sanmıyordun. Eski devrimci Esmerce'ye yakıştıramıyordun yaptığını.

Nevizade Sokağı'nın meyhanelerinden birinde başladığın ve barlara taşan o bulanık pazartesi gecesinden sonra, salı günü öğleye doğru uyandığında, yanında hayatında ilk kez gördüğün bir adam yatıyordu. Sizinkine benzeyen bir yatak odasında, iki kişilik bir yatağın içinde.

Kristal bir bardak gibi kırılıp dağılmak için kendini sokağa attın. Cuma gecesi patronunla, pazartesi gecesi ise bir yabancıyla mı yatmıştın yani? Öyle görünüyordu.

Parça parça düştün. Sakin olmaya çalıştın. Yürüdün. Hangi semtte olduğunu bile bilmiyordun. Geceyi düşündün; alkol ve sigara dumanları arasında kendini seçemiyordun. Meyhaneden sonra bir bara gittiğini, orada birileriyle tanışıp dans ettiğini, sonra... Sonrası yoktu.

Telefon edip işe gelemeyeceğini söyledin. Hastaydın. İskender, "Sözü mü olur!" diye yaltaklandı. "İstersen yarın da gelme." Cuma gecesi eğlendirmiştin onu demek! Ağlarken makyajın akıyordu. Yağmur yağıyordu. Tanımadığın bu sokaktan, sıkıntılar içindeki ruhunu bırakarak çıkıp giderken bilmediğin bir yöne doğru yürüyordun. Birden karşına çıkan aydınlık ve mavi deniz sana hiçbir şey söylemedi. Kıyıya yürüyüp bir banka oturdun. Ellerin titreyerek çantanın içine girdi. Sigara yaktın. İçin acıyordu ama iki gün önce patronunla, dün gece de tanımadığın bir herifle yattın diye kendini denize atacak halin yoktu. Var mıydı yoksa?.. Gözlerini kapayıp yağmurun yüzüne dokunuşunu dinledin. Ken-

"Parça parça düştün. Sakin olmaya çalıştın. Yürüdün. Hangi semtte olduğunu bile bilmiyordun. Geceyi düşündün; alkol ve sigara dumanları arasında kendini seçemiyordun."

dinden tiksinmeye başlayınca sigarayı emer gibi derin derin içine çektin. Kocanın yaptığı belki bu kadarcık bir şey bile değildi; bir gecelik bir kaçamak! Sizin yatak odanızda olsa bile. Kafandan benzeri düşünceler geçip gidiyordu. Düşünmek değil, yalnızca biraz ferahlık istiyordun aslında ama ne olduysa olmuş, yaşamayı istemediğin şeyleri bir biri ardınca yaşayıvermiştin. Tuhaf ama, artık seninle yaşamasa da, yalnızca kendine değil, kocana karşı da suçlu hissediyordun kendini. "Ayhan," diye usulca mırıldandın. Seni anlar mıydı acaba? Bilemiyordun. Hangi koca böyle bir şeyi anlayabilir, diye düşündün, yanıtını bulamadın. Ben kendimi anlıyor muyum, diye sinirlice söylendin.

Gözlerinden yanaklarına sızan yaşlar yağmur damlalarıyla karışıp, pembe dudaklarına aktı. Nedense o an, bir zamanlar sevdiğin, hem de çok sevdiğin adamı, kocanı özledin. Esmer yüzünü, hülyalı güzel gözlerini, gülümsemesini, sana duyduğu aşkın, arzunun, şefkatin büyüklüğünü... Dönüp çevrene baktın. Ne umuyordun acaba; Ayhan'ın gelip seni bu çaresizlikten kurtarmasını mı, bir zamanlar o kadar çok sevdiğin adamın, bir gün ihtiyacın olabilir diye seni adım adım izlemiş olduğunu mu? Aklından geçenlere çaresizlikle gülümsedin.

Sigaran bitti. Kıyıya yürüdün. Birkaç metre aşağıda başlayan mavi deniz sana karanlığı vaat ediyordu. İçinden, gücünün yettiğince dibe, daha dibe, sonunda gücün ve soluğun tükendiğinde, istesen bile yukarı çıkamayacak kadar derinlere yüzmek geçti. Ölümü düşünebilmek için gözlerini kapadın.

Açtın. İçinden veda sözcükleri geçmesini istemedin. İçinde yükselen hiçlik herhangi bir duygu kıpırtısına izin verecek gibi değildi. Vedalaşacak bir şey yoktu. Nedense Ayhan'ın en çok gülümsemesini hatırlıyordun. Yatak odanızda seviştiği kadını unutuyor muydun! Hafif bir rüzgârla ürperdin. Yer ayaklarının altından çekildi, düşmeye başladın. Yeniden sigara içmek için az önce oturduğun banka dönmeliydin. Çabucak döndün, donup kaldın. Hayal görüyordun herhalde. Hayal mi görüyordun yoksa, az önce oturduğun bankta oturup nazlı nazlı seni seyreden adam Ayhan mıydı?

Gözlerin şaşkınlık ve hayretle kocaman kocaman açıldı. "Ayhan," diye seslendin, hatta küçük bir çığlık attın.

Uzaktan usulca elini kaldırıp selam verdiğine göre hayal değil, Ayhan'dı. Ama bu da hayal olabilirdi. Hızlı hızlı ona doğru yürümeye başladığında, seni karşılamak için ayağa kalktı.

Şimdi yüzleriniz arasında bir karış vardı. Gülümsüyordu. Sen ise şaşkınlığını hiç atamayacak gibi bakıyordun ona. Usulca sarıldı, seni kendine çekmesine izin verdin. Bedeninin ağırlığını ona bıraktın. Sonra sen de sarıldın. Kocanı hâlâ seviyor muydun, bilmiyordun ama şu an yanında olduğundan emin olmasan da, mutluydun. Hayal bile olsa mutluydun. Sanki aradığın huzuru bulmuştun. Üstelik senin için bu öyküyü yazdığını henüz bilmiyordun. □

MURAT YALÇIN

Sırtı Dönük Kadınlar

Hep bir hikâyeye girmek insan yönümüz mü
Turgut Uyar

MASAMA SAÇILMIŞ GÖSTERİŞLİ FOTOĞRAFLARDI TEMİZLİKÇİ KADIN öyküleri. Köhne masalların ağır şerbetini tadacağımı biliyordum bu fotoğraflarda. İçlerinden birini seçmem gerekse, adım gibi eminim, ölmek isteyen birinin yorgunluğuyla, seçemezdim.

Şöyle düşündüm: Ölmek isteyen yorgun adam arada bir yatağından doğrularak pencereden bakar. Her doğruluşta karşı sıradaki apartmanların pencerelerinde sırtı dönük temizlikçi kadınlar görür.

Sırtı Dönük Kadınlar, başını yastığa koyduğunda öykülerini sunarlar, bir bir yüzlerini dönerek. İskambil kâğıdından fallar açılır. Burada, SDK için tasarlanmış minik çerçeve-öykülerdir göz önüne getirilen.

Evet, öyküler önce göz önüne getirilir de yazmaya koyulunca mızıkçılık edip uzaklaşırlar. Bir öykünün gözden uzaklaşması, o öyküyü kalemiyle satır satır yazarın kovalamasına, neredeyse ılgar etmesine nedendir.

Öykü, yazar yazmaya çalıştığı (söze bağlamak için peşine düştüğü) öyküyü ortaya getirirken (yakalayıp önümüze atarken) yazılır. Tuhaf olan, okurun bu öyküden bunca uzakta oluşudur. Ortaya konan öykü ne kadar eğlendiriciyse, öbür öykü o kadar görünmezdir. Bu noktada bir de "acaba" var ama: Yazı'nın düşlediği bir üçüncü öyküden söz edilemez mi? Ya da kâğıda dokunmadan, klavyede yazmanın prezervatife benzemesinden?

Belki banyo penceresi ölçülerinde bir kareyi ancak dolduran, (yüksek sesle söylemek ayıp kaçar ama) yazılmasa da okunacak öyküleri vardır her birinin, koca pencerelerde.

Şklovski'ye uyup, aşktan söz etmek yerine havadan sudan dem vurmalı, kimi öykülere ürkütmeden yaklaşabilmeli. Boş dönmeye tahammülü olmayan aç bir panterin, daha çabuk, daha kısa koşarak yakalayabilmek için uzaktan geçiyormuşçasına sakin, ilgisiz gözlerle avının çevresinde dolanmasına benzer bir biçimde. Av belliyse, gerisi hikâyedir.

SDK'ın yüzlerini dönmeleri, kâğıt oyununda kartların açılışı, oyunun sonudur.

Mehtap:

Dört yaşındaki Burak'ı komşusuna bırakıp çekmiştir evinin kapısını. Yine dönüp bak-

mak istemiştir: "Çektim mi kapıyı?"

Beş yıl önce kocası Niyazi "kahpeciğin eteği arı kalsın diye" hamile bırakıp askere gitmiştir. Malkara'daki tankçı birliğinde tuvalet kapısına –çakısının konserve açacağıyla– MEHTAP HAMİLE ŞAFAK BAKİRE'yi kazımıştır. Askerlik dönüşü kayınpederi sayesinde ilkokul hademesi olmuştur.

Burak'ı da aynı okula aldıracaklardır.

Narin:

Camların cesur kızıdır. Gürültüsünü içine atmış bir fısıltıdır konuşması. Susması ağlamaya komşu.

Nişanlısı Halil'i küs küs sever. Halil'in kıskançlıkları bir şeylerin sonunu hazırlıyordur ihtimal.

"İçinde bir cani beslediği" sadece sabıkalı ağabeyinin yaydığıdır, rivayettir yani.

Dişlektir: İlkokulun bahçesinde bir oğlanla çarpışmıştır. Oğlanın burun kemerine dört dikiş atılmış, bu olay hiç unutulmamıştır.

Pencereden pencereye yürürken arada boşluğa bastığını bilmez.

Saniye:

Bir çift hançerdir kaşları.

Kocası Demir'e sebepsiz kızgındır. Taksilerde gece şoförlüğü yapan "herif"ini uyutup gelmiştir.

Belediye otobüsünde günaha girdiği, göz koyduğu biri vardır. Aynı durakların, aynı saatlerin yolcusudurlar.

Annesinin nakışladığı bir çanta siyah kumaşı Kapalıçarşı'daki terlikçiye bırakıp aldığı parayı sutyenine sokar, camlara öyle çıkar. İki günde bir sadeyağ almayı ihmal etmez.

Bazen annesine, "vücudunun başka insanlarınki gibi olduğunu", "dalağını, böbreklerini, barsaklarını sevdiğini", "onlara sahip olduğu için mutlu olduğunu" söyler durup dururken. O bunları söylerken, annesi bu deli kızına daha deli, ama hüzün akan ıslak gözlerle bakıp "Gizli gizli sevdalarımız aşikâr oldu" türküsünü mırıldanır, Rumeli ağzıyla.

Şengül:

Narin'in mahalle arkadaşıdır. Akranlarından çok ekranlara düşkündür. Konuşması ıssız dağ başında çoban ıslığıdır; karşılıksız, keskin.

"Kendime ettiğim eziyyettin diyyeti bu..." "Gülüyosun ama bu hareketim de kendi çapında bi hayat tecrübesine dayanıyo!" türünden laflar eden şaşkın, şaklaban bir babası vardır: Bakkal Hasan Hüseyin. Küçük oğlunu askere gönderir, Şengül'ü uğurlarken her sabah. Okuyup üfler ardından.

Anasına babasına bekçilik etmektedir. Şimdilik.

Vicdan:

Orta yaşı devirmiş, artık "variyet" hesapları içindedir. "Gençliğimi bilmedim" ağzına sakız ettiği laflardandır. Çilenin kauçuklaştırdığı suratına plastik gülüşler karışır.

"Vicdan Abla" diyebilenlerin sık sık arayıp sorduğudur. Eşinin dostunun inanıp güvendiği, yol yordam bilen, akıl fikir danışılan kadınlardandır.

Stüdyoda çekilmiş evlilik fotoğrafları –temizlikten, ovulmaktan yorgun düşmüş– evinin baş köşesini tutmaktadır:

Bir ucu kıvrıla kıvrıla gökyüzüne uzanan merdivenin önündedirler Hasan'la. Basamak-

ları tek tek inerek, gökyüzünden fotoğraf stüdyosuna inmişlerdir. Hasan, kalın bir kravatın sıktığı boynunu bükmüş, zayıf avurtlarını örten gür bıyığını Vicdan'ın alnına dayamıştır. Suratlarına rahatça yerleşmiş bir sabah gülümsemesi gözlerinden fışkırmaktadır. Aslında fotoğrafçının parmaklarıyla omuzlarını, çenelerini, gözlerini hazırlayıp güç bela çektiği eğreti bir pozdur bu. Muzipliğe vurmuşlar fotoğraf işini besbelli; "İşte burdayız!" diyen bakışlara sığınmışlar bir an.

Fotoğrafı hapseden kalın gümüş çerçevenin üstünde eski bir serpantin salınmaktadır.

Hasan ibadette Hanefi, titizlikte Hambelidir. Gönül eridir, azgınlığı yatakta kalır.

Zehra:

"Çilli Zehra" derler. Yüzüne bakılmasa da endamı yerindedir. Arkasında gözleriyle dolanan erkeklerin, yanından geçerken mutlaka yüzüne de bakacaklarını bilir. Düşkırıklığına uğratmaktan yorulmuştur.

Fabrikalarda servis şoförlüğü yapan babası E-5'teki kazada ölmüştür. Kaza haberini veren gazete kupürünü aynalı büfenin üstündeki büyük boy Kuran'ın arasında saklayan annesi gözyaşlarıyla sulamaktadır çiçekleri, her sabah.

Vadideki Zambak, bir akrabasının evinde bulup okuduğu tek kitaptır. Platonik aşk hastasıdır. Güç beğenirliği onu yalnızlık kazığına bağlamıştır.

Yatağını yitirmiş bir akıntı serseriliğiyle göllenip göllenip taşıyordur olmadık yerlere. Çevresindekilerin oyuncağı olmuş talihi, encamı üstüne bahse tutuşulmaktadır.

Hediye:

İlk görüşte hafiftir, renksizdir, soluktur. Yüzü alaz alaz bakar, sevilmekten salaklaşmış. Koyunsu. Perde perde açılır, sabırla koyultur demini. Acısı çıkar sonunda, yüzleri buruşturup yıkayan, mandallayıp asan. Çarpıtıcıdır. Yanıltır. Bir yığın saçmalıktır ilk ağızda konuştukları. Sesini dürüp kaldırmıştır yükseklere. Kimselere indirmez, kimse uzanamaz. Böyle dünyanın kaç bucak olduğunu bilmez, umursamaz halleri vardır. Hayatı çekilir kılan saçmalıklara düşkündür. Gevezeliğin geniş gölgesi altında dönenir durur. Mutluluk, huzur diye bildiği urganlarla sevinç, neşe diye bildiği öksürüklü kahkahalar yeter de artar ona. □

Murat Yalçın *Kitaplık* dergisinin kıdemli editörü. *Şen Saat*'ten sonra Can Yayınları bütün kitaplarını yayımlayacak.

ŞÜKRAN FARIMAZ

Kuyu

KOŞARAK GELMİŞTİ BURAYA. BİRKAÇ ADIMDA BİR GÖZLERİNİ KAPATIP baktığı her yeri kırmızıya boyayarak. Evler, ağaçlar, yollar kendi halinde suspus görünse de, az önce gözlerine hapsettiği rüzgâr, bir an için istediği renge boyuyordu buraları. Okula çıkan beton yolu aşıp, ordan dere kıyısına düştüğünde de aynı tonda, aynı hızda esiyordu. Annesi kimi zaman talaz, kimi zaman da teres diyordu bu deli rüzgâra. Mor Gabriel Kilisesi'nin önünde bir an durup, sonra hızlı hızlı yürümeye başladıklarında; çarşıda, pazarda, sokak aralarında ansızın yükseliyor; bütün kenti şöyle bir dolaşıp; uzun, derin bir iç çekişiyle kalıveriyordu annesinin kül rengi mantosunda.

Rüzgârın enikonu dindiği bir anda, derinliğini hiçbir zaman tam olarak kestiremeyeceği bir kuyunun başında, annesinin zayıf bileklerinden çarçabuk aşağı dökülen eski bir mantoyu anımsamış olması ilginçti; ilginç ve alabildiğine uyarıcı. Üstelik o mantoyla birlikte anımsadığı her şeyde soğuk, soğuk olduğu ölçüde de tatsız şeyler vardı. İnsanı alacakaranlıkta bir gölge gibi kovalayan, uykusuna ve uykusuzluğuna sokulan, ikide bir hayatın nabzını yoklayan tatsız tuzsuz şeyler.

Kuyunun kesme taşla örülmüş duvarı üstünde öylece suya bakarken de, evde, hiçbir işle uğraşmadan saatlerce otuturken de belli bir konuya yoğunlaşmıyor, ama hep aynı yerde gezinerek, aynı haritanın en eski, en tanıdık yüzüne eğiliyordu: Annesine.

Çok değil, yenilerde, onun bir mermer kadar soğuk, bir mermer kadar beyaz yüzünde, hafifçe sağa çeken ağzı, düşük göz kapağı üzerinde, sonra dere kıyısında, kendisini tüm kötülüklerden koruyup kollayacağına söz veren adamın durup dururken bir duygu seli, bir düşünce bulutu haline gelmiş sesinde tane tane okumamış mıydı bugünleri?

Görmese bile, kuru, yavan seslerle duyuyordu işte. Yakınlarda bir yerde bir karga ısrarla ötüyor, doğudan batıya ince bir gövde gibi uzanan raylardan sessiz uğultular yükseliyordu. Kargaların ve öbür kuşların buralarda tek tük dolaşarak, çoğunluk okulun ordaki koruluğa toplandıklarını biliyordu. Orada koca bir ordu oluşturduklarını da. Namık öğretmen, ütünün parlattığı biricik pantolonu, gülünç siyah kolçaklarıyla kara tahtaya bir şeyler yazıp çizerken, o, rahatlıkla kendi dünyasının gizlerine çekilebilirdi. Geçmişe ilişkin imge ve anıların yer yer ışıldayıp, yer yer umutsuzca karardığı bu dünya (bu kent, bu kuyu, bu sonsuzca uğultu), çok şey gösteriyor, çok şey fısıldıyordu ona: ölümün soğuk yüzünü görmüştü ya, öğreneceği yeni bir şey, küçücük bir sevinç ışığı bile kalmamıştı aslında. Yine de aklına takılan kimi şeyler yok değildi. Birkaç gün önce annesi, yer sofrasın-

da o ani felcin çarpıttığı soluk yüzüyle, sütlü kabak yerken söylemeyi düşünmüştü kendisini ne kadar çok sevdiğini ama olmamıştı. Annesi sessizce yemeğini bitirmiş, elini ağzını özenle silmiş, "Hadi Allah rahatlık versin," diyerek çarçabuk odasına çekilmişti. Birçok insan gibi inatla kendi geçmişine tüneyenlerdendi o da. Her gün bu saatlerde, kalın bir düdükle istasyona giren on buçuk treninin –babasını alıp götüren o Allahın belası trenin– uzun yankısı dururken, kekeme birkaç sözcüğün ne önemi olabilirdi? Kaldı ki o sıralarda beyazların daha beyaz, renklilerin daha parlak olması yetiyordu ona; anıların ve acıların üstüne kol kanat germiş yaşlı kargaya! Bu eski, bu uğursuz evde, çatlaklardan sızıp duvar boyu genişleyen, geceleri burnunun ucunda yolunu şaşırmış bir böcek gibi yürüyen küf ve nem umru bile değildi. Namık öğretmen de, annesi de, ağız birliği etmişçesine aynı şeyi yineleyip duruyorlardı: Derslerine daha dikkatli eğilirsen bütün sıkıntılarından kurtulacaksın! Oysa küçük bir çocuk değildi artık, büyümüş, kimsenin dikkatini çekmese bile, esmer, incedalan bir kız olup çıkmıştı. Eğer izin verse, dere kıyısındaki yarpuzlardan, nanelerden, başının üstünde pike yaparak uçan mavi bir sinekten, tam o anda boynunu kıra kıra ayıplarcasına kendisine bakıp duran iri gözlü peygamberdevesinden söz edebilirdi annesine. Yıllarca babasız yaşamış olmanın o acı, o buruk itibarını(!) kiminle nasıl örselediğini açıklayabilirdi belki. Hiç sevmediği, sevemediği bu karmaşık, bu karanlık dünyayı anlatabilirdi ona. Seul'le birlikte iribaş bir kurbağayı nedensiz yere ürküttükleri o ıssız, o kırmızı bahçede olup bitenleri gizlemezdi o zaman. Kilisede gizlice mum yakan komşu kadınların etekleri altına saklanmaz, şiirine sığındığı bu yalan, bu hayal adın, Mor Gabriel'in yıkık duvarları, çatlak havuzu, boş çan kulesi etrafında saatlerce bir hırsız gibi dolaşmazdı!.. Yok, yok koşarak değil, kendi pisliğinin üstünde sürünerek, ateşdikenleri ve zakkumların dibine bıraktığı kokunun izinde siftinip sürtünerek gelmişti buraya; bu kör kuyunun başına.

Suriye sınırında kaçakçılıkla uğraşan babası, o zamanlar, bir de üstünde ağzı açık bir kurt resminin bulunduğu plastik bir tas getirmişti eve, kendisine. Bir çift çizme ve plastik bir tas, gizli bir sevinç, kusursuz bir utku gibi durmuştu başucunda, hem de günlerce. Kocasının gizli saklı dönüşlerini en yakınından bile sır gibi saklayan annesi, onları ordan alıp daha uygun bir yere koyamamış; tutup bir de sürpriz bir alışverişe çıkmıştı kendisiyle. Ama o gün ne güzeldi her şey: Ilık bir öğle sonrası, sonbahar güneşiyle incelip uzuyor, iri, anaç yapraklar, öbek öbek gülümsüyordu yollarda. O gün hastanenin yakınındaki değirmenin un kokan avlusunda epey bir süre Gülovalı'yla oturmuşlar; başında küçücük bir takkenin bulunduğu değirmencinin, kargacık burgacık bir yazıyla duvarlara astığı akrostiş ve özdeyişlere katıla katıla gülmüşlerdi. Ama herkesten ne çok alacağı vardı yaşlı değirmencinin. Demirel'den, İnönü'den, İsmail Dümbüllü'den, Kenan Evren'den, ille de bir çift siyah gözden, kile kile un, kile kile buğday bekliyordu yıllardır. Hem babası, hemen oralarda bir yerde kendilerini gözlüyor gibiydi o zamanlar. Onun gidip de dönmeyeceğini akıllarından bile geçirmiyorlardı. Sanki beklenmedik bir anda çıkıp gelecek, kendileriyle birlikte en çok sevdiği akrostişi bir kez daha okuyacak, kolunu değirmencinin omzuna atarak, "Bir çift siyah göz, öyle mi, hay ömrüne bereket ustam," diyecekti, gürültülü bir sesle. Hem gülerek, orda bulunan herkesi, özellikle de annesini ve Gülovalı'yı kendi neşesine davet ederek söyleyecekti bu sözleri.

Kendilerini her zamanki gibi, "Au revoir madam, au revoir küçük matmazel," diye uğurlayan Gülovalı, fötr şapkası elinde, bir süre arkalarından bakmayı sürdürecekti. Boynundan çıkarmadığı kırmızı papyonu, kelebek gözlüğü ile eski çarşıda bir şaka, bir yanıl-

sama gibi duran Gülovalı'nın bir gün kente gelen tiyatro topluluğuna katılarak diyar diyar gezip artık iyice yaşlanmış olan Fransız Madam'ı, dertten derde salmış olduğunu annesinden ne zaman duyduğunu anımsamıyordu. Ama kentin tek meydanına el çabukluğuyla kurulmuş çadırlar ve karavanlar olduğu gibi aklındaydı. İnce topukların canına okuyan, çocuklar içinse başlı başına eğlence kaynağı olan parke taş döşeli meydan, bir anda neşeli bir gürültüye boğulmuştu. Rengârenk giysilerinin içinde palyaçolar, çalımlarından yanlarına yaklaşılmayan cüceler, püfür püfür sigara içen yaşlı kadınlarla dolmuştu ortalık.

O gün ordan geçerken, –zorunlu olmadıkça oralara sokulmazlardı– kimi duvar dibinde güneşlenen, kimi, ip, halat, kazma, kürek yığınları arasında bekleşen o denli çok adam görmüştü ki babasına benzeyen. Bir söylentiye göre sınırda mayın tarlasında yitip giden, bir söylentiye göre ise üzüm gözlü bir Arap kadınıyla evlenerek çoluk çocuğa karışan babası, olur olmaz yerde karşısına çıkacaktı bundan böyle. Kapı önlerinde konu komşuyla aylak aylak söyleşirken; annesi, dirseklerini bir masaya dayamış kara kara düşünürken; en çok da kendi iç sesini dinlerken, ansızın yüzyüze gelecekti onunla. Bir geceyarısı pencerenin perdesini örtü yaparak "Cee!" diye bağıran, ordan oraya koşarken, boğazındaki ademelması küçük bir maymun gibi oynayıp duran komik babasıyla.

Yollarının üstündeki taş değirmende mola veren, üstelik Gülovalı'yla da görüşen annesi ise, ince topuklarının üstünde hızlı hızlı yürüyor, kim bilir hangi özel akşam için, hangi düzenlemeyi geçiriyordu aklından. Belki yine buz koyardı tabağa, üzümlerin yanına. Belki de, babasının en sevdiği porselen takımları çıkarırdı sandıktan; Gülovalı'nın dükkânından birkaç kırmızı mum alır, Fransız Madam'ın sofra zevkinden yararlanabilirlerdi. Oysa Seul'ün babası, olura olmaza çarşıya yollamazdı Seul'le annesini. Hem o yüzbaşıydı tümende. Kore gazisiydi. Kendi gibi kara kuru birinin değil, adıyla hemen hemen herkesi şaşırtan güzeller güzeli bir kızın babasıydı, Seul'ün babası... Babası ise hiçbir gelişinde yirmi dört saati tamamlamasa bile getirdikleriyle herkesi şaşırtıp duruyordu işte. Belki her şeyi bilen, her şeyi gören Seul'ü bile.

"Aa! Bu ne güzel köpek," demişti Seul bir keresinde. "Ama kuyruğu biraz kısa değil mi?"

Hayır, o güzel köpek, köpek değildi zaten, İran halısının üstünde kötü bir resim, acemi bir elin çizdiği koyunla köpek arası bir ceylandı. Adam, –kulağında halka küpesi olan ve nedense sürekli babasını çağrıştıran o adam– ceylanı dizlerine oturtmuş pembe giysili kadının ağzına, annesinin günlerce arayıp da bulamadığı üzümden, bu sulu güz yemişinden iri bir salkım uzatıyor, "Çünkü aşk hastasıyım ben," diyordu, İran halısının ipeği üzerinden. Bütün kadınlarla bütün erkeklerin buğulu sesinden. Taa eski ahit'ten. Yüzünü bana göster, sesini bana duyur, çünkü aşk hastasıyım ben.

Ani bir kasılmayla rüzgâr yemiş bir yarpuz, yaralı bir Narkissos gibi eğildi suya: Annesinin hafifçe sağa kaymış ağzını, düşük gözkapağını en sonunda düzeltmişti aşk. Bir kadını sonsuzca bekleyişe terk eden aşk. Genç bir kızın meme ucunda gezinip, dere boyunca yarpuzların ve sazlıkların arasında döne dolana yiten aşk. Ölü aşk.

Kuyunun yanından başlayıp kademe kademe yükseltilerek ekime elverişli hale getirilmiş düzlükteki su motorunun tekdüze pat pat'larıyla şekillenmiş birkaç resim; görüş alanı iyiden iyiye kısıtlanmış bir beygirin yıllardır sürdürdüğü öğrenilmiş yürüyüşten öte hiçbir şey göremeyecekti bulanık kürede; ne buz, ne de bir çilkim üzüm.

Yalnız, rüzgâr her an çıkıp... □

29 YILLIK TECRÜBEMİZ İLE KAĞIDA DEĞER KATMAYA DEVAM EDİYORUZ.....

Heidelberg 4 Renk CD 102, 2 Renk SM 102, 2 Renk SM 102, 4 Renk SM 52, 2 Renk GTO, 1 Renk SORD, 1 Renk SORD, 2 Renk Hamiş Web, 4 Renk Tanbir WFR, 5 Renk T-Selenia, 5 Renk T-Lem, 1 Renk Intercolor, Sicpa Kenner, Müller Martini ACCRO-T 08 Tesfil, Wohlenberg CB Tesfil, Müller Martini Primo Tel Tikiş, Presto Ci Dikiş, Bourg Harmanlama, Polar Giyotin, Perfecta Giyotin, KAMA IS (Özel Kesim, Varak, Selfra), UV Lak, Bilhofer (M-2 Solofor)

ERTEM
BASIM YAYIN DAĞITIM SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

www.ertem.com.tr

MERKEZ: Namık Alper Mah. 21. Sk. No:19
Balgat/ANKARA
Tel.: 90(312) 284 18 11 (pbx)
Faks: 90(312) 286 31 66

BASKI TESİSLERİ: Eskişehir Yolu 42. km
Temelli/ANKARA
Tel.: 90(312) 616 51 69 (pbx)
Faks: 90(312) 616 51 72

Yazar olabilir miyim?

Genç yazar adaylarına öneriler

Yazmaya başladıktan sonra pek çok sancı bir anda çekilmeye başlanır. Eş dost, yakın arkadaşlar her zaman kolay beğenir, ama yazılanların gerçekten iyi olup olmadığı nasıl anlaşılır? Öte yandan, iyi yazmak da yetmez, yayımlamanın güçlükleri gelir ardından. Yazar olmanın yollarını her genç yazar adayının kendisinin bulması en doğrusudur, ama yılların deneyimi içinden süzülmüş önerilerin payı da yadsınamaz. *NotosÖykü*, bu yola ışık tutmak, yararlı olmak için seçti "Günün Konusu"nu. Edebiyatın büyüsüne kapılan, girdiği bu yoldan bir daha çıkamaz...

Semih Gümüş

Çocukların, Büyüyünce ne olacaksın? sorusuna verdikleri yanıtlar arasında "yazar" olmak da var mı? Son yıllarda yazarlığın da ana babaların gözüne işe yarar bir meslek olarak görünmeye başladığı söyleniyor. Belki yazarların mahkeme kapılarına çekilmesi, zorbaların önüne atılması caydırıcı olabilir, ama öyle anlaşılıyor ki, gençler de yazarlığı adamakıllı saygın bir uğraş olarak görmeye başladı.

Yazarları el üstünde tutanlar az değil; kitap, eline alanı deli eden, olağanüstü bir nesne; yaratıcı yazı, her genç insanın kendini dışavurabileceği büyüleyici bir dünya; her yazarın edebiyatın dışından gelen arkadaşları arasında ayrıcalıklı yeri var, hakkında olumlu sözler ediliyor. Para kazanmaksa, tek sorun bu olabilir: yazarlıktan para kazanmak neredeyse olanaksız. Bin kişiden onu yazdıklarından para da kazanıyorsa, bunca düşük şansı denemeye kalkışmak akıl kârı mıdır?

Niçin yazar olunur?

Bütün bunlar bir kıyıda dursun; ünü, konumu, parayı yüz geri edelim ve yazarlığın anlamını bir kez daha düşünelim. Genç insan toplumsal ya da siyasal sorumluluk duygusuyla yazarlığa heves etmişse, baştan söylenmelidir ki, sonu gelmez. Kemal Tahir gibi yazıp verili tarih düşüncesini tersine çevirecek özgün tezlerimi romanıma yedirirem, dünya görüşümü insanlara aktarırım, diye düşünürse genç yazar, yazık olur ki, sözünü ettiğini Kemal Tahir bile yapamadı. Edebiyat, dünya görüşlerinin taşıyıcısı olmaya indirgendiğinde görev duygusunu tetikleyip edebiyat olmaktan da çıkmaya başlar.

Değil mi ki edebiyattan söz ediyoruz, orada dil içinde yaratılmış metnin yapısına ve doğasına bakmak gerekir. Edebiyatın kutsal ölçütleri önce oraya indirilmiştir ve insanın bin bir türlü hali orada yazılı ölçütlerin ışığında işlenir. Binlerce yıldan beri özünde aynı kalan insanın ne genetik kodlarında olmuştur bizi büsbütün etkileyecek bir değişme, ne de acıyı, hüznü, mutluluğu yaşama biçiminde, ama nasıl oluyor da onu binlerce yıldan beri anlatanların hâlâ keşfedemediği sayısız yüzü kalır geride? İşte bunu keşfetmek için-

Selim İleri: *"Gerçek edebiyat dergilerde soluk alıyor."*

İlk kitabınız *Cumartesi Yalnızlığı* on dokuz, *Pastırma Yazı* da yir iki yaşınızda yayımlandı. Bu denli genç yaşta yayımlamanın yolu nedir?

Cumartesi Yalnızlığı'nı o dönemde hiçbir yayınevi yayımlamadı. Sağdan soldan toplanan, biraz da aşırılan bir sermayeyle –Vedat Hoca son kısmını bilmiyordu tabii– Vedat Günyol'a gittim. Çan Yayınları'nın kitaplarını basan basımevinde *Cumartesi Yalnızlığı* ortaya çıktı. Gelgelelim pek az dağıtılabildi. Yıllar yılı Çan Yayınları'nın deposunda durdu. Vedat Günyol Çan Yayınları'nı kapatmak zorunda kalınca, paket paket *Cumartesi Yalnızlığı*'nı eve getirdim. Ancak 1975 sonrasında küçük bir okur kalabalığı oluşunca, imza günlerimde, Akademi Kitabevi'nin sahibi Hadi Olca onları eritti.

Pastırma Yazı Bilgi Yayınevi'nde Kemal Tahir'in ısrarıyla yayımlandı. Yine yıllarca okur bekledi. Ahmet Tevfik Küflü başına gelecekleri biliyordu. Fakat *Devlet Ana*'nın satış başarısı karşısında, Kemal Ağbi'yi kırmaktan çekinmişti. Kemal Tahir, eşi Semiha Tahir, genç yazarlara, yazar adaylarına zaaf duyabilen kişilerdi. Kemal Tahir'in çok uzun yıllar sürmüş kitap yayımlatabilme mücadelesinden sonra, gençlere elden geldiğince olanak sağlamak isteğindeydiler…

Bugün genç yazarların işi daha mı kolay?

Bugünün dünyasında yazar olmak geçmiş zamana oranla daha kolay. Bu, elbette sevindirici. Yayınevleri yeni yazarlara, yeni eserlere kapalı değil. Yalnız, birtakım sorunlar da bu yüzden ortaya çıkıyor. Her yazan gerçek anlamıyla yazar değil. Göl maya tutar hesabıyla yeni yeni yazarlar, çok satışlar girişimi, belki de asıl yazar adaylarının kargaşada gözden ırak kalmalarına yol açıyor. Şu ya da bu sebeple yıldızı bir kez parlayana yollar açılıyor da, köşesinde emeğini sürdürenlere dönüp bakılmıyor bile. Kısacası, dünden bugüne değişmeyen, gerçek yazarlığın uçsuz bucaksız bir sabır işi olduğu. Günün kolay parlayışlarını nasıl olsa silip süpürüyor.

MUHSİN AKGÜN

Genç yazar adaylarına neler önerirsiniz?

Kendi deneyimlerimden yola çıkacak olursak, genç arkadaşlarımıza çok okumalarını, ama hep ölçüp biçerek, tartarak, özümseyerek okumalarını salık veririm. Günün modalarına kapılmamalarını, okuduklarında Türk edebiyatının geçmişini tercih etmelerini öneririm. Dünya edebiyatını mutlaka izlemelerini, ama iyi çevirilerden ötesine yüz vermemelerini dilerim. Bir de edebiyat dergilerinin sıkı takipçileri olmalarını isterim. Çünkü bugünkü ortamda gerçek edebiyat dergilerde soluk alıyor.

dir edebiyat.

Demek ki genç yazar şu soruyla yüz yüze gelir: İnsanı, başkalarının daha önce görmediği biçimde görebiliyor ve başkalarının yazmadığı biçimde yazabiliyor muyum?

Bu gözlem ve sezgiden çıkmayan edebiyat, ancak kendinden önce yazılanları yineleyebilir. Hayata uzak, insan ilişkilerinde başarısızsam, kendi hayatımı ve iç dünyamı anlattığım başlangıç metinlerinden sonra ne yazacağım?

Bu sorulara önce kendini inandıran yanıtlar vererek alınır yazar olma kararı.

Nereden Başlamalı?

Yazarlığa götüren yolun başlangıcında genç yazar adayını nelerin beklediği kestirilemez. Orada önce yalnızca okumak var, sıkı okumak. Gençlikte, bu başlangıç okumaları kusursuz biçimde tamamlanamaz. Kusursuz okuma var mıdır? diye sorulursa, elbette yoktur.

Neden sonra birkaç şiir eleştirisi dışında şiir üstüne yazmadığımı düşününce, ilkgençlik yıllarımda en çok şiir okuduğum zamanları kayıp mı saymam gerekir? Elbette hayır. Genç yazar adayının seçtiği türün dışından beslenmeden kendini geliştirebileceği akıldan bile geçirilmemeli.

Gelgelelim, öykü ya da roman yazmaya karar verenler için bir yol arıyorsak eğer, hele şimdi yayımlanan kitap çeşidi içinde kaybolduğumuz koşullarda nitelikli, dizgesel bir okuma nasıl yapılabilir sorusuna, şu öneriyle karşılık verebilirim:

Türkçeyi en iyi ve kusursuz biçimde kullandığını düşündüğüm yazarları okuyarak başlarım. Vüs'at O. Bener, Adalet Ağaoğlu, Tahsin Yücel, Ferit Edgü, Tomris Uyar, Selim İleri gibi yazarları seçip okurken bir tümceden ötekine nasıl geçtiklerini, nerede hangi sözcükleri kullandıklarını, bölümleri birbirine bağlayarak nasıl kotardıklarını, diyalogları nasıl yoğunlaştırdıklarını, kişilerin davranışlarını ayrıntılar içinde nasıl verdiklerini, bütün metni nasıl kurguladıklarını çözerek okurum. Her okumanın sonunda kendi yazdıklarımı gözden geçiririm. Okuduklarıma öykünmekten kaçınıp yazdıklarımı az önce belleğimde kalanların süzgecinden geçirmeye çalışırım. İşte bu gerçek bir eğitimdir ve bu yoldan kendi iç eleştiri gücünüzü geliştirirken yaratıcı yazarlık atölyenizi de kendi başınıza kurmuş olursunuz.

Yazmaya başlayan genç, usta bildiklerine, Yazdıklarım nasıl olmuş? diye sorar; oysa o yolun başlangıcında okuduğumuz kitaplar, ustaların sözlerinden daha önemlidir. Başkasının düşüncesi, başkasınındır; oysa kitaplarla aramıza kimse giremez. Dışımızdaki dünyadan yalıtılmış biçimde okur, okuduklarımızı bilgi ve görgümüze göre değerlendirir, alacaklarımızı alarak yola devam ederiz. Yolun üstünde bizi bekleyen hayatın derin yapısına girmeden, yaşayacaklarımıza da hazırlıklı olmak için, önce iyi okuyarak başlamak gerekiyor.

Nedim Gürsel: *"Yayımlamakta acele etmemeli."*

MUHSİN AKGÜN

Çok genç bir yazarın ilk yazısı on beş yaşında, hem de dönemin önemli dergilerinden biri olan *Yeni Ufuklar*'da nasıl yayımlanır?

İlk yazım *Yeni Ufuklar*'da yayımlandığında on beş yaşındaydım.Ve elbette belli birikimim yoktu, hazır değildim ama çok sonraları farkettim bunu. Dolayısıyla evrimim, gelişimim okurların gözü önünde oldu. Vedat Günyol'un yazılarımı beğenip onlara dergisinde yer vermesi benim için çok cesaret vericiydi. Ne var ki, çok genç yaşta yayımlamak, görüldüğü gibi değil. Genç yazarlara acele etmemelerini öneririm. Ben sabırsızdım. *Uzun Sürmüş Bir Yaz* 1976 da Türk Dil Kurumu öykü ödülünü aldığında 25 yaşındaydım. Kitabın hem Türkiye'de, hem yurt dışında geniş yankısı oldu, birçok dile çevrildi. Hatta geçen ay Gallimard Yayınevi Fransa'da yeni basımını, cep kitabı olarak, çıkardı. Hal böyle olunca, bir süre öykü yazamadım; başarının altında ezildim. İnceleme ve deneme yazılarına ağırlık verdim. Öyküye dönebilmem için aradan beş altı yıl geçmesi, benim bu başarıyı zaman içinde hazmetmem gerekti.

Genç yazarın sonra önünü açmak için özel çabalar da göstermesi gerekir mi?

Genç yazarın elbette özel bir çaba göstermesi gerekir. Ama bugün edebiyat ortamı da, yazarlık uğraşı da evrim geçirdi. Ben yayımlamaya başladığımda gerçek bir edebiyat tutkusu vardı, birbirimizle yarışırdık ama, ticari kaygılarımız, medyada görünme stratejimiz gibi konular gündemde değildi. Medya da yazılı basından ibaretti zaten.

Bugünün genç yazarlarına yazar olmak için hani yollardan gitmelerini önerirsiniz?

Genç yazarlara yayımlamakta acele etmemelerini, yani benim yaptığımın tersini yapmalarını, ille de yayımlamakta acele edeceklerse, bir kitapla yetinmeyip ikincisini bitirdikten sonra bir yayınevine başvurmalarını öneririm.

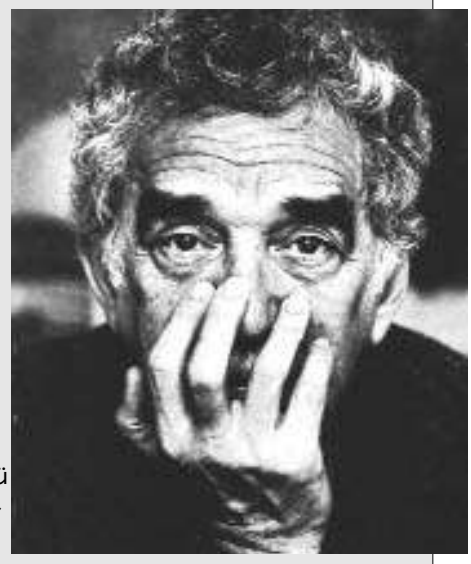
Ne Yazmalı?

Sonra ne yazılacağına karar vermeye gelir sıra. Şiir mi, roman mı, öykü mü? İkisi ya da üçü birden mi? Eleştiri ya da denemenin arka sokaklarına girecekler pek çıkmıyor artık; kaldı ki ne şiir, ne de öykü ya da roman yazmaya gönül indirmeyen az sayıdaki yazardan biri olarak, sonunda bütün yazdıklarınızın karşılıksız kalabileceğini göze almadan o sokaklara girilmesini önermem.

Ne yazmaya karar verilirse verilsin, öteki her şey bir süre dışarıda tutulup unutularak ona yoğunlaşılması gerekir. Elbette şiirin genç şairler arasında öne çıkaran bir yanı vardır; roman da siz iyi oldukça önünüzü çok daha kolay açar; ama öykü sabır ister, orada bir iki adımdan ileri çıkmak da yok, yazarlığı uğraş edinmek için yeterli olanaklara sahip olabilmek de.

En önemlisi, ne yazılırsa yazılsın, iyi yazmaktır ki, en iyisini yazmak için yola çıkmamış olanın hevesi er geç kırılır. İyi yazmadan bir de ünlü yazar olanlar varsa ortada, binde bir şansı yakalamıştır onlar, ama zaman o binde bir şansı da eritince, yazılanların pek çoğu gelecekte okunmaz olur.

Gabriel García Márquez'den öğütler

1. Uzun bir hikâye ile uzatılmış bir hikâye farklı şeylerdir.
2. Bir yazının sonu, ortasına gelindiğinde yazılmalıdır.
3. Bir yazar, bir yazının nasıl başladığından çok nasıl bittiğini anımsar.
4. Bir tavşanı tuzağa düşürmek, okuyucuyu tuzağa düşürmekten daha kolaydır.
5. Yazmaya başlamaya, şu ana dek yazılanların en iyisi olacağı istenciyle başlamak gerek, çünkü o istenç her zaman ardından bir şeyler bırakır.
6. Yazarken yazanı sıkan, okuyucuyu da sıkar.
7. Okuru bir tümceyi baştan okumak zorunda bırakamayız.

Ne yazılacağı insanın mizacı, yetişme biçimi, alışkanlıklarıyla da ilgilidir elbette. Sabırlı olmayanın eleştiri, deneme ya da romanla uğraşması can sıkıcı olabilir; kendini dışavurma konusunda çekinceleri, sınırları olanın şiirin yanına yanaşmaması gerektiği gibi. Daha içe dönük ve iğneyle kuyu kazmaya yatkın olanlar pekâlâ öyküyü seçebilir.

Nasıl Yayımlayacağım?

Kısacası, yazarlık öteki yazarlardan değil, kitaplardan öğrenilir. Kitaplardır yazarın okulu, ama onlara öykünmekten kaçınarak, kendi anlatım biçimini, dilini, üslubunu, yo-

Mario Vargas Llosa'dan öğütler

• Her zaman sabah saatlerinde çalışırım çünkü günün erken saatlerinde daha verimli olduğumu hissediyorum. Bana göre işin en zor yanı bir yapıtı yazmaya başlamaktır. Ben her gün öğleden sonra ikiye kadar büromda kalarak çalışıyorum.

• Her şeyden önce kafamda, bir kişi ya da bir olayla ilgili bazı düşler oluşur. Daha sonra not alırım. Kişiler sahneye girer çıkar ve yavaş yavaş küçük film kareleri belirir. Böylece kitap üzerine çalışmaya başlarım. İlk önce öykünün genel bir şemasını oluştururum. Bu şema sonraları defalarca değişmesine rağmen yazma eylemimi başlatan bir tür kıvılcımdır. Daha sonra ara vermeden, üstelik üsluba, tekrarlamalara ve hatta bazen birbiriyle çelişen cümlelere dikkat etmeden yazarım. Bu ilk metin bir tür hammadde niteliğindedir. Bu hammaddeyi düzgün bir müsvedde haline getirdikten sonra –ki bu bence işin en zor yönüdür– her şey yerli yerine oturur. Artık anlatacağım hikâyeyi yakaladığımdan emin olurum.

Jorge Luis Borges: 16 Öğüt

Adolfo Bioy Casares, Fransız L'Herne dergisinin özel sayısında, otuz yıl önce Borges, kendisi ve Silvina Ocampo'nun, Fransa'da geçen ve kahramanı taşralı genç bir yazar olan altı parçalı bir öykü tasarladıklarını söyler. Öykü hiçbir zaman yazılmadı ama o tasarıdan Borges'e ait bir taslak kaldı: Bir yazarın kitaplarına asla koymaması gerekenlere dair on altı ironik öğüt.

Edebiyatta şunlardan kaçınmak önemlidir

1. Yapıta ya da adı sanı bilinen kişilere tamamen aykırı yorumlar getirmek. Örnekse, Don Juan'ın kadın düşmanlığı, vb.
2. Birbirine en kaba anlamıyla benzemeyen ya da zıt çiftler kullanmak. Don Quijote ve Sancho Panza ya da Sherlock Holmes ve Watson gibi.
3. Kişileri deli taraflarıyla tanımlama yöntemine başvurmak. Dickens'ın yaptığı gibi.
4. Olay örgüsü içinde, zaman ve mekânla tuhaf oyunlara girişmek. Faulkner, Borges ve Bioy Casares'in yaptığı gibi.
5. Şiirsellik adına okurun kendini özdeşleştirebileceği durum ve kişiler kullanmak.
6. Mite dönüşmeye yatkın kişiler kullanmak.
7. Kasıtlı olarak belli bir mekâna, belli bir döneme, sözün özü yerel bir atmosfere mal edilmiş cümleler ve sahneler.
8. Karmakarışık sıralandırmalar yapmak.

9. Metafor kullanmak, özellikle de görsel metaforlar. Daha somut olarak, tarım, denizcilik ve bankacılıkla ilgili metaforlar kullanmak. Kesinlikle önerilmeyen örnekse, Proust.
10. Antropomorfizme (insan biçimcilik) başvurmak.
11. Romanı oluştururken, düşünsel kurgunun başka bir kitabı anımsatması. Örnekse, Joyce'un Ulysses'i ve Homeros'un Odysseia'sı.
12. Menü, albüm, yol tarifi ya da konserlere benzeyen kitaplar yazmak.
13. Çizgiye gelebilecek her şey. Bir filme dönüştürülebileceği duygusu uyandıran her şey.
14. Eleştirel denemelerde tarihsel ya da biyografik göndermeler yapmak. Üzerine çalışılan yazarın özel yaşantısının ya da kişiliğinin metne sızması. Her şeyden önce, psikanaliz.
15. Polisiye romanlarda evcil sahneler; felsefi konuşmalar geçerken de dramatik sahneler yaratmak. Ve son olarak:
16. Kibir, alçakgönüllülük, oğlancılık, oğlancılıktan tırım tırım kaçınmak ve intihar.

lunu yordamını bulmaya çalışarak. En zoru da bu...

Genç yazarın kendi yazınsal dünyasını bulması uzun süre alır. Üstelik başlangıçta olmadığını, bir türlü istediği düzeye gelemediğini gördüğünde yeniden kitaplara dönmek zorunda kalarak. Yazdıklarının nasıl olduğunu anlayamıyorsa eğer, okuma biçiminin tam oluşmadığını, kendi iç eleştiri gücüne daha sahip olmadığını düşünerek...

Nasıl olsa yayımlayacak bir yer bulurum, düşüncesi de öldürür genç yazarı. Ya yayımlanmazsa, diye düşünen kazanır orada. Nasıl olur da yayımlanmaz, diyen değil, Niçin yayımlanmadı? diyen.

Bu arada belki yazdıklarınızı anlamayan bir dergi yöneticisiyle karşı karşıyasınız, ama bir tek kişinin bile beğenmemesinin nedenlerini düşünmekte de yarar var.

Genç yazar adaylarımız sonunda yazmaya karar vermişse, yollarını da seçmişlerdir. Bu da kendilerinden başkasının artık önlerini kesemeyeceğinin ilk kanıtı sayılır. Edebiyat dergileri ilk sınav yerleri; her dönemde anlamlı işlevleri vardır. Bir dergiye gelen yüzlerce ürünün ancak birkaçının yayımlandığı düşünülürse, yayımlananların engelleri aştığı elbette düşünülebilir. stelik yazdıklarınızı dergilerde yayımlamadan, adınızı, kim olduğunuzu, ne yazdığınızı bilmeden kitabınızı yayımlayacak yayınevi bulmak neredeyse olanaksızdır.

Yazdıklarınızı gönderdiğiniz bir derginin size inandırıcı gelmeyen bir nedenle verdiği olumsuz yanıt da olağandır. Sonunda her derginin kendine göre beğenisi, seçimleri vardır ve bir dergiyle kuramadığınız ilişkiyi ötekiyle pekâlâ kurabilirsiniz. Sonra da kendinize en yakın dergiyi seçmek kalır geriye. Çok verimli şair ve yazarların kısa sürede her yerde görünme kaygısıyla nitelikli ayrımlar yapmadan ürünlerini pek çok yerde birden yayımlaması, yazarlık tutumunun gevşekliğini gösterdiği gibi, ilkesizlik de sayılmaz mı?

Çok mu çilekeş bir iştir ki yazarlık, bu yazı önce hep boyun eğmeyi öneriyor, hem de yol göstermek isterken? Yazarlık elbette çilekeş bir uğraştır ve yaratıcı yazı, adı üstünde yaratıcılığı, hem de en üst düzeye çıkarmayı amaçlayanlarla alış veriş içinde olabileceğimiz bir dünyaya girmektir. Asıl çetin yol, o dünyanın kapısını araladıktan sonra çıkacaktır karşımıza. □

Genç yazarlar hangi yolları izledi...

Yalnızca genç yazarlara, Yazar olabilir miyim? sorusunun yanıtlarını verip yollar göstermek, öğütler vermek yetmez. Aynı zamanda onları dinlemek ve bugüne dek izledikleri yolları öğrenmek de önemli. Aynı kuşaktan yazarların yaşadığı deneyim, belki genç yazarlar için eski kuşakların ustalarınınkinden daha anlamlıdır. *NotosÖykü* dokuz genç yazarın bu konudaki görüşlerini aldı.

Tarkan Barlas: "Eldeki malzemeyi bekletip bakmak..."

İlk romanınız bir "ilk roman ödülü"nü kazanınca yayımlandı. Ödüller genç yazarın önündeki engelleri kaldırıyor mu?

Ödülün tabii ki yararları var. Öncelikle, saygın edebiyatçılardan oluşan bir jürinin onayını almış olmak, genç yazar için iyi bir başlangıç noktasıdır. Kalabalıkta sesini duyurabilmesi için bir şanstır. Sonrası tabii ki kitabın beğenilirliğine, özgünlüğüne bağlı. Bir de şu var; bu ödüller yeni yazarlar keşfetmeyi amaçladığından, gönderdiğiniz dosyaya özel bir gözle bakılıyor. Bu ekstra bir şans demek. Normal şartlarda, yayınevleri, ilk kitap dosyanızı, kendi yayın politikası doğrultusunda veya ticari anlamda değerlendirip daha kolay geri çevirebilir. Birçok ünlü yazarın, ilk kitaplarını uzun süre yayımlatamamış olduklarını biliyoruz. Gerçi her iki durumda da kişisel değerlendirmelerden ve rakip dosyalardan kaçış yok. Nereden baksanız, ilk kitap zor iş.

İlk kitabınızı yayımlamakta geciktiğinizi düşünüyor musunuz?

Her şey zamanında oldu bence. Eski öykülerime baktığımda; iyi ki o halleriyle yayımlanmamış deyip yeniden yazdıklarım da var, çöpe attıklarım da, beğendiklerim de. Şimdi yazdıklarımın öncekilerden daha demli olduğunu görüyorum. Üç dört yıl kadar yazmaya ara verdikten sonra hayatımda ilk kez roman yazdım ve bitirir bitirmez yarışmaya gönderdim. *Lanetli Oda* beklemiş bir roman değil yani. Ama ben iyi ki beklemişim. Artık bir öykü kitabı için de bugünün doğru zaman olduğunu düşünüyorum.

Genç yazar ilk kitabını ne zaman yayımlamalıdır?

Okudukça daha iyi yazıyor olabiliriz ama beklemenin de sonu yok. Edebiyattan kök almış, kendini hazır hisseden bir yazarın harekete geçmesi doğrudur bence.

Yalnız, ilk kitabı hazırlama işini birkaç yıla yaymasında fayda olduğunu söyleyebilirim. Eldeki malzemeyi bir süre bekletip yeni bir gözle bakmak zenginlik katabilir. Tabii kimi kırkında hazırdır, kimi yirmi beşinde. Ayrıca kaderin de rolü yok diyemem. Yayımlanacak nitelikte olmasına rağmen romanım yayımlama şansı bulamayabilirdi ve ben de vazgeçebilirdim.

Tarkan Barlas 1970 doğumlu. *Adam Öykü* ve *Varlık*'ta öyküleri yayımlandı. İlk romanı *Lanetli Oda*, 2006 Everest İlk Roman Ödülü'nü aldı ve aynı yıl yayımlandı.
Berrin Karakaş 1975 doğumlu. Üçüncü kitabı *Hayalhane* adlı romanı Nisan 2007'de Merkez Kitaplar'dan çıktı. İlk iki kitabı *Tül* (OkuyanUs, 2005) ve *Sidre*'de (OkuyanUs, 2004) öykülerini topladı.
Özlem N. Yılmaz 1978 doğumlu. Üniversite yıllarında yazdığı yazılar çeşitli dergilerde yayımlandı. İlk öykü kitabı *Kayıp Yalnızlık Ormanı* Eylül 2006'da Everest Yayınları'ndan çıktı.
Yalçın Tosun 1977 doğumlu. Öyküleri *Adam Öykü* ve *NotosÖykü*'de çıktı. İlk öykü dosyasını yayına hazırladı.
Barış Behramoğlu 1979 doğumlu. İlk romanı *Su Gibi* Kasım 2006'da Yitik Ülke Yayınları'ndan çıktı. Edebiyata katkısını yaptığı çevirilerle de sürdürüyor.
Seray Şahiner 1984 doğumlu. Öyküleri *Varlık* ve *Eşik Cini*'nde yayımlandı. İlk öykü kitabı *Gelin Başı* yakında Can Yayınları'ndan çıkıyor.
Özge Baykan 1981 doğumlu. Şiir ve öyküleri *Varlık*, *Papirüs*, *Hayalet Gemi*, *Artimento*, *Eşik Cini* ve *NotosÖykü*'de yayımlandı. OkuyanUs'tan çıkan *Deli Öyküler* ve *Kahramanlar Kitabı* adlı derlemelerde öyküleri yer aldı. On dokuz yaşında yazdığı *Konuşmayan Adam* adlı romanı yakında yayımlanacak.
Murat Özyaşar 1979 doğumlu. Öyküleri *Adam Öykü*, *İmge Öyküler*, *Kül Öykü*, *NotosÖykü*, *Yaratım* ve *Özgür Edebiyat* dergilerinde yayımlandı. Şu sıralarda öykü dosyasını hazırlıyor.
Gülçin Karaş Duman 1977 doğumlu. 2006 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü'nü alan dosyası *Kaderin Ağı*, aynı yıl Varlık Yayınları'nca yayımlandı.

Berrin Karakaş: "Güçlü inanç ve emeğin açmadığı kapı yoktur."

Kitaplarınızın yayımlanması ya da yayınevi seçiminde güçlüklerle karşılaştınız mı?
Tabii ki karşılaştım. Bir "editör" "erkek" kişi, bir nevi tacize bile yeltendi. Şiirlerimi alıp kaçtım. Bir ünlü mü ünlü yazar, yardım etmek amacıyla dosyamı alıp, sonra sevgili edebiyat ajanı ile "bu dosyada hiçbir şey yok" mesajı gönderip, yazmaktan işe gidemediğim, parasız izin alıp delire delire yazdığım satırlarımla, hızla bir kitap çıkardı. Hepsini ilahi adalete teslim ettim. Sonra OkuyanUs Yayınevi'nden Cem Mumcu, "gerçek edebiyat" diyerek yayınevinin kapısını açtı bana. Bu anlamda şanslıydım. OkuyanuUne de olsa gençlere inanan bir yayıneviydi.

Tül'ün kapağında bir çıplak resmi kullanma amacınızı şimdi yeniden açıklar mısınız?
İlk kitabım Sidre'nin kapağında benim yaptığım bir resim vardı. Sidre benim kutsal kitabımdı. Sonra bir oyun oynamaya karar verdim ve Sidre'nin kardeşi Tül'ün kapağına çıplak bir kadın koyup, üzerine de çektim jelatini. Bakalım bu kitap kaç satacaktı? Pembe renge düşkün hanımlarımız ve meraklı beylerimiz hayli ilgi gösterdiğinden, Tül'ün birinci baskısı iki ayda tükendi. Ve ağır şiirimi böylelikle hiç " şiirle işi olmazlara" göndermiş oldum. Hınzır oyunumu çok sevdim.

Siz üç kitabı olan deneyimli bir genç yazarsınız. Yeni yazarlara neler önerirsiniz?
Sadece yılmayıp devam etmelerini. İnanmalarını. Güçlü inanç ve emeğin açamadığı kapı yoktur. Özetle, devam…

Özlem N. Yılmaz: "Öncelikle kendine güven."

İlk kitabınız önde gelen yayınevlerinden birince yayımlandı, nasıl oldu?
Elimde dosyam kara kara düşünüyordum. Şansımı denemeye önde gelen yayınevlerinden başlamak niyetindeydim. Tek istediğim, dosyamın kendi kendini kabul ettirmesiydi. Eğer dosyam gerçekten iyiyse zaten yayımlanır, ama kötüyse hiç yayımlanmasın daha iyi diye düşünüyordum. Öykü dosyamı yayınevi editörüne gönderdim ve beklemeye başladım. Bir kaç aylık bu bekleme süresinde dosyamın yayımlanmayacağına dair o kadar çok hikâye kurguladım ki, Yayımlanmayacak Dosyam Hakkında 100 Hikâye isminde yeni bir dosya olabilirdi yazsaydım eğer.
Yayımlanmayan dosyalarla ilgili çok şey duymuştum, gözümün korkması biraz da bundandı. Neyse ki korktuğum gibi olmadı, birkaç ayın sonunda yayınevi editörü dosyamı yayımlamak istediklerini söyledi.

Yazmaya öyküyle mi başladınız?
Yazmaya lise yıllarında günlük ve şiir yazarak başladım. O yıllarda şiir yazmayan çok az kimse vardır herhalde. Üniversitede de yazı denemelerim oldu ama yazmayı henüz bilince çıkaramadığım yıllardı. Hani bilirsiniz, yazılıp yırtılan türden şeyler. 2000 yılında Mardin'de öğretmenliğe başladım. *Adam Öykü*'yle tanışmam da o dönemlere rastlar. Mardin beni derinden etkilemişti. Yazmamı tetikleyen Mardin, öykü yazmamı tetikleyen de *Adam Öykü* oldu diyebilirim.

Öteki genç yazarların, yayınevlerinin kapılarını kolayca açmalarının yollarını söyleyebilir misiniz?
Öncelikle kendilerine güvenmeliler. Ama tabi ki sadece kendine güvenmek yetmiyor. Yazdıklarının iyi edebi metinler olması gerekiyor. Bazen bu da yeterli olmayabilir. Yazılanların iyi olanlardan farklı bir ışık yayması gerekiyor. O ışığı yakalamak için genç yazar çok çalışmalı. O kadar çok çalışmalı ki, "tükendim" dediği anda o ışığı görecektir.

Yalçın Tosun: "Usta yazarları çok daha fazla okumak."

Genç yazar ne yazacağına nasıl karar verir?
"Aslında okumak istediklerini yazar herkes," demiş Tezer Özlü. Ben de hayatı algılayışımla ters düşmeyen ve okuduğumda hoşuma gidecek şeyleri yazmak uğraşındayım. Bu noktada bana samimi gelen ve diğerlerinden bir şekilde farklılaşan anların izini sürerek ulaştıklarımı anlatıyorum. Çok büyük laflar etmeme izin vermeyecek ama insanın doğasından geldiği için aslında buna ihtiyacı olmayan; benden gelen ya da bende kalan resimler birikerek ne yazacağımı belirliyor.

Yazdıklarınızla ilgili usta yazarların görüşlerini almak gerekir mi?
Bunun bir gereklilik olarak algılanması bence doğru değil. Belki yazılanların ilk kez gün ışığına çıkarılması zamanlarında yapılabilir. Ancak bu tavır bir süre sonra onanma ihtiyacı haline dönüşebilir ve bu da genç yazarın özgünleşme sürecini zedeleyebilir. Bunun yerine usta yazarları çok daha fazla okumak yolu kanımca daha faydalıdır.

İlk kitabınızı yayımlamaya nasıl ve ne zaman karar vereceksiniz?
Şu sıralar üç yıldır üzerinde uğraştığım ilk öykü dosyamı tamamlamaya çalışıyorum. Her yazarın ilk kitabı için yaşamış olduğunu düşündüğüm heyecan ve titizlenme nedeniyle tam zamanını söyleyemiyorum. Elbette

yayınevleriyle görüşürken geçecek bir süreç de var. Umarım en geç önümüzdeki sene okuyucuyla buluşma imkânı bulurum.

Barış Behramoğlu: "Zamanın gelmesini bekliyorum."

İlk romanınız *Su Gibi* yayımlandıktan sonra, Artık yazar oldum, dediniz mi?
Su Gibi yayımlandıktan sonra, "Ben artık yazar oldum" diye bir duygum olmadı. Kitabımı yazarken de, düzeltmelerini yaparken de, yayıncılara götürürken de böylesi bir iddiam olmadı. Bir yazardan çok, kendimi genç bir "yazar adayı" olarak görüyordum ve hâlâ da öyle görüyorum. Tam anlamıyla bir yazar olabilmek için farklı dinamiklere ihtiyacı olduğu kanısındayım. Yeterince biriktirmeden, gözlem yapmadan, okumadan, incelemeden ve dinlemeden tek başına yetenek bir işe yaramaz. Güzel cümleleri bir araya getirebilir, ancak yaşamadan, duyumsamadan ve özdeşim kurmadan, o güzel cümlelerin altı boş olur, samimiyetten uzak metinler çıkar ortaya. Kalıcı, okuyanın kendisinden bir şeyler yakalayabileceği, politik olmasa da günün toplumsal devinimlerini de barındıran "samimi" metinlere imza atanlar bence gerçek yazarlardır. Öbürleri edebiyatın pop yıldızlarıdır.

İlk kitabın genç yazar için anlamı nedir?
Kuşkusuz bir ilk kitap, genç veya yaşlı farketmez, insanın kendisini ve ideallerini daha çok sorgulamasına ve bazı konularda daha çok kaygılanmasına neden olur. Edebiyata, yazıya karşı farklı bir sorumluluk duygusu içine giriyorsunuz. "Buraya kadar mıymış? Devamı olmayacak mı? Ya bir daha yazamazsam" gibi sorular yoğun bir şekilde zihninizde dönüp dolanıyor. Yazmanın belirli bir disiplin gerektirdiğinizi fark edip, alanınızı buna göre ayarlamaya çalışıyorsunuz. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de, günün rutin koşuşturmaları, ekonomik kaygılar içinde, zihninizden bir iki saatliğine bu baskıları atıp, yazabilmek veya yazı üzerinde çalışabilmek bir lüks ne yazık ki.

Gençler yazar olmak için önce neleri göz önünde tutmalıdır?
Gençler yazar olmak için neleri göz önünde tutmalılar sorusuna ancak, "Ben yazar olabilmek için neleri göz önünde tutuyorum," şeklinde cevap verebilirim. Çünkü belirli şeyler dışında sanırım bu kişisel beklentilere de bağlı bir durumdur. Yazar olabilmek için "sık sık ancak az öğünlerle" besleniyorum. Yani kendimi kitaplara, filmlere, müziğe boğmuyor ancak hepsinin tadına bakıyorum. "Yazar olmalıyım" ya da "Yazdım tamam ben oldum" gibi bir hırsa, iddiaya kapılmıyor, sadece yaşıyor, biriktiriyor, düşünüyor ve elbette, zamanın gelmesini bekliyorum.

Seray Şahiner: "Ret cevabı almaktan korktum sanırım."

Bir genç yazar için ilk kitabının yayımlandığı yayınevinin önemi var mıdır?
Vardır. Bunu sadece kitabın çıkacağı yayınevinin dağıtım kalitesi ve kitabın ön çalışması sırasındaki titizlik açısından söylemiyorum. Kitabımın *Can Yayınları*'nca yayımlanacağını öğrendiğimde, beni en çok heyecanlandıran şey, daha önce bu yayınevince kitapları yayımlanmış yazarları düşünmek oldu. Kitabımın onlarınkiyle aynı yayınevinden çıkacak olması, aynı çatıyı paylaşacak olmak, tabii ki benim onların ustalığına eriştiğim anlamına gelmiyor. Yine de, yazdıklarını tekrar tekrar okuduğunuz yazarlarla, aynı yayınevinden kitabınızın çıkacağını bilmek tuhaf bir heyecan veriyor.

Bu sonuca ulaşmak sizin için zor oldu mu?
Bu kitabı oluşturan öyküleri bitirdiğimde yirmi bir yaşındaydım. Yazdıklarınızı gizli bir 'acaba basılabilir mi?' sorusuyla zarfa koyup bir yayınevine gönderdikten sonra "basılmaya değer bulduk" ya da "bulmadık" cevabını beklemek çok da kolay değil. Ben cesaret edemedim. Sekiz, dokuz yaşından beri hayatımı yazarak sürdürmek istiyorum. "Aç kalacaksın"' "önce mesleğini eline al, sonra boş zamanlarında yazarsın," gibi cümleler duyarak büyümeme rağmen yazmaya devam etmeyi düşünen biri olarak, ilk ret cevabını almaktan korktum sanırım. Bu sürede benim için en zor şey, yazdıklarımı "değerlendirmeleri üzere" insanlara okutmaya cesaret etmek oldu. Hazırladığım dosyayı *Varlık* dergisinin Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülleri'ne gönderdim. Dosyam "dikkate değer" bulundu. Öykülerim, yarışma jürisinde bulunan Cemil Kavukçu'nun da ilgisini çekmiş, onun desteğiyle Can Yayınları'yla anlaştım.

Genç yazar olmak nedir?
Bu, ülkemizde sadece yaşı nüfus kâğıdına göre genç olanlara söylenen bir söz değil. Anlamı kime dendiğine göre değişiyor. Kırklarını süren birine de "genç yazar" denilebiliyor. Murat Gülsoy, "genç kalmanın yollarından biri de yazar olmak" demişti bir röportajında. Bu, bir bayan olarak benim açımdan hoş bir durum tabii... Yirmi üç yaşındayım ve otuzuma gelene kadar, yazsam da yazmasam da bana 'genç' denecek, bunun için çaba harcamam gerekmiyor. Ama iyi "yazar" olabilmek için bayağı uğraşmam gerekecek sanırım.

ŞAHİNDE AKKAYA

Özge Baykan: "Bir kitaba dokunmanın tadı başka."

On dokuz yaşında yazdığınız bir roman, şimdi de yayımlanmaya hazır bir öykü dosyanız var. Bu genç bir yazar için başarı mı?
"Başarı" göreceli bir kavram. Başta başarı gibi görünebilir ama sanırım aslolan o "başarı"yı sürdürebilmek.

Kitaplarınız basılmadı. *Konuşmayan Adam* internette yayımlanıyor. İnternette yayımlanmakla kitaplarının basılması arasında fark var mı?
Konuşmayan Adam 2000 yılında yayımlandığında, Türkiye'de internette yayımlan ilk kitaplardan biriydi; o açıdan önemliydi. Yine de, her ne kadar internet sayesinde çok daha fazla kişiye ulaşmak mümkünse de, bir kitaba dokunmanın, sayfalarını çevirmenin tadı başka.

Genç yazar olarak karşılaştığınız güçlükler var mı?
Genç bir yazar olarak çeşitli güçlüklerle karşılaştım. Mesela "satmaz" gerekçesiyle çeşitli yayınevleri dosyamı basmak konusunda tereddüt içinde kaldı. Türkiye'de edebiyata pek önem verilmemesi de insanı etkiliyor.
Ayrıca var olan "klik"lere girmek zor, bir yerden zinciri kırmak gerekiyor; her alanda olduğu gibi. Bu gibi nedenlerin genç yazarları yazıdan soğutabileceğini ve soğuttuğunu düşünüyorum. Özellikle de genç yaşta yazılan metinlerin heyecanı göz önüne alınınca.

Murat Özyaşar: "Aslolan metnin kendisidir."

Birkaç öykü yarışmasında ödül aldınız. Bunun, yazdıklarınızın önde gelen dergilerde yayımlanmasına katkısı oldu mu?
Doğrudan olmasa da dolaylı bir katkıdan söz edilebilir. Katıldığım yarışmaların birinde, değerlendirme kurulunda Gaye Boralıoğlu vardı. Tanışınca kendisiyle, beni öykülerimi AdamÖykü'ye göndermem konusunda ikna etti. Böylece ilk öyküm AdamÖykü'de yayımlanmış oldu. Sonra da öbür dergilerde.

İlk kitabınızı ne zaman yayımlatmayı düşünüyorsunuz?
Öykü dosyam üzerinde hâlâ çalışıyorum, sanırım bu ay içinde son halini alacak. Adını kararlaştırdım:"Kara Yazı" oldu. Henüz hiçbir yayınevine vermedim ama, 2007 yılı içinde yayımlatmayı düşünüyorum.

Taşrada yaşamak genç yazarın önüne hangi engelleri çıkarıyor ve bunlar nasıl aşılır?
Yazarın genç ve yaşlı sıfatına el kaldırıp, bir itirazla söylersem, unutulmamalı ki İlhan Berk hâlâ en genç şair ve en genç öykücümüz de kanımca Ferit Edgü.
Bu çok çağda, herkesin herkese ve her şeye kolayca ulaşabildiği bir zamanda "Genç yazar"ın önündeki engelin taşrada yaşamak olduğunu düşünmüyorum. Asıl sorun taşrada yaşamak değil, taşralı! olmaktır. Taşraya güzelleme olsun diye demiyorum ama merkezden bakınca, yaşadığım şehri Diyarbakır'ı da içine alan taşra, sıkıntı ve bütün zorlukları karşılasa da, tüm bu sıkıntılar aynı zamanda edebiyatın, zamanın ve dilin sonsuz imkânlarını sunar size. Sonuçta aslolan metnin kendisidir, nerede yazıldığı değil.

Gülçin Karaş Duman: "İnanç ve emeğin açmadığı kapı yoktur."

Bir yarışmada ödül alınca ilk kitabınız da yayımlandı. Ödül almasaydınız hangi yolları denerdiniz?
İlk öykü kitabımın yayımlandığı yarışmaya öncelikli katılma amacım, kazandığım takdirde öykü dosyamın kitaplaştırılması değildi. Öykülerimin bir kitapta toplanması, gelecek için tasarladığım güzel bir düş gibiydi. İlk etapta, öykü yazma tekniğimi geliştirmek, doğrularımı ve yanlışlarımı görmek istediğimden, yazdıklarımın jüride yer alan usta isimlerin değerlendirmesinden geçmesini ve sınanmasını istiyor, kazanmasam dahi, kendilerinden görüş alabilmeyi umuyordum. Yakaladığım şansın bilincine, kitabımın yayımlanmasından sonra vardığımı itiraf etmeliyim. İlk kitapta, arkamda Varlık Yayınları gibi köklü ve saygın bir yayınevinin desteğinin olması benim için büyük bir şans. Ödül almasaydım, yayınevlerine başvurmayı düşünürdüm. Kitabını kendi ya-

yımlatanların yürekliliğine hayranım. Ancak, kendi girişimimle bastıracak olsam, kitabın okura ulaştırılması gibi, karşılaşabileceğimi düşündüğüm çeşitli sorunlar nedeniyle, bu yöntem benim için ilk seçenek olmazdı.

Yayınevlerinin kapısını çalmak size zor gelir miydi?
Yayınevlerine başvurmayı düşünür, girişimde de bulunurdum. Ancak henüz geçmediğim bu yolda ne tür olanaklar ve güçlüklerle karşılaşacağımı bilmediğimden, uzunca bir sürenin sonunda sonuç alamasam, aynı kararlılıkla yayınevlerinin kapısını çalmayı sürdürür müydüm, bilemiyorum.

İlk kitabınızdan önce, usta yazarlardan, editörlerden destek aldınız mı?
İlk kitabımın yayımlanmasından önce en büyük desteği, ustam Tuncer Uçarol'dan aldım. 2004 yılında katıldığım ve kendisinin de jüri üyesi olduğu Abdullah Baştürk İşçi Öyküleri Yarışması'nda tanışmamızdan bu yana, bana hep destek oldu. Kendisi, öykü dosyamın kitaplaştırıldığı yarışmaya katılmam konusunda beni yüreklendirmiş, öykülerimi süzgecinden geçirerek, beni değerli bilgilerinden esirgememiş ve yönlendirmiştir. Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı'nda katıldığım yazma seminerlerinde öğrencisi olduğum Mehmet Eroğlu da öykülerimi okuma ve görüş bildirme inceliğini göstermiştir

Usta yazarlardan genç yazar adaylarına, yazmanın yolları üstüne öğütler

Genç bir şaire verilecek belli başlı öğütler nelerdir?
"Her şeyden önce sözcüklerle değil nesne ve duygularla yazmasını öneririm. Ayrıca her cümle biçim olarak bir öncekine benzememeli, özgün bir tınıya sahip olmalıdır. Unutmamak gerekir ki fikirlerin içini doldurması için kalıbın hazır olması gerekir. Ancak en önemli nokta şudur: Bir yapıt içeriğiyle değil onu çevreleyen unsurlara göre değer kazanır. 'Merhaba, iyi akşamlar!'gibi sözcüklerin derin bir doğa, toplum, astronomi vb. felsefesiyle çevrelenmesi gerekir. Bütün önemli yapıtların sırrı budur."
Max Jacob

Roman Yazma Fikri Nasıl Doğar?
"Genelde bana esin kaynağı olan bir olay, bir sahnedir. Üstelik bu sahne kitabı yazmamdan çok önce, yıllar önce kafamda belirir ve romanın özdeğini oluşturur. Bu görüntünün neye dönüşeceği bilinmemekle beraber bir başlangıç noktası oluşturduğu kesinlikle söylenebilir. Hatta en son aşamada bu sahne tanınmaz hale gelecektir. Kişiler, zaman dilimi, mekân… her şey değişecektir. Fikirler, diyaloglar ve kişiler ilgili ipuçları kafamda belirdikten sonra yazabilecek durumda olduğumu hisseder ve işe koyulurum."
Jean Echenoz

Konu geliştirmeyi bilmek önemli midir?
"Konuyu geliştirmek anlamak demektir. Geliştirmek… İşte, her şeyin özü bu sözcükte gizlidir. Bir müzik teması, resimdeki betimlemeler gelişerek anlam kazanırlar. Bitki de tohumun gelişmesidir. Yazarlıkta da paragraf bir düşüncenin, bölüm de paragrafların gelişmesiyle ortaya çıkar. Üzerine çok düşünülmüş bir fikir 400 sayfalık malzeme demektir."
Max Jacob

Rilke

Fikirler nerede bulunur?
"Önemli temalardan kaçının. Günlük yaşamın size sunduğu kaynaklardan, üzüntülerinizden, arzularınızdan söz edin. Yaşamınız size çok renksiz görünüyorsa yaşamınızı değil, kendinizi suçlayın, çünkü gerçek yaratıcı için kısır bir hayat ve ilgisiz kalacağı bir yer söz konusu olamaz. Örneğin bir hapishanede, dış dünyanın her tür deviniminden uzak bir mekânda olsaydınız, anılarınızın oluşturduğu o eşsiz hazineye sığınayacak mıydınız? İşte, yazarlığı seçmişseniz bu doğrultuda bir yaşam felsefesine sahip olmalısınız."
Rainer Maria Rilke

Not almak gerekir mi?
"Bir şey düşünüyorsanız ya da bir şeyi anımsıyorsanız bunu hemen not etmeniz gerekir. Ama düşüncenizi hemen o an not etmelisiniz. Çünkü o düşüncenizi ikinci kez aynı yoğunlukta bulabilmeniz çok zordur."
Francis Scott Fitzgerald

Sözcükleri nasıl kullanmak gerekir?
"Sözcükler, toplumla bizi ayıran çukuru aşabilmemiz için duygularımıza bir şans tanır. Bir sözcüğü seçmek her şeyden önce en doğrusunu, anlatılmak istenene en uygun olanı almak ama aynı zamanda aynı işlevi üstlenen tanımlar arasında en basit olana öncelik tanımaktır. Özgün olmak adına çok fazla zorlama araştırmalara girişmek ritmi ve yaşamı öldürmekten başka bir işe yaramaz."
Bernard Clavel

Yapıttaki kişilerle özdeşleşmek gerekir mi?
"Yapıtınızdaki kişiler size benzememeli ya da çok az benzemeli. Onlar kendilerine benzemelidir. Sözcükleriniz de sizlere değil onlara ait olmalıdır. Aynı şekilde, sizin sevdiğiniz nesneleri ya da mekânları değil onların hoşuna giden durum ya da yerleri betimlemelisiniz. Aksi takdirde onlara değil size ait olanları anlatmış olursunuz. Bu nedenle dikkat!"
Max Jacob

Belli bir bakış açısına sahip olmak gerekiyor mu?
"Romancının, hikâyenin dayandığı bakış açısı ya da bakış açılarıyla ilgili kararı, okurun kitaptaki olaylara ve kahramanlara karşı davranışlarını belirleyeceği için son derece önemlidir. Tembel ya da deneyimsiz bir yazar bakış açısını uyumlu bir biçimde yönlendiremeyeceği için hatalar yapacaktır. Tabii ki, romancının istediği zaman bakış açısını değiştirmesini engelleyen belli bir kural yoktur. Ancak bu değiştirme işlemi estetikten

yoksun, plansız programsız bir şekilde gerçekleştirildiğinde okurların metne katılımı tehlikeye girecektir."
David Lodge

Bir fikrin geliştirilmeye değer olduğu nasıl anlaşılabilir?
"Fikir tomurcukları değerli ya da değersiz, basit ya da karmaşık, değişken ya da sabit olsun, önemli olan ortaya çıktığında onları tanıyabilmektir. Düşüncelerim bende, iyi bir şiirin ya da şiirdeki basit bir dizenin uyandırdığı heyecana benzer duygulara yol açıyorsa önem kazanır. Zaten içi boş fikirler bir süre sonra aklınızdan uçup gittiği için gelişemez."
Patricia Highsmith

Biçim ve duyarlılık nasıl uzlaştırılabilir?
"Düzensiz olmak için insanın kendisini zorlaması gerekmez; bu son derece kolaydır. Asıl zor olan duyguların, izlenimlerin ve düşüncelerin yarattığı kaosu düzene sokmaktır. Yazmak sözcüklerle müzik yapmak; cümlelerin yapısı, ritmi, birbirleriyle olan bağlantılarıyla ilgili zorunluluklara yanıt vermek demektir. Bana göre yazmak, sözün tınısını bulmaktır. Önemli olan da budur. Sözün tınısı fizyolojik verilere sahiptir ve bunlar göz ardı edilemez. Sözlerimizle soluğumuz aynı uzunlukta olduğu için bazı yapıtlarda çok uzun cümleleri okuduğumda fizyolojik olarak yanlış bir yazıyla karşı karşıya kaldığımı hissediyorum. Söz aynı zamanda düşüncenin doğal işleyişinin çevirisidir. Sonuç olarak, belleğimizle ilintilidir. Birisiyle konuştuğumuzda ancak sekiz on sözcük aklımızda kalabilir. Onlarca sözcük içeren cümleler oluşturduğumuzda kimse bir şey anlamaz."
Charles Juliet

Sorunlarla karşılaşıldığında ne yapmalı?
"Sizi tatmin eden bir biçem geliştiremediyseniz daha ilk sayfadan sorunlar başlayabilir. Değişik türlerde engeller önünüze çıkabilir. Düşük cümle gibi küçük sorunlar hemen giderilebilir fakat içinden çıkılamaz durumlar söz konusu olduğunda eliniz kolunuz bağlanır, kapana kısıldığınızı hissedersiniz. Bunun ilacı belki de yazı yazmaya başlamadan önceki fikrinize dönüş yapmaktır. Kendinize şu soruyu sorabilirsiniz: "Ne ortaya koymayı amaçlıyorum?" (…) Yaratmak istediğiniz etkiyi düşündüğünüzde belki de birdenbire çözüme ulaşacaksınız."
Patricia Highsmith

Hemingway

Yazma eylemine nasıl başlamalı?
"Genellikle bir bölümü tamamlayana kadar çalışır ve devamını bulduğumda da dururdum. Böylece ertesi gün kaldığım yerden sürdürebileceğimden emin olurdum. Ancak bazen bir hikâyeyi başlayıp da devamını getiremeyeceğimi anladığımda portakal kabuklarını şömineye atarak yanmalarını seyreder ya da ayağa kalkıp Paris'in damlarına bakarak şöyle düşünürdüm: 'Merak etme. Şimdiye kadar hep yazdın ve bundan sonra da yazacaksın. Önemli olan bir tek doğru cümle yazabilmektir. Bildiğin en doğru cümleyi yaz.'Sonunda doğru bir cümle yazar ve oradan devam ederdim. Bu kolay bir yöntemdi çünkü her zaman bildiğim, okuduğum ya da duyduğum doğru bir cümle olmuştur."
Ernest Hemingway

Önceden bir taslak hazırlamak gerekir mi?
"Nereye gittiğimi bilirim ama nasıl gittiğimden haberim olmaz. Bu noktada hayal gücü, rastlantılar ve fanteziler devreye girer. Aylar boyunca düşündükten sonra yapıtı yazabilirim. Genelde başlangıçta aşılması gereken belirsizlikler, karanlık bölgeler vardır; her şeyi net bir biçimde görebilmek için bütün şemaları toplarım. Gerekli malzemeye sahip olduktan sonra da araştırmama başlarım. Bulgularım doğrultusunda şemalar da değişikliğe uğrar, gelişir. Sonuç olarak, kitapta ne olup bittiğini tam olarak bilemem. Ancak yapıt tamamlandıktan sonra konuyu özetleyebilirim. Kitabı defalarca okuduğum zaman herhangi bir şeyi değiştiremeyeceğimi anladığımda her şey pürüzsüz, yerli yerine oturmuş demektir."
Michel Butor

Başka meslekleri olan insanlar yazı yazmaya nasıl zaman ayırabilirler?
"Günde sekiz saat çalıştıktan sonra bir roman yazmak için gerekli zaman ve enerjiyi nasıl bulabilirsiniz? (…) Başka bir mesleğiniz varsa, gün içinde ya da hafta sonunda yalnızca kendinize ait olan ve hiçbir şeyin müdahale edemeyeceği belli bir süreyi kendinize ayırmalısınız. Örneğin, haftanın beş günü akşamları iki ya da üç saat ya da cumartesileri sekiz saat ayırmak yeterli olabilir. Ancak en önemlisi yaptığınız işten gurur duymanızdır. Eğer çalışmanızın sıkı sıkı kesilmesine izin veriyor ya da davetleri kabul ediyorsanız, bu duygu yavaş yavaş yok olacaktır."
Patricia Highsmith

Bir şiir herhangi bir zamanda, herhangi bir yerde yazılabilir mi?
"Şiir yazmaya gereksinim duyulması fiziksel bir olgudur. Herhangi bir zamanda, herhangi bir yerde böyle bir istek içimde uyanabilir. Uyurken, kafedeyken, yalnızken ya da metrodayken… Düşünürüm ve arkadan sözcükler gelir, ritimler de… Bir kâğıdın

olması yeterlidir.
Robert Sabatier

Yetenek nedir?
"Yetenek bir sayfa değil 300 sayfa yazmaktır. Sıradan bir aklın yaratamayacağı hiçbir roman yoktur. Acemi bir yazar bile güzel bir cümle oluşturabilir. Bundan sonra yapılacak tek şey kalemi alıp sabırla kâğıdı doldurmaktır. Güçlü olanlar hiçbir zaman duraksamaz. Masaya otururlar, terlerler ama sonuna kadar giderler. İşte, bir türlü çalışmaya başlayamayan tembellerle yetenekli yazarları ayıran budur. Zafer sürekli çaba harcanarak elde edilebilir."
Jules Renard

Günün moda eğilimlerini izlemek gerekir mi?
"Yazı yazmaya başladığımda arkadaşlarım şöyle diyorlardı: 'Gerçeklerle hiçbir şekilde uyuşmayan bu şeyleri nereden çıkardın?'Bütün eleştirilere rağmen yoluma devam ettim. (…) Ben hiçbir zaman modaya uymadığıma inanıyorum. Kişisel bakış açıları olan ve moda eğilimlerle dalga geçen, ufku geniş yazarlar her zaman göze çarpar."
Nathalie Sarraute

Yazmaya yeni başlayan birisi ünlü bir yazarın yardımına başvurmalı mı?
"(…) Şunu bir kez daha tekrarlamakta yarar görüyorum: Bu konuda yazarın hiçbir yetisi yoktur. Genç yazar adayları yazılarını editörlere yollamalıdır. Editörler yanılsa bile genellikle işlerinin bilincindedir. Kötü bir kitabı reddettiklerinde her şeyden önce o kitabın yazarına iyilik etmiş olurlar. Yazar adayımız başta üzülse bile zamanla acısını unutacaktır. Üstelik bir gün gerçekten söyleyecek bir şeyleri varsa mutlaka söyleyecektir."
Bernard Clavel

Editörlerin olumsuz yanıtı karşısında nasıl davranmalı?
"Bir editör bulmadan önce bol bol yazdım. Böylece deneyim kazandım. Editörler yapıtı reddettiğinde genellikle iki tür davranış sergilenir: Yazar ya kitabının iyi olduğu konusunda inat eder ve editörü haksız bulur, bunun sonucunda da aynı yapıtı, on on beş yayımcıya gösterir ya da hemen başka bir roman yazmaya koyulur. Ben ikinci yolu seçtim. Her defasında aynı temayı işleyeceğime yeni bir anlatım biçimi, özgün bir hikâye geliştirdim."
Claude Michelet

Kaynak:
Yaşasın Edebiyat, Haziran 1998

Yaratıcı yazarlık kursları da var...

UM:AG
İlk kez **um:ag** tarafından 1996'da başlatılan ve 2006 sonbaharına dek 1500'ü aşkın kişinin katıldığı seminerler edebiyat, felsefe ve sinema alanlarında farklı bakış açıları edinmek, kendini edebiyat ve sanat yoluyla ifade etmek isteyenlere yönelik. Bünyesinde yer alan Yazma Seminerleri ve ardından gelen Uygulamalı Yazma ve Uygulamalı Öykü Seminerleri, katılımcıların yaratma cesareti edinmelerini sağlamak ve yaratma sürecini irdelemek, yazma serüvenini içerik/biçim, dil, felsefe, psikoloji boyutlarıyla irdelemek ve uygulama çalışmaları yapmak, yazılı anlatımı geliştirmek ve edebiyatseverlere tartışma olanağı sunmak amaçlarını güdüyor.
Yer: Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı
umag@umag.org.tr
0312 417 77 20

YARATICI YAZARLIK-BUMED
Etkileşimli ve uygulamalı bir seminer dizisi olarak tasarlanmış olan Yaratıcı Yazarlık Kursları'nda katılımcılara kurmaca edebiyat yapıtlarının nasıl üretildiği konusunda bilgiler aktarılıyor. Öykünün unsurları, kurmaca metinde zamanın kullanımı, karakterlerin yaratılması, olay örgüsünün yapılandırılması, anlatım biçimleri, edebi türler, dramatik gerilimin oluşturulması gibi yazma tekniğine ilişkin konular yetkin örnekler üzerinde tarışılıyor.
Yer: BÜMED, Boğaziçi Üniversitesi
Rezervasyon: kurslar@bumed.org.tr
0 212 287 02 32

BİLGİ-EĞİTİM
Bilgi Üniversitesi bünyesindeki Bilgi Eğitim Merkezi'nde üniversite öğrencisi olma şartı aranmayan birçok atölye ve sertifika programI var. Yaratıcı yazarlık teknikleri, edebiyat çevirisi gibi başlıklarda yaz, bahar ve güz dönemlerinde atölyeler gerçekleştiriliyor. Katılımcıda aranan şartlar ve ücretler farklılık gösteriyor. Atölye seçimini kurmaca yönünde yapmak isteyenler için hedef belirleme, yola çıkma, ilerleme üstünedir.
Kayıt: 212 253 47 00-01

TÖMER-ANKARA ÜNİVERSİTESİ
TÖMER, yazmaya istekli olanlara yardımcı olmak amacıyla, Eylül 2004'ten bugüne iki aylık sürelerle "Doğru ve Etkili Yazmak İçin Yaratıcı Yazarlık Kursu" düzenliyor. "Yaratıcı Yazarlık Kursu"na dil ve anadili bilinci seminerleriyle başlanıyor. Doğru ve etkili yazmak için dilbilgisi ve yazım kuralları öğretiliyor. Uzman ve sanatçı öğretim görevlileri edebiyat türleri hakkında kursiyerleri bilgilendiriyor. Kurslarda, edebiyat alanlarında yazmaya hevesli kursiyerlere çeşitli türlerde yazma uygulamaları yaptırılarak, kursiyerler için gerekli bilgi ve donanımın kısa sürede verilmesi amaçlanıyor. Tel: 0312 434 29 93
atabas@tomer.ankara.edu.tr

Sırma Köksal Everest Yayınları editörü

“İyi bir metin için her zaman bir yer bulunur.”

Genç yazarların kitaplarını yayımlamak bir büyük yayınevi için de ticari sayılmaz. Siz yeni yazarların kitaplarını niçin yayımlıyorsunuz?

Bence burada bir tercih sözkonusu. Özellikle de büyük bir yayınevi olduğunuzda tabii ki ticari kaygıları göz önüne alıyorsunuz, hatta bazen ticari kaygı olmadığında bile tam tamına yanında olmadığınız kitapları yayımlıyorsunuz. Bunu edebiyata karşı bir ihanet olarak görmüyorum. Çünkü yelpazeniz ne kadar geniş olursa olsun kişisel beğeninize tam uyan kitapların sayısı her zaman kendi sandığınızdan bile daha düşüktür. Oysa bir yayınevi, hele de bu butik bir yayınevi değilse, bu yelpazenin dışında da yayın yapmak zorundadır. Sonuçta, büyük bir yayınevinde çalışmak, kendi beğenilerinizle sınırlı kalmadan belli bir tutarlılık içinde mümkün olduğunca geniş bir okura ulaşmayı gerektirir. İşte böyle bir ortamda, yayımladığınız genç yazarlar, kendinize yarattığınız vahalardır. Kendinize verdiğiniz ödüller. Yüzünü bilmediğiniz, sesini duymadığınız, hakkında olumlu ya da olumsuz hiç bir fikriniz olmayan birini sadece ve sadece size yolladığı metin yoluyla seçmek, bir editör için galiba mesleğinin en temiz yanıdır. Kuşkusuz edebiyata yeni isimler kazandırmak gibi “ulvi” bir yanı da, en azından beklentisi de var bunun ama esas sebebi, tıpkı kitabı çok sevdiği için iş olarak seçme hatasına düşmüş bir insanın, zorunlu okumaları sonucunda kitaplardan bile bıktığı zamanlarda, hiç bir zorunluluğu olmadan okuduğu kitaplardan aldığı zevk benzeri bir duygudur. Genç yazarlar yayımlamaktaki kişisel sebebim bu. Mesleki sebebe gelince, kim iyi bir yazarın ilk yayıncısı olmak istemez ki? Hangi yayınevi edebiyata kazandırdıklarıyla anılmaz ki? Bir zamanların Varlık Yayınları neden hâlâ bir efsanedir yayıncılığımızda?

Her şey düzeltilebilir, ama bir metne yazarının katamadığı atmosfer duygusu eklenemez.

Everest Yayınları genç yazarların kitaplarını son yıllarda daha çok yayımlıyor. Bir de “İlk Roman Ödülü” düzenledi. Ödül size göre amacına ulaşıyor mu?

Genç yazarların kitaplarını neden daha çok yayımladığımızı yukarıda açıklamaya çalıştım. İlk Roman Ödülü de bu bakışın yayınevimiz içinde herkes tarafından paylaşılıyor olmasının bir sonucu. Amacına ulaşıp ulaşmadığını söylemek için ise henüz erken olduğunu düşünüyorum. Eğer bu yarışmadan çıkan yazarlar edebiyata devam ederler ve iyi ürünler vermeyi sürdürürlerse amacına ulaşmış olacaktır.

Genç yazarların Everest Yayınları gibi büyük yayınevlerinin kapısından içeri girmesinin koşulları nelerdir? Zor mudur kapıyı açtırmaları?

Genç yazarların herhangi bir yayınevinin kapısından içeri girmesini ilk koşulu yazdıkları metne gönül verecek bir editördür. Eğer dosyanızı yolladığınız yayınevinin editörü dosyanızı beğenmezse, o dosyayı sahiplenmezse pek bir şansınız kalmaz. Bu kapıları hem zorlaştıran hem de kolaylaştıran bir durum. Eğer dosyanızı yollarken, o yayınevinin yayımladığı özellikle genç yazarların yazdıklarına dikkat ederseniz daha doğru hamleler yapmanız, sizin edebiyat görüşünüze daha yakın bir editörü seçmeniz kolaylaşır ki bu da şansınızı artırır. Eğer bu anlamda kişisel görüşümü belirtmem gerekirse, bir metinde ilk aradığım şey atmosfer duygusudur. Eğer bir metin okurda sadece o metne ait bir dünyaya dahil olma duygusu uyandırmıyorsa, ne konunun ne başka bir şeyin önemi kalıyor. Çünkü bir metnin dili, olay örgüsündeki sarkmalar her şey düzeltilebilir, ama bir metne yazarının katamadığı atmosfer duygusu eklenemez. O olmadan da hiçbir anlatı edebiyat değildir, çünkü edebiyat bir olayın nakledilmesi meselesi değildir. En azından benim edebiyata ilişkin fikrim bu. Bu kapının zor ya da kolay olmasının bir yüzü. Diğer bir yüzü de, genç yazarlara yer açan bir yayınevi olduğunuzda bir çok dosya alıyorsunuz okurlardan ve bu bir yığılmaya yol açıyor. Bir diğer zorluk da, yayınevi büyüdükçe yayın programı yoğunlaşıyor ve çok daha titiz bir seçmeye zorlanıyorsunuz. Bunun için pek kolay bir kapı değil ama iyi bir metin için her zaman bir yer bulunur. Yoksa editörlük çok sıkıcı bir iş olurdu, kimse de kitap okuyup keyip çatmak dururken böyle bir işkencenin içine girmezdi.

Faruk Duman Can Yayınları editörü

“Özgür metinler gençlik yıllarında üretilir.”

Can Yayınları öteden beri genç yazarlara yakın ilgi gösteren yayınevleri arasında ilk akla gelenlerden. Büyük bir yayınevi genç yazarlara niçin ilgi gösterir?
Edebiyat yeniliklerle beslenir, yazarlar büyük çoğunlukla başyapıtlarını, hadi başyapıt demeyelim de en parlak, yaratıcı, özgür metinlerini gençlik yıllarında üretir. Bu bakımdan edebiyat dünyası gençliğin yenilikleri ile ayakta kalır. İlk yapıtlar da türlü sorunlar barındırabilir içinde; ama bu sorunlar, eksiklikler neredeyse her ilk yapıtın içinde bulunur. Büyük bir yayınevi, eğer gerçek bir edebiyat yayınevi ise, zaten bu yenilikle kendisini zenginleştirmek ister.

Öte yandan, genç yazarların kitapları çoğu kez az satılır, dolayısıyla da yayınevleri için pek ticari sayılmaz. Bu yüzden zaman zaman Can Yayınları’nın gençlerin kitaplarını basmaktan kaçındığı olur mu?
Can Yayınları kendi yayın programını oluştururken, yalnızca şunu ölçü alır; basılacak, okura sunulacak kitapların nitelikli birer edebiyat ürünü olması gerekir… Yapıtın basılmasında, duyurulmasında, okura sunulmasında genç-yaşlı yazar ayrımı yapılmaz. Dolayısıyla yaptığımız bir işin maddi yükünü düşünürken de böyle bir ayrım yapmayız. Çünkü, çok satan, kitapları üst üste baskı yapan yazarlar dışında aslında kitapların satış yüzdeleri birbirine çok yakındır.

Can Yayınları’nın edebiyat dünyamıza kazandırmaktan övünç duyduğu genç yazarlar var mı?
Elbette, bugüne kadar kitaplarını yayımladığımız bütün yazarlarımızla övünç duyuyoruz.

Can Yayınları’nın kapılarının genç yazarların ilk kitaplarına açık olduğu söylenebilir mi?
Tabii, bu zaten Can Yayınları’nın çeyrek yüzyıllık tarihi içinde daha baştan alınmış bir tutum. Yani belki en çok Can Yayınları ile bütünleşmiş bir davranış, bir kimlik bu. Önemli olan elimize gelen dosyanın niteliğidir; basılmaya değer bir dosyanın yazarı bir de ilk ürünü ile karşımızdaysa o zaman biz de çok mutlu oluyoruz…

ASLI DÜLGEROĞLU

Büyük bir yayınevi, gerçek bir edebiyat yayınevi ise, zaten bu yenilikle kendisini zenginleştirmek ister.

Rıza Kıraç

Yazılamamış Bir Romanın İlk Notları

BİR KERE SIKI BIR MEKÂN TASVİRİ YAPMAK LAZIM, AMA ÖYLE BALZAC Gİbi sıkıcı değil, kimin evi kimin evine uzak, kimininkinin bahçesinde asma ve kavak var, böylesi bir sığlığa düşmeden.

Bizi bulunduğumuz mekândan koparıp, yüzümüze kuzey rüzgârlarının ıslaklığını ulaştıracak bir tasvir.

Belki biraz hüzünlü!

Niye hüzünlü?

Belki kahramanımız da hüzünlüdür, öyle sahte bir hüzün değil, içli, duruşu sağlam bir hüzün, bir yitirişin hüznü.

Evet, yitirişin hüznü olmalı, kimi yitirmiş?

Annesini, babasını, bütün akrabalarını...

Böyle bir şey değil, yani gerçekten insanın içinde bir şeyler değiştirecek bir sebep olmalı.

Para falan da değil, mal mülk hiç değil. Öyle bir şey ki metaya dökülemeyecek kadar yıkıcı...

Sonra kahramanın yüzündeki tedirginlik...

Bir dakika kahraman mı gerçekten?

Niye kahraman oluyor hepsi, yenilen olsun, zaten bir şeyleri yitirmemiş mi?

Galiba çok soru soruyorum.

Uzun bir yürüyüş yapmış olsun, bir yanı orman, bir yanı denize bakan bir patikada yürüsün mesela, tek başına.

Romanın kahramanının iç dünyasını daha ilk sayfada okuyucuya ulaştırmış oluruz böylece.

Kahraman olmasın, karakter diyelim buna.

Gerçek bir karakter, İngilizce'de "cool" dedikleri gibi değil bir kere, ne demekse herkes bu günler böyle bir karakter görmek istiyor.

Belki biraz soğuk ama kesinlikle "cool" değil, gereklilikleri bilen biri, nerede nasıl davranması gerekiyorsa öyle yaşayan.

Sonra, sahi neyi kaybetmişti bu adam?

Şimdilik bunun bir önemi yok. Buluruz.

Yazar değil miyiz?

Neyse, yere oturmasın, çimlerin üstünde yuvarlanmasın, şöyle dedi, kendi kendine gibi bayağılıklara yüz vermeyelim!

"Bozulmuş, yitirdiği şeye bozulmuş, yakıcı hikâyesinin harı yakmış onu."

Sonra içinden de bir şey geçirmesin.

Diye düşündü...

Niye düşündü?

Kim söyledi ona düşün diye? Hadi gerçekten düşündü, nereden biliyorsun be anam...

Ya senin yazdıklarının tam tersini düşünmüşse!

Ama yine de yakıcı bir hikâyesi var adamın, yazar da biliyor.

Kırık bir aynada kendine bakıyor adamımız, yani karakter! Parçalanmış ya, onu anlatacağız aynayla, okur anlar mı? Bilinmez, ama bir şeylerin ters gittiğini anlar, eşek değil ya, o da biraz gayret etsin.

Bozulmuş, yitirdiği şeye bozulmuş, yakıcı hikâyesinin harı yakmış onu.

Bir karar verme aşamasında hayatında bir şeylerin değiştiğini, en azından hayatının eskisi olmayacağını biliyor.

Evet, bir kadın var, hep onun peşinden gelen bir kadın yüzü. Bunu nereden biliyoruz.

Onun hayalini kuruyor ya kahramanımız, bunu sonra anlatırız, gerekçelerini sağlam kurmak lazım, ya da onu sezdirmeli evet, kadını sezdirirsek...

Ya kadın değil de bir erkekse.

Eşcinsel mi yaptık koca karakteri!

Yok eşcinsel değil, en azından eğilimi varsa bile daha pratiğe dökmemiş, kadın gitmiş, bırakıp gitmiş ama aslında gitmek istemiyormuş, zorunluluk, belki evli bir kadındır kim bilir. Evet, evli olsun, karakterimiz o bekâr mı?

Belki de dul, karısı ölmüşmüş!

Öldürülmüşmüş!

Adam eski karısından sonra ilk kez bir başkasına ilgi duymuşmuş!

Fazla zorlama oldu galiba.

Ama kadından eminiz, gitmek zorundaydı, daha fazlasını sormayın, biz de bu kadarını biliyoruz, Allah değiliz ya. Gördük, duyduk, uydurduk, çalıp çırptık...

Kadın çok güzel değil ama kadın ama zarif ama duruşunda bir asalet var ki, azıcık estetik duygusu olanı peşi sıra sürükler öyle bir şey...

Eee, ne oldu şimdi.

Şimdi bir şeyler daha olmalı. Aslında sabahtan beri aynı şeyleri geveleyip duruyorum.

Başka bir şey daha olmalı asıl acı. Kadın gitmiş de, bir şeyleri yanında götürmüş. Erkek buna çok bozulmuş, ne götürmüş?

Kim bilir?

Zamanını unuttuk, ne zaman yaşanmış bu hikâye, bindokuzyüzlerin başı, ikibinlerin sonu, altmışsekiz devriminin sol atmosferinde ya da seksenlerin zevksizliğinde mi?

Belki de bir uzama yerleştirmek en doğrusu, her zaman yaşanmış olması mümkün olan bir aşk, bugün ve yarına dair bir öngörü...

Amma iddialı oldu!

Bir adam bulmalı hem kadını hem de erkeği (karakteri) tanıyan, onların bütün sırlarını bilen ve aslında bu hikâyeyi kaleme alan, o anlatsın mesela...

Olur mu?

Niye olmasın, böylece biraz gerçekliği pekiştirmiş oluruz. Ama gerçeklik duygusunu pekiştirmek gibi bir derdimiz de yok, biz artistik yanını düşünelim olayın.

Onun da kendine has sorunları olsun mesela. İntihar takıntılı olsun.

İntihar...

Biraz karamsar, biraz soğuk olacak galiba.

Ama hayatın anlamını çözmüş adam zaten, mülayim, hatta biraz ermiş, yaptığı her şeyin ağırlığını taşıyabilecek bir adam.

Hep karakterler üstünde durdum...

Hepsi karakter...

Yazılmamış bir şeyler de olmalı romanda.

Ne olabilir ki yazılmamış?

Sözcüklere perende attırsam, karakterleri ejderhalarla savaştırsam, iç dünyasını sihirli sözcüklerle bezesem, kurgu keşmekeşinde herkesin beklentilerini kaf dağının ardına göndersem, acının hazzını, şehvetin tutkusuyla kavursam ne yazar!

Sorun şu ya da soru!

SORU: Bu romanın orijinaliği nerede?

YANIT: Ben nereden bileyim...

Ama denemeliyim.

Şöyle paragraflar kurulabilir mesela: “Eski oyuncaklarını özlüyordu.”

Eski olmaz...

Başka bir şey demek lazım.

“Çocukluğundaki oyuncaklarını özlüyordu”, evet bunun gibi.

“Biliyordu artık çocukluğundaki gibi olmayacaktı, o oyuncaklar artık başka bir şey olmuştu. Bir çocuğa ifade ettikleriyle anlamlıydı, belki şimdiki aklı...”

Olmadı, başka türlü anlatılmalı.

“Bugün artık kendisine ne ifade ediyordu o oyuncaklar, yaşanmamış ya da yarım kalmış duyguların bastırılması mı? Yoksa gelecekten kaçışın en kestirme yolu mu?”

Amma çok soru soruyorsun. Durmadan soru soran yazarlardan nefret ederim. Roman mı okuyoruz, soru-cevap mı oynuyoruz?

Yendine deneyeli.

“Orada başka bir sır vardı, herkesin bildiği ama kimsenin sözcüklere dökmediği. Yırtılmıştı bir şeyler, artık ne dikiş ne yama tutardı, kıpırtısını özlediği bir varlığı düşünde yeniden kurmaya çalıştı. Olmadı, beceremiyordu. Belki önce onun, onların hayatından dönmemek üzere gittiğine kendini inandırmalıydı. Belki o zaman o imge yeniden canlanırdı?”

Hiç fena değil...

Ama yazılmamış da değil, belki bunun üstüne biraz düşünmek, yazıp, çizmek gerekir.

Bu daha başlangıç. □

YAQOB TİLERMENİ

Aşktan Geliyorum

I

AŞKTAN GELİYORUM... KAÇ KAPIDAN GEÇTİĞİMİ BİLEMİYORUM. HİÇBİR KAPIyı ardımda bıraktım mı acaba? Mezopotamya toprağında yeşermişim, anımsadığım kadarıyla. Ve yabancı bir toprağın parçası olmak istemiyordum. Arkaik zamandan bin kaç yıl uzağım. Aşk destanlarından da çıkmadım. Ben yarattım aşkımın destanını ve yarimin izine düştüm. Kardeşlerim, onu görmediniz mi?

Ayalarını arıyorum ki yeniden yaratılayım. Hoşnut değilim bugün maskelerinden insanların. Bir çağrıydı kulaklarıma fısıldanan. Kılıç keskinliğindeki varlık ve yokluk köprüsünden bir ses işittim. Ve ben de rüzgârına kapıldım. Sıcak ışınların ve yumuşak toprakların arzusu, beni iki asır arasında sıkıştırmıştı. Yürüdüm. Kâh düştüm, kâh kalktım ve bu vadiye ulaştım. Ben aşkın ülkesinden geliyorum.

Bugün tarihin öyküleri sessiz, Serhatlı kahramanların serüvenleri dilsiz kalmış. Artık Dara Şehri[1] de sahiplenemiyor bizi. Biz çoğalıyoruz sadece, biziz ölümü sahiplenen ve bugün uçurumların gölgesi yaşamımızın sırtında korkusuzca yatıyor.

Yarin kucağında öğrendim insanseverliği. Kutsal göğsünde ekime başladım. O özgür bıraktı beni ve peşinden gitti özgürlüğünün. Ardında da ben... Size rastladım artık, beni kabullenin ki özüme dönebileyim. Kâbus dolu yetmiş sene yeter dikenli teller arasındaki ambargoya. Dayanamıyor artık köpek dişleri arasındaki en büyük toprak parçası. Ve ben bu toprak parçasından size doğru geliyorum. Ve ben aşktan geliyorum.

II

Acıdan geliyorum... Êşo'dur[2] adım. Şarap bardaklarında izini bıraktım dudaklarımın. Çığlık atıyor zamansayar sarkaçları ardımdan. Ve bugün zamanın boynuna dolamışım intihar iplerini. Çoğalmış Çarçıralarımız:[3] Beşçıra, onçıra, yirmiçıra... Hatırladığımda o günleri, baş eğiyor önümde hüzünlü kentler: Edessa,[4] Merdo,[5] Amida[6] ve öbürleri... Kaç üniversite bıraktım ardımda! En başta da Harran Üniversitesi'ni. Doğru bilgelik doğanın özünde saklıdır. En iyisi mi, insan tohumundan faydalansın. Sözüm ona sağlık öğreteni olacaktım. Ama doğadan elde etmeliydim sağlığımı. Adressiz bir mektup gibi sahibimi aradım ve ben bugün acıdan geliyorum.

Dört sütun ve dört kolon baba evimin çatısından ayrıldı ve dört insan kurbanı oldular tarihin. Yaşamı tanımayan dört kişi taş ve çakılların altından kül yumakları gibi çıktılar.

Bu ahirzamanda başucundaki bir mezartaşına bile sahip olamadılar. Yaraları beynime işlemiş ve ben acının ülkesinden geliyorum.

Sakız ağacında reçineye dönüşen salkım söğütler acılardan toprağa aktı ve ben oradan buraya yöneldim. Yağmur benden ürktü. Seller kaldırdı yağmurla yeryüzü. Noah Nova'nın[7] En Son Gemisinin bir kenarına tutundum ve Gâvur Dağı'nın başında indim. Önümden çekildi zaman ve patika ve korku. Otuz yıllık ömrümü birkaç kısa güne sığdırdım ve uzaklaştım acılardan. Merhaba efendim, adım Êşo'dur ve acıdan geliyorum.

III

Ölümden geliyorum... Ölümün göğü çadır açmış ülkemin üzerine. Tanrıyla yiyor, Azraille vuruyorlar. Bedenlerden yılan gibi yaşamları çekiyorlar. Bir sirkti kurulan. İp cambazları insanları atıyor yukarıdan. Paslı kafeslerin ardındaki aslanlar pençeleriyle göz çukurlarını oyuyor. Kimyasal ve beş bin kısaömürlünün katliamı yetmedi onlara. Zayıf ruhuma da göz diktiler. Payıma düşense, şiir dilenciliğiydi. Deniz kenarlarına gidiyordum ve kurtuluyordum boğulmalardan. Bana da sökmüyordu. Her yeri sarıyordu yangın, yakıyordu kuru ve yaş demeden. Ölü bedenlerin kokuları sokak ve caddelere dağılıyordu. Babam da yanıyordu, annem de... Ve ben de ölümün ülkesinden geliyorum.

Defterimin sayfaları arasındaki çınarın kuru yaprağı, yoldaşım oldu. Hep onda göreceğim çocukluk günlerimi ve anne babamın yüzlerini. Geç kalmıştır belki de yolculuğum, ama yeni farkına varıyorum kendimin. Beni affedeceksiniz efendim, çünkü ölümden geliyorum.

Artık şiir ve şairden tümüyle veda edeceğim. Ve şiiryazarlığımı geleceğe devredeceğim. İki binli yıllar ilacı olacak kangrenimin. Acılı yürekten çıkan dizelerimi, kurşunlarla boşluğa ateşleyeceğim. Ey topraklarında yabancı kalan mülteciler, yirmi yıllık ömrüm size armağan olsun! Herkesin anası, yetimliği unuttursun bana ve bana da analık yapsınlar. Beni tanımaları için, çocukluk fotoğrafıma baksınlar ve gözyaşlarını üzerine akıtsınlar; ölüm yenilene kadar...

IV

Gelinlik çağından geliyorum... Bana Jandan[8] diyorlardı. Hangi gemiye bindiysem, yetmiyordu bana mavi denizler. Yanmış bir çalıya dolandı başımdaki yazma, aşkların boynuna da fularlarım... Ne zaman çıktıysam kucaktan, aşkın sahteliğini farkettim. Ve tenimi çürüten de, bu aşkın ta kendisiydi. Ne nehirlerim yüzme biliyordu ne de ben duyguların avcılığını...

Rüyalarım kâbuslu, hayallerim namus dolu... Pembe renkli bir konaktaydım ve yükümlüsüydüm üç yoksul çocuğun. Gün be gün düne imreniyordum. İçten kanıyordum. Ufalanan aynalar gibiydi yüzüm. Katlanamıyordum artık. Ermeni Harabeleri[9] ve Şewlên Dirêj[10] bir katliamı hatırlatıyordu bana.

Sağır bir gecede, tenimi, çocuklarımı, hayallerimi ardımda bıraktım ve terkettim kenti. Tüm ruhsuz insanların bakışlarını bakışlarımdan attım; tüm ağulanmış solukları ciğerimden söktüm ve tüm sesleri kulak yolumdan arıttım.

Artık çağdaş olacak öykülerim... kahramanlarım eli silahlı, bozkırlarda gezici olacaklar... rehberlerim olacak çılgın eşkıyalar... zaman sık dağların arasında sıkışacak. Ahenkli türküleri doğaya yayacağım ve Kawis Ağa'nın[11] sesiyle özüme döneceğim... Gelinlik çağından geliyorum.

Serxet[12] rengini kaftanıma işledim ve gelini oldum tüm damatların...

V

Gündüz gece... Gündüz gece... Gündüz gece...

Rahat! Hazrol! Yaratıcı yürekler konuşacak.

"Siz ölümlüler! Siz çürümüş bir zamandan, küflenmiş bir yaşamdan bu yola yöneldiniz. Yetmiyorsa da kendinize bugün 'Özgür İnsanlar' diyebilirsiniz. Yazgınız aynı yatağa aktı ve siz tekyazgılı oldunuz. Her bir yaşamlının gidişi, hepinizin ruhunun eksilmesiydi. Bugüne kadar binlerce insanınız gitti. Ve siz binlerce defa parçalandınız. Ama yaratılmış miras bugün sizin ellerinizde. Siz sahip çıkın, ölüleriniz soğuk toprağa başlarını gözüaçık koymazlar. O yüzden bugün ulaştığınız yer, öncekinden daha çok korunmalı ve daha çok kucaklanmalıdır. Görüyoruz ki, siz dört yeni âşık bir araya gelmişsiniz: Siz yaşam-mektuplarınızda diyorsunuz ki, 'aşktan geliyorum, acıdan geliyorum, ölümden geliyorum, gelinlik çağından geliyorum.'Ve burda kendinizi başarılı hissediyorsunuz. Siz dört Serxet[13] kahramanı, koşaradım Binxete[14] indiniz. Sınırla birlikte, zamanı da ardınızda bıraktınız. Ki köksüz olan yosun tutmuş yaşamınız, bir salıncakta gidip geliyordu. Şimdi yazgınızı siz belirleyin...

"Devranımız eski devran değil; zaman da eski zaman... Dördünüz kendinizi bugünün şartlarına göre görevlendirmelisiniz ve omuzlarınıza yükleneni yerine getirmelisiniz. Ama, kulak asmayın insanların sistemine! Kısaömürlü yaşamlılar! Yüreğinizin sesini dinleyin ve yüzünüzü uğura, sırtınızı feleğe dönün..."

Yaratıcı yürekler, yeni güne göre dört insanın görevini hatırlatmıştı. Dört yeni kişi aşkı, duygusallığı ve toprağı için özyurtlarına geri döneceklerdi. Ama rakip, eski oyunbozanlardandı. Sevgiden ve duygusallıktan anlamıyordu. Yollarına pusu atmıştı. Önlerine kapan açmıştı. Tuzak kurmuştu... Ve ikaz etmeden bedenlerini toprağa sermişti.

Dördü hep beraber bağırmıştı:

"Biz yokluktan geliyoruz..." □

Kürtçeden çeviren **Dîlber Hêma**
Bermeqlûb'tan (Tersyüz)

[1] Mardin'in güneyindeki tarihi Darapolis Şehri.
[2] Kürtçede acı anlamındaki erkek ismi
[3] İran Mahabad'da bir meydan ismi
[4] Urfa
[5] Mardin
[6] Diyarbakır
[7] Nuh Peygamber
[8] Kürtçede acıveren anlamındaki kadın ismi
[9] Mardin Eşiği'ndeki Uzunkaya Köyü yakınlarındaki harabeler
[10] Mardin Eşiği'ndeki Uzunkaya Köyü yakınlarındaki Uzun Tarla denilen harabeler
[11] Kürt Dengbêjî (Ses sanatçısı)
[12] Sınıraltı (Suriye sınırötesindeki Türkiye toprakları)
[13] Sınırüstü (Suriye sınırötesindeki Türkiye toprakları)
[14] Sınıraltı (Türkiye sınırınötesindeki Suriye toprakları)

Abone armağanı,
E. Hemingway, J. L. Borges, Nezihe Meriç ve Ferit Edgü'den dört adet *Bir Öykü*.

Ad .....

Soyad .....

Adres .....

.....

Semt ..... İlçe .....

Şehir .....

Posta kodu .....

Telefon ..... E-posta .....

Abonelik tercihi ❑ 1 yıllık (altı sayı) abonelik 45 YTL ❑ 2 yıllık (on iki sayı) abonelik 80 YTL

Yurtdışı 1 yıllık 40 € – 2 yıllık 75 €

Ödeme tercihi

❑ Havale/EFT
Garanti Bankası
Semih Gümüş
068-6612006 numaralı hesaba
abonelik ücretini yatırabilirsiniz.

❑ Posta Çeki
5287565 numaralı hesaba
abonelik ücretini yatırabilirsiniz.

Başlangıç sayısı ❑

Bu formun aslını ya da örneğini doldurup 0212 252 38 05 numaralı faksa gönderiniz.

NOTOS ÖYKÜ

İLKER KARAKAŞ

Cin Tonik

YANDIM. GÖZLERİM AÇIK, HAREKETSİZCE KIM OLDUĞUMU DÜŞÜNdüm? Çok uzun sürmüyor kim olduğunuzu hatırlamanız. Sonra nerede olduğunuzu da hatırlıyorsunuz. Evimdeyim. Ama yatak odamda değil. Oturma odasındaki koltukta yatıyorum. Üzerimde dün dışarı çıkarken giydiğim kazak ve kot pantolon ile bir battaniye. Karım örtmüş. Yerimden doğrulmaya çalışınca başımdaki o korkunç ağrıyı da hissettim. Alışık olduğum bir ağrı aslında. Yıllardır bu ağrıyla uyanmaya alıştım artık. Hatırlamaya çalıştım. Boşuna. Eve yakın bir meyhane var. Her zaman gittiğim yer. Akşam hava kararmak üzereyken mahalleden birkaç kişi daha vardı yanımda. İlk kadehlerde ne kadar neşeliydi masa. Kahkahalar, kendine güvenle girişilen sohbetler. Herkes ne kadar iyi. En basit konuşmalar bile ne kadar ilginç, içten. Sonra? Saatin ilerlemesi, boşalan bardaklar, masadan kalkanlar. Tuvalete gitmeye çalıştığımı hatırlıyorum. Peki sonra? Gece nasıl bitti? Masadan nasıl kalkıldı? Hesabı kim ödedi? En önemlisi de eve nasıl geldim? Kendim mi geldim, yoksa biri mi getirdi? İçeri nasıl girdim? Kapıyı karım açmış olmalı. Buraya nasıl yattım? Gözlerimi kapadım. Düşünmemeliyim. Yoksa deliririm. Sabah olsa. Bir bira içsem. Büzüldüm yatağın içinde gayret ettim, kalktım tuvalete kadar gittim. Ayakta zorlukla duruyordum. Kustum kustum. Elimi ağzımı yıkarken aynada kendimi inceledim. Yüzümde küçük yaralar vardı. Olurdu sık sık. Özellikle de filmin koptuğu günler. Tekrar koltuğa dönüp uzandım. Biraz rahatlar gibi olmuştum. İçimdekileri çıkarmanın rahatlığıyla kısa bir süre daha uyuyabilirdim. Böylece sabahı edecek kadar zaman kazanabilecektim. Zaman kazanmak mı? Sabah olunca? Sonra da akşam olacak. Ertesi gün, ertesi hafta, ertesi ay ve yıl. Hayat bitecek ve ben kurtulacağım. Nasıl geldim eve, kim getirdi beni? Kapının çalınmasından, birilerinin beni alıp götürmesinden korkuyordum. Suçlanmaktan, kapatılmaktan korkuyordum. Birine zarar vermekten, suç işlemekten korkuyordum. Bunları düşündükçe iyice uykum kaçtı. Kalktım yattığım koltuktan. Benimle beraber, o korkunç baş ağrısı ve korkularım da uyanmıştı. Gün neredeyse ağarmak üzereydi. Karım uyanmazdı daha. Kim getirdi gece beni eve? Kim getirdiyse getirdi? Suçluluk duygusunun vücuduma yayılması önlenmeliydi.

En iyi dostlarımdandır alkol. Yaklaşık yirmi yıl gibi bir süre aralıksız ve yoğun bir ilişki. Dostumdur, arkadaşlık etmiştir bana. İyi günümde mutlaka yanımdadır. Kötü günümde de. Cesaret verir, avutur, neşelendirir. Ama doz arttıkça dostluğun yerini düşmanlık alır. Zarar vermeye başlar. Hele o ertesi sabah. Gecenin tam tersi. Gece ne kadar neşeliysen sabah da o kadar asık suratlısın. Gece ne kadar çok konuşmuşsan sabah da o kadar

İlker Karakaş
Bodrum'da yaşıyor. Öykülerini *AdamÖykü*'de yayımladı. Yayımlanmak üzere hazırladığı dosyalarının gün ışığına çıkmasını bekliyor. Öncelikle de *Hennoz* adlı ilk öykü dosyasının.

suskunsun. Uzat uzatabildiğince bunları.

Ne yapmalı? Önce azaltmayı denersiniz. Başarılı da olursunuz. Azaltırsınız. Bir hafta, hatta bir ay ağzınıza bir damla bile koymazsınız. Belki de daha çok. Ne güzel, demek ki ben alkolik değilim.

Akşama dek çıkmadım yataktan. Akşam yattığım yerden kalkıp mutfağa geçtim. Yılların alışkanlığıyla duble viskiyi hazırlayıverdim. Üzerine birkaç tane buz atıp koltuğa oturdum ve o ilk yudumu aldım. Boğazımdaki yanmayla birlikte içkinin kokusu ve tadı ağzıma yayılıverdi. Bundan daha güzel bir an olabilir mi?

Aslında düşünüyorum da bu kadarla kalsa kötü bir şey de değil alkol. Ama biraz sonra abartmaya başlayacağım. Yıllar yıllar içinde oluşturulmuş "doz" yetmeyecek. Biraz daha, biraz daha. İki üç saat içinde şişe yarılanmış bile. Çocuğun uyumuş, karının uykusu gelmiş, konuşulacak ne varsa konuşulmuş. Hatta sana arkadaşlık olsun diye karın da bir duble içmiş. Gazete okunmuş, televizyondaki maç bitmiş. Ya git yat ya da bir kahve iç. Ya da duş al, ne bileyim. Hayır. Bir kadeh daha içilecek. Sonra da şişenin dibi görününceye kadar...

Sabah... Nasıl yattığını bile zor hatırlayacaksın. Her zamanki gibi. Aynı filmi tekrar tekrar izlemek. Aynı baş ağrısını tekrar tekrar çekmek.

İçiyorum. Yirmi yıldır. Adı konmamış ama bir alkolik olduğumu biliyorum.

Sürekli içtiğim bir içki arkadaşım var. Ne zaman bir araya gelsek içiyoruz zaten. Tüm planlarımız içmek üzerine. Maç seyredelim mi? Seyredelim. Yanında ne içeceğiz? Tatile gidelim mi? Gidelim. Tatilde ne içeceğiz? Gittiğimiz, oturduğumuz her yerde ne içeceğimizi düşünüyoruz. Mangal yakalım, yanında mutlaka rakı olsun. Maç seyredelim. Birasız maç olur mu? Akşam bize gelin, bir şişe de viski getirin. Bugün pazar, yarın işe gideceğiz, yalnızca şarap içelim. Gittiğimiz yerin likörü ünlüymüş, ondan içelim. Saatlerimiz içmeye

ayarlı.

İçmeden duramıyoruz. Bu arada kendimizi kandırmayı da ihmal etmiyoruz.

"İki hafta içmedim," diyor arkadaşım.

"Yapma ya. Bravo."

"Her tarafımda örümcekler geziyor. Nereye gitmeli, nasıl kaçmalı. Karım da uyandı. Biliyor her şeyi."

"Benim elimde, istediğim zaman bırakırım."

"Sahi mi?"

"Evet bırakırım tabii. Bağımlı değilim ben."

Biralarımızdan birer yudum alıyoruz.

"Ben alkoliğim," diyorum arkadaşıma.

"Sen alkolik değilsin."

Ses çıkarmıyorum. Arkadaşımın adı Burçin. Pazarlamacı. Gerilimli bir işi var. Akşam olunca dinlenmek hakkım diyor. Kimin hakkı değil ki?

Perşembe akşamı Burçin arıyor.

"Birer bira içelim mi? Şöyle günün yorgunluğunu atarız."

"Olur," diyorum.

Telefonu kapadıktan birkaç dakika sonra ben arıyorum bu sefer.

"Hanımlar da gelsin. Hatta çocukları da alalım."

"Peki," diyor.

Bir saat kadar sonra deniz kıyısında bir lokantada buluşuyoruz. Ne güzel. Yetmişlik rakı şişesinin sofraya gelmesiyle başlayan o ilk kıpırtı, heyecan. Rakının bardaklara doldurulуşu, buzların atılması, buzların birbirine çarpışmasından çıkan o ince çıtır çıtır ses kulağa ne hoş geliyor. Ne mutluluk. Ama biliyorum ki en fazla birkaç saat sürecek bu mutluluk. Sonra baş ağrısı, sıkıntı olarak geri dönecek bana. Et mi yiyeceğiz balık mı? Mezeler söyleniyor. Beyaz peynir şart. Kararında bırakmaya söz veriyorsam da tutamıyorum. İki saat içinde yetmişlik bitiveriyor. Arkadaşımın karısı içmiyor. Benim karımsa yalnızca bir duble. Gerisi? Onu da Burçin'le ben bitirdim. Dördüncü dubleden sonrasının tehlikeli olacağını bilmeme rağmen. Rakı içimi uzadıkça sohbet de yavanlaşıyor zaten. Tamam işte, rakını içtin, yemeğini yedin, konuşulacak ne varsa konuştun, iste artık hesabı. Hayır. Birer duble rakı daha söylüyoruz. Hanımların yüzü asılıyor. Çocuklar yoruldu. Yan masalardan alınan sandalyeleri birleştiriyor, üstlerinde çocukları uyutuyoruz. Garsonlar masa örtülerini çocuklara örtüyor. Saat on ikiyi geçti. Dillerimiz sürçüyor. Rakılar bitti. Üstüne de birer bira. Cila olsun diye. Burçin'in kahkahası denizin üzerinden kaybolup gidiyor. Biralar geliyor.

"Yaptığımız doğru değil," diyorum, hiç olmazsa bunu idrak ederek.

"İçelim," diyor Burçin.

"Alkoliğiz biz. Yirmi yıldır içiyoruz. Bir iki kadeh yetmiyor bize. Daha çok daha çok istiyoruz. Kendimizi kaybedene dek. Dibini görmeden bırakmıyoruz. Derinlik sarhoşluğu bizimki."

Yanıt vermiyor Burçin.

"Hafta içi içmiyorsak hafta sonu iki katını içiyoruz. Her gün arıyoruz bu mereti aslında. İş değil bu."

Sonra kalktık masadan. Kızımı kucakladım. Karım yanımda. Arabaya kadar biraz açıldım. Eve geldik yatağın içine büzüştüm. Birkaç saat sonra uyandım. Her tarafımda örümcekler geziyor. Nereye gitmeli, nasıl kaçmalı. Karım da uyandı. Biliyor her şeyi. Bu sıkıntının nasıl olduğunu biliyor. Ağlamaya başladım. Karım banyoya götürdü. Duş alınca açıldım biraz. Tekrar uyumuşum.

Sabah, o sabah. Nasıl bir yaşam bu? Kızım da uyanmış. "Günaydın," baba diyor. "Gü-

naydın canım kızım."

Güçlükle kalkıyorum yataktan. Giyiniyorum. Fırlıyorum dışarıya. Deniz kıyısına gidiyorum. Bomboş kumsal. Arabadan inip kuma oturuyorum. Babamı ve kızımı düşünüyorum. İkisi zıt anlamlar taşıyor benim için. Saatlerce oturuyorum. Tek başıma. Karar vermek ne zor. Ama bir karar vermeye ve uygulamaya mecburum.

Veriyorum kararımı ve bir daha başlamamak üzere içmeyi bırakıyorum.

Önümde yeni bir hayat var artık. Eskisinden daha mı iyi yoksa daha mı kötü olacak? Göreceğiz. Haydi başlayalım yeni yaşama.

Karar vermek insanı rahatlatır. Kararı verirken ne anlama geldiğini bilirsin. İyi mi kötü mü onu bilirsin. Tartarsın. Sonuç ne olacak onu hem merak edersin hem de tahmin edersin. Açıktır her şey aslında. Yirmi yıldır çok fazla olarak kullandığın alkolü bırakmanın ne anlama geldiğini de gayet iyi bilirsin. İyi taraflarını da bilirsin, nelerden vazgeçtiğini de.

Normal bir insan ne büyük bir beladan kurtulduğunu bilebilir. Öte yandan düşünüyorum da, ne çok sevdim içmeyi. Yaz günleri hele bir de maç varsa, buz gibi bira içmeyi, balık yerken rakı içmeyi ya da şarabı. Viskiyi, votkayı ya da öbür içkileri de sevdim de en çok cin toniği sevdim. İnce bir bardağın önce yarısına kadar cin doldurup üstüne de tonik eklersiniz. Tonik buzdolabından çıkmışsa daha iyidir. Cin bardağın yarısını geçmemeli. Üstüne bir tane de buz ve eğer evde varsa bir dilim taze mandalin ya da limon. Güneşin batmasına yakın hazırlanmalıdır içki ve yudum yudum içilmelidir. İkinci kadehin tadına doyum olmaz, hele üçüncü... O anlatılmaz, içilir. Sonrası...

İşte böyle. Bıraktım ben içmeyi artık. Duyurulur. Çok hüzünlü. Nasıl anlatayım. Çok ağır. Zor. Eksik artık bir yanım. Özlemeyeceğim dersem, kendimi kandırmış olurum. En çok da dostum cin toniği özleyeceğim. Yılların arkadaşı sevgili cin tonik. □

ÖZGE BAYKAN

Su Eleştirmenleri

SU ELEŞTİRMENLERİ SU İÇİCİNİN ÇEVRESINI SARDI. BU KEZ SU İÇİCİNİN İŞİ zor.

Su içici daha önce seksen kişiyi elemişti. Dokuz daha. Birinci de gelebilir. Getirilebilir. Şansı ne kadar? Su eleştirmenlerinin elindeki kader.

Su içici yıllardır su içiyor. Su içme edimini, niyetini belli ederek kamusal alanda büyük bir başarıyla gerçekleştiriyor, izleyici buluyor, çeşitli basın kuruluşları aracılığıyla da etkin biçimde duyuruyor.

Su içicinin her su içişi su içme olarak kabul görmez. Su içicinin önceden "su içiyorum" beyanı gereklidir. Su içme eylemi kamuya açık olmalıdır. Yalnızca su bardağıyla sınırlı kalmamalı; tencere, tava, tas, limon sıkacağı ve gerekirse leğeni de kapsamalıdır.

Edim sıkça tekrarlanmalıdır. Su içici, "su içicisi" sıfatını korumak için çaba harcamalıdır. Panellere katılmalı, sergilerde yer almalıdır. Boy göstermelidir. Kendini teorik ve pratik yönden geliştirmelidir.

Bu su içici de, az sayıda su içiciden biri. Geçimini su içerek kazanıyor. Yarışmada su eleştirmenlerinin ortasında, gözetim altında.

"Buyurun su içici."

"Teşekkür ederim."

Su içme yarışması "canlı" ve "cansız" kategorileri altında ikiye ayrılıyor. Canlı bölüm, su eleştirmenlerinin su içicinin çevresinde yuvarlak oluşturup ayakta durdukları bir ortamda su içicinin su içme edimine bire bir canlı tanıklık etmeleriyle gerçekleşiyor.

Cansız bölüm ise, resim, heykel, sinema ve (paradoksal olarak) tiyatro alanlarında son bir yıl içinde kotarılmış su içme sahnelerinin değerlendirilmesini kapsıyor. Su eleştirmenleri burada yuvarlak olarak durmaktan çok tek bir sıra halinde yan yana oturmayı tercih ediyor.

Şu anda yarışan su içici, genç, fakat arkasında bıraktığı sayısız başarının edimlerini taşıyor. Bu yarışmaya ilk kez katılıyor. Çalışmaları yurt dışında.

Canlı su içiciliği final elemesi için çeşitli kategoriler bulunuyor.

1. Bardaktan İçme
2. Kadehten İçme
3. Denizden İçme
4. Musluktan İçme
5. Kovadan İçme

Su içiciye hangi nedenlerden elendiği bildirilmedi. Su içici uzun bir süre daha aynı teknikleri sürdürdü.

Özge Baykan
Londra'da Westminster Universitesi'nde gazetecilik alanında master eğitimini sürdürüyor. Çeşitli dergi ve gazetelere çevirmen ve yazar olarak katkıda bulunuyor.

6. Kar İçme

7. Lağım Düzeneği

Sekiz kategoride (10 üstünden) alınan puanların ortalamasına göre değerlendirilen yarışmacılar çan eğrisi yöntemiyle sıralanıyor.

Bu arada lağım düzeneğine açıklık getirmek gerekirse: Lağım Düzeneği son derece steril koşullarda, yapay lağım boruları ve kanalizasyon suyundan oluşuyor. Su son derece temiz olmasına karşın bir boya maddesiyle grileştiriliyor. Burada amaç, su içicinin psikolojik iğrenti katsayısını hesaplayabilmek. Bu nedenle Lağım Düzeneği kategorisinin genel puanlama içindeki ağırlığı daha çok. (Su içicilere lağım düzeneğinin steril olduğu bildirilir. Fakat kimi bilinçli verilen ipuçları nedeniyle hiçbir yarışmacının sterillikten tam emin olmasına izin verilmez. Musluk suyunun hazırlanmasında da aynı kaygılar dikkate alınır.)

Su içicinin önüne bardağı koydular. Bildiğimiz su bardağı. Altında bir küçük yuvarlak örtü. Dantel. Tepsinin içinde, ağzına kadar da dolu değil. Su eleştirmenleri verilen işaretle aynı anda kaş çattı. Kol kavuşturdu.

Gözler su içicinin üstünde. Su içici göz dikilmesinin heyecanıyla su bardağını elinde hafifçe titretti. Ağzına götürdü. Üç yudumda içti. (Su eleştirmenleri yudum sayısının puanlamayı nasıl etkileyeceğini asla açık etmemektedirler). Ağzında kalan suyu yutkundu. Dudaklarının ıslak kalmasından rahatsız oldu. Fakat ne yapacağını da bilemedi. Belli belirsiz, diliyle dudaklarını yaladı. Ama bu devinim su eleştirmenlerinin gözünden kaçmamış olabilir.

Birinci kategori yaklaşık bir buçuk dakika sürdü. Daha sonra su içiciyi üç dakika dinlenmeye aldılar. Bu sırada kadehi hazırlıyorlardı.

Kadeh normal şarap kadehi. Neyi ölçecekler? Kadehten su. Su içici kategorilerden en çok kadehe şaşıyor. Yine de bozuntuya vermedi, aldı eline.

Kadehe şarap koyar gibi koymuşlar. Su berrak. Şarap gibi. Sol eliyle kavradı, içti. Kavramayıp hafifçe mi tutsaydı. Oldu olanı düşünmeye gerek var mı.

Galiba kadehten düşük puan alacak. Kibarlığa mı bakıyorlar. Keşke kavramasa mıydı öyle eliyle. Isıtmasa sıkıca.

Su eleştirmenleri ser vermez, sır vermez. Aynı kaş açısı.

Tastan yalıyoruz.

Bu sefer sütlü su geldi. Ayy. Ne süt severim, ne tas. Kedilik ölçümü. Çizgi filmlerdeki.

Masaya koydular, porselen tas. Çorba kâsesi gibi ama içinde sütlü su. Su sıcağa yakın ılık.

Yavaşça yaladı. Tam emin olamadığımdan. Hızlı mı başlasaydım. Belki sabit hız makbuldür. Bilemedi. Ama tutarlılık iyidir diye mantık kurup hep yavaş yavaş yavaş yaladı.

Üçüncü evre neredeyse on beş dakika aldı.

Tuvalet molası.

Deniz kıyısında bu kez su eleştirmenleri yarım halka çevreliyor. Azar azar içti. Süreli. Bir dakika. Doldurmaya çalıştı, süreci yavaşlatarak. Tuz, tuz.

Öğleden sonra yeniden yarışmanın ilk mekânındalar.

Musluk. Musluktan içmenin de kimi kategorik özellikleri var. Bozuk musluk düzeneği bilinçli kurulmuş. Siz açınca fışkırabilir de, ip gibi de akabilir. Bilemezsiniz. Birden sıcağa da çevirebilir. Hazırlıklı olmak gerek. Süre otuz beş saniye. Musluğa ağız dayanmasının puanlamaya nasıl bir etki edeceği belirtilmemiş. Yalnızca musluğun temiz, parlak olduğu görülüyor. Su için de "öldürecek dozda pislik içermediği" ibaresi konmuş.

Musluktan akan su birden fışkırdı, birden kaynadı ve birden kesildi. Ama ağzını dayamamıştı, avuç içi kadar yanmadı dili. Kovadan içerken eliyle kovayı hafifçe yan yatırma yöntemini kullanırken karı ağzında eriterek içti. Lağım Düzeneği konusunda biraz tiksinir gibi olduysa da, puanlamaya lağımın katkısını göz önünde bulundurarak hemen toparlandı.

Su eleştirmenleri on su içiciyi izledi. Su içiciler dinlenmeye alındı. Su eleştirmenleri masa başına oturdu.

"Bardaktan içişini beğenmedim. Teknik açıdan çok yetersiz. Üç."

"Ağzında kalan suyu yutması bence de kesinlikle estetikten yoksundu. Bir."

"Kadehte tam bir felaketti. Bu kadar kötü su içen birine daha önce hiç rastlamadım."

"Düşünün, şimdiye dek kazandığı başarılar kim bilir ne şaibeli."

"Kesinlikle."

"Kovayı nasıl kaldırdığını gördünüz mü? Otuz derecelik açı sınırını tam yedi dereceyle geçti."

"Bir felaket."

"Ne diyeceğimi bilemiyorum. Gençliği sebebiyle altı verilebilir."

"Ama o zaman hak ettiğinden fazla almış olacak."

"Ben deniz suyunu içerken büyük kararsızlığa düştüğünü gördüm. Yedi verebilirim, ama yalnızca bu yüzden sanırım beş puana inmem gerekiyor."

"Deniz suyunu avucuna alış tekniği kesinlikle yanlıştı."

"Musluktan içerken de aynı avuçlama tekniğini kullandı. Elbette o teknik pek çok suyun boşa gitmesi, enerji kaybı demek."

"Verimsiz."

"Son derece."

"İki."

"Ben de üç."

"En fazla üç, evet."

Böyle böyle genç su içiciyi elediler. Su içiciye hangi nedenlerden elendiği bildirilmedi. Su içici uzun bir süre daha aynı teknikleri sürdürdü. Tabii başarı kazandığı da olmadı değil. □

Size yakın...

NotosÖykü, kitaplığınızın saklanmaya değer dergileri arasında yer alabilir. Ona sık sık dönüp bakabilirsiniz. Bir öykü okumak ya da bir araştırmaya kaynaklık edecek bilgilere ulaşmak için. Eski sayılarını kitapçılarda bulamazsanız, Notos Kitap Yayınevi adresinden edinebilirsiniz.

NotosÖykü'nün her sayısının fiyatı 8 YTL. İstediğiniz dergilerin tutarını 5287565 numaralı posta çeki hesabına yatırıp gerekli bilgileri aşağıdaki adreslere bildiriniz.

E-posta: info@notoskitap.com
Faks: 0212 252 38 05

NOTOS ÖYKÜ

Erdal Öz: İki Çocuğun Devr-i Âlemindeki Üçüncü Çocuk

Birsen Ferahlı

Günler birikti, dört mevsim geçti, yıl dönüyor. Erdal Öz'e şimdi daha dingin, daha yakından bakabilir, onu anlama çabamızı yapıtlarında yoğunlaştırabiliriz; çünkü yazarlar, ilk çığlık ile son soluk arasında sınırlanmış fiziksel yaşamdan farklı, süresini sözcüklerinin belirlediği bir ömür sürer.

Erdal Öz (doğumu: 26 Mart 1935, Sivas Yıldızeli), İkinci Dünya Savaşı'nın vesikayla ekmek dağıtılan, karartma geceli, gri atmosferinde, Anadolu'da bir savcının oğlu olarak çıkıyor yaşam sahnesine.

Bir an durup, iki katlı, iç avlulu, suskun evleri, dar sokakları, raflarında tozlu mumların, bayat şekerlemelerin dizildiği köşedeki bakkalı, kasaba meydanındaki içi hep insan dolu olan o kahvehaneyi, duvar diplerine telli kavakların dizildiği, çakıl taşlı, yapayalnız okul bahçelerini getirelim gözümüzün önüne. Pek konuşmayan, hiç gülmeyen bir babayı, sevecen, güvenli liman anneyi, gerilimli ev içlerini de ekleyelim… Atamalar nedeniyle durmaksızın değişen okulların ardından, ikmale kalsa da sınıfta kalmayan o lise talebesini, Tokat Lisesi'ndeki Erdal Öz'ü düşünelim. Beklenti, hukukçu bir babanın oğlu, emekli bir subayın torunu, iyi eğitimli bir dayının yeğeni olan bu gencin, okulunu bitirip bir üniversiteye girmesi ve meslek sahibi bir kişi olarak ayrıcalıklı konumda hayata atılmasıdır elbette.

Ancak o genç, daha çocukluğundan başlayarak çok fazla görmekte, çok ayrıntılı algılamakta, çevresinde olup bitenleri çok fazla duyumsamaktadır. Üstelik tutkuludur. Hüznünde, sevgisinde, oynarken, gülerken, ağlarken tutkuludur. 122 Gülten'e âşık olur. İlkokuldan beri resme sevdalıdır ama; şimdi artık tutku kristalleşerek sözcüğe dönüşmeye başlamıştır. 15 Eylül 1952'de ***Kaynak*** dergisinde ilk şiiri "Rastgele" yayımlanır. Aradan bir ömür geçtikten sonra, "Şiir yazmayı bıraktım, ama şiiri hiç bırakmadım. Edebiyatta hiçbir yerlere koyamadığım o yüce tür, en vurgun olduğum türdür. Edebiyat üstü bir şeydir şiir bence," diyecektir.

Hukuk Fakültesi ile birlikte artık İstanbul'dadır Erdal Öz. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni "Sevgili Acı" adlı öyküsünde bakın nasıl anlatıyor:

"İstanbul Üniversitesi'nin büyük kantini, bir basketbol salonu kadar geniş, yüksek tavanlı bir salondu. Kimi ders çalışan, genellikle derslerden kaytarıp keyif yapan öğrencilerle dolu bir salon. Ortada dört büyük yuvarlak masa. Haliç'e ve yandan Boğaz'a bakan camların önünde birörnek, dörder kişilik dikdörtgen küçük masalar. Bu masalarda güzel hayallere dalınır, güzel sözler bulunup söylenir, güzel kızlarla güzel aşk tezgâhları kurulurdu. Bu masalardan çok şair, çok öykücü çıkmıştır; birkaç da romancı elbette. Ve pek çok profesör, siyaset adamı; bakanlar..."

Haziran 1954'te ***Seçilmiş Hikâyeler Dergisi***'nde ilk öyküsü "Yağmurlu Hikaye" yayımlanıyor. (Erdal Öz, yazdığı öyküyü heyecanla Kadıköy'e Nezihe Meriç'e götürüyor, birlikte heyecanlanıyorlar, Nezim öyküyü ***Seçilmiş Hikâyeler***'e gönderiyor, öykü yayımlanıyor.) Giderek tümüyle edebiyata yönelen Erdal Öz, İstanbul'da başladığı eğitimini Ankara'da tamamlayarak hukuk diplomasını babasına verecek, ancak, kıyasıya eleştirdiği, inanmadığı

Erdal Öz, arkadaşlarının düzenlediği 70. yaş kutlamasında.

bu adalet düzeninde bir gün bile hukukçuluk yapmayacaktır.

Kemal Özer, Adnan Özyalçıner, Onat Kutlar, Konur Ertop, Asım Bezirci, Doğan Hızlan, Demir Özlü, Hilmi Yavuz'dan oluşan kantin müdavimleri, edebiyat tutkusunda bir araya gelen bir ekiptirler artık. Okumalar… Yazmalar... Kanı kaynayan delikanlı bir edebiyat aşkı... Anılardaki ayrıntılara göre: Beyazıt Camisi'nin yanında Osmanlı'dan kalma ulu çınarın altında, Laleli'deki uzun kahvede ya da Yeni Kapı'da bir çay bahçesinde toplanıp, bir tema saptayıp, bütün gece oturup öykü yazar, ertesi gün yazdıklarını birbirlerine okurlarmış. Yazılarını yayımlayacak dergi bulmakta zorlanınca, bir dergi çıkarmaya karar vermişler.

15 Ocak 1956'da *A Dergisi*'ni yayımlanmaya başlamışlar. "İlk çıktığında bir yapraklık bir dergiydi. İlk sayılarının başyazarı da –övünmek gibi olmasın ama– bendim. *A Dergisi*, İstanbul Hukuk Fakültesi'nin kantininde oluşmuş bir dergidir," diyor Erdal Öz, sözü sürdürüyor:

"Edebiyattı bizi buluşturan. her şeyi tartışırdık. Ortak güzelliklerden hoşlanırdık. Örneğin, Behçet Necatigil'in Kabataş Lisesi'nden bir iki öğrencisi de vardı aramızda. Onun şiirlerine hemen hepimiz tutkunduk. Behçet Necatigil'in Titze ile birlikte Rilke'den Türkçeye çevirdiği bir kitap: ***Malte Laurids Brigge'nin Notları***, hepimizin ortaklaşa bayıldığımız başucu kitabımız olmuştu.. *A Dergisi* çevresinde toplanan bu arkadaşların aynı ortak noktalarda uyuşan bir edebiyat anlayışı edinmelerinde bu kitabın gizli ama büyük bir etkisi olmuştur sanırım. Bir başka kitapta Virginia Woolf'un ***Deniz Feneri*** adlı kitabıydı.. Ne anladık o kitaptan, şimdi birşey söyleyemem; ama iyi bir edebiyat yapıtının, bir koltuğa kaykılarak okunmaması gerektiğini; tam tersine, sert bir sandalyede oturarak, ders çalışır gibi okunması gerektiğini biz Virginia Woolf'tan öğrendik. Sonra başka yazarlar girdi hayatımıza: Kafka, Camus, Sartre gibi. Bu

arada Orhan Kemal ile Sait Faik'e olan düşkünlüğümüzü, Ataç'a olan tutkunluğumuzu da açık açık belirtmeliyim.

"Edebiyatımızda köy edebiyatı adıyla andığımız anlayış egemendi. Oysa bizler köy kökenli çocuklar değildik. En azından kasabalıydık. Bir kısmımız da İstanbulluydu. Yine de İstanbul'un varlıklı kesimine uzaktık. Dar gelirli ailelerin çocuklarıydık. Çoğumuzun babası memurdu."

Erdal Öz'ün bu açıklamaları edebiyatımızdaki '50 Kuşağı'nın nasıl bir dokudan köken aldığını ortaya koyuyor. '50 Kuşağı' kendilerinden önce gelen edebiyatçıları yoğun okumalarla özümsemiş bir kuşak.

O dönemde dünya büyük bir değişim yaşamaktadır. İki Dünya Savaşı ile Batı'nın felsefi iyimserliğinin temelini oluşturan bütün fikirler, dünyanın ussal düzeni çökmüş; Camus'nün "saçma"sı, Sartre'ın varoluşçu yaklaşımları ile, insanlık onca vahşetin ardından kendine yeni bir yol bulmaya çalışmaktadır. Resimde soyut arayışlar, pop art denemeleri, mimaride gösterişten uzak düz çizgiler, müzikte yeni ritimler gündemdedir. Edebiyat da, toplumcu gerçekçilik, milli edebiyat gibi etkilerden sıyrılarak bireye yönelmeye başlamış, bireyden yola çıkarak toplum irdelenmeye çalışılmıştır. 50 Kuşağı, dil konusunda çok özenli ve ödünsüz olmuştur. Kimlikle dil arasındaki sıkı bağı düşünürsek, bu çabanın ne anlam taşıdığı açıkça ortaya çıkacaktır. Edebiyat dergileri, edebiyat matineleri, şiir okuma geceleri aracılığıyla dil sevgisi –en azından üniversiteliler arasında– hızla yayılmaktadır.

Erdal Öz daha en başında bir dergi yayıncısıdır aslında. O yıllarda yayımladığı ***Değişim*** dergisi on iki sayı çıkmasına karşın, edebiyatımıza çok değerli katkılarda bulunmuştur.

1960'ta A Dergisi Yayınları'ndan ilk öykü kitabı ***Yorgunlar***, aynı yıl Varlık Yayınları'ndan ilk romanı ***Odalarda*** yayımlanıyor. Yine o yıl, '60 ihtilali yaşanıyor. Özgürlükçü '60 anayasası bir yanda, mahkemeler, darağaçları öte yanda; kartlar yeniden dağıtılıyor. Ancak, hangi iktidar gelirse gelsin, düşünmek, yazmak, farklı bir şeyler söylemek hep suç. Çok değil, on yıl sonraki 12 Mart 1971 darbesinde yazarlar ve düşünenler hücrelere tıkılıyorlar.

Erdal Öz, 12 Mart döneminin mahpushane, hücre, işkence vahşetini birebir yaşamış bir yazardır. Yalnızca çağına tanıklık etmek değildir bu, yaşamışlıktır. ***Yaralısın*** (1973), ***Kanayan*** (1973) daha henüz kan sıcakken yazılmış kitaplardır. Tarih yaşananları mumyalaştırırken, edebiyat yaşananı bir tohum gibi toplumun ortak bilincine ekmiş; gazetelerde okuduklarımız, sanki her şey Patagonya'da oluyormuş gibi uzak bir etkiyle esip geçerken, Erdal Öz'ün öyküleri, okuru alıp demir parmaklıkların ardına, işkencecinin önüne atmıştır. Okur da tabanlarında falaka acısını duyumsamaktadır artık, yirmi yaşında bir gencin kaygılar içindeki ana babasıdır; on beş yaşındaki konservatuar öğrencisi Oktay'ın koğuşta kutlanan yaş gününde, okurun bildik değer yargıları pul pul dökülmektedir. Yaşar Kemal, ***Yaralısın***'ın arka kapak yazısında "gerçeğin dili güzel oluyor" demiş; ansızın, Behçet Necatigil'in dizelerini anımsıyorum:

Hem ben ne yazdımsa ağırlığı altında
Ezildim de yazdım
Kimse diyemez ki özenmiş yazıyor

Yaşadıkları ile yapıtları arasındaki bağlantıyı Feridun Andaç'la ***Cumhuriyet Kitap*** eki için yaptığı söyleşide şöyle açıklıyor Erdal Öz:

"Elbette kendi yaşantılarımdan yola çıkarak yazdım bu öyküleri. Ama hiçbiri birebir yaşanmış olan değildir; belki yaşanacak olandır; yaşatacak olandır. Yazarken değil ama, yazıp bitirdikten sonra, her öykünün, kendi gelişimini, oluşumunu gerçekleştirmeye çalıştığını gördüm. Öyküyle benim aramda sık sık sürtüşmeler, didişmeler oldu. Ama sonunda, öyküyü yazmaya beni iten yaşanmış olandan bambaşka, yepyeni bir gerçeklik çıktı ortaya. Öykünün büyüsüydü bu. Bu doyumu, bu keyfi, bu büyük acıyı dile getirmek çok zor."

Deniz Gezmiş Anlatıyor (1976), ***Gülünün Solduğu Akşam*** (1986) adlı kitapları anı, belge kitap niteliğinde görünse de, edebiyat birimleri içinde oluşturulmuş yapıtlardır kanımca. Bu kitaplar aracılığıyla işkence ve idam kavramının zihinlerdeki çağrışımı değişmiştir. Darbecilerin izin vermediği, Erdal Öz'ün inanmadığı hukuk sisteminde dillenme olasılığı bulamayan bir savunma metni gibidir bu kitaplar.

Erdal Öz, anı, gezi izlenimi, belge kitap, çocuk kitabı da yazdı, ama o, hep öykü yazdı aslında. Sevgili Nezihe Meriç bir gün öyküleyerek yaşamaktan söz etmişti. "Ben kendimi bildiğimden beri öyküleyerek yaşarım," demişti. Marquez, geçtiğimiz yıllarda yayımlanan anı kitabına ***Anlatmak İçin Yaşamak*** adını vermiş. Ben Erdal Öz'ün de böyle yaşadığını düşünüyorum. ***Defterimde Kuş Sesleri***'nin 65. sayfasında, "Bütün gün bir öykü yazmış olmanın mutluluğuyla dolaştım," denilmiş. Deniz Gezmiş'le mahpushane avlusunda yürürken, "Bir roman kahramanıyla yan yana volta atıyordum bütün avluda," diye bir heyecan! Yazmak, bir varoluş seçimi olarak gözlemleniyor Erdal Öz'de.

Niçin yazıyoruz? Bu soru çok sık sorulur, yanıtları da çeşitlidir ama; yazarın bir iç huzursuzluğu, baş edemediği bir sıkıntısı, kişisel bunalımdan daha farklı, varoluşla ilgili bir meselesi olmalıdır elbette. Korku, öfke, libido gibi bilinçdışı güçler, kim bilir hangi zihinsel düzenekler aracılığı ile sözcüklere sızar ve düz metin ile edebi metin arasındaki farkı oluşturur. Henüz 23-24 yaşındayken ***Odalarda***'yı yazması, kitapta yer alan "İnsanın bir sıkıntısı olmalı dostum. Sıkıntısız insanları sevmem ben. Sıkıntı, tedirginlik insanı sürüden ayırıyor." saptaması, Erdal Öz'ün kendini bildiğinden beri yoğun bir varoluş sancısı duyumsadığının ve hep öyküleyerek yaşadığının kanıtı olsa gerektir.

Erdal Öz'ün hapishane dönemi diyebileceğimiz öykülerinde içerikle birlikte dilin de farklılaştığını, ***Sular Ne Güzelse*** (1997) adlı kitabı ile dilin yeniden ön plana geçtiğini savlayan yaklaşımlar var. 70 öncesi öykülerinde çocukluk, baba, cinsellik, Freudiyen bağlantılar, sözcüklerle bilinç-bilinçdışı alanlarında arayışlar dikkat çekiyor. ***Sular Ne Güzelse*** (1997) ve ondan sonra gelen yapıtlarında bu çıkış noktalarını yeniden sorgulayıp, derinliklerine iniyor yazar. 12 Mart ve 12 Eylül'ün salt bedenleri değil, belki daha da çok ruhları parçaladığı; kezzap dökülmüş gibi, inme inmiş gibi bir şey olduğu anımsanırsa, Erdal Öz'ün o ruh depreminde yazmış –yazabilmiş olması, başlı başına yazınsal bir direnç olarak tanımlanabilir.

Erdal Öz öykücülüğünü anlamaya çalışırken, sözü Çehov'a getirmek kaçınılmaz. Çehov, Erdal Öz'de, "kimse Çehov okumadan öykü yazmasın," diyecek kadar ayrıcalıklı bir konumda. Doktor Çehov'un yaşamın içinden öyküye taşıdığı insan, "Hep insanı ele aldım. İnsandır edebiyatın ana kaynağı ve amacı," diyen Erdal Öz'ün de asıl yazma nedenini oluşturuyor sanırım.

"Çehov'un öykülerinde değişik bir anlatım vardır: Garip gelmesin, ben de öyle düşünüyorum; anlattığı kişiler kim olursa olsun Çehov onlara her zaman sevgiyle yaklaşır. Bu insanların çoğu başarısız, sıradan kişilerdir. Rus toplumunun çöküş döneminin soyluları da vardır yarattığı tipler arasında, ama bu tiplerin pek çoğu, hayatın bayağılaştırdığı, umutsuz, içi kararmış, iç karartıcı kişilerdir. Ama Çehov'un yaklaşımı her zaman sevgiyledir. Edebiyata nefretle girilemeyeceği kanısındayım."

1987'de yayımlanan ***Havada Kar Sesi Var***, ardından 1995'te yeniden elden geçirdiği ***Odalarda***, 1997'de ***Sular Ne Güzelse***, 2001'de ***Cam Kırıkları*** ve 2003'te o güzelim anıları ***Defterimde Kuş Sesleri***.

Mayıs'ın 6'sı yaklaşırken, Erdal Öz'ün yapıtlarını yeniden okudum. Yeniden okuma, okumaların en güzeli. Yeniden okumalarda yazarı ve kendini yeniden keşfediyorsun, yıllar seni dönüştürürken, sen de okuduğun metni dönüştürüyorsun, bu nedenle kütüphane rafları hep canlıymış gibi gelir bana.

Erdal Öz'ün öykülerinde en dikkat çekici nitelik dilin yalın kullanımı. Olayların içinde yuvarlanan insana ulaşma, insanı ideolojilerden, gözü kara inançlardan, unvanlardan, söylencelerden soyup, olanca çıplaklığı ile tanıma çabası var; dilin yalınlığında insan da yalınlaşıyor. İkinci tekil şahıs zamiriyle yazılmış öykülerle karşılaşıyoruz, "Tam Denize Atlarken" bunlardan biri. Birinci ya da üçüncü tekil şahıs yerine, ikinci tekil şahıs:

"İskelenin ucuna doğru yürüdün."

Anlatıcı, dışarıdan bir izleyici midir? Belki. Birinci tekil şahıs, başından geçen ağır yaşantılarda ezilip yok olmamak için, öznesini ikiye mi bölmüştür? Olabilir. Yoksa, okur mudur iskelenin ucuna doğru yürüyen? Bu olasılıklarla öykü tek düzlemli bir geometriden, üç boyutlu bir yapıya taşınıyor. Özellikle yoğun acıların söz konusu olduğu öykülerde bu biçem öne çıkıyor.

Niçin yazıyoruz? Bu soru çok sık sorulur, yanıtları da çeşitlidir ama; yazarın bir iç huzursuzluğu, baş edemediği bir sıkıntısı, kişisel bunalımdan daha farklı, varoluşla ilgili bir meselesi olmalıdır elbette.

Kısa, kimi yerde yüklemsiz cümleler, ritim, durağanlıktan uzak, sinema filmi gibi akan bir görsellik, çağrışımlarla çoğalan zaman, okuru öykünün girdabına çekiyor.

İkinci önemli nitelik, ayrıntıların işleniş biçimi. Dilin yalınlığı ayrıntı zenginliği ile bir araya gelince, Erdal Öz'e özgü o öykü sesi ortaya çıkıyor:

"Uzattığı kolu omzuma değecek kadar yakınındaydı. Eli, elimin iki katı büyüklüğündeydi. Üzerinde tutam tutam kırmızıya çalan sarı tüyler vardı. Uçları yırtık, uzamış tırnakları sarı sarıydı." ("Bitirim")

Sözcüklerle oluşturulmuş resimler var. Doğa, kuşlar, kediler, atlar, dağlar, gökyüzü, deniz (en çok deniz), oltanın ucundaki balık, sokaklar, evler bir türkü gibi onun öyküsünde; ancak, hepsi insanın uzantısı, hepsi yaşam dediğimiz bütünlük içinde bezeniyor. İlk gençlik yıllarında Erdal Öz'ün çizdiği desenler bir süre ***Varlık*** dergisinde yayımlanmış, Antalya Halkevi'nin duvarında yine Erdal Öz imzalı bir resim asılıymış. ***Kanayan***'da, ***Defterimde Kuş Sesleri***'nde de desenleri yer alıyor; resim, bir ilgi olmaktan çok daha derinlerde besbelli. Yayınevinde kitap kapaklarının seçiminde gösterdiği özen, içinde hep canlı kalan resim sevgisinden kaynaklanıyordu sanırım.

Ve şiir. Öykücülüğümüzde, Sait Faik'le yoğunlaşan öykü-şiir iç içeliği Erdal Öz öykülerinde de karşımıza çıkıyor.

"Ne zormuş. Aklımın ucundan bile geçirmezdim. Ben hiç böylesine sevmedim ki."

Ya da,

"Denizleri hep sevdim ben, suları hep sevdim; seni denizler sular gibi sevdim; sular ne güzelse seni öyle sevdim." ("Sular Ne Güzelse")

Elinde kitap, öylesine kalakalıyor insan.

Öykülerde sık karşılaştığımız başlıca imgeleri sıralayalım: kapılar, trenler, bavul, sigara, ıslak karanlık nemli tahtalar, taşlıklar; bir de, 1957'den bu yana, 2000'lerdeki son öykülere kadar hep o küçük ayaklar ve diz kapakları.

Kadın, Erdal Öz öyküsünde çok güçlü bir imge. Cinsellik, canlılıkla eşanlamlı adeta.

"Kurt" öyküsünde görüş odasındaki öykü kahramanı bile, kirli camın arkasındaki karısının kadınlığının ve kendi erkekliğinin farkında. O ölüm ortamında, ölüme direnen bir yaşam belirtisi olarak beliriyor cinsellik.

"Sular Ne Güzelse"de: "Sevişmenin, aşkın bile hoş görülmediği, horlandığı, düpedüz yasaklandığı; ancak ayrılıkların, acıların seslendirilip türkü olduğu bu toplumda, oydu daha önce yaşanmış bir sevdanın acısına en ağır, en çırılçıplak, en bıçaklı ağıtı yakan," diyerek toplumsal mazoşizmimize isyan ediyor Erdal Öz.

Çocukluk... Hep o... Acılarımızın, mutluluklarımızın tükenmeyen kaynağı... Erdal Öz'ün ***Kırmızı Balon*** adlı çocuk kitabını okurken bunu bir kez daha duyumsadım. Kitabın sonunda kentin bütün balonları bir araya gelip kısa pantolonlu Pascal'ı gökyüzüne doğru uçururken, kenti, evleri, insanları aşağıda bırakıp masmavi gökyüzüne yükselmek isteyen, yazarın kendisiydi elbette. Bir düş. İki yıl önceki kitap fuarını anımsadım: dizüstü bilgisayarında ***İki Çocuğun Devr-i Alemi***'ni yayına hazırlayan Erdal Öz'ün gözleri, yine o çocuksu düşlerin esrikliğiyle ışıldıyordu.

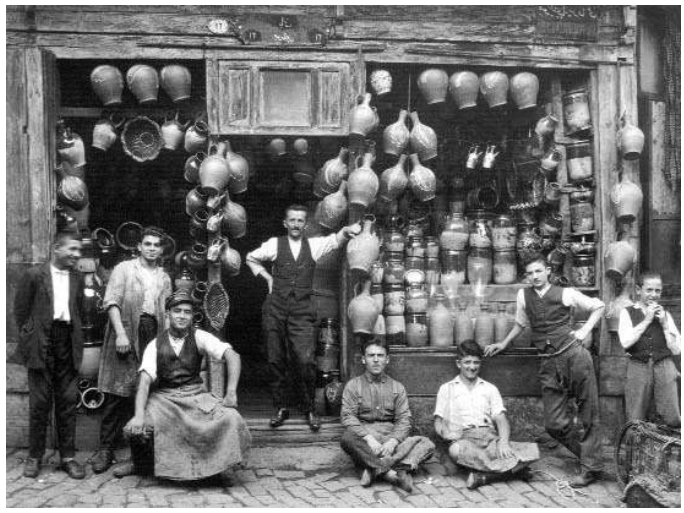
Kareleri sinema şeridi gibi art arda koyarsak, Sergi Kitabevi, Arkadaş Yayınları, 1981'de kurduğu, bu gün edebiyat ve yayın dünyamızda çok önemli işlevleri üstlenmiş olan Can Yayınları, her birisi başlı başına birer öykü kuşkusuz. Onun edebiyatımıza kazandırdığı isimler, dil konusundaki ödünsüz uyarıları, yol gösteren ustalığı, sıcacık içten gülümsemesi, İstanbul Hukuk Fakültesi Kantini'ndeki edebiyat heyecanını hiç yitirmemesi, dostluğu, paylaşımı ve daha neler…

Ama, her yanın bahara durduğu, solan güllerin yediverene döndüğü, kan kırmızı bu mayıs gününde, en çok, boşluğun tam ortasında, kağıt kalemle baş başa, yazarak yokluğa karşı durmaya çalışan öykü yazarı Erdal Öz'ü duyumsuyorum. Şöyle diyor:

"Yazma savaşımının sonunda ortaya çıkan öykü, gerçekten güzel bir öykü olduysa, bunun bir anlamı olabilir. Bir yarı tanrı olmasanız bile, tanrı katında dolaşan biri sayılabilirsiniz. Öykü yazmanın amacı, çok güzel bir öykü yazmaktır öncelikle. Belki de ölümü yenmeye çalışmanın, ölümün üstesinden geldiğini sanmanın ipuçlarından biridir, güzel, çok güzel bir öykü yazmak."

Gülümsüyorum sevinçle. "İyi o zaman!" diyorum içimden. "Tamam. Çok iyi!" □

Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız?

Maynard Owen Williams, 1928

NotosÖykü'den genç yazarlara çağrı.

Öykü yazma tutkunuzu yönlendirebileceğiniz bir alan, kendinizi dışavurabileceğiniz bir zemin bulamıyor, yazdıklarınızı nasıl değerlendireceğinize karar veremiyorsanız, **NotosÖykü** sizin için uygun bir yol açıyor.

NotosÖykü'nün her sayısında duyurulacak bir konuda yazılan öykülerin değerlendirmesi sonunda seçilen bir öykü, dergideki öteki öykülerle birlikte yayımlanacak.

İlk örnekler son iki sayıda yayımlandı.

Genç yazarlar bunu bir yarışma olarak düşünebilir, ama öteki öykücülerle değil, her genç yazarın kendiyle yarışması. İlgi ne çok olursa, seçilen öykü de o denli güzel olur.

Bu sayıdaki konumuz bir resmin taşıdığı anlamlar.

Yukarıdaki fotoğraftan çıkarak yazılıp bize gönderilenlerin değerlendirilmesinden sonra seçilen öykü, **NotosÖykü**'nün Ağustos-Eylül 2007, 5. sayısında yayımlanacak.

Fotoğrafın derinliğine ne denli yaklaşılırsa, yazılacak öykü o denli başarılı olur.

Her ânın, her fotoğrafın ya da resmin öyküsü yazılabilir. Konumuz bir fotoğrafın anlattıklarıysa, önce verilmiş bir andan çıkılacak, ama öykülerin başarısı, o ânı sonra kurmacaya dönüştürme ustalığına bağlı olacaktır.

Katılımcıların göz önünde tutması gereken ilkeler

1. Öyküler, editor@notoskitap.com e-posta adresine ya da 0212 252 38 05 numaralı faksa, Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız? başlığıyla gönderilmelidir.
2. Yazılacak öyküler 400-900 sözcük arasında olmalıdır.
3. Öykülerin son gönderilme tarihi 1 Temmuz 2007'dir.
4. Katılımcılar gerçek adlarını kullanmalıdır.

- Yayımlanmak için seçilen öykünün yazarı 1 yıllık **NotosÖykü** aboneliği kazanır.
- Gerekli görüldüğünde, yayımlanmak için seçilen öykülerin sayısı çoğaltılır.

Geyikler, Annem ve Almanya

Asuman Susam

Ben bir su damlası gibiyim annemin yanında. Dereden kopup havaya sıçrayan haşarı bir su damlasıyım. Güçlü, neşeli, yok edilemez bir su damlasıyım. Durmadan akan derenin ve durmadan değişen annemin bir parçasıyım. Onlardan kopan ama onlardan bağımsız bir damla…

Ben bir su damlasıyım. İnatçı bir su damlasıyım büyümek için savaşacağım. Mutlu düşleri gerçekleştirmek için savaşacağım.

Nursel Duruel öykücülüğümüzün önemli duraklarından biri. Dilinin insanı yabancılaştırmayan, abartılı bir lirizm taşımayan şiirselliğiyle, bize güven veren, içimizden birinin sıcacık sesli seslenişiyle, yalın ve akıcı anlatımıyla, zekânın duyarlılıkla kesiştiği yerden yaptığı gözlemleriyle, yarattığı kahramanların ve oluşturduğu kurguların çok katmanlılığıyla , insanı insana duyurmadaki onurlu inadıyla çok sevmiştik biz onu.

Yukarıdaki alıntı kitaba da adını veren öyküden. "Geyikler, Annem ve Almanya" öykücülüğümüz söz konusu olduğunda hiç kimsenin atlayıp da geçemeyeceği öykülerden. Tıpkı Füruzan'ın "Parasız Yatılı"sı gibi. Küçük bir kızdır anlatıcı kahramanımız. Onun dilinden bir ailenin dramıdır gözlerimizin önüne serilen, Almanyalı günlerimizden. Duruel'in öbür öykülerinde de görüldüğü gibi merkezde öykünün kahramanları varsa da onların öyküsünü anlamaya çalışırken bir ülke gerçeğiyle de illa ki yüzleşmemiz gerekir. Göç ve geçim sıkıntısı, bu yüzden dağılmaya yüz tutmuş bir aile ve ailenin kadınlarının birbiriyle dayanışması... tüm bunlar, duyarlı bir kalbin incelikli seçimleriyle film kareleri gibi görsel bir şölene dönüşerek sızar gözlerimizden içeri. Geçmiş zaman, özlenen mitsel bir zamandır çocuk için. Rüyalar kadar uzak, bilincimizin tavanarası kadar yakın... Böyle bir özlemin dile gelişi kızın rüyasına yansır. Derede yıkanan kilimin geyikleriyle beraber koşan kalbimiz, küçük bir kızın kalbine dönüşür heyecanla. Mutlu ve bütün oldukları zamanlara... Böyle bir etkileşim, empati gücü hemen tüm öykülerde dilin yalın, vakur gücüyle sağlanır.

Öykücünün bu kitabındaki öbür öykülerinde de öne çıkan kahramanlar, hep kadınlar. Var olan erkekler, kadınların çatışmalarını, kimlik arayışlarını, kayboluş dramlarını belirginleştirmek için varlar. Olumsuz ve kötü özelliklere sahip bir profil çizmeseler de güçlü, hayatı dönüştürme gücü olan kişiler olmaktan uzak; iyi niyetli; ama tükenmişlik ve teslimiyetçilik taşıyan karakterlerdir. Böyle değilseler de güçlü, değiştirip dönüştürebilen çıkışları yoktur hayata karşı. Kadınlar çok katmanlı, kanlı canlı, derinlikli birer algıyla gözler önüne serilirken, erkekler fotoğrafı tamamlayan birer ayrıntı gibidir. Tek boyutlu yalınkat duruşlarıyla da olsalar o kadınların hikâyelerini anlamlandırmak ve boyutlandırmak için onların varlığına da gereksinim duyarız.

Öykülerde çizilen tüm karakterlerin yaşamla ve kendi varoluşlarıyla derdi, kavgası vardır. Dramatik örgünün gücü, alt yapısını toplumsal sorunlar oluştursa da bireysel çatışmalarla kurulmuştur. 03 Nöbeti'nin santral memuru Saliha'sı hem çalışıp hem yüksek öğrenimini tamamlamak zorunda olan bir genç kızdır. Yaşam kavgasının onu sıkıştırdığı yerde verdiği zorlu mücadelenin yanında, genç kadınlığa geçiş sancıları içinde kendini arayışı da vardır. Bu arayış taşralı bir varoluşun, kendini kentli kılma yarışındaki geri kalmışlığın sızısıyla, kapanmayan bir yara, yetişilemeyen bir yarış olarak durmaksızın Saliha'nın karşısına çıkar. İdealist yüreği ile onun gibi kenara atılmış, sorunlarıyla görmezden

gelinmiş, soluk alma olanağı tanınmamış benzerleri gibi kent yaşamının kurallarına kendini uydurmak konusunda kıvranır. "Bu konu her açılışta canını sıkıyordu Saliha'nın. Sandviçini yarım bırakıp ayağa kalktı. Başını soğuk cama dayadı. Galata Köprüsünün üst yanı ışık içindeydi. 'Olanı kabullenme, 'değiştirmek için direnme', 'özveri', 'vazgeçiş', 'yenilgi', ve daha bir yığın kavram birer kıskaç olup sarmışlardı Saliha'yı, yine içine kapanmıştı." Özellikle bu öyküde taşralığa vurgu ağır basar. "'Sen yarı yarı taşralı bir bayansın Saliha Hanım' diyordu, 'bu kent elbette yutacak seni. Geldiğin küçük kentin bildik havasını, güvenliğini bekleme. Bu koca kalabalığa eklenmiş yeni bir parçasın, eklemeliğin her yanından akıyor. Kalabalık içindeki yerini bir türlü saptayamıyorsun... ne tam onlardan birisin ne de onlardan ayrı.'"

Çokça iç konuşmalarla geçen öyküde anlatıcı aracılığıyla öykünün somut koşullarını algılarken kahramanın iç sesiyle, kendi kendiyle yaptığı konuşmalardan, iç çatışmalarını öğreniriz. Dolayısıyla Nursel Duruel öykücülüğünün tipik ve çok önemli özelliklerinden biri olan, çok katmanlı bir çatışma aktarımını, öykünün farklı anlatım olanaklarını kurarak oluşturduğunu görürüz. Birey-toplum çatışması bir yandan yürüyüp giderken bir yandan da bireylerin kendi trajik seçimleri, seçememeleri ve yazgılarına tanık oluyoruz.

Duruel öykücülüğünün bu yönünü özellikle önemsemek gerek. Edebiyatın derin bir hayatbilgisi içerdiği yer, böyle bir yazma'yla kurulur. Bugün çokanlamlılığını yitirmiş, sabun köpüğü hazlarla bizi oyalayan, tıkanmış, kendini tekrar eden bir edebiyattan söz etmemizin temelinde sanırız hayattan, onun gerçekliğinden kopuk, gerçek dünyanın gerçekliğiyle kendini temellendirememiş, eleştirelliğini kaybetmiş bir edebiyata mahkûm edilmemiz yatıyor. Yazar dediğimiz, kavgası olandır, kendiyle, toplumla, dünyayla... İçinde hayat olan hiçbir şey kaybolmaz, tersine değerine değer katarak çoğalır ya, bu öyküler bize yeniden ve ne iyi ki bunu gösterdi.

Tuhaf ya da beklenmez bir direnç de vardır bu hayatın kıyısındaki karakterlerde. Sorgularken çıkış da ararlar kendilerine. Bu kitabın ana kahramanlarını temel özelliği öyle ya da böyle kimliklerine yaşamın elverdiği ölçüde tutunmaya çalışmalarıdır. O nedenle zayıflık ve çaresizliklerinin içinden insanı etkisi altına alan tuhaf bir güç doğar. Saygı uyandıran, onurlu direnme çabalarıdır çünkü bütün hayatlar.

Saliha öykünün sonuna doğru sesini yükseltir: "Hayır, hayır haksızlık bu, her şeyi inkâr bu. Ben bana da zaman bırakacak, beni bir anten parçasına, bir fişe dönüştürmeyecek bir iş sahibi olmak için okumak istiyorum. Şu yeryüzünde, bırak yeryüzünü kendi ülkemde kendi çevremde olup bitenleri kavrayamıyorum. Yarı yerim aydınlıkta, yarı yerim karanlıkta. Kendimi bile yererince ölçüp biçemiyorum. İşte bu yüzden okumak istiyorum."

Evet izlekler aynı olmakla birlikte her bir öyküde başka başka gerçeklikler kurgulanmıştır. Hayat gibi bireylerin renkleri, yazgıları da değişir. Ama yazar her bir hayat sahnesinin fotoğrafını bize sunarken uzak-yakın plan-ayrıntı... hiç fark etmez, gözlemciliğinin bütün canlılığıyla ve eleştirel tutumuyla sunar bize insanlarını, onların durumlarını.

Kitabın bir solukta okunan önemli öykülerinden biri olan "Minareden At Beni İn Aşağı Tut Beni" öyküsünde Aslı'nın boynundaki boncukların kopup düşmesi imgesine sığdırılmıştır neredeyse öykünün bütün meramı. İnsanın bilinçdışı süreçlerini son derece başarılı bir biçimde veren bir öyküdür bu da. Buradaki kahraman Aslı, kentli bir kadındır; ama kent ve kentlilik kavramları değişirken, kapitalist toplum düzeninin, modernitenin bireyi sıkıştırdığı yerler yalnız, kentlileşmesini tamamlamamış "ötekiler" değildir. Kentli kadın da kendi olmak, kendini bulmak, ezberlenen ve dayatılan hayattan kaçıp kurtulmak ve kendini özgür ve tam olarak gerçekleştirmek peşindedir. Bu ise sanıldığından daha zordur. Bu basınç bireyde zaman zaman bilinç yarılmalarının oluşmasına, sert uçurum kenarlarına savrulmalara yol açmaktadır. Kadının erkekle eşit ruhsal, fiziksel ve yaşamsal olanaklara sahip olamadığı hayatta kadın, kadınlığını yaşarken zorlanır elbette. Ama bu eksik yaşam yalnız kadına zarar vermez, onu hırpalamaz, erkek de dolayısıyla bu yarım bırakılmışlığın içinden tam olabileceği sağlıklı bir bütüne gidebileceği eşini bulamaz. Her şey yarım bırakılmışlığın hüznünü taşır. Hemen tüm öykü karakterlerinin "Onurlu bir hüzün vardır yüzlerinde".

Bu öykünün kahramanları, Aslı, Çetin ve Çetin'in annesi, herkes mutsuzdur. İçeriden ve kendi kendilerine bu durumla baş etmeye

Yazar dediğimiz, kavgası olandır, kendiyle, toplumla, dünyayla... İçinde hayat olan hiçbir şey kaybolmaz, tersine değerine değer katarak çoğalır ya, bu öyküler bize yeniden ve ne iyi ki bunu gösterdi.

çalışan mutsuz insanlardır. Bu mutsuzluk çağdan, çağa ayak uyduramayan duyarlığı yüksek bireysel varoluşlarından gelmektedir. Kadınlık durumlarından kendini arayışa, kentli olmanın, aydın olmanın bunalımları son derece başarılı diyaloglar, iç konuşmalar ve betimlemelerle okuyucuya ulaşır.

Bilinçle bilinçdışının kavgası Aslı'nın düşünde son derece etkili bir hal alır. Modern toplum artık bireyin bireysel özelliklerini umursamaz. Noktalar vardır, noktaların görev tanımları... 'Kimlik" es geçilendir; ama elbet 'birey'in buna itirazları vardır. Bu gerçek, yaşamda yüksek sesli bir itiraza dönüşmezse, birey hastalanır, eksik kalır, örselenir... Saliha'nın içsesinden yükselen itirazın benzeri Aslı'nın düşüyle varlık bulur. Sahibi bilinmeyen ses düşünde Aslı'ya kimliğini sorar. "... Ana-baba adım, doğum yerim, doğum tarihim, öğrenimim ve yaptığım işin kadro adı. Bunlar açıklamaya yetmez. Gördüğünüz gibi ben genç bir insanım. Kimliğim özlemlerimde, yapmak istediklerimde, her gün verdiğim uğraşta, yürüyüşümde, gülüşümde, rüyalarımda. Bütün bunlar öyle özel ki nasıl söylerim size böyle ayak üstü, yüzünüzü bile görmeden," diye yanıtlar soruyu Aslı'nın bilinçaltı.

Birlikte ölmediler hiç.
Ölüm aralarında kaldı,
Öylece...
Orta yerde...
Beğenen seçti aldı,
Tek bir sözcük etmeden.

Duruel'in şiirsel söylemi bütün öykülerinde başka başka tatlar katarak kendini hissettiriyor okuruna. Bu şiir tadını baştan sona duyumsadığınız kuvvetli öykülerden biri de "Ölüm Arada Kaldı" öyküsü. Bir şiir metin. Öykünün klasik anlatı yöntemleriyle ama klasik anlatının çok dışında bambaşka bir dünyayla kucaklaşmasına, hüzün sağanağına dönüşmüş dize cümlelerle karşılaşıyorsunuz bu öyküde. Bir kadın ve bir erkek, kavuşamama, buluşamama, ayrılık, ayrıksılık öyküsü. Kaybedenlerin, tutunamayanların... Ağırbaşlı bir hüzün anlamayı kolaylaştırır mı? Sanırım evet. Bu öyküde anlamanın ağrısı ığıl ığıl saplanıyor yüreğe. O nedenle fark etmeden kuşatıyor bu öykü okurunu; derin izler bırakarak. Öbür öykülerde olduğu gibi bireyden çıkılan yol insanı ister istemez toplumla kucaklaştırıyor. Bu kucaklaşılan yer, bir şenlik yeri olmuyor çoğunca. Bu metinlerle yazar toplumsal katmanları, toplumsal gerçekleri sağlam bir ideolojik tutumla gözler önüne seriyor. Aşkla çıkılan en bireysel yolculukta bile böyle bu. Toplumsal gruplaşmalar, ideolojik çatışmalar kaba bir gerçekliğin içinden değil, ayrıntılardaki özenli seçimlerle, yumuşak dokunuşlarla, imbatın bir tül perdeyi yalayışı gibi geçiyor bize.

İnsani olanı çoksesli, çok görüntülü, çok katmanlı sunarken bize tembel beyinli okurlar da istemiyor yazar. O nedenle okuyucusunu zora koşan bir yazar Duruel aynı zamanda. Farkındalıkla, bilinçle donanmış akıllara seslenen bir yazar. Edebiyatın değiştiren dönüştüren etkisinin çok farkında, sunarken talep de eden bir yazar. O nedenle okumaları bir şenliğe dönüşüp durmadan anlamlar çoğaltan metinlere dönüşüyor öyküler. Durmadan soru sorduran, rahatsız eden... kayıplar, yok oluşlar, tutunamamalar, tamamlanamamalar, eksik kalışlar... kim okursa okusun kayıtsız kalınamayacak sorular sorunlar...

Can Yayınları'nın Nursel Duruel öykülerini yeniden gün ışığına çıkarmasının genç okurlar adına da büyük bir şans olduğunu saptamak gerek. Özellikle bu kitaptaki her bir öykü 70'li 80'li yılları bir masal gibi dinleyen gençlerin yurttaki toplumsal değişim ve dönüşüm sancılarının birey ve toplum üzerinde bıraktığı izleri görmesi açısından da büyük bir önem taşıyor. Toplumsal bilinci sistemli biçimde felce uğratılmış, darbe sonrası toplumum tarihsizliğe hapsedildiği yıllara tanıklık ediyoruz. Neredeyse afazik bir toplumuz. Kayıtsızlık; bilgisizlik, hissizlik, bilinçsizlik hali değilse nedir ki? Bu halden hızla uzaklaşmak edebiyatın, sanatın sorgulayıcı alanlarına hızla yaklaşmayı gerektirir. Bu da bu alanların araçlarıyla sağlanacağına göre *Geyikler, Annem ve Almanya* ve tabi i öbür seçkin örnekler bunun en değerli araçları.

Yanlış modernleşme, kapitalistleşme bugün bile kentleri, üzerlerine 30-40 yıldır sinmiş taşralılığından kurtaramıyor. Değişen kentlilik koşullarıyla uzlaşmaya hiç yeltenmemiş yaşlılar, evlerden ve hayatlardan birer birer el çekerken bir devrin kapandığının en büyük işareti oluyorlar. Tıpkı "Fırıncı Şükriye" öyküsündeki Şükriye ya da "Nereye" öy-

Özellikle bu kitaptaki her bir öykü 70'li 80'li yılları bir masal gibi dinleyen gençlerin yurttaki toplumsal değişim ve dönüşüm sancılarının birey ve toplum üzerinde bıraktığı izleri görmesi açısından da büyük bir önem taşıyor. Toplumsal bilinci sistemli biçimde felce uğratılmış, darbe sonrası toplumum tarihsizliğe hapsedildiği yıllara tanıklık ediyoruz.

küsündeki Yusuf'un ölen babası gibi. Bu iki öykü de çok başka yerlerden yürürler hayata ama kuvvetle altını çizdikleri değişimi reddeden eskiler, değişime ayak uydurma derdiyle kimliksizleşen oğullar, kızlar, torunlar ve bu ikisinin arasında kalan, savrulan; gördüğü için, anladığı, insanlığını yitirmediği için bunalımlarının içinde kıvrım kıvrım kıvranan, araftakiler... Onlar bu değişimi akıllarıyla kalpleriyle, onurlarıyla yavaşlatmaya çalışan hayatın kıyısındakiler.

Fırıncı Şükriye öyküsü ta seferberlik yıllarından alıp o günlere 70'li yıllara getirir öyküyü. Ekmek derdi, çalışmanın emeğin onuru, hangi dönemde olursa olsun yalnız kadın olmanın zorlukları, kadınların birbirileriyle dayanışması, hep baskın seçilmiş olan karakterlerde bu olumlu özellikleri görürüz. Zayıflıkları bile şık bir elbise gibi durur üzerlerinde.

"Sen çalışan bir insandın Şükriye ablam, büyüdükçe anladım bunu. Büyüdükçe anladım neden güzel olduğunu. Ömrüm boyunca da insanları en çok iş başında olduklarında sevdim."

Sonu kentlerle biten, ağır yaşlılık uykusuna yatan kasabaları anlatan bir öykü de 'Nereye'. Kasabalardan kentlere göç orada yaşayan insanları hemen kentli yapmaz. Hep sakil bir yan kalır duyuşlarında davranışlarında. İşte bu, acıtıp incitir kimilerini, kimilerini sonradan görmüşlüğün ihtişamlı çöplüğüne atar. Bu öykünün kadın kahramanı Aytaç, bu çöplüğe teslim olmamak için debelenenlerdendir. Savaşı kendiyle, değişen düzenle, evliliğiyle, ikiyüzlü insan ilişkileriyledir. Bu öyküde belleğin kendini dışa vurduğu yer de alkoldür. Bir esrime krizi içinde yumruya dönmüş habis et parçalarını parçalaya parçalana kusmasını sağlar alkol. "Ben kayıbım... kayboldum... kayboldum..." diye haykırır..... Yusuf parmağını karısının yutağına daldırdı, yuttuğu denizi, bütün geçmişi, yutup da bir kez olsun kurcalamadığı bütün bir yaşamı kusmasına yardım etti. Avuç avuç su çarptı suratına... 'Bu denli mutsuz olduğunu bilmiyordum,'diyordu Yusuf."

Gündelik dilin tüm olanakları ve samimiyetiyle taçlandırılmış yedi öykü karşılayacak sizi bu kitapta. Toplumsal ve bireysel iç görüsü yüksek analitik bir zekânın kalbiyle işlediği birer oya her biri. Birey olmanın, kadın olmanın, kentli olmanın, taşralı kalmanın, uykulardan uyanmanın, derin aman vermez uykulara dalmanın, emekçi olmanın... hayatın içinden fışkıran sahneleriyle buluşturuyor bu öyküler sizi. Betimlemelerin sinematografik gücü, diyalogların çatışmaların neden-sonuç ilişkileriyle kurulmasındaki kıl payı dengesi, düş, esrime, iç monologlarla bilinç yarılmalarının bilinç akışı yöntemiyle insanın kalbini yakan ateş ırmaklarına dönmesi... Tüm bunların yalın, ağırbaşlı bir dil bilinciyle buluşması... İşte bu noktada kurulmuş *Geyikler, Annem ve Almanya*. Hiçbir öyküye kayıtsız kalamayacaksınız. □

Müziğin içinden geçen edebiyat

"Günlerin Getirdiği" sayfalarında bu kez edebiyatın komşu kıyısı müzikle ilişkisini aradık. Edebiyat bir müzisyenin kanına hangi yolla girip notaların arasına sızar? Yazının eylemine eşlik eden müzik, yazarın ruhuna mı sahip olur, sözcüklerine mi? Bu soruların yanıtları için iki sıra dışı müzisyene başvurduk... Metin Eloğlu, Özdemir Asaf ve Edgar Allan Poe'nun şiirlerine de yer verdiği *Sâlâ* albümüyle yüreğimizi titreten Mircan ile son albümü *İplerin Kopuşu*'nun yanı sıra, *Sıcak Bir Göz* ve *Alope'nin Odası* kitaplarındaki öyküleriyle belleğimizde değişmez bir yeri olan ressam, sinemacı ve müzisyen Mehmet Güreli'nin anlatmasını istedik....

Mircan

Şiirin müziğini dillendirmek

Sessizliğe doğmuş ve onunla kuşatılmışsa insan, şanslıdır. O zaman duyabilir: Doğanın kendi dilini, müziğini.

Derin ve sonsuz karanlığın içinden gelen en uzak fısıltıları. Ağacın içini kemiren börtü böceğin testere seslerini, ateşin çıtırtısını, yağmuru, genişleyen, büzülen, burulan ve kırılan her şeyin inilti seslerini ve doğanın ritmini.

Başlangıçta dil yoktu. Müzikse hep vardı. "Müzik bir dile benzer," diyor Theodor W. Adorno.

"Müzik, yalnızca ses olmanın ötesine geçen, birbirine mantıksal biçimde bağlı zamansal sıralanışı olması anlamında dili andırır. Bu sesler bir şeyler söyler ve söyledikleri şeyler insanidir. Müzik ne kadar iyiyse, sesler bu şeyi o kadar güçlü söyler..."

Benim düşüncem ise, müziğin bir ifade biçimi olduğudur. Sözcüklerin, konuşma dilinin yetersiz kaldığı yerde başlayan ve çoğu zaman sözcüklerle karşılığı bulunmayan duyguların sesle ifadesi.

Böyle olduğu için de, sözlü ifadeyle müzik bir araya geldiğinde bu

iki ayrı ifade aracı birbirlerini tamamlayabilir. Aralarında çatışmaya yol açmayan, doğal ve uyumlu bir birliktelik yaratılabildiğinde ortaya çıkan şey "güzel"dir.

Dilin ya da sözlü ifadenin müzikli olanına ben şiir diyorum. Öyle ki, bir şiir okurken içindeki müziği duymak istiyorum. Bu müziği bana duyurabilen şiirler içime ses olarak yerleşiyor. Her şairin, her şiirin ayrı, farklı müzikleri var bana göre.

Poe, "The Poetic Principle" adlı yazısında, sözcüklerin şiirini, güzelliğin ritmik yaratısı olarak tanımlarken müziğin şiirden ayrılmazlığını vurguluyor. İnsan ruhu müzikle en yüce durumuna erişir ve bu müzik şiirden ilham almışsa olağanüstü güzelliği yaratmak için bir uğraş başlar. Güzellik, şiirsel olduğunda heyecan vericidir. Müzikle şiirin birlikteliğinin en güzel temsilcilerinden biri Thomas Moore derler. Çünkü kendi şiirlerini söylermiş.

Müziğe uygun şarkı sözü yazmak değil de, şiirin müziğini dillendirmektir bana yakın gelen.

Sylvia Plath'ın şiirlerini söylemeye yanaşmam hiç, içinde kol gezen ve amacına ulaşmış ölümden dolayı.

Sylvia Plath'ın şiirlerini söylemeye yanaşmam hiç, içinde kol gezen ve amacına ulaşmış ölümden dolayı. Metin Eloğlu şiirlerine çello yakıştıramam. Akordeon da gitmez hiç, ama klarnet ille de olmalı. Poe'nun öyküleri... Her biri birer senfonik eser.

Ama Mr. Longfellow'un "Waif" şiirini ilk gördüğüm anda söylemeye başlamıştım. Metin Eloğlu şiirlerine çello yakıştıramam. Akordeon da gitmez hiç, ama klarnet ille de olmalı. Tenyson'a çello, eski zamanlardan kalma bir telli enstrüman gibi çalmalı. Özdemir Asaf'a fazla enstrüman gerekmez.

Poe'nun öyküleri... Her biri birer senfonik eser.

Kimi yazarları okurken, aynı zamanda müziklerini duyarım. Edward Said'i severim. O da Mahmut Derviş'i, ama ben Mahmut Derviş'in şiirlerini seslendiremem. M. Proust, E. A. Poe, T. Morrison, İ. Turgenyev, A. H. Tanpınar, T. Mann, aklıma ilk düşen müzikli yazarlar. Onları okurken müziklerini de duyarım. Ve Cervantes. ***Don Quijote***, baştan sona müziktir, sestir. Ekseni tamamen müzik olan romanlar da var. Vikram Seth'in ***Maggiore Dörtlüsü*** gibi. Kitapta sözü geçen kahramanların çaldıkları eserlerden oluşan CD'leri de edinmiş, bu okuma, dinleme etkinliğinden büyük keyif almıştım. □

Mehmet Güreli

Elinde gitarla edebiyat

Edebiyat müzik ilişkisi deyince aslında dipsiz bir kuyudan söz ediyoruz. Hemen aklıma, "Müziksiz yaşam hatadır," diyen Nietzsche geliyor. Piyano çaldığı ve Wagner'le haşır neşir olduğu biliniyor, ama bir besteci olabilmek, kelimeleri müziğe dökebilmek başka bir mesele.

Notalarla yazan, notalarla düşünen, notanın ilmini yapan insanlardan biri değilim ben. Besteyi ruhsal bir yolculuk gibi ele alıyorum. Aynı zamanda hem çalıyorum, hem söylüyorum, bazı insanlarsa sadece melodilerin içinde dolaşıyor.

Ben gitar çalarken hikâye de düşünürüm, hikâye yazarken de müzik bana eşlik eder ve bir sürü açılımlar getirebilir. "Şu anda Kinks ya da Keith Jarrett dinliyorum," diye yazmışsam hakikaten dinliyorumdur ve o sırada "mutluyum," demek istiyorumdur. Müzik bana eşlik ediyor ve ben de yazının içinde ona teşekkür ediyorumdur. Ayrıca diyorumdur ki, "bu şarkı güzeldir, bu gruplara bakınız". Mesela bir hikâyemde, "Ayın Albinoni'nin müziğiyle inceldiği bir gece," diye yazmışım. Cümlenin hikâye içinde bir anlamı var, ayrıca "Albinoni'yi çok severim" gibi bir anlamı da var.

Evde müzik dinleyemiyorsan kendini kendi çaldığın piyanoyla besliyorsun. Nietzsche gibi mesela... Oturuyor, saatlerce çalıyor, kendini müzikle dolduruyor, sonra derin düşüncelerin içine dalıyor. Vazgeçilmez bir ilişki. Yazarken mutlaka bir müzik vardır.

Müzik ve edebiyat deyince ilk aklıma gelen Thomas Bernhard'ın ***Bitik Adam*** (***Der Urtegeher***) kitabı. Kitapta olağanüstü bir müzik ilişkisi anlatılıyor. Thomas Bernhard da eski bir piyanist, ama beraber ders aldıkları arkadaşı Glenn Gould'dan iyi çalamadığı için kendiyle mücadele ediyor ve müziği bırakıp edebiyatçı oluyor. Thomas Bernhard o kadar öfkeli ki, bana patlamış bir barut fıçısıymış gibi geliyor. Patlamış ve biz de arta kalanları edebiyat diye okuyoruz. Jean-Jacques Rousseau da bir besteci. Salieri gibi biraz; kötü değil ama Mozart da değil.

ŞAHAN NUHOĞLU

Gece de olsa kulaklıkla dinlerim. Sabaha kadar dinlediğim de olmuştur. Sonra o müzikler bana bir hikâye getirebilir.

Bir Beatles var, bir de bir sürü grup var, isimlerini söylemeyeyim. Ama Beatles dediğin zaman yollar açılıyor. Haruki Murakami ***İmkânsızın Şarkısı*** kitabında Beatles'ın "Norwegian Wood" şarkısından bahsediyor. Mesela Eric Segal'ın ***Love Story***'sinde de Beatles çok geçer. Onu yaşayan insanın sevincinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Wim Wenders'in, "Biz rock müziğiyle ayakta durduk," sözünü de önemsiyorum.

Wim Wenders'in de en sevdiği grubun Kinks olduğunu öğrendim ve grubun üzerine bir yazısını buldum. Bu bağlantıları kurduğun zaman edebiyat ve müzik iç içe. Bizim gibi elinde gitarla edebiyata gidenler mutlaka birbirinden beslenmiştir. Biz gitarı da, edebiyatı da, felsefeyi de bırakmadık. Bu bir kuşak meselesidir.

Eskiden çoğu kimse piyanoyla yaşardı. Eskiler müzikle ilgileniyordu, ama yazarken müzik dinleme şansına sahip değildiler. Evde yazarken eşlikçi bir Bach olsa, Beatles olsa, Keith Jarrett olsa ne mutlu olurlardı. Yazarken kıvrımların içinde belki daha farklı noktalara ulaşırlardı diye düşünüyorum. Evde müzik dinleyemiyorsan kendini kendi çaldığın piyanoyla besliyorsun. Nietzsche gibi mesela… Oturuyor, saatlerce çalıyor, kendini müzikle dolduruyor, sonra derin düşüncelerin içine dalıyor. Vazgeçilmez bir ilişki.

Yazarken mutlaka bir müzik vardır. Gece de olsa kulaklıkla dinlerim. Sabaha kadar dinlediğim de olmuştur. Sonra o müzikler bana bir hikâye getirebilir. Ama bütün bunları yaparken "şunu okusam şu çıkar" diye düşünmüyorum. Beynim beni yönlendiriyor.

Mesela felsefi bir hikâye yazarken buna şu iyi gider ya da bir film noir koyayım, gibi bir seçim de yapmam, o sırada çok sevdiğim bir Mozart ezgisi dinleyebilirim, hatta neşeli bir şarkı olabilir. Resim yaparken de aynı duygu var. Mesela o gün hangi şarkıyı seviyorsam o bana eşlik edecektir. Resim onun etkisinde kalabilir, resim etkilenmesin diye müziği değiştirmem. □

10 soruda Oğuz Atay

1 Oğuz Atay hangi yazarları beğeniyordu? Pitigrilli ve Oscar Wilde geçmiş ilkin elinden. Sıra Gorki'ye, Dostoyevski'ye gelmiş... Dostoyevski'yi her fırsatta çok sevdiğini söyleyen Atay'ın listesinde Stendhal, Kafka, Joyce, Laclos, George Eliot, Henry James, Joseph Conrad, Emily Brontë, Gunter Grass ve Nabokov da yer alıyor.

2 Türk edebiyatından?.. Gençliğinde Sabahattin Ali'nin *İçimizdeki Şeytan*'ını okuyan yazar, eski izlenimleriyle bugünküler arasında belirgin farklar olacağını düşünerek bu romanı yeniden okuma konusunda endişelerini dile getirir. *Aylak Adam*, *Yanık Saraylar*, *Saatleri Ayarlama Enstitüsü*'nü yeniden okumaya heveslendiğinde ise bu korkuyu hissetmemiştir. Ayrıca Halit Ziya Uşaklıgil, Vüs'at O. Bener ve Kemal Tahir'den sık sık olumlu anlamda söz etmiştir.

3 Ayrıntıya verdiği ağırlığı ve mizahını eleştirenlere ne dedi? Yazar, romanın özgünlüğünü ayrıntılarda gördüğünü belirtir. Romanındaki bütün ayrıntıların, daha önce kurulmuş temel plana bağlandığını vurgular. Ayrıca, alışılmış mizah anlayışının dışına çıktığını ve roman kahramanlarının taşıdıkları öfkenin mizaha dönüşmüş biçiminin yapıtlarına yansıdığını hatırlatma gereği duymuştur.

4 Nasıl yazardı? Çok kısa ve genel bir plan yaptıktan sonra daktilonun başına otururdu ve konuyu, bir kerede, hiç düzeltmeden, baştan sona yazardı. Sonra, ortaya çıkan metne göre planda değişiklik yapar ve tümünü bu aşamadan sonra yeniden yazardı.

5 Günlük yazma nedeni neydi? "Selim gibi günlük tutmaya başlayalım bakalım. Sonumuz hayırlı değil herhalde onun gibi. Kimseye söyleyemeden, içimde kaldı, kayboldu, dediğim düşüncelerin, duyguların aynası olsun. Kimse dinlemiyorsa beni –ya da istediğim gibi dinlemiyorsa– günlük tutmaktan başka çare kalmıyor. Canım insanlar! Sonunda, bana, bunu da yaptınız."

6 Türk kimliğinde neleri eleştirip konu etmiştir? Çocuk kalmış bir ulus olduğumuzu, olayları ve dünyayı, mucizelere bağlı "myth"lere bağlayarak yorumladığımızı dile getirir. Aklı başında bir Batılının gülerek karşılayacağı ve bize ölesiye ciddi gelen bir biçimde yapılır bu yorum ona göre. Şöyle der Atay: "Öyle bir yarım yamalaklığımız var ki, bizim dramımız, trajedimiz, akıl almaz bir biçimde gelişiyor. Ayrıca, bir trajedinin içinde olduğumuzun farkında bile değiliz... Ya çocuksu gururumuz! Beğenilmezsek hemen alınıyoruz. Batılılara iftiralar ederek kendimizi temize çıkarmak için didiniyoruz. İyi aile çocukları arasında, onlara çamur atan mahalle çocuğu gibiyiz..."

7 Yazdıklarının anlaşıldığını düşünmüş müdür? Hayır. Yazdıklarından anlaşıldığına göre, "Neden yazdıklarımı anlamıyorlar, neden çevremde kimse yok," diye sormuştur kendine. Anlaşılacak, önemsenecek bir şey yazmamış, bir şey yapmamış olabileceği üstünde durmuştur. Yalnızca "yazı hayatı denen çamura bulaştığını ve yeni öfkeler edindiği" sonucuna varmıştır.

8 Yusuf Atılgan ile ilişkisini için ne denebilir? Atılgan, köyde bulunduğu sıralarda "ilginizi umarak" diyerek imzalanmış bir kitap alır. Bu kitap *Tutunamayanlar*'dır. Oğuz Atay'a kitabı çok beğendiğini bildirme gereğini duymaz. Yargısına gerek duyulmayacağını düşünür. Yıllar sonra Atay'ın "romanımla ilgilenmedi" dediğini duyar, çok üzülür. "Ölmemiş olsaydı ne yapar eder onu bulur konuşurdum," diyen Atılgan, şunları yazar: "*Tutunamayanlar* bizde küçükkentsoylu konumunu, duyarlığını veren en iyi birkaç romandan biri, belki de en iyisidir. Kurgusuyla, çeşitli anlatım yollarını denemedeki başarısıyla güzel bir sanat yapıtı. *Tehlikeli Oyunlar*, *Bir Bilim Adamının Romanı* ve öyküleriyle de iyi yazarlığını kanıtlayan Oğuz Atay, edebiyatımızda özgün bir ses olarak her zaman kalacaktır."

9 Beyaz Mantolu Adam kim olabilir? Atay'ın yakın çevresine göre, "Beyaz Mantolu Adam" adlı öyküsüne esin kaynağı olan kişi, Çiçek Pasajı'nda kemer satan bir adamdır. Bu öyküyü filme almayı da dener Atay. 16 mm'lik amatör kamerayla bir avangard çalışmaya girişir, sonuç istediği gibi olmaz. Sinemaya ilgisi ve merakıyla bilinen Atay'ın yakın dostları arasında Halit Refiğ de sayılabilir.

10 Tamamlanmamış çalışması var mı? Evet. Gerçekleştiremediği tasarıların en kapsamlısı, yoksul düşmüş ve gücünü kaybetmiş Türk toplumunun kolektif bilinçaltını ortaya çıkarmayı amaçladığı "Türkiye'nin Ruhu" başlıklı roman üçlemesidir.

KAAN VERDİOĞLU

CELÂL ÜSTER

"Çevirmen bukalemun gibi olmalı."

NİDA NEVRA SAVCILIOĞLU

"İkinci" bir yazar olarak çevirmen, özgün yapıtın yazarına karşı özel yükümlülükler taşıyor. İyi bir genel kültüre sahip olması ve çevirinin konusunu oluşturan alanı yeterince bilmesi gereken çevirmen, yetkinlik alanının dışına çıkan bir konuda çeviri yapmaktan uzak durmalı. Her çeviri özgün yapıtın düşüncesini ve biçimini tam olarak ortaya koymalı.

Çevirmenin sorumlulukları dahilinde başka neleri sıralayabiliriz? Celâl Üster'den bu soruyu cevaplandırmasını ve çeviri konusundaki ilkelerini bizimle paylaşmasını istedik.

Çeviriye bilim mi, sanat mı demeliyiz? "Çeviri" sizce nedir?

Burada, anladığım kadarıyla, edebiyat çevirisinden, yani roman, öykü, şiir, vb. çevirisinden söz ediyoruz. Çeviribilim dendiğinde, çevirinin bilimsel bir yaklaşımla incelenmesini, bilimsel yöntemlerle ele alınmasını anlıyorum. Yoksa çeviri uğraşında bilimin ağır basmasını değil. Sanat tanımı da bana biraz tehlikeli geliyor. Bence çeviri her şeyden önce derin bir dil duyarlığı gerektiriyor. Dil, yalnızca konuşmanın ve yazmanın değil, düşün-

menin de aracı değil mi? Dilsiz dediğimiz insanlar gerçekte dilsiz değil, çünkü onlar da dille yazıyor, dille düşünüyor. Bambaşka bir yapısı olan bir dilde düşünen, çok farklı olanaklar içeren bir dilde yazan, apayrı bir toplum, dönem ve ortamda yetişmiş bir yazarı kendi dilinize çevirdiğinizi düşünürsek, iki dilde de bilgili, donanımlı, birikimli ve duyarlı olmanız gerekir. Yalnızca çevirdiğiniz yazarı değil, o yazarın dilinde yaratılmış edebiyatı da iyi tanımanız, yapıtı daha iyi çevirmenizi sağlar. Kuşkusuz, kendi dilinizi ve edebiyatınızı iyi bilmeniz de. Dilinizin sınırları, dünyanızın da sınırlarıdır. Dile ne denli egemenseniz, o ölçüde iyi çeviri yaparsınız. Bana sorarsanız, çeviri kutsal bir uğraş. Irak çağları, farklı duygulanımları, değişik düşünme ve yaratma ortamlarını yakın ve bir kılan, insanlığı kardeş kılan bir uğraş.

Kısa bir süre önce Perec ve Tolkien'in yapıtlarının çevirileriyle ilgili tartışmalar oldu; *Baba ve Piç*'in İngilizce çevirisiyle ilgili değerlendirmeler yapıldı... Çeviri konusundaki tartışmaların eskiye oranla daha sık yapıldığını düşünüyor musunuz? Siz bu tartışmalarda nasıl bir rol oynadınız?

Nicedir yayımlanan edebiyat kitaplarının çoğu çeviri olmasına karşın, çeviri üstüne yeterince düşünülmediği, çevirinin yeterince tartışılmadığı kanısındayım. Bence üniversitelerin ilgili bölümleri, edebiyat dergileri ve kitap ekleri çeviri eleştirisi ve tartışmalarına çok daha fazla yer vermeli. Perec'in *Kayboluş*'unun çevirisinde, çevirmenin yazarın yerini almaya, yazardan rol kapmaya kalkışması beni rahatsız etmişti. Bunu yazdım da. Çevirmen de yanıtladı. Okuyucunun dikkatini çevirinin önemine yönelten, yararlı bir tartışma oldu. Ama bu tartışmaya Fransız dili ve edebiyatı alanında uğraş verenler de katılsaydı, sanırım daha yararlı olurdu.

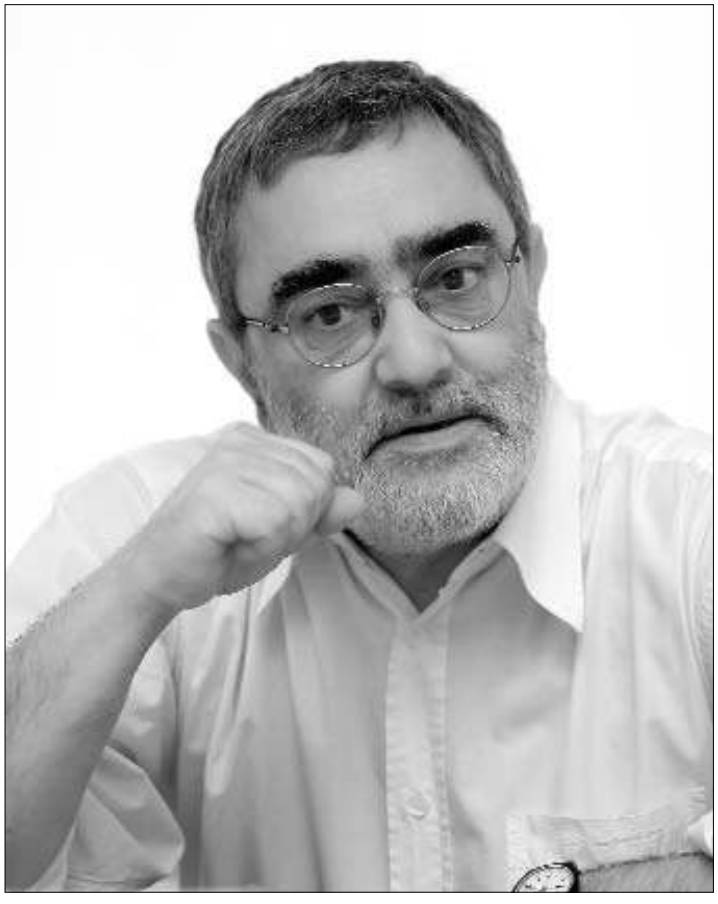
Çeviriye "yeniden yaratım" olarak da bakılıyor. Kimi zaman metnin özgün olanıyla ve çevrilmiş olanı iki özgün metin olarak kabul ediliyor. Siz bu anlayışı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Özgün metin ile çeviri metnin iki özgün metin olduğu söylenebilir. Ama birincisi olmadan ikincisinin olamayacağını unutmadan. Evet, iki farklı yaratıdan söz edilebilir, ama önünde sonunda başka bir yazarın yazdığı bir metni çeviriyorsunuz. İsterseniz, Can Yücel gibi, "Çeviri denen uğraş başka bir dilde yeniden yaratmak, yeniden patlatmaktır," diyebilirsiniz. Can Yücel ayrıksı bir örnek. Ama ben, çevirmenin çevirdiği yazar gibi olması gerektiği kanısındayım. Çevirmen, biraz bukalemun gibi olmalı, çevirdiği her yazarla birlikte renk değiştirebilmeli, onun üslubuna bürünebilmeli. Çevirmen, mitologyadaki Proteus'a da benzetilebilir, dilediği biçime bürünebilen o yaşlı kâhine.

Can Yücel ayrıksı bir örnek. Ama ben, çevirmenin çevirdiği yazar gibi olması gerektiği kanısındayım. Çevirmen, biraz bukalemun gibi olmalı, çevirdiği her yazarla birlikte renk değiştirebilmeli, onun üslubuna bürünebilmeli.

Çeviri intihali de gündemdeki konular arasında...

Ben daha çok korsanlık diyorum buna. Bir çeviriyi belirli değişiklikler yaptıktan sonra yeni bir çeviriymiş gibi yayımlayan yayınevleri var. Düpedüz hırsızlık bu.

KAAN VERDİOĞLU

Bildiğiniz, tarihe geçmiş çeviri skandalları var mı?
Tarihe geçmiş çeviri skandallarını bilmiyorum. Ama Borges'in *Atlas* ve *Alçaklığın Evrensel Tarihi* gibi kitaplarının dilimizdeki ilk çevirileri kanımca birer çeviri skandalıydı. Bu konuda bir şeyler yazmıştım.

Başka dillere tam anlamıyla çevrilmesi mümkün olmayan yapıtlar olduğunu düşünüyor musunuz?
Çevrilmesi olanaksız demeye dilim varmıyor. Çünkü bir çevirmen çıkar, sizin çevrilmesi olanaksız dediğiniz bir yapıtı çevirmenin yolunu buluverir.

Dünden bugüne Türkiye'de sizin gibi çeviri dünyasına büyük katkıları olduğunu düşündüğünüz adlardan söz eder misiniz?
Geçmişte, özellikle 1940'larda Millî Eğitim Bakanlığı'nın Tercüme Bürosu'nda klasiklerin dilimize kazandırılması yolunda çok önemli çalışmalar yapılmış. Tercüme Bürosu'nun çevirmenlerini saygıyla anmamız gerekir. Ama bu bize bir şey daha gösteriyor bugün: Çevirinin eskidiğini. Bugün yeniden okuduğumuzda, o klasiklerin eskimediğini, ancak çevirilerin eskidiğini görüyoruz. Eskime yalnızca dilin eskimiş olmasından kaynaklanmıyor. Zamanla o yazarları kavrayışımız değişiyor, derinleşiyor. O eski çevirilerin dilini yenilediğiniz zaman gerçekte pek bir şey değişmediğini görüyorsunuz. O yüzden, özellikle klasikler yirmi otuz yılda bir yeniden çevrilmeli diye düşünüyorum. Yine de, bu uğraş önünde sonunda ustalığa dayanıyor. Sözgelimi, Sabri Esat Siyavuşgil'in *Cyrano de Bergerac* çevirisi, Behçet Necatigil'in Rilke, Hamsun ve Borchert çevirileri ya da Oktay Rifat'ın Latin ozanlarından yaptığı çeviriler. Yakın döneme ya da günümüze geldiğimizde, Tomris Uyar, Tahsin Yücel, Cevat Çapan, Ahmet Cemal, Samih Rifat'ın çeviri dünyasına yadsınmaz katkılarda bulunduklarını söyleyebilirim. Bu uğraşta yarım yüzyılı ardında bırakan Seçkin Selvi'ye şapka çıkarıyorum. Saadet Özen'in kısa bir süre önce Pessoa'dan yaptığı *Huzursuzluğun Kitabı* çevirisi de, çevirinin geleceği konusunda umut veriyor insana.

O eski çevirilerin dilini yenilediğiniz zaman gerçekte pek bir şey değişmediğinigörüyorsunuz. O yüzden, özellikle klasikler yirmi-otuz yılda bir yeniden çevrilmeli diye düşünüyorum.

İtalyanlar, "traduttore traditore", "çevirmen bir haindir" diyor. Sizin çevirmenlere yakıştırdığınız başka sıfatlar var mı? Bu sözü siz nasıl değerlendiriyorsunuz?
Borges işi daha da ileri götürmüş, "Aslı çevirisine sadık değil," demiş. Gerçekten de böyle çeviriler vardır. Can Yücel de, "Çeviri kadın gibidir," der, "sadığı güzel, güzeli sadık olmaz." Böylesi sözler çevirinin bir bilim değil, bir sanat, bir ustalık işi olduğunu anımsatır bize. Çevirinin iyisi nasıl yapılır diye sorarsanız, bilmiyorum; ama gördüğüm zaman anlıyorum.

Çeviri derneklerinin, topluluklarının kurulmasının; çeviribilime ilişkin yayınların, üniversitelerdeki eğitimin bu alana katkıları olduğunu düşünüyor musunuz? Bu gelişmelere yönelik eleştirileriniz ya da kaygılarınız var mı?
Çeviri dernekleri ve birliklerinin kurulması, özellikle çevirmen haklarının korunması, çevirmenlerin haklarını korumaları konusunda bilinçlendirilmesi açısından çok önemli. Üniversitelerdeki çeviri çalışmalarını, doğrusunu isterseniz, değerlendirebilecek kadar bilmiyorum. □

NİHAN EREN

Nehirşehir

–HELLOOOO!! HELLOOOO!! VER AR YU GOING? HEEEY!! VER AR YU going?

Komşu ülkelerden gelen turist kafilelerinin peşinde koşturmaktan nefes nefese kalan ve kelimeleri rüzgârda uçuşarak kaybolan, haritalardan kendine yer beğenen kız, bir hızla alçak tepeye vardı, giden otobüslerin en iyi görülebileceği yerde dikilip bağırmaya ve el sallamaya devam etti.

– Hellooooo!! Ver ar yuuuuu goiiiiiiing?

Kendisine bir cevap bile vermeyen, yabancı plakalı, gürültülü otübüs, kasabasının toprağından kayarak uzaklaşırken, içinden şaşkınlık ve müstehzi bir gülüşle ona bakan bir kaç meraklı yabancı yüzden ve kendi yüzünde patlayan bir iki flaştan başka birşey göremedi. Rüzgârın iyiden iyiye dağıtıp karıştırdığı ve uzun zamandır makas görmemiş, yola girmeyen çam kozalağı rengindeki saçları, kayıp giden otobüsü yakalamak istercesine uçuştular, kısa süren aydınlıklar yaratan flaşın beyaz ışığında. Fotoğraf makinasının solgun yüzünde bıraktığı bembeyazlığın ortasından akarak alaca karanlıkta kaybolan, kıvrım kıvrım yolda ardında kara bulutlar bırakarak uzaklara karışan otobüse baktı, gözden kayboluncaya dek. Sesi ve soluğu çömelerek eridi. Çam balı rengindeki gözleri süzüldü.

– Gudbay...

Adı Şila'ydı.

Irkların, ülkelerin, yemeklerin, müziklerin bir sınırla çizilerek bölündüğü, ayrıştırıldığı, öte tarafın ve beri tarafın olduğu bir dünyaya doğmuştu ve o dünyada büyümekteydi, Şila. Dünyada ülkeler, ülkelerde şehirler, şehirlerde kasabalar olduğunu biliyordu, buğday başağı saçlı genç öğretmeninden duymuş, hiç durmadan baktığı, bakarken daldığı hayallerin tatlığıyla üzerinde uyuyakaldığı haritada görmüştü ve ülkelerin de haritalardaki çizimler gibi kesik kesik ince çizgilerle birbirlerinden ayrıldığını düşünüyordu. Çizgiyi geçmek yasaktı. Ya da sınır dedikleri olsa olsa dedesi Manifaturacı Keskin Makas İsmail'in dükkanının bittiği yerle, tuhafiyeci Sütyen Selami Amca'nın dükkanının başladığı yer gibi olabilirdi, iki adımlık önü için durmadan atışılan. Ya da sınır, en sevdiği ve aynı zamanda en çok kızdığı olan ve birlikte büyümekte oldukları, ufuk çizgisi mavisi gözlü, şeker pembesi yanaklı, güneşte beyaza çalan sarı saçlı arkadaşı sünnet pelerinli Redkit'le okul sırasına çizdikleri kurşunkalem çizgisiydi. Orası senin, burası da benim.

Bildiklerinin sınırı buydu.

Yazdı. Aile çay bahçelerinde çocukların pipetle sade gazoz, anne babalarınsa tek şeker-

li ince belli içtikleri, içerken de dalga dalga yayılmakta olan arabesk müzikleri dinledikleri, dinlerlerken de çekirdek yiyip dedikodular yaptıkları o yaz akşamında, Redkit, Gel Otur Arkadaşım Aile Çay Bahçesi'ne bir elinde büyükçe bir karton ve diğer elinde içinde minik minik kartoncuklar olan bir poşeti şakır şakır sallayarak ve pelerinini Süpermen'inki gibi haşmetle dalgalandırarak geldi ve Şila'nın oturduğu masanın önünde durdu. Şila, teyzesi Nakış Gülü Gülsün'ün bir tadelle'yle birlikte, gizli gizli eline tutuşturduğu mektubu, sahibine götürerek kazandığı sade gazozunu hüpürdete hüpürdete içine çekmekteydi. Nakış Gülü'nün pusulalalarının, mektuplarının, Esengül'ün içli şarkılarının doldurulduğu kasetlerinin tek bir sahibi vardı. Sevdiği. Tükenmeyen Kalemler Kırtasiye'nin yakışıklı oğlu Kara Kurşun Nedret. Kara Kurşun, Nakış Gülü'nden gelen kokulu mektupları ulak Şila'nın elinden alır almaz, onun boş kalan eline tipitipler, gazozlar koyuverirdi, zeytin karası gözlerinin içi gülerken. İşte şimdi, Şila büyüdüğünde gideceği memleketlerde böyle aşklar yaşamayı hayal ederek ve sonra hayal ettiklerinden utanarak, hayalini gören duyan olmuş mudur diye de yavaşça etrafına bakınarak, Gel Otur Arkadaşım'ın ağır mı ağır demir sandalyesine oturmuş gazozunu içine çekiyordu ve Redkit'in geldiğini görünce biraz bozuldu. Ne de olsa şu haylaz Redkit, daha birkaç saat önce, annesinin giysiler sattığı ufak dükkânında, kendisini elbise kabinine kapatarak sırra kadem basmıştı. Kasabalı kadınların limon ve tütün kolonyalarının kokusunun sindiği karanlık ve ufacık kabinde bir başına kalakalınca ve korkudan ödü patlayınca, bir daha Redkit'le konuşmayacağına ve onu artık hiç mi hiç sevmeyeceğine and içmişti. Küskündü.

"Ya da kasabanın Şila'sı öyle sanıyordu, etrafında gördüğü bütün kadınların ayyaş ya da kahraman, udi ya da tamirci, somurtuk ya da komik birer kocaları olduğundan."

– Bak!

Ufuk çizgisi mavisi gözlerini kocaman açmış, kartonunu heyecanla gösteriyordu Redkit.

Şila, çocukluk merakını yenemeyerek, dümdüz, dikdörtgen, üstelik de çirkin bir griye sahip kartona şöyle bir baktı. Beğenmedi, çam ağacı kabuğu rengindeki saçlı başını çevirdi. Gazozunu çekti, hüüppp!!

– Şiraaa baksana kızım.

– Şi-ra değil Şi-la bi kere..

Sandalyede sallanan ipincecik bacaklarını, sandaletli ayaklarını hiddetle çırptı. Şila'ydı o. Kasabanın tek televizyonunun sahibi Tenekeci Hopörlö Muhtar'ın karısı Yüzü Benli Eli Dantelli Zarife'nin onları evinden kovmadığı zamanlarda izleyebildikleri bir adamın karısıydı Şila. Gölgelerin gücü adınaaa! diye bağıran ve her gün saat beşle beş buçuk arasında siyah beyaz cama çıkan kılıçlı bir adamın, Himen'in karısı. Ya da kasabanın Şila'sı öyle sanıyordu, etrafında gördüğü bütün kadınların ayyaş ya da kahraman, udi ya da tamirci, somurtuk ya da komik birer kocaları olduğundan.

Diretti Redkit, emindi.

– Şi-ra diyo işte kızım, sağır mısın? Kadının adı Şi-ra!

– Şİ-LA!!! Hem ben sana küsüm.

Arkasını yekten dönerek gazozunu içmeye devam etti ve solgun yüzünde ışıyan bal rengi gözlerini uzaklara dikti.

– Asıl sen buna bak.

Kartonunu, çay bahçesinin beyaza boyanmış demir masasının üzerine koydu Redkit. Poşetini açtı, içindeki parça parça kağıtları kartonun üzerine boşalttı.

Ve Şila'nın önünde, rengârenk bir dünyanın, topraklarını, şehirlerini, denizlerini, nehirlerini oluşturacak parçaları dökülüverdi. Görmeyi düşlediği şehirlerin üçe beşe bölünmüş suretleri önüne düşmüştü. Ancak on-on beş masadan müteşekkil, Gel Otur Arkadaşım Aile Çay Bahçesi'nin masasının üzerinde dünya büyüyerek açılıyordu, kocaman açıl-

mış gözlerinin dibinde ve işte ellerinin altındaydı, şehirler, denizler, sokaklar. Yalancı Filimci Tayyare Emir'in yazlık sinemasına gidip, sıra sıra dizildikleri akşamlarda görürdü, içinden koca bir nehrin geçtiği, üzerine yıldızların serpildiği, şıkır şıkır parlayan o büyük şehri, Nehirşehir'i. Gözlerini kocaman açıp bakardı, gündüzleri beş para etmeyen, karanlık çöktüğündeyse yıldızların akislerini kasabalıların gözlerine deviren, ayaklarının dibindeki çitlenmiş çekirdek kabuklarına özenilen hayatları düşüren beyaz çarşafa. Şila'nın içine akardı, pırpır sesli resimler. Tam ortasından pat diye ikiye ayrılıvermiş gibi duran, bağrı yarıklı Nehirşehir, perdenin dalgasında, ışıl ışıl parıldar, üzerine ışıklı gemileri yatırır, aşıkları yaşatır sonra bir ucu yanıklı sevda mektuplarıyla ayırır, Türkan Şoray'ın kocaman gözlerini hapsetmiş uzun kirpiklerini ve çekirdek çitleyen bütün kadınların çipil gözlerini yaşartır, nazenin gönüllerini bururdu. Aslını görmeyi düşlediği dünyaların, Tayyare'nin perdesine düşen suretleri, o koca şehir, Nehirşehir, şimdi parçalara ayrılmış uyuyordu önünde, kırılmış yatıyordu. Parçalar birleşip, yanyana gelince uyanacaktı Nehirşehir ve onun etrafında aşığın maşuğa pervane oluşu gibi dönen diğer şehirler, tastamam bir ülke, topyekün bir toprak olacaktı kocaman gri kartonun üzerine yerleşerek, gerine gerine kaykılarak, böğrüne nehirleri gölleri alarak, dört bir yanındaki denizlerin göbeğine yapışarak.

– Bunun adı yapboz. Halam gönderdi. Birleştirince Türkiyemiz oluyor.

Her sabah andımızı okuyan çocukların ülkesiydi Türkiyemiz, bir sabah alacasında tank sesleriyle temizlenerek ak pak edilen ama unutulan mecraları pek bir kanayan. Redkit'in Başşehir'deki öğretmen halası, ona Atatürk kitapları, Türkiyemiz şiirleri gönderir, üzerinde Başşehrin beton binalarının, havuzlarının olduğu, doğruluk, çalışkanlık öğütlü kartpostallar atardı. Ama bir çocuğun meraklı gözlerini dehşetle açtıracak bu son hediyeye kadar, diğerleri hep kenarda köşede unutulmuştu, turist kafilelerinin peşinden koşan Şila'nın yaralı dizlerine medet, kayan topların rövaşataları, gollerine tekme, kasabanın terli güneşinin altında eriyerek külahı dolanan sakızlı dondurmanın kaymağına iştah olmak daha tatlı olduğundan. Ama bu kez, gidip de görebilmek için bunca zamandır çabucak büyümeyi isteyen, otobüs ardı koşucuları, başları fırıldak, canları öflü püflü bu çocuklar için bütün şehirlerin varlığıydı hediyenin kendisi.

Kocaman bir hayaldi önlerindeki.

Türkiyemizdi.

Nehirşehir'di.

Bir parça oraya, bir parça buraya, Antep, Maraş, Kocaeli, hoooop, Denizli de buldu yerini. Bursa, Adana, İskenderun, deniz boyunda bir kara burun. Hop hop hop! Kocaman bir parça, Konya. İşte Başşehir, Atam atam sen kalk da ben yatam! Yüzü yeni, adı eski, Eskişehir, Yozgat, Rize, Mersin benimle gezmeye ne dersin, Hoop! İşte Türkiyemizi kucaklayan maviliklerimiz, Akdeniz, Karadeniz, hem gökteyiz hem yerdeyiz, biz bu işte birinciyiz. Aydın, Muğla, İzmir, Ege'nin incisiyiz. Hop hop hop, hoptirininaylaylaylom.

– Herkes ayaklarıyla giderken, biz ellerimizle gidiyoruz di mi?

Redkit, ufuk çizgisi mavisi gözlerinde alayla baktı, bal gözleri sevinçten ışıl ışıl yanan Şila'ya. "Büyük sözler etme kızım," deyip, gülesi, alay edesi, kalbini kırası geldi, ama öyle güzel bakıyordu ki Şila, mutlu, içten, ya iki camdan bal kırılırsa, süzülerek akarsa. Yutkundu. "Büyüdüğümüzde ayaklarımızla gidicez," dedi.

Şekerlendi ballar.

Ve Şila'nın ince kemikli elleriyle, Redkit'in tombik pamuk elleri, Türkiyemiz'in üzerinde kayarak, şehirleri, komşu şehirleri dize dize yolculuklara çıktı, hayallere daldı, kıvrım kıvrım yollarda kayboldu, peşinden koştukları otobüslere bindi, mahsusçuktan ve bir an önce Nehirşehir'e varmanın heyecanıyla yanarak.

Nihan Eren ilk öykülerini *AdamÖykü*'de yayımladı. Senaryo çalışmaları yaptı. Sürekli geliştirerek sürdürdüğü öyküleri atlanmamalı. Şimdilerde Yeditepe Üniversitesi'nde öğretim görevlisi.

Nehirşehir yoktu.

Demir masanın, sandalyelerin altlarına baktılar, düşmüştür diye umutlanarak. Yoktu. Redkit'in geçtiği yollardan yel gibi aktılar, arayarak. Yoktu. Ağaç diplerine, kuytulara baktılar. Yoktu. Şarap Fıçısı Orta Boy İskender'in bağlarına girdiler, asma yapraklarının diplerinde, şarap işliğinin derin kovalarında, üzüm ölüsü posaların yataklarında süründüler. Yoktu. Lunaparkın gıcırtılı, paslı oyuncaklarının altlarında ziftlendiler. Yoktu. Kara Kurşun Nedret'in Tükenmeyen Kalemler Kırtasıyesi'ne girdiler, kareli metot defterlerinin sayfalarında, kokulu arı maya silgilerinin içlerinde, balonlu defter kabı rulolarının göbeklerinde, kızkaçıranların patlaklarında, leblebi tozlarının torbalarında aradılar. Yoktu. Kasabanın arnavut taşlı, eğri büğrü sokaklarından estiler yanarak, Gelin Burması Kuyumcu Altın Ağa'nın, kova kova toprak ilaçları satan Zirai Toprak Ömer'in, Yeni Gelin Zehra'nın, üstü başı dökülmüş, başı dellenmiş Bıngıldak Teke'nin, örtmenin lojmanının duvar diplerinde izini sürdüler. Yoktu. Sokakların kenarlarında öbeklenmiş çöp tenekelerine, tenekelerden taşıp, olanca sineği tepesine toplayan çöp birikintilerine daldılar. Yoktu. Kıvrım kıvrım akan nehrin kıyılarından kaya kaya denize vardılar, yosunların içlerinde, kumların altlarında, balıkçı teknelerinin fare dişli ahşaplarında, balık ağlarının deliklerinde aradılar. Denize batıp çıktılar.

Kırık dökük bir kasabayı talan ettiler.

Yoktu.

Nehirşehir bu kasabaya hiç gelmemişti.

Türkiyemizin kalbi, kasaba toprağına hiç düşmemişti.

Tomralar bağlamış yaralı dizleriyle, üzerine ışıkların ve yıldızların hiç yağmadığı, bağrına ışıklı gemilerin hiç demir atmadığı toprağına çömeldi Şila. Çam balı gözleri, süzülerek aktı. Redkit'in Süpermen sünnet pelerini sündü, ufuk çizgisi mavisi gözlerindeki uzak ufuklar silinerek kayboldu.

– Noldu size böyle bakayım? Gemileriniz mi battı?

– Nehirşehir'i arıyoruz.

– Burda?

Güldü Kara Kurşun Nedret, Nakış Gülü Gülsün'ün gül yanaklarını öpmekten kızarmış, utangaç dudaklarıyla. Ve çocukluk deyip geçiştirdi, kendi olmamış hayallerini yüzüne vuran çocukların kederini görünce ve Nehirşehir'den uzaklarda doğma kaderinin verdiği yabanlığını unutmaya çalışarak.

– Gelin hadi.

Bal Kaymak Hüseyin'in dondurma teknesine vardı üçü ve Kara Kurşun Nedret birer dondurma tutuşturdu çocukların ellerine, avuntu niyetine. Yalancı Filimci Tayyere Emir'in yazlık sinemasına doğru yollandılar.

Bir turist otobüsü geçti yanlarından, Nehirşehir'e doğru giden. □

BİRGÜL OĞUZ

Pepe

"HERKESİN BİR ADI VAR," DİYE BAĞIRIYOR PEPE. "ALLAH'IN DOKSAN dokuz adı var. Sigaran var mı?"

Gazeteyi kolumun altına sıkıştırıp ceplerimi karıştırıyorum. Bir sigara uzatıyorum Pepe'ye. Eğilerek teşekkür ediyor, sigarayı kulağının arkasına sıkıştırıyor. Ben fırına doğru yürürken Pepe gazete bayisinin hemen önündeki çöp bidonunun üstüne çıkıp yine bağırmaya başlıyor.

"Bir çavdar, iki simit," diyorum fırıncıya.

"Sabahın köründen beri bağırıyor, başım şişti," diye yakınıyor fırıncı, "çavdar dilimlensin mi?"

"Olur," diyorum. Pepe'nin gittikçe yükselen sesine kulak kabartıyorum:

"... maykıl ceksın, namık kemal, tansu çiller, hazreti muhammed, hazreti pinokyo..."

"Tövbe tövbe," diyor fırıncı.

"Sağ olun, kolay gelsin," diyorum.

Pepe'nin yanından geçip karşıdaki bakkala giriyorum. Orada, bir gece önce Pepe'nin başına gelenleri öğreniyorum.

Polisler mahallede devriye gezerken eski hamamın oraya doğru hızla koşan bir karaltı görmüş. Hemen peşine düşmüşler. Hamam Sokak'a döndüklerinde bir de ne görsünler, en az otuz kırk köpek, hemen ortalarında da Pepe. Polisler hemen tanımış Pepe'yi. Allahın delisiyle uğraşacak değillermiş elbette. Ama sokaktan çıkabilmek artık ne mümkün; köpekler arabanın çevresini sarmışmış çoktan, bir yandan hırlıyor, bir yandan havlıyorlar. Polisler ne yapacaklarını şaşırmış; ne biçim köpekse bunlar, bir türlü gitmek bilmiyorlarmış. Çaresiz, sürmüşler arabayı köpeklerin üstüne; o hengâmede bir tanesi de arabanın altında kalıvermiş. İşte asıl kıyamet o zaman kopmuş. Arabanın tekerleri arasında kıvranan köpeği görünce Pepe'nin gözü dönmüş. Çevresini saran köpekten halkayı yarıp doğruca arabanın önüne atmış kendini, camı yumruklamaya başlamış. Deli gücü diye buna derlermiş işte, arabanın ön camı tuzla buz olmuş. Zor tutmuşlar Pepe'yi; sonra da arabaya tıkıp karakola götürmüşler. Bu arada köpekler polislerin kollarını bacaklarını ısırmış. Pepe geceyi karakolda geçirmiş; hiç durmadan bağırıp çağırmış, ağlamış. Sabaha karşı da salıverilmiş.

"O köpekler bir tuhaf," diyor kadın rafta duran bir reçel kavanozuna uzanarak, "şu reçeli de koy torbaya, beş tane de yumurta istiyorum."

"Hem de ne tuhaf," diyor bakkal, "gece oldu mu ortaya çıkıyorlar. Sopayla taşla yürü

üstlerine, bana mısın demiyorlar. Öyle durduk yere saldırmıyorlar kimseye; ama belli olmaz... Köpek bunlar..."

"Ahmet Abi," diyorum, "bana da beş yumurta ver."

Ben Pepe'nin bir köpek peygamberi olduğunu onu ilk gördüğüm geceden beri biliyorum aslında. Sapsarı bir sokak lambasının ışığında, çevresinde halka olmuş köpeklerle dans edişini gördüm çünkü. Pepe kutsal bir çanak tutuyordu sanki ellerinde; köpekler sırayla halkadan ayrılıp kutsal çanağa yöneliyordu. Pepe o görünmez çanağı başının üstünde taşıyordu, parmak uçlarında hafifçe yükselerek. Köpekler şahlanıyordu havada ve dillerini çanaktaki suya değdiriyorlardı. Sonra bir başka köpek, sonra bir başkası...

Belki saatlerce sürüyor bu ayin. O çanakta yalnız Pepe'nin ve köpeklerin tattığı bir şey var. Şafak sökerken Pepe de köpekler de eriyip ışığa karışıyorlar.

Bakkaldan çıkıp bir ağaca yaslanıyorum ve Pepe'ye bakıyorum.

Sırtında şu meşhur mavi yağmurluğu, yağmurluğun omzu hafif yırtık; saçları birbirine girmiş; gözleri aynı anda hem her şeye hem hiçbir şeye bakıyor gibi; elleri havada tuhaf şekiller çiziyor; onlarca atı birden kamçılıyor dili; onlar sözcük değil, havada koşturan doru atlar. Pepe çok öfkeli.

"... mustafa öztürk, mustafa türköz, kenan evren, pikasso, sabriye hanım..."

Birgül Oğuz (1981) iki yıldır *Parşömen* dergisi yazı kurulunda. İstanbul Bilgi Üniversitesi Kültürel İncelemeler Yüksek Lisans Programı'na devam ediyor.

Pepe yıllardır eski hamamın oradaki hurdalıkta yatıp kalkıyor. Ağzında bir pas tadıyla uyanıyor sabahları. Gizli bir hayatı var geceleri, onu yalnız köpeklerle paylaşıyor. Ve gizli bir adı var Pepe'nin.

O adı öğrenmek için yanıp tutuşmuştum bir zaman.

"Senin aklın karıncalanmış," demişti Pepe, "benim adım Benim Adım. He-he. Sigaran var mı?"

Benim sigaram hep var. Bir adım, ekmeğim, gazetem ve yumurtalarım. Bu yüzden ben Pepe'yi özgürlük sanmıştım bir keresinde.

Aldanış nedir ki? Bazen bütün bir hayat.

Gözlerimi Pepe'den alamıyorum. Pepe bir köpeğin yasını tutuyor; adım gibi biliyorum. Gömülmemiş bir ölüyü gömmeye çalışıyor. Toprak değil, yüzlerce ad atıyor ölünün üstüne. Ve yetmiyor. Çukur dolmuyor. Bir peygamber kadar tutsak Pepe, bir peygamber kadar hem de.

Pepe'nin anlatacak bir şeyleri hep var. Ama şu anda, hemen karşısında bir ağaca sırtını dayamış ona bakan tek dinleyicisini, beni fark etse anlatmayı sürdürür müydü acaba. Pe-

pe'yle göz göze gelmek istiyorum. Bir köpek ölüsünün önünde kederle eğildiğimi görsün istiyorum. Bazıları Pepe'yi açlık ve yıkım sanar. Bense Pepe'nin kendisine ekmek biçiminde sunulan merhamete gizli gizli güldüğünü bilirim.

Pepe'nin sesi çatlıyor; hırıltılı ama hâlâ gür bir bağırtıya dönüşüyor:

"... fatih sultan mehmed, mehmet bey, marlon brando, sibel can..."

Sokaktaki insan nehri saatlerin ritminde akıp gidiyor. Pepe'nin varlığı insanların enselerinde tıkırdayan saatleri daha görünür kılıyor. Pepe'nin durduğu yerden ben nasıl görünüyorum acaba, diye düşünüyorum. Onu dinleyen ve anlayan, ona bakan ve onu gören ben. Bu ânın öyküsünü anlatsa, kim bilir nasıl anlatırdı beni, diye merak ediyorum. Ve hemen sonra, bir ölü gömülüyor burada, diye düşünüyorum, "ve onlar, adlarını alınlarında pırıltılı bir nişan gibi taşıyan şu kalabalık, ölünün toprağına basıp geçiyorlar."

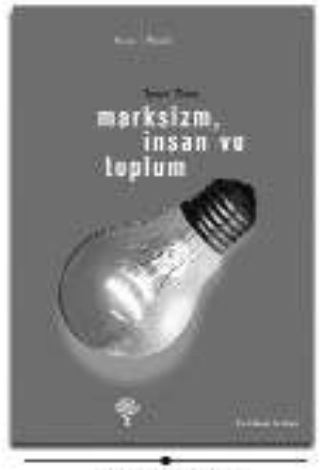
O anda Pepe, bitmek bilmeyen adlar listesine benimkini de ekleyiveriyor.

Adım diye bildiğim o şey, Pepe'nin ağzında bir avuç toprağa dönüşüp bir köpek ölüsünün üstüne dökülüyor.

Benim adımı biliyor muydu Pepe. Gerçi kim bilir kaç kişiyle adaşımdır ben.

Pepe bir an gözlerimin içine bakıyor sanki. Onlarca köpek birden havlıyor yüzünde. Bir anlığına. Belki.

İçimde tuhaf bir eziklikle sokağı ardımda bırakıp eve doğru yürürken Pepe'nin çatlak, gür sesi gittikçe duyulmaz oluyor ve inceliyor, duman gibi. □

Taner Timur

Oya Köymen

Halak Yurtsever

Tordam Kitap

BÜLENT ATA

Ve Öylece Uyusa O da

ONU OTELİN LOBİSİNDE BEKLEYECEĞİMİ SÖYLEDİM. BİR DUŞ ALIP GElecekti. Lobideki çocuklar manidar gözlerle bakıyor. Kendi aralarında fısıldaşıyorlar. Buna ne denebilir ki. Onlara anlatılabilecek şey değil bu. Ne yapsam, bu ayıplama, bu kekremsi ifade gitmeyecek yüzlerinden. Dışarı bakabileceğim bir yer bulup oturdum. Sigara paketini sehpanın üstüne koydum. Çakmağa bakındım, yoktu. Oradakilerden istemek içimden gelmedi. Yolu, karşı kaldırımı seyretmeye koyuldum.

Hava kararıktan sonra buraya tıkılıp kalmanın nasıl bir şey olduğunu düşündüm. Koltuğun kenarındaki yanık izleri, küllüğün dibindeki tortu, kirli perdeler, yoldan geçen insan karartıları. Otelin hemen yanındaki arsada kurbağalar ötüyor. Kapıdan girip çıkan bir iki müşteri, ayak işlerine bakan çocuk ve ilk kez bu şehre yolu düşmüş bir adam. Çıngırağın sesiyle elindeki çantayı yere bırakıp resepsiyon görevlisine bakındı. Ben de böyle şaşkın ve sarkık mıydım? Adam Tuncay'a ne kadar da benziyor. Anahtarını ve çantasını alıp yukarı yöneldi. Göz göze geldik. Yürüyüp gitti.

Adı Salih'ti. Otele ilk geldiğimde bir şey isteyip istemediğimi sormuştu. "Sağ ol, lazım olursa haber veririm," demiştim. "Hani, battaniye filan lazım olursa abi, var yani, hallederiz." "Yaz günü ne battaniyesi," diyecektim ki, anladım. Niyeyse anladım, ne demek istediğini. O gözler, birbirini bulup kavuşmuş eller, sakin gibi, ama atılmaya her an hazır bir gövde... Bu adam ondan bir şey istemem için kıvranıyor. Yine niyeyse, "Sen bana battaniye değil de bir seccade getir," dedim. "Olur mu?" O yüz, ters yüz olmuş, "Tabii, getiririm." Birazdan getirdi de...

Otelden dışarı çıktık. Kurbağalar kocaman sesleniyor, sonra susuyordu. Rüzgâr çıkmış, önümüzde naylon poşetler, pet şişeler sürükleniyordu. "Ne tarafa gidelim?" dedi. "Ne tarafa istersen," dedim. "Şöyle gidelim mi?" diye gösterdi. Şehrin ana caddesine, oradan da terminale kadar yürüdük. "Benimle yürüdüğün için teşekkür ederim," dedi. "Bir şey değil," dedim. Biraz yapmacıktı. "Bunu niye yaptın?" dedi. "Konuşmasak, sadece yürüsek." Yaklaştı. "Koluna girebilir miyim?" Bunu söylerken çoktan sokulup koluma girmişti bile. Durdum, "Bunu yapma," dedim. Geri çekildi, "Peki," dedi.

Evlerin pencereleri açık kalmış, perdeler boşlukta geceye sesleniyordu. Saçları daha kurumamış, biraz kabarmış, biraz ıslaktı sanki. Acele etmişti. Üstündeki elbise onda kaç gündür gördüğüm elbiselerden değildi. Daha başka biri yapmıştı onu. Küçük bir kız gibiydi, ama daha çok dayak yemiş bir köpeği andırıyordu bana baktığında. Yan yana, tu-

Edward Hopper, *Night Windows* (Gece Pencereleri), 1928

haf bir ritimde yürüyorduk. Bana ayak uydurmaya çalışıyor, onu geride bırakmamaya dikkat ediyordum. Rüzgâr yüzümü yalıyor, uçuşan saçlarımız sokak lambalarının önümüze kattığı gölgeler ardımızdan kaybolana dek dans ediyordu. Üşüdüğünü fark edince ceketimi çıkardım, ona verdim. Gülümsedi, ceketi omuzlarına aldı. İleride bir çay bahçesi vardı. "Şurada oturalım mı?" dedim. "Olur. Ama içeri geçmeyelim, dışarıda oturalım." "Üşüyorsun ama!" dedim. "Birazdan geçer. Çay içince ısınırım."

Çaylarımıza kesme şeker koyarken, şekeri uzatıp geri verirken ve çay kaşığının suskuları bizim yerimize söylemeye çalıştığı anlarda, çayın ve gecenin içinde, insanın içinde duran bir şey, sanki el birliği edip bir müziği seslendirmeye koyulur. O bunları bilmiyordu belki. Ama yıldızlara baktığında, çayı yudumladığında sanki iyileşmeye başlıyor, kendine güveni geliyor, omuzlarını öne çıkarıp duyduğu müziğin ritmine bırakıyordu kendini. "Beni neden istemiyorsun," dedi. "Bu doğru değil," dedim. "Beni geri çeviren ilk erkek sensin," dedi. Bir sigara çıkardım, müziğin ortasında çakmağı arandım. Çayları tazelemeye gelen çocuktan çakmak isteyip sigarayı yaktım. "Neden buradasın?" dedim. Sustu. Sigaramdan içmek istedi, verdim. Çekti, sustu ve anlattı.

Karanlığın içinde kahverengi gözlerinde titreyen bir hikâye anlattı. Yüzündeki makyaj, ışığın gölgeleriyle gezindiği ve ondan, yüzünden, geçmişinden zorla alınan şeyleri anlattı. Rimelleri akarken yıldızların sessizleştiği de oldu. Çaylar soğudu. Çaylar tazelendi. Çay bahçesinden kahkahalarla çıkan insanlar babasını tanımadıkları bu kızın bir kadına dönüşürken neler çektiğini duysa bir şey değişir miydi? Vazgeçer miydi şu genç adam, bir hayvan olmaktan? İnsanlar çocuktu aslında. Böyle düşünmek beni rahatlatıyordu. O, annesi-

ni ne kadar özlediğini, onun yüzünü kendi yüzüne baktığında nasıl hatırlayıverdiğini, dövünen annesini, pahalı giysileri, gezmeleri, eğlenmeleri, arabaları, erkekleri, kadınları, perdeleri, tavanları, çarşafları, kirli yastıkları ve lavaboda yüzen şaşkınlık dolu anları ve unuttuğu türküleri anlattı. Sesini duymak istediği insanları saydı. Küçük kardeşi şimdi kaç yaşındaydı? Onu dizlerine oturtup bir masal anlatsa. Sonra üstünü örtse, yanağından öpse, sabah kalkınca hep birlikte kahvaltı yapacaklarını bilse ve öylece uyusa o da. Sabahın ışıklarına gözlerini yumarak…

Titreyen çenesini avuçlarına yasladı. Gözlerini yumdu. "Çay içer misiniz?" diye sordular. "İçer miyiz?" dedim. Başını salladı. O an düşündüm bunu. "Hazırlan, sabah götüreyim seni buradan," dedim. Yavaşça başını kaldırdı. "Nereye?" dedi. "Nereye istersen." Durdu, geri yaslandı. Gözlerini sildi. "Bunu niye yapıyorsun?" dedi. "İster misin, istemez misin?" dedim, hafif kızarak. Şaşkın, "İsterim," dedi. "Peki, o zaman, sabah dışarıda bir işim var, bir saat ya sürer ya sürmez. On gibi seni alırım, beni lobide beklersin." "Tamam," dedi. "Yalnız, hemen çıkarız, ona göre hazırlan." "Peki," dedi.

Otele kadar bir sürü şey konuştuk. Onu güldürmek istiyordum. O da gülüyordu. Gülmek! Üstümüze uzanmış bir dalın altından eğilip geçerken gülmek. Yerdeki kola kutusuna vururken, duvardaki bir pavyon şarkıcısı adama bıyık yaparken gülmek. Etekleri rüzgârda uçuşurken omuzundan, düşen ceketimi omzuna yerleştirirken gülmek…

Oteli gördüğümüzde müzik bitti. Kurbağalar sulara atladı. Vıraklamaları bakışlarımızı kapladı. "Odama gelir misin?" dedi. "Hayır," dedim. "Karın çok mu güzel?" dedi. Sustum. "Yarın sabah. Tamam mı?" "Tamam," dedi. Sokağın başında otele girene dek onu izledim. Yukarı çıktı. Odasının ışığı yandı. Perdeler geceye yarım kalan bir şarkıyı mırıldanmaya başladı.

Ertesi sabah işlerimi halledip bir taksiye atladım, doğruca otele gittim. Taksiciye beklemesini söyledim. Lobide yoktu. Sağa sola bakındım, yoktu. Çocuklardan birine sordum, görmediğini söyledi. Odasında mıydı acaba? Koşup yukarı, odasına baktım. Yoktu. Lobide ne olduğunu anlamaya çalışırken, "Kızı mı arıyorsun?" dedi. Salih, görmüş geçirmiş bir edayla resepsiyonda duruyordu. Yanına gittim. "Gördün mü onu?" dedim. "Evet, sabah iki adam geldi. Alıp götürdüler." "İki adam mı?" "Biri kocası, biri kardeşiymiş güya." "Kocası mı?" "Onu benim külahıma anlatsınlar," dedi Salih. "Aldılar götürdüler işte."

Dışarı çıktım. Yerde ezilmiş bir kurbağa vardı. Yukarıda, odasının penceresi hâlâ açıktı... □

AYŞE AKALTUN

Çocuk Kalbim

GÖZLERİ GÖZLERİME DEĞDİĞİ ANDA İÇTEN İÇE HER ŞEYİN DEĞİŞTİĞİni anlıyorum. Daha önce kimsede görmediğim pırıltılar biriktirmiş gözlerinde. Bir büyücü olmalı. Başkalarının hayatlarını çalıp gözlerine yerleştiren bir büyücü. Gözlerimi uzaklaştırmak için büyük istek duyuyor ama yapamıyorum.

– Bu şalın rengi gözlerinize çok yakışacak.

Dudaklarının hareketi içine girdiğim büyülü durumdan kurtarıyor beni. Elinde tuttuğu şala bakıyorum. Rengi mor. En sevdiğim renklerden biri, ama benim gözlerim kahverengi. Bu renk niçin gözlerime yakışsın?

– Benim gözlerim kahverengi.

– Rengine değil, gözlerinin anlamına yakışacak, diyor gülümseyerek. Gözlerinin büyüsüne dudaklarını da katıyor böylece. Tanıdık bir mutluluk hissi dolaşıyor bedenimde. Yıllardır yüzdüğüm sisin içinden ağır ağır yukarıya çıkıyor. Nereden biliyorum bu yüzü? Niçin bende ağlama duygusu uyandırıyor. Kim bu kadın? Kimlerin hayatlarını çalmış? Bir süre karşılıklı öylece kalıyoruz.

– Biraz oturup bekleyin, size depodan özel bir şey getireceğim. Uzun zamandır sizi bekliyor.

Tezgâhın arkasındaki kapıda kayboluyor. Oturacak yer bulmak için çevreme bakıyorum. Yeşil kadifeden iki koltuk duruyor yan tarafta. Üstlerinde yıllar birikmiş. Annemi hatırlatıyorlar. Geçip oturuyorum. Eski, rahatsız iki koltuk. Birbirlerine bakıyorlar. Müşteriler dinlensin diye değil de, sohbet etmek için konmuş.

– Kapının üstündeki çıngırağın sesiyle iki genç kız giriyor içeriye. Heyecanla vitrindeki elbiseye bakıyorlar. Benim gibi elbisenin cazibesine kapılıp girmişler mağazaya. Kızlardan uzun boylu olan,

– Bunun fiyatı ne kadar? diye soruyor.

– Ben de müşteriyim, ama elbisenin bedeni yok. Vitrindeki tek, o da kırk beden, diyorum kızlara bakarak. Çünkü ikisi de sokakta gezen pek çok kız gibi incecik. Böyle kalmak için aç geziyor olmalılar.

– Nereden biliyorsunuz? Sahibi nerede, belki vardır.

Omuzlarımı silkiyorum. Biliyorum olmadığını. Ben de elbise için girmiştim, ama satıcı kadın, "O size göre değil, sizin için başka şeylerim var," demişti.Canım kızlarla uğraşmak istemiyor. Bekleyip sorsunlar. Çevreme bakınıyorum. Satıcı kadın tezgâhın arkasın-

da ortaya çıkıyor. Yeni müşterileri görünce getirdiğini tezgâhın altına bırakıp gülümseyerek onlara ilerliyor. Uzun boylu kız sabırsızlıkla,

– Vitrindeki elbisenin bedeni var mı?

Kadın hâlâ gülümseyerek süzüyor ikisini de. Sanki tartıyor, onlara satış yapmaya değip değmeyeceğini anlamaya çalışıyor.

– Hayır, o elimde tek kaldı, bedeni size olmaz. Kızları süzmeye devam ediyor. Kızlar aralarında konuşuyor, gene uzun boylu olanı,

– Deneyebilir miyiz?

– Size olmaz, bedeni çok büyük.

– Biz bir deneyelim de, olmazsa tadilat yaptırırız. Kadının gülümsemesi siliniyor.

– Sattığım kıyafetlerde tadilat yaptırmam. Bu elbise size göre değil. Bu mağazada size göre hiçbir şey yok. Boşuna vaktinizi harcamayın, diyerek gidip kapıyı açıyor. Kızlar şaşkınlıkla ne yapacaklarını bilemeden birbirlerine bakıyor. Sonunda uzun boylusu ötekinin elini tutuyor, kapıdan çıkıyorlar. Kapıyı kapatır kapatmaz yüzü değişiyor. Tezgâha yürüyor, ben de peşinden. Tezgâhın altından bir kutu çıkarıyor. Gözlerime bakıyor, sanki içine çekiliyorum. Niçin kutuyu açmıyor? Dayanamayıp,

– Ne var kutuda? diye soruyorum. Gülümseyerek bana bakıyor. Sonunda gözlerini uzaklaştırıp kutuyu açıyor. Gözlerim kutuya iniyor ve düşmemek için çabalamak zorunda kalıyorum.

– Nereden, bunu nereden buldunuz? Gülümsüyor.

– Hatırlamıyorum, yıllardır durur depoda. Sizi görünce aklıma geldi. Çok yakışacak.

Annem geliyor gözümün önüne. Bu kutuda duran mercan kolyeyi yıllarca, her önemli günde boynunda gördüm. Babamın hediyesiydi. Belki de babamın ona aldığı tek hediye. Arkasında bir yazı vardı diye hatırlıyorum. Annem bütün arkadaşlarına gösterirdi. Daha okumayı bilmezdim ama gizli gizli elime alıp kabartmalarına dokunurdum. Sonraları pek çok başka eşya gibi o kolye de yok olmuştu ortadan.

Şimdi karşımda aynı kolye. Yıllar sonra ne yazdığını öğreneceğim. Titreyen ellerle alıp arkasını çeviriyorum. Hiç. Hiçbir şey yazmıyor. İçim boşalıyor, bütün çocukluğum, hatıralarım akıp gidiyor. İnanamıyorum arkasında bir yazı olmamasına.

Dükkândan çıkarken kutuyu elime zorla tutuşturuyor.

– Bu sizi bekledi bunca yıl, alın lütfen, diyor.

"Niçin beni bekledi?" diye soramıyorum. Gözlerine bakmadan buradan çıkmayı düşünüyorum sadece.

Aradan üç ay geçti. İlkbahar yerini yazın kıpırtısızlığına bıraktı. Bu camın önünde, karanlıkta onu gözetliyorum. Bir hırsız gibi. Kendi hayatım bana yetmiyor, başka hayatlar biriktirmek istiyorum.

Bir hafta önce çıktım hastaneden. Arkadaşım beni bulduğunda elimdeki mercan kolyeyi sıkıca tutuyormuşum. Evde bulduğum bütün ilaçları yutmuştum. Bu kaçıncı denemeydi? Gözlerimi hastanede açtığımda dördüncü gündü. Babamın sesiydi ilk duyduğum.

– Annesi de intihar etti, genetik mi acaba?

Gözlerimi sıkıca kapıyorum. Hâlâ yaşananların sorumluluğunu almaması içimdeki karanlığı dürtüklüyor. Acaba yeni karısı da geldi mi? Gelmiştir elbette, onsuz hiçbir yere gitmez. Babam niçin geldi? Ben daha yedi yaşındayken birbirimizden umudumuzu kesmemiş miydik? Teyzemin konuşmalarını hatırlıyorum yeniden: "Mendebur adam, o orospunun koynundan çıkıp sabaha karşı sarhoş gelip girmiş ablamın yatağına. Ölmüş ablamın yanında uyumuş saatlerce. Geberesice." Babam nasıl yaşamaya devam edebildi? Yaşama-

ya devam edebildiği için yedi yaşından beri benim babam değil, yabancı biri.

Hastaneden çıkarken doktora kontrolleri aksatmayacağıma söz verdim. Oradan çıkmak için günlerce en uslu halimi takındım. Onun gözlerine yeniden bakabilmek için. O kolyeyi nasıl aldığını öğrenebilmek için. Pek çok hayat biriktirdiği gözlerinde, annemin yaşanmamış hayatı da var mıydı?

Mağazanın üstündeki küçük dairede yaşadığını öğrendim önce. Dışarıya pek çıkmadığını, hayatını neredeyse iki kat arasında geçirdiğini. Onun evinin tam karşısındaki bu kiralık odayı bulunca, her şeyin bir güç tarafından planlandığına inandım. Üç gündür camın önüne yerleştirdiğim yeşil kadife koltuktan izliyorum onu. Küçük bir işaret bekliyorum. Anneme ait bir iz. Perdelerin arkasından pek seçemiyorum neler yaptığını. Bu akşam farklı ama. Hava çok sıcak, camları açıp perdeleri çekiyor. Böylece bütün odayı görebiliyorum. Bir süre yok oluyor ortadan. Odanın bu kadar boş olmasına şaşırıyorum. Tek bir divan. Niçin divan? Niçin duvara asılmış tek bir resim yok? Niçin cam önlerinde hiç çiçek yok? Oysa annem çiçekleri çok severdi. Gözleri o kadar parlak olan bir kadının yaşadığı oda niçin bu kadar soluk? Dönüyor, duş almış. Üstünde eski zamanları andıran ince bir gecelik var. Beyaz teni, kalçalarının kadınsılığı, saçlarını tarayışı, her şeyi annemi andırıyor. Cama gelip dışarıya bakıyor bir süre. Kendimi geri çekiyorum. Henüz varlığımı bilmemeli. Benim olduğum katta kilitleniyor gözleri. Kalbim söz dinlemiyor. Acaba burada olduğumu biliyor mu? Elim boynumdaki mercan kolyeye gidiyor. Yardım bekliyorum soğuk taştan. Sonunda geçip divana oturuyor. Fotoğraf olduğunu düşündüğüm bir şeylere bakıyor dakikalarca.

Annem de böyleydi; babamın sabaha karşı geldiği günlerde, eski mutlu fotoğraflarına bakardı. Son gece de öyle yapmıştı. İnce geceliğinden bedeninin sıcaklığını hissediyordum. Sabun kokusu doluyordu burnuma. Beni göğsüne dayayıp fotoğrafları göstermişti, mutlu olduğu fotoğrafları. Karşıdaki kadın da şimdi sabun kokuyordur. Onun da teni sıcaktır. Gitsem başımı tombul göğsüne dayasam, o ince geceliğin üstünden, ağır aksak çarpan kalbinin sesini dinlesem. Annemin yaptığı gibi saçlarımı okşayarak uyutsa beni. Hayır, uyutmasın. Annem o gece, gizlenen gözyaşlarıyla saçlarımı okşarken vedalaşıyordu aslında. Anlayamamıştım. Uyuyor numarası yapmıştım. Çocuk kalbim anlamıştı belki de doğru olmayan bir şeyler olduğunu. İlaç dolabının önünde eğilmişti. Geceliğiyle çok güzel göründüğünü düşünüp beni görmesin diye hemen gidip yatmıştım. Sonra anladım neler olduğunu. O zaman anlasam engel olabilir miydim, diye düşündüm hep.

Şimdi bu yaz gecesinde karşı odadaki kadın da dakikalardır fotoğraflara bakıp ağlıyor. Saçını okşayacağı bir kızı yok mu? Onun saçlarını okşayan oldu mu hiç? Sonunda kalkıyor divandan. Elindeki bir bardak suyla geliyor. Göremediğim bir yere eğiliyor. Güzel görünüyor. Sonra birden her şey açıkça görünüyor gözüme. □

"Bu resmin öyküsünü yazar mısınız?" çağrısına gelen öyküler arasından iki öykü seçtik. *Notos Öykü*'nün bu girişiminin topyekûn bir öykü yazma atölyesi gibi çalışması çok sevindirici. Bu sayıda Bülent Ata ile Ayşe Akaltun'un öykülerini yayımlıyoruz.

MURAT ÖZYAŞAR

Çift Kâğıt

KIRK YILLIK İÇİCİ GİBİ ASILDIN CIĞARAYA.

Onu dinliyor, bu kez sana ne anlatacak diye merakla bekliyor, kafandakiler dağılsın istiyordun. Olmadı. Yine ve yeni sorulara boğuldun. Sonunda buradasın, tam karşımda. Bunu bana bile sorma, sen miydin okuyan, yoksa o muydu, anlatamam. Israr etme. Tamam. Tamam. Anlatacağım hepsini, her şeyi... Sokakta kendinle nasıl karşılaştığını, birer birer anlatacağım sana. Sabret ve dinle.

– Muallâk Sokak'ta Buran var, bizim Çiftkafa. Görsen tanırsın, mal onun malı. Allah şahit, bunca zamandır yazılıyorum ona, görmedim daha bi yamuğunu. Eee, bunca yılın biletçisi ne de olsa, dedi.

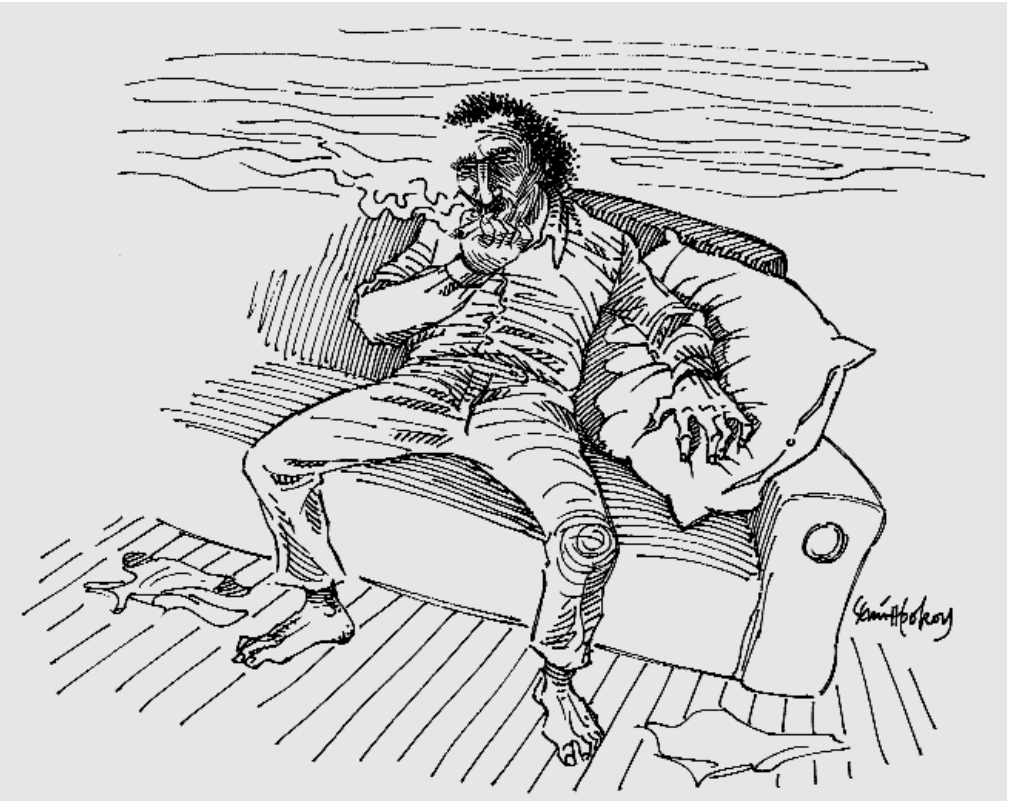
Abi bi çiftli daha yapalım mı, ne dersin, dedin. Kafana göre, dedi, yapmışken yapalım bi zurna. İki samsun daha patlattın. Sen patlatır patlatmaz, o iki kâğıt daha çıkardı cüzdanından. Çarşaf diyordu buna o. Diliyle ıslattı. Bıyığı sararmıştı, dudakları şişkin. Bir öpüşten yeni uyanmış gibiydi dudakları. Dişleriyle ezdi kâğıtların kenarını. Bekliyor, seyrediyordun sadece. Kenarları ezilmiş kâğıtlar iyice yapışsın diye birbirine, üst üste, sağ dizine koydu sonra. Dirseğini de üstüne. Götürüp getirdi. Getirip götürdü sağ dirseğini. Sıcak bir öpüşmeden sevişmeye uzanan yol gibi. Sonra da parmaklarının arasına alıp usulca sardı. Okşar gibi, sever gibi yeniden, usul usul sardı cığarayı. Derken sana uzattı. Beklemiyordun.

– Al yak, dedi.

Sen de olur mu abi, dedin, Sezar'ın hakkı Sezar'a. Bunca emek verdin, sen yak dedin haddini bilerek. Racona uymuştu. Senin de eksik kalır yanın yoktu.

Öyle bir duman aldı ki, boğulacak sandın. Sıra yine sendeydi. Soğumasını bekledin. Zaten soğuyasın diye oradan, uzundur gitmiyordun oraya. Söz vermiştin kendi kendine. Daha doğrusu Mehlika'ya. Bir anlık tövbe işte! Tekke aynı tekke, diye geçirdin içinden. Karşılama aynı karşılama. İçeri girer girmez, "Ooo seni gören hacı oluyor," diye buyruldun masaya. Çerçevede süslü bir yazı asmışlardı duvara, gözün ona takıldı uzun uzun: "Yalandır Dünya Yalancıdır İnsan" Bu yoktu eskiden. Eskisini kaldırmışlardı: "Ne olursan ol gel, ama geldiğin gibi gitme!"

Konuşacak bir şeyler bulamayınca, çevrene bakındın: masa, koltuklar, camı parçalanmış televizyon, duvar boyunca sıralanmış kitaplar, kadife koltukların yumuşaklığı, duvarın eflatun rengi, onun elindeki kehribar tespih... Hepsi ve her şey aynıydı. Her şey yerli yerinde. Koltukların yeri bile değiştirilmemiş. Hâlâ Seyfettin Sucu çalıyordu teypte: "Dam üstüne çul serer leyli de yâr loylu da yâr, bilmem yâr kimi sever..." haliyle aklına düştü. Tekrar be tekrar. Buğulu gözlerle dalınca uzaklara o, kaseti değiştirdi birden. Doğruydu tahminin. Daha güzel olunca kafalar, Kazancı Bedih söylemeye başladı bu kez: "Beni candan usandırdı cefâdan yâr usanmaz mı..." İçtikçe batıyor, battıkça buğulanıyordunuz.

Yalnız o ara, Hikmet abinin ölmesine çok üzüldün. Karşındaki de kahrolmakla kalmadı, hayata küstü sanki. Boncuk boncuk gözyaşlarını içine akıttı. Ardından damardan ve insanı duman eden bir şarkıya eşlik etti: "Beni kör kuyularda merdivensiz bıraktın..." duman ve damar bir hayli etkilemişti ki onu, derinden bir of çekti, ulan felek bu ne ayak, dedi. Demişken diyelim, dediniz. Andıkça analım. Hikmet abi ki kuş beslerdi bu dünyada, dedin. Dövüş horozu yetiştirirdi. Neydi o, bi duman almaya görsün, ya da içli bir şarkı kulağına dolmasın, gözleri baygın baygın bakar, altın dişleri birdenbire parlar, olur olmaz söylerdi: "Küçücük tren kocaman ray. Vay anam vay!" O uğultulu ses kulaklarındaydı hâlâ. Rivayet miydi, hakikat miydi bilmiyordun ama, onun dillerden dillere dolaşan hikâyesi, duyduğun en esaslı aşk hikâyesiydi. Sevdiği kadın evlenince başkasıyla, gerdek gecesi öldürmüş ağyarını. O gün bugün hep burada, asılmış her gece. Kuru üzüm, bal ve bademle beslemiş kuş ve horozlarını bu arada. Kendi gerdek gecesi öldürüleceğinden mi korkmuş ne, evlenmemiş bir daha. Allah ruhunu şâd etsin, dedin. Toprağı bol olsun, dedi. O toprağa iki damla gözyaşı akıttı sonra.

Ortalık iyice duman altıydı. Olur olmaz neşeye boğuluyor, gerekli gereksiz kahkahalar savuruyordunuz ortalığa. Sıra sendeydi. Bu ortamın tek şaşmazı, sıranın kimde olduğuydu. Derinden bi duman aldın. Aklında Mehlika. Duvarlarda, yanı başında, pencereden uğrun uğrun içeri giren ay ışığında, her yerde, her tarafta Mehlika. Ah!

Şimdi değil, çıkınca arayacağım onu, dedin. Sana bi çift lafım var, seviyorum seni, başka seçeneğim yok, diyecektin.

– Ne o, daldın gene, dedi.

Yok bir şeyim, dedin.

– Sevda mı yoksa...

Başını usulca önüne eğdin.

Belli belli, hem de karasından, dedi. Elini omzuna koydu, bir dost belirtisi, hafifçe gülümsedi. İnsan hangi durumda olursa olsun, bir çift göz kendisine baksın istiyor diye düşündün.

Zihnin Mehlika'ya ait anılarla dolup taşarken, bu anılar kalbinde ince bir sızı olup donuyordu. Üşüyordun. Durmadan üşüyordun. Utanmasan ellerini hohlayıp, hüngür hüngür ağlayacaktın. Olmadı. Onu da başaramadın. Yapsaydın rahatlayacak, bugün bu durumda olmayacak, her şeyi hatırlıyor olacaktın. Sen amansız ağrılarının dinmesini beklerken, şu mahkemelik olan yetmişliklerin hikâyesini biliyor musun, diye sordu sana. Başını yok anlamında sağa sola çevirdin. Onun gözlerine baktın –iyice kaymış– hadi anlat, ne duruyorsun, der gibi. Başladı anlatmaya, senin yüreğine dokuna dokuna.

Dedi: "Yetmiş yaşlarında bir kadın kocasını vermiş mahkemeye. Boşanmak için. Duyan duymayan herkes merak içinde. Bu yaştaki bir kadın niçin boşanmak ister ki kocasından? Ölümün eşiğindeymişler zaten. Herkes herkese kulak olmuş. Olay bi anda ülkenin gündemine oturmuş. Bütün gözler bu olayda. Mahkeme salonu hıncahınç doluymuş da çıt çıkmıyormuş oradan. Yalnız gazetecilerin flaşları patlıyormuş, çat çat çat diye. Neyse, iğne atsan yere düşmez yerde, kadın kalkmış ayağa ve başlamış anlatmaya. Hâkim Bey evladım demiş, ben bu adamla daha on sekizimde evlendim. O zamanlar deli divaneyiz birbirimize. Eksik olmasın bunca yıldır bi hatasını da görmedim. Yalnız biz evlendikten birkaç yıl sonra anladık ki, bizim çocuğumuz olmuyor, olmayacakmış. Kusur kimde diye sormadık, incitmek istemedik birbirimizi. Doktor doktor, kapı kapı dolaştık. Evliyalara da gittik. Kimse derdimize derman olmadı. Nefes alıp dinlenmiş de bir süre, yutkuna yutkuna devam etmiş sonra. Neyse demiş, başınızı fazla ağrıtmayayım, sonra nasıl olduysa eşim eve bir gün bir çiçekle geldi. Gayet güzel bir çiçekle. Nasıl sevindim anlatamam. Madem bizim çocuğumuz olmuyor, bu çiçek bizim çocuğumuz olsun, dedi. Bu çiçeğe çocuğumuzmuş gibi bakalım. Ama şunu da eklemeyi unutmadı. Bu çiçeğe her gece en az bir kez su verilmesi gerekiyor. Kabul mü? Kabul. Ben boynumda her gece bir sızı, geceleri erken uyur, yorgun düşerdim. Eşim de bunca yıldır her gece on ikiden sonra uyandırdı beni ve çiçeğe su vermeye gönderdi. Derken çiçeğimiz büyüdü büyüdü, bahçede kocaman bir yer kapladı. Ama ben, her nedense geçen gün fark ettim ki, hep ben su verdim bu çiçeğe. Yaz demedim, kış demedim, boran-fırtına demedim, su vermeye indim bahçeye. Bir gün olsun gidip su vermedi çiçeğe. Oysa bu çiçek ikimizin çiçeği, bu çocuk ikimizin çocuğuydu. Ben çiçeğimi de çocuğumu da alıp boşanmak istiyorum Hâkim Bey evladım, demiş. Dayanamamış, hıçkıra hıçkıra ağlamış o ara.

Salondakiler adamın bu bencil davranışı karşısında boğmak istemişler onu, ama mahkeme salonu olduğundan kimse kıpırdayamamış bile yerinden. Hâkim bile tarafsız olması gerekirken, Bey Amca demiş, anlat bakalım hele. Hep bu zavallı kadıncağızı gönderdin, bir gün olsun gidip su veremez miydin çiçeğe?

Bey Amca elinde bastonu, kamburlaşmış sırtı, ağarmış saçları, öbür elinde kasketiyle zorla kalkmış ayağa. Hâkim Bey evladım demiş, hanımımın anlattıklarının hepsi doğrudur. Doğrudur hepsi. Ben demiş, askerliğimi reisicumhurun bahçıvanı olarak yaptım. Hangi çiçek su ister, hangisi güneş, hangisi ne kadar gübre, ben çok iyi bilirim, demiş. Aslında getirdiğim o çiçeğin ne suya ne de güneşe ihtiyacı vardı. Böyle deyince Bey Amca, salonda bir gürültüdür kopmuş. Hâkim de sinirlenmiş tabii, susturuvermiş salondakileri. Bey Amca hafif öksürdükten sonra, teker teker anlatmaya başlamış tekrar. Birer birer, canım canım anlatmış. Bunca yıldır eşimle birlikteyim, bir gün olsun ayrı kalmadık birbirimizden. Buraya bile birlikte geldik, demiş. Kimisi etkilenmiş bu cümleden, kendini tutamayıp ağlayanlar bile olmuş. Bunca yılın sırrını açıklayacağım için de bir hayli üzgünüm, demiş. Bey Amca öksürmüş tekrar. Hâkim Bey evladım demiş, bu söyleyeceğimi eşim de ilk defa burada öğrenecek, demiş. Biz doktor doktor, kapı kapı dolaşırken, anlaşıldı ki eşimin boynunda bi tutulma var. Bu tutulma da yorgunluk ve sürekli uykuya yol açıyor. Geceleri en az bir kez bu boyun hareket ettirilmezse eşin ölecek, dediler. Ben de düşündüm taşındım ve bu çiçeği almaya karar verdim. Geceleri on ikiye

kadar da uyumadım. Çoğu zaman kıyamadım da, boynu ve ölümü geldikçe aklıma uyandırdım onu o tatlı, nazlı uykusundan. Çiçeğe su vermeye eğilince boynu da hareket eder diye düşündüm. Ben de yaz demeden, kış demeden, boran-fırtına demeden, eşimin bahçeye gidip gelişini aşkla seyrettim pencereden, demiş."

Sen sus pus, ağzın açık dinlerken onu, bu hikâyeyi Mehlika'ya mutlaka anlatmalıyım, diye düşündün. Sen düşünedururken,

– Ben severim kelimeleri, bilirsin, dedi sana.

Bilirim, dedin. Onun için buradayım zaten.

– Aşkla seyrettim pencereden, demiş ya Bey Amca, pencere ne demektir, bilir misin diye sordu sana. Bilmiyorum, dedin.

Bak, dedi. Pencere, penc ve re kelimelerinden oluşuyor. "Penc", şu tavladaki sayı, yani beş demek. "Re" ise yol demektir. Burayı, şu dört duvarı düşün. Hangi tarafa gitsen yol yok, kapalı. Pencere de bu dört duvarın arasında açılan beşinci yoldur, unutma, dedi.

Biz de sanırız ki, bu içtiğimiz meret bize pencere oluyor. Zaten Leyla olmuşuz, Mecnun olmuşuz aşktan, bu meret de bizi kör ediyor, kör, dedi sana.

İki samsun daha patlattın. Teypte bu kez Neşet Ertaş: "Hata benim günah benim suç benim..." Sen aklında Mehlika, ona söyleyeceklerini hesaplarken, iki gün iki gece susmuşsunuz gibi, söze başladı tekrar.

"Memo var, bilirsin. Tufacı. Gündüzden Doğan'la gözlerine kestirmişler bi mini marketi. Geceleyin kıracaklar asmayı. Ama önce bi teşhis, iş bittikten sonra nereden kaçarız diye. Kafalarına koyunca bunu, başlamışlar tabii gündüzden çekmeye. Vur dumana gel imana! Kafaları zil zurna. Sonra Doğan ben gelmiyorum demiş, başka geceye kalsın. Memo'nun inadı inat. Oğlum Memo sen o kafayla kalk, tek başına indir asmayı, içeri gir. Sonra da o dumanlı kafayla, yerde bi gazete parçası gör, üzerinde çıplak kadın resmi. Çıplak dediğim de sadece memesi dışarıda. Yüzü bile seçilemiyor. Memo bu, dayanır mı! Orada asılmış malafata. Yüklenmiş otuz bire. Bilmem kaç posta. Sonra da o kafa, o yorgunluk, hangi vücut dayanır buna! Memo oracıkta sızıvermiş. Sabahına da enselemişler tabii. Görüşe gitmiş Doğan, biraz para indirmek için. Görüşte Memo dayanamamış, kusmuş Doğan'a bunları."

Bu kez de neşe ve keyif içindeydiniz. Kahkahalarınızdan sonra derin bir sessizlik kaplayınca ortalığı, niye otuz bir diyorlar, biliyor musun, dedi. Niye otuz iki değil, otuz beş değil, otuz bir? Sen, Bilmiyorum, dedin. Utandın.

– Demek hiç merak etmedin, dedi.

Biraz da güç almak için olacak, kül tablasına uzandın. Bak şimdi ettim, dedin.

Hoşuma gider kelimeler ve kelime oyunları, dedi tekrar. Bilirim, bilirim, dedin.

Arapçada ebced hesabı vardır. Yani her harfin, her kelimenin bir rakam karşılığı var. "El" kelimesinin de rakamsal karşılığı otuz birdir, anladın mı, dedi. Yanlış anlamayasın, bu söyleyeceğimi de kelime oyunu sanma. Yoksa, senden bir şüphem yok, dedi. Yüzün kızardı. Kafan o biçim, saat gibiydi. Çokça sustunuz. Birbirinizin gözüne bakamadınız. Suskunluğu bozmak istercesine, neymiş kelime oyunu olmayan, dedin. Gözlerini gözlerine dikerek, şakır şakır tespihin tanelerini elinde gezdirirken,

– Peki, bu içtiğimiz meretin kelime anlamı nedir, diye sordu.

Bilmiyorum, onu da bilmiyorum, dedin.

Bu da Arapça sırrın çoğulu demektir. Yani sırlar. Anladın mı, Bey Amca gibi sırrını açıklamak zorunda kalma. Burada ne gördüysen, ne duyduysan, neler hissettiysen unut, unut gitsin! Sır ifşa edilmez. Burada olup biten burada kalır. Anladın mı, dedi. Kızarmış yüzünü gizleye-

medin.

– Haydi, cığaraya son bir defa vur da öldür onu, dedi.

Zıvanayı yakan kor, parmaklarını da yakmasın diye usulca tuttun cığarayı. Ağzına götürüyordun ki, cığaranın ateşi yere düştü.

– Vay be, dedi. Bi cığarayı bile öldüremedin. Bak dayanamadı, intihar etti.

Artık kalkmış gidiyordun, bi dahaki gelişinde unutma da sana Şahmaran'ın hikâyesini anlatayım, dedi. Beni Âdem'in ihanetinin hikâyesini...

Tekkeden çıktın. Kafan bir hayli duman. Aklında çocukluğun, babanın tütün ve alkol kokan azarlamaları, annenin dinmez haykırışı, kuyulardan kuyu beğenişin, aksayan ayağın, sen yürürken topallayan, lâl olan dünya, aklında boynunu sıkan, paramparça geçmişin... Aslında uzun hikâyen, bunları biliyorsun zaten. Ondan iki saat öncesine kadar harmandın harman. Kırmıştı işte kafanı. Ulan Mehlika, bana varsan ölür müydün acından, diye söylendin. Eve gidecektin. Bi taksiye binsem, annesinin başlık parasını isteyecek, diye vazgeçtin. Yol uzun, adımların kısaydı. Sekiz çiziyordun kaldırımlarda. Dünya dar mı dardı. Yekten koluna girdi biri. Girdi mi gerçekten! Sanrıların tuzağına düştün yeniden. Ürperdin. Cüzdanını yokladın. Ayrılırken bi plaka vermişti sana, sonrası için. Ayılmak istedin, ayılamadın.

Yüzüne baktın kolundakinin, çıkaramadın. Aynen sana benzeyen bir yüz. Kolay değildi sana benzeyen bir başka yüzle dolaşmak.

"Biri gelsin ve kurtarsın beni bu yezidi çemberinden, demişsin bir öykünde," dedi. Demişsem demişim, bir şey mi oldu, dedin. "Geldim işte," dedi. Daha bir sıkı sokuldu koluna. Dirseğinle yokladın belini, silahı var mı diye. Öbür tarafında olabilir diye düşündün. Korkağın tekiydin. "Ne o, yoklama mı çekiyorsun bize," dedi. Bir şey diyemedin. Bir-sıfır. Ayık görünmüyordu o da. Gecenin kaçıydı bilmiyordun. Ben söyleyeyim sana, gecenin tam üçüydü. Sokak lambalarının aydınlattığı kadarıyla gördün. Geniş mi geniş bir yüzü vardı. Solgun. Alnında bir ben. Hafif sakal. Sabah karşılaşsan bununla, yüzünün sadece gözlerinden oluştuğunu düşünürdün. Öyleyse hoş geldin, dedin ona. Tebessüm etti. Bir-sıfır öndeyken durumu berabermiş gibi göstermek, gibi bir şeydi bu tebessüm. Oldu mu sana iki-sıfır. Çıkarıp sigara verdi. Samsun 216. Yaktınız birer tane. Sanki seneler geçti, yol bitmiyordu. Nereye gidiyordunuz, onu da bilmiyordun. "Tekkede Bahar"ı bilir misin diye sordu. İyi bilirim, dedin. Şaşırdın. Oku o zaman, dedi. Ben okumam, sen oku, dedin. Elini kolundan çekip, gökyüzüne seslenir gibi, haykıra haykıra okudu:

yan ibrahim yannnn
kocaman bir yangın senin olsun
gel çök aramıza küçük osman. senin de
ayak uçların tutuşsun
bir düş ki çift kâğıda sarılır, bir düş ki
merdivenlerinden çıkarken sarışın ve uzun
inerken karışık ve susuzdur, bir düş ki...*

Duaya açılmış gibi duran ellerini indirip cebine koydun sonra. Bu eller, senin ellerindi. Ses, senin sesin. Haykırış, senin haykırışın. Sokakta karşılaştığın mı, o da senin ta kendindi. Sonrası mı? Sonra, ikiz bir hayalet gibi dolaştınız sokaklarda. Birbirine yapıştırılan bir çift kâğıt gibi. Ayrılırken:

– Bazı sözleri söylemek, yapmaktan zordur, dedin. □

*Mehmet Müfit: "Tekkede Bahar".

Parisli hayaletler

ŞAİRİN birçok şiirinde olduğu gibi *İki Kıyının Avaresi*'ni oluşturan öykülerde de başrolü alan Paris dışında birçok gerçek kahramanı ve on beş öyküyü içeriyor kitap. Her şeyin hızla değiştiği yirminci yüzyılın ilk yıllarının Paris'inde, el değiştiren kitapçılar, yoksul ama mutlu ölen yayıncılar, çocuk yaştaki müzeciler ve yolların kesiştiği arkadaşlar anlatılıyor. Bu tabloya 1900'lerin başında sürrealizm, kübizm ve dadaizmden etkilenen sanat ortamındaki şairler, ressamlar, eleştirmenler ekleniyor ve Apollinaire'in Paris'i her öyküde biraz daha canlanıyor.

Peki on beş öyküden oluşan bu kitapta Paris nasıl başkahraman oluyor? Kitabın ilk bölümünü oluşturan on öyküde birbirinden ilginç insan öyküleriyle Paris'in farklı noktaları hikâyeleştirilmiş. "Auteil Hatırası" yazarın on dokuz yaşında Paris'e geldiğinde yerleştiği semtten alıyor ismini. Auteil'i ve o günleri anlatan yazarın, o dönem Balzac'ın evine oldukça yakın olan Breton Sokağı'na yerleşmesi ne kadar manidardır. Anatole France'ın da müdavimlerinden olduğu "Mösyö Lechec'in Kitabevi"; "uzun zamandan beri eser vermeyen bir şair" olarak tanımlanan Maurice Cremnitz'in bulunduğu "Bourbon Le Chateau Sokağı No.1"; Noel zamanları söylenen şarkıları anlattığı "Buci Sokağı Noelleri" art arda sıralanıyor.

Öyküler ilerledikçe nostaljiye yakın bir duyguyla Parisli hayaletleri salmaya başlıyor yazar satır aralarına. "Napo'dan Ernest La Jeunesse'in Odasına" adlı öyküde Café Napolitaine'in müdavimlerinden La Jeunesse merkeze konmuş. Avrupa'nın kütüphanelerini ele alan "Rıhtımlar ve Kütüphaneler"de ise şöyle der yazar: "İnsanın zamanı olduğunda bütün bir öğleden sonrasını Orsay garından Saint-Michel köprüsüne gitmeye ayırmak fazla bir şey değildir. Ve hiç kuşkusuz dünyada yapılabilecek en güzel ve hoş gezinti değil midir?"

İlk kitabı "Çürüyen Büyücü"yü basan yayıncı Paul Birault'u, yaşadığı manastırla birlikte anlattığı "Douai Sokağındaki Manastır", biri lokantacı şair diğeri filozof kunduracı iki kahramanla beliren "Michel Pons Lokantası", on yaşındaki bir girişimcinin kurduğu Napoléon Müzesi'ni tanıdığımız "Meçhul Bir Napoléon Müzesi", Albert Jerry, Ambroise Vollard ve Bonnard'ın buluştukları "Mösyö Vollard'ın Mahzeni" öyküleriyle kitabın ilk bölümü sona eriyor.

"Pitoresk Çağdaşlar" adlı ikinci bölüm ise ilk bölümdeki bazı öykülerde adları geçen dönemin Paris'inde Apollinaire'in çağdaşı olarak edebiyatla uğraşmış bazı yazarlardan adını alan öykülerden oluşuyor. İlham aldığını söylediği şair Raoul Ponchon, üç buçukuncu katta, her şeyiyle ufaltılmış bir odada yaşayan absürt tiyatronun öncülerinden Alfred Jarry, bir diğer sembolist Remy de Gourmont ve yürüyüşü Oscar Wilde tarafından kürek çeken bir insana benzetilmiş olan Yunan asıllı şair Jean Moréas tek tek belirip kayboluyor bu öykülerde. Seine nehrinin iki kıyısında avarelik ederken geçtiği sokakları, tanıdığı insanları hatırlayan usta bir şairin kaleminde Oscar Wilde, Gertrude Stein ve Picasso da tam olarak görünmeseler de varlar; oradalar.

Kitap insanda, sonrasında Apollinaire'in de zevkle katıldığı; Parisli hayaletlerin Paris'e ses katarak söylemeye devam ettikleri o dizeyi yine hatırlatıyor:

"Gece gelir, saat vurur; günler geçer, ben dururum." □

YALÇIN TOSUN

G. Apollinaire, *İki Kıyının Avaresi*
Kanat Yayınları, 2007, 90 s.

Uçinmaçini

GEÇMİŞİN kokularını, pastelleşmiş renklerini anımsatan şarkılar vardır; o şarkılar ne hüzün taşır ne de isyan. O aynı şarkı hiç değişmemiş olsa da, artık estirdiği rüzgâr, ılık bir meltemdir. Marguerite Duras, çocukluğunda seyahat ettiği Mekong nehrini anlatırken, adeta geleceğe akan, sarı bulanık bir nehirden söz eder. Onun dilinde Mekong'un sert ve acımasız sularını asla görmeyiz; tam tersi, dalgalarını ve sert akıntılarını bir çocuğun hayal gücünden çıkan abartılmış görünümlere yorar,

gülümseriz. Fahrettin Çiloğlu da *Uçinmaçini* adlı son kitabında bize, çoğumuzun tanımadığı yerleri; kasabaları, caddeleri ve toprakları tekrarından bıkmayacağımız yumuşak bir gülümsemeyle armağan ediyor.

Gürcü asıllı yazar Çiloğlu, iki farklı kültürün ve coğrafyanın sentezini vermek gibi bir kaygıya saplanıp kalmamış. İyi ki de kalmamış çünkü bu durum onu bayat bir yapaylığa taşıyabilir, güzel ve şık sözcüklerle örülmüş, numuneleri bol bir anlatıma yöneltebilirdi. *Uçinmaçini*'de anlatılanlar bize zaten yabancı değil; bırakın bizi, dünyanın her coğrafyasında yaklaşık aynı şekilde algılanacak ve tanışlık havası uyandıracak türden öyküler. Bunun adı sanatta evrenselliği yakalamak olsa da, yazarın böyle bir kaygıyla kalem tuttuğunu söylemek iddialı olur. *Uçinmaçini*, yazarın kendi kendini Türkçeye uyarladığı bir çeviri değil. Ama Türk öykü geleneğinde alışık olmadığımız bir bölümlemeyi sunuyor okura: Hayal, Hayal Ötesi, Masal, Masal Ötesi, Gerçek, Gerçek Ötesi şeklinde belirli bir mantık ve içerik düzenine göre sıralanmış olan öyküler, temelde birbirinden tamamen farklı anlatımları ve olayları içeriyor. Ama baştan sona bir adamın, bir gölgenin, tüm öykülerde gezindiğini ve başında çocukken, sonunda büyümüş biri olarak bize gerçek hikâyeler anlattığını fark ederiz.

Bir edebiyat yapıtını, başka bir edebiyat ürünü ya da edebiyatçıyla yan yana anarak açımlamaya çalışmak doğru olmasa da, elimizde olmadan birilerine benzetir, aldığımız hazzın benzerliğini anlatmak adına o isimleri bir arada anmak isteriz. *Uçinmaçini*, coğrafyanın yakınlığından mıdır bilinmez, Çehov ve daha çok Gogol tadında okunabilecek bir yapıt; muzip bir gülmenin ve zerre kadar sirkeye çalmamış şarabın mayhoşluğuna sahip bir eser. "Gül Cemal" adlı öyküde, Gül Cemal, yaşadığı kasabanın tek caddesini günde iki kez baştan sona geçer ve bunu her gün tekrarlar. Yine aynı anda, her gün, kadınlar ve erkekler, sahiplendikleri aynı mekânlara çıkıp Gül Cemal'i izler. Her gün. "Gülümseme" adlı o muhteşem öyküde kahraman, taşra insanının vakit bolluğunu büyük bir gönül ferahlığı içinde kullanarak, bir dolmuştan iner; başka bir dolmuşa binip aynı yolu bir kez daha gider. Hepsinin kafasında bir yer, bir insan, bir ânın arayışı vardır. Bunu bazen biliriz, bazen merak etsek de asla öğrenemeyiz. Çiloğlu da, az önce sözünü ettiğimiz tekrarları birebir cümlelerine de yansıtıyor. Aynı cümlelerin tekrarının insana bu kadar içten bir gülümseme kattığına belki de çok az öykücüde tanık olmuşuzdur. □

DURMUŞ AKBULUT

Fahrettin Çiloğlu, *Uçinmaçini*
İstiklal Kitabevi, Nisan 2007, 146 s.

Sıradanla şaşırtıcı arasındaki denge

FERYAL Tilmaç, ilk kitabı, ***Mevt/ Tek Hecelik Uyku***'da şehirdeki gündelik hayatın ayrıntılarıyla ördüğü hikâyelerini bir araya getirmiş. Tilmaç'ın hikâyeleri, sürekli içinden geçtiğimiz, tanık olduğumuz, kanıksadığımız, üzerinde durmadığımız küçük ayrıntılarla örülü ama bazı hikâyelerde bu ayrıntıların arasından parıldayıverenlerse, çoğunlukla sıra dışı, düşsel, kurgusal, kimi zaman groteske varan olay ve kişiler. Sıradan, alışılmış olanla, şaşırtıcı olan arasındaki bu gidiş gelişleri, denge arayışındaki sarkacın dengeye ulaşmadan önceki son salınımlarına benzetebiliriz. Olmayacak şeyler ya da okunduğunda "Hadi canım bu kadar da olmaz" dedirtebilecek şeyler, hikâyelerdeki ayrıntı zenginliği içerisinde olurluk kazanıyor. Öte yandan, bu denge hali nedeniyle, gündelik hayatın sıradan ayrıntıları arasında bir parça sıra dışı olanların üzerine de görünmelerini sağlayacak bir ışık düşüyor.

Tilmaç'ın hikâyelerindeki bu denge, daha doğrusu dengeyi arayan bu salınım, aynı zamanda bir ikircim de yaratıyor. Yazılanın –çoğu hikâyede olup bitenleri bir anlatıcının ağzından dinlediğimiz için "anlatılanın" da denebilir– içine dalar gibi olduğumuzda, kaptırıp gitmemize engel olan bir ikircim sözünü ettiğim. Okumakta olduğumuzu, yazılmış, kurgulanmış bir şeyle karşı karşıya olduğumuzu sezdiren bir ikircim. Yazdığı anlattığı olay ve kişiler kadar, "yazı"yı da dert edinen bir yazar Feryal Tilmaç. Yazıyla olan derdi, yazının ana maddesi kelimelere kadar varıyor kimi zaman. Bir hikâyesinde ("Berk Edilgen Kimdir?"), hikâye kahramanlarından birinin konuşmayı ne çok sevdiğini vurgularken, başka benzetmelerin yanında, "bir yazarın kelimeleri sevdiği kadar" deyivermesi de bundan belki de. Kelimelerin, yeri geldiğinde, insanlar, olaylar ya da eşyalar kadar somut olduğunu, sadece cümlelerin değil, hayatların, anıların, yaşantıların, hazların, bozgunların da kelimelerden oluşmuş, kelimeler aracılığıyla kurgulanmış olabileceğini aklımızdan çıkarmamamız gerektiğini vurgulayan bir yaklaşım seziliyor Mevt'te yer alan hikâyelerde. Kitabın "Kelime" başlıklı bölümündeki hikâyelerde çok daha açıkça gördüğümüz bu yaklaşım, öbür hikâyelerde de kendini sezdiriyor. Örneğin, "Benmişim" adlı hikâ-

yede başkasının (“eski sevgilinin”) kelimelerinin yarattığı harabiyetten kelimeleri değilse de, anlatının kipini değiştirerek kurtulmanın mümkün olabileceğini hissediyoruz. Masal, rüya ya da bilinçsiz yapılan şeyleri anlatmanın kipidir “mişli geçmiş zaman”; bu hikâyedeyse anlatıcının yaşadıklarının sahiciliğini belirsizleştirerek anlatıcının yaşadıklarını kendisine anlatabilmesine imkân veren bir kip halini alıyor. Anlatıcının yaşadıklarıyla kendisi arasındaki mesafeyi önce açıyor, öte yandan açılan bu mesafe anlatıcının kendilik duygusunu da güçlendiriyor. “Mişli geçmiş zaman” belli belirsiz bir mesafe içinde de olsa anlatabilme imkânı sağladığı için, bir noktadan sonra, duyduğu (anlatıcı buna “duymuşum” derdi) acının keskinleşmesine karşın, ona “Sanki dünya benmişim. Yorgun, bitkin ama hepmişim” de dedirtiyor.

Başka hikâyelerde de, “yazı”, “yazma”, “anlatma” bir biçimde sezdiriliyor: Kiminde hikâye kahramanının yazmayı düşündüğü hikâyenin kendisini nasıl yazdırttığının, yazarın giderek edilginleşmesinin anlatımı olarak, kiminde Sait Faik’in bir hikâyesinin günümüz dünyasındaki insanların aşklarıyla paralelliğinde... Ya da “Trilobis”te, başka bir dünya isteyen hikâye kahramanı kitaplardan kurtularak, önceki dünyasından uzaklaşmasına ve bundan hiç ummadığı kadar hoşnut olmasına karşın, bu yeni dünyasını, bir mektupla da olsa “yazma” arzusu duyuyor. Kelimelere, yazıya karşı hissettiğimiz ikircimin (“sevgi-nefret ilişkisi” demek çok mu abartılı olur?) gene kelimelerle, yazıyla kurgulanmış bir anlatımı sayabiliriz “Trilobis”i.

Feryal Tilmaç’ın hikâyeleri, kelimeler, yazı ve yazma gibi konuları sorunsallaştırırken, hayatın büsbütün dışına çıkmayan, yaşadığımız hayatların içinin nasıl boşaldığını da anlatan metinler. Tersi de geçerli. Aklileştirdiğimiz, doğal, olağan kabul ettiğimiz, başka türlü olmaz dediğimiz hayatın aslında ne denli saçma olduğunu sezdirmek için yaşamakla yazmak arasındaki mesafeyi biraz kısaltmış Feryal Tilmaç. □

BEHÇET ÇELİK

Feryal Tilmaç
Mevt-Tek Hecelik Uyku
Okuyanus Yayınları, 2007, 204 s.

Karşılaşmalar

UNUTMAYA eğilimli olduğumuzu hatırlatıyor Menekşe Toprak hikâyelerinde. Unutmak istediklerimizin toplumsal ya da bireysel acılar olması bir şeyi değiştirmiyor. Aşağı yukarı aynı mekanizma işliyor; çözülmemiş sorunlar belleğin yarı karanlık taraflarına atılıyor. Unutmak istediklerimiz hiç yaşanmamış gibi sürdürmeye çalışıyoruz hayatlarımızı. Geçmişin ağırlığından kurtulmak için geliştirdiğimiz bir savunma refleksi olmalı bu eğilim. Ne var ki çözülmedikleri için yeniden karşılaşmak durumunda kalıyoruz bunlarla. Rastlantı deyip geçebilir miyiz bu karşılaşmaları? *Valizdeki Mektup*’taki hikâyelerin kahramanları çoğunlukla böyle karşılaşmalar yaşıyorlar. Kiminde mucizevi denebilecek “rastlantı”lar, kimindeyse hayli sıradan karşılaşmalar nedeniyle geçmişte kalmış, ya da kaldığı düşünülen olay ya da kişilerle yüzleşmek durumunda kalıyor hikâye kişileri. “Valizdeki Mektup” adlı hikâyede, toplumsal bir felaketle bireysel bir hatıranın yolları beklenmedik biçimde kesişiyor. Toplumsal felaketi yaşayanların çektikleriyle hikâye kişisinin yaşadıkları zaman, bağlam, yoğunluk olarak çok farklı olmakla birlikte, bu hikâye aralarında bir paralellik olduğunu hissettiriyor: Hayat dediğimiz şeyin keskin kırılmaların sıralanmasından oluştuğunu düşündüğümüzde, başkalarının acılarını içeriden hissedebiliyoruz. Farklılıkların acıda buluşmasının, başkasıyla aramızdaki farkın silinmesinin bir örneği de “Eve Dönüş” adlı hikâye. “Bilinmeyene Yolculuk” altbaşlığı taşıyan “Yokuştaki Kız” ve “Seçilmiş” adlı hikâyeler de, başkasını anlamak için onun acısını yakından tanımak, bilmek gerektiğini düşündüren metinler.

Menekşe Toprak’ın hikâyelerinde belirli anlarına tanık olduğumuz hayatların akışındaki keskin kırılmalar özellikle iki nedene dayanıyor diyebiliriz. Birincisi, aşkın bitmesi ya da tavsamasıyla yaşananlar; öbürüyse mekân/ortam değiştirmenin yarattığı yurtsuzluk hissi. Her ikisinde de insanın hayat çizgisi bir daha onarılamayacak biçimde kırılıveriyor. Kırılan, bükülen, sapan hayat çizgilerini “mağdur”un gözünden okurken, bu kırılmaya neden ya da vesile olmanın da ne denli kolay olduğunu fark ediyoruz. Yakın ilişkilerde insanların yaralanmaya daha açık olduğunu hissediyoruz. Başkasına içini açan biri, koruma duvarlarını kaldırmış ya da seyreltmiştir; böylesine korumasız birinin hayatını, inceliksiz, düşüncesiz küçük bir darbeyle bile altüst etmek mümkündür. Toprak’ın bazı hikâyelerinde özellikle cinsellik alanında bu sürecin nasıl yaşandığı anlatılıyor. Bütün bunların yanında, bu hikâyelerde kırılan hayat çizgilerine karşın hayatın sürebildiğine, yıkmayan şeyin insanı güçlendirdiğine, modern toplumda insanın, bu kırılmalar nedeniyle belki daha güçlü, ama giderek daha kapalı, korunaklı hale geldiğine tanık oluyoruz.

İnsanların bu kapalı hallerini tam anlamıyla açımlayan hikâyeler yazmak yerine, bu kapalılığı anlatan, okuyucuyu bu kapalılık üzerine düşünmeye çağıran hikâyeler yazmayı yeğleyen Menekşe Toprak, kimi hikâyelerindeyse bu kapalılıkların ardında gizlenen iç dünyalara bakıyor. Pek masum şeyler değil görünenler. Dışarıya yansıtılırken başka anlamlar verilen söz ve davranışların ardındaki fırsatçı, bencil ya da hazcı da denebilecek arzuları yargılamadan, doğallıklarıyla aktarıyor. Dışarıdan görünenlerin, dışarıya sunulanların "ıvır zıvır" olduğunu hatırlatan, hikâyeyi insanın yaralanmaya açık olduğu kadar, yaralamaya da uygun iç dünyasında arayan, araştıran bir yazar Menekşe Toprak. □

BEHÇET ÇELİK

Menekşe Toprak, *Valizdeki Mektup*
YKY, 2007, 108 s.

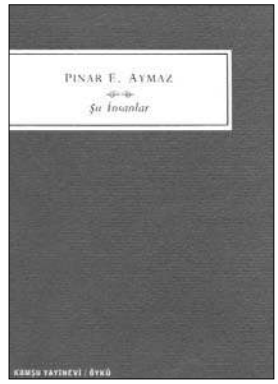

Simgesel göndermeler

NEVZAT Güngör, son yıllarda kitapları peş peşe yayımlanan, 90'larda cezaevi yazmaya başlayan hikâyecilerden. Halen Kocaeli F Tipi cezaevinde bulunan Güngör bu kuşağın kendine özgü hikâye evrenini yaratan yazarlarından. Yaşantılara yaslanan, gerçeklik duygusuna sımsıkı bağlı hikâyeler yazmıyor Nevzat Güngör. ***Görünmez Adam***'da çoğunlukla simgelere dayanan hikâyeler bulunuyor. Bildiğimiz bir masalın bilmediğimiz devamının kurgulandığı, ya da hayvanların, bitkilerin, hatta eşyanın ağzından yazılan bu hikâyelerde günümüz dünyasına, insanların hayatlarına açık göndermeler var. İlk bakışta, eskimiş bir edebi tarz olarak görülebilir Güngör'ün yaptığı. Oysa canlı ve sürükleyici anlatımı, okuyucunun merakını kışkırtan kurguları ve şaşırtıcı sonlarıyla bu hikâyeleri, düz bir anlatımla kaleme alınmış, ders veren fabllar olarak nitelendiremeyiz.

Görünmez Adam'daki hikâyelerin tamamı simgesel göndermeler aracılığıyla kaleme alınmış değil. Gerçeklik duygusunu koruyan hikâyelerinde de, gerçekliğin dümdüz bir yansımasını kurgulamak yerine, çarpılmış, eğilip bükülmüş bir yansımasını hikâyeleştirmiş Nevzat Güngör. Örneğin, "Gözinsanlar" ve "Haydi, Sen de Gel" adlı hikâyelerin girişinde sezer gibi olduğumuz tersliğin, çarpıklığın ne olduğu sorusu hikâye boyunca okuyucunun merak duygusunu kışkırtıyor. Bu tersliğin hikâye kahramanların gerçekliği çarpık algılamalarına dayandığınıysa hikâyelerin sonunda anlıyoruz. Üstelik alabildiğine siyasal nedenleri var hikâye kahramanlarının algı dünyalarının zedelenmesinin. Nevzat Güngör can yakıcı siyasal meseleleri, akışını kabaca özetlemeye çalıştığım bu kurgu içerisinde, sloganlaşmadan, nedenleri okuyucunun gözüne sokmadan, somut insanların acıları üzerinden hikâyeleştiriyor. "Bakış" adlı hikâyedeyse algının çarpıklaşma nedeni farklı. Güngör, bu hikâyede toplumsal sisteme hâkim reklam dilinin kelimeleri, mesajları nasıl çarpıklaştırdığını, bu çarpıklığın insanların kendilerini ve dış dünyayı algılamalarını da etkilediğini gösteriyor. □ BEHÇET ÇELİK

Nevzat Güngör, *Görünmez Adam*
Evrensel Basım Yayın, 2007, 96 s.

Şu insanlar...

"... SON zil çalar çalmaz ürküp birden havalanan kuş sürüsü gibi öğrenciler boşaltıverdiler sınıfı. Çocuklardan hemen sonra güneş de başka bir pencereye doğru kaydı. Bir serinlik yayıldı içeriye. Bütün gün güneşe göğüs germiş perdelerin iniltisi duyuldu sonra, beli tutulmuş sıralar rahat bir soluk aldılar. Tahta, tebeşir tozunu hapşırdı. Son ayak sesleri de uzaklaştı."

"Sözlü" öyküsünü bitiren bu paragraf bize Pınar E. Aymaz'ın cümleleri, bakışı ve ayrıntıları yorumlamadaki farklılığı hakkında ipucu verebilecek nitelikte. Öykü boyunca hissedilen huzursuz ortam ve yaşamından bezmiş öğretmenin Kirpi'ye yaptığı haksızlık okuru germişken, bu son paragraf, sınıfın içindeki eşyalarla beraber rahat bir soluk alması, okurun da bir anda yumuşayıp, okul günlerini "yine de güzeldi" diyerek anmasını sağlıyor.

Pınar E. Aymaz ilk kitabı ***Şu İnsanlar***'da bize onlarca insanın yaşamını gösteriyor. Kitaptaki on dokuz öyküde bu yaşamlara kıyısından köşesinden dahil oluyoruz. Yine de tüm öykülerin ortak noktası, Pınar E. Aymaz'ın kısa cümleleriyle betimlediği ayrıntıların, bazen karakterlerin iç dünyasına bile girmeye gerek kalmadan, onları "gerçek"liği su götürmez birer kahraman durumuna getirmesi.

"Fıstıklı Baklava"da çocuğunun son derece zeki olduğunu sanan

Saadet Abla olsun, "Müdür Bey"de durmaksızın performans nutukları çekerek çalışanları canından bezdiren daire müdürü olsun, "Küçük Bir Diploma Töreni"nde üniversitede yemin ettirip diploma verirken üzerine safari ceket giyip hademelikten terfi eden Yaşar Efendi olsun… hepsi sokakta, iş yerinde, okulda rastlayabileceğimiz denli doğal, yaşayan karakterler.

Özellikle öne çıkan iki öykü ise "Satış" ve Deniz Pastanesi". "Satış" öyküsünde kardeşlerinin zoruyla babacığının dükkânının satılmasına onay vermek durumunda kalan Azize Hanım'ın, üçkâğıtçı alıcının, hatta satışı yapan noter kâtibi Narin Hanım'ın bile bazen betimlemelerle ama daha çok da konuşmalarla hissettirilen varlıkları, kişilikleri, onları sanki uzun süredir tanıyormuşçasına sahiplenmemizi sağlıyor. Hani bugün kalkıp gitsek Eminönü'ne belki de oflaya puflaya yürüyen, mutsuz Azize Hanım ve durmaksızın azarladığı, hıncını çıkarttığı sessiz kocası Sezai Bey'e rastlayacağız…

"Deniz Pastanesi" ise Erenköy'de mahallelinin uğrak yeri olan küçük pastanenin, içindeki en değerli demirbaşlar olan yaşlı emekli amcalara haber dahi verilmeden bir gün ansızın kapanıp, uzun süren tadilatlar sonucu lüks bir pastaneye dönüşünü anlatmakta. Türk filmi sıcaklığındaki bu öykü, tarafsız bir biçimde anlattığı değişimle, ne yapacağını bilmez duruma gelen emekli bey amcalarıyla, hatta mahallede kırıntısız kalan kuşlarıyla yaşadığı şehrin eski ve ne yazık ki güzel halini bilenlerin yüreğini burkarken bir yandan da gülümsetmeyi başarıyor.

Pınar E. Aymaz kitabının adında da belirttiği üzere özellikle "insanların" anlatımında başarılı; içinde hareket ve konuşma olmayan, yaşanan ortamın ve mekânın etkisini duyumsamadığımız birkaç öyküsünde aynı başarıyı görmek zor. "Zeytinburnu'nun Sesi", "İfadem", "Talihsiz" bu nedenle çok da dikkati çekmeyen öyküler. Yine de bunca insanı, ayrıntıyı, duyguyu biriktirip bize aktaran Aymaz'ın yeni öykülerini merakla beklemek kalıyor biz okurlara. □ BANU YILDIRAN GENÇ

Pınar E. Aymaz, *Şu İnsanlar*
Komşu Yayınevi, 2006, 174 s.

Yılmaz Uçar'ın öyküleri

YAŞAMDAN hareket eden sanat okurla bağını, canlılığı, insanın sanatta kendisini bulması, örtüşmesi nedeniyle kurar. Bir başka nokta da, sokağın dilinin sanatın dili içinde bulduğu estetik kıvraklık, okuru kendine çektiği gibi, iletisini de bir üst düzeyde aktarır. Sanatın yaratılma kaynağı bu nedenle hep yaşamdır, yaşamdaki ilişkiler örgüsüdür. Kaynağın içselleştirilmesi ve okumalarla beslenmesi, sanatsal yaratının hem kolayca anlaşılmasını, hem de estetik boyutunun soyutluğunu, anlaşılır bir somutluğa çevirir. Yani soyutlama, yeni bir somuttur yazarda ve okurda.

Yılmaz Uçar'ın, ***İstanbul Düşü***, ***Ağlayan Bebek***, ***Artçı Sarsıntılar*** ve ***Kanadı Kırık*** adlı dört öykü kitabı var. Yılmaz Uçar, girişkenliği, insan sıcaklığını taşıyan yapısı gereği ilişkilerini çoğaltan ve sahip çıkan davranışıyla sanatsal beslenmesinin kaynaklarını da çoğaltmaktadır bana göre. Kısa öyküler diyebiliriz onun öykülerine. Bu öykülere her gün, her saat yanı başınızda tanıklık edebilirsiniz. Sokakta rastladığınız herhangi biri, Uçar'ın öykülerinde karşınıza çıkabilir. Sıradan yaşamların, bakıp geçtiğimiz yaşamların tanıklarıdır bu öyküler. Olay örgüleri sade, tipler yalındır. Gittikçe yaygınlaştırılan, kapalı oda öyküleri, birey bunalımları, Yılmaz Uçar'ın öykülerine uzak. Toplumsal kimliği hep önde tutan, sanatını toplumdan üretme anlayışı, öykülerin içselleştirilmesini kolaylaştırılıyor. Yaşamla olan birliktelik, öykünün oluşumunu da belirliyor zaten. Yaşadığını, yaşanılanı ve yaşanılacağı saptamak, öykünün kurgulanmasını kolaylaştırıyor doğallıkla.

Toplumcu gerçekçi yazarlara dayatılan tüm olumsuzluklara rağmen, verilecek mücadelelerle ve sanatın gücüyle, yazarlarımızın hak ettikleri değerlere kavuşmaları çok uzak değil... Uçar, yazdıkları ve eylemliliğle örnek gösterilebilinir. Bu noktadan şöyle bir sonuca varmak gerekli diye düşünüyorum: Hem iyi ürün yaratacağız, hem de insanlara ulaşması için çaba harcayacağız. Bireyin bunalımlarına, karanlıklara, olumsuzluklara hapsedilen sanatı buralardan kurtarmak gerekiyor. Öyküleriyle, tanıklığını ve aydın sanatçı olma sorumluluğunu taşıdığını vurgulayan Uçar, toplumsal yaşamın bireysel yaşama yönelik, yapıcı ve yaratıcı yanını hep göz önünde bulundurarak, karanlığı değil aydınlığı; olumsuzluğu değil olumluluğu görmemizi de sağlamaktadır. Bu tespitin yadsınması anlamına gelmemekte, aksine olumsuzluğun olumluluğa dönüştürülmesini ateşlemek anlamındadır. Yaşamın değiştirilip dönüştürülmesinde sanatçıların işlevi yok mudur? İletisiz bir sanat nereye hizmet eder?

Bir şiir, dört öykü kitabıyla, edebiyatımızda var olma kavgasını sürdüren Yılmaz Uçar'ın safıyla ve ürünleriyle kalıcı olma mücadelesinden başarıyla çıkacağına inanıyorum. Yaşam, bu isteğimin gerçekleştiğini gösteren örneklerle dolu. Zaten iyi bir yaratıyı yok etmeye kimsenin gücü yetmiyor. Yüzyılları aşıp gelen yapıtlar bize bu gücü ve inancı vermeli diye düşünüyorum. Yaşamdan kopmadıkça insana dönük yüzümüz aydınlık olacaktır. Yılmaz Uçar'ın öyküleri de aydınlık insan yüzlerine çağırıyor okurlarını… □

H. HÜSEYİN YALVAÇ

İnsanları 5 misli süratle koşturacak bir âlet

Ressam Hâmid Görel icad ettiği Kanguru ayakkabılar hakında izahat veriyor.

Beş on seneye kadar caddelerden baş döndürücü bir süratle geçen kanguru ayakkabılı nesiller türeyecek

Genç ressamlarımızdan Hâmid Görel ayağa takılıp jimnastik adım koşulduğu zaman insanı bugünkünden üç, dört, hattâ yedi misli süratle götürecek bir kaç âlet icad etmiştir. Bu âletlerden biri de 6 ilâ 8 metre irtifadan aşağı tehlikesizce atlamağa mahsustur.

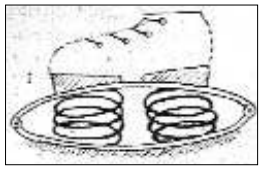
Âletlerinin projelerini İktisad Vekâletine tasdik ettirerek yirmi senelik bir ihtira beratı alan Hâmid Görel sıçrama ile alâkadar olduğu için "Kanguru" ismini taktığı âletleri hakkında bir muharririmize şu izahatı vermiştir:

İnsanların zıplayıp sıçrama kabiliyetleri çok noksandır. Âdi yürüşle saatte ancak dört kilometre mesafe kateden insan koştuğu zaman da iki adımı arasındaki mesafeyi nihayet bir hadde kadar açabileceği için umumiyetle büyük bir sürat temin edemez.

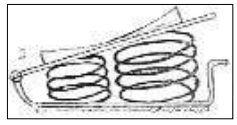
Halbuki bir çekirge ileri doğru boyunun 15-20 mislinden fazla sıçrayabildiği gibi insana nazaran bir nokta olan pire şayanı hayret zıplamalarla oldukça mühim mesafeler kateder.

Esaslarını tesbit ettiğim âletler sıçrayıcı mahlûklarla insan arasında yaptığım mükayesenin mahsulüdür ve koştuğumuz zaman adımlarımız arasındaki mesafeyi arttırmağa yarıyacaklardır.

İşte (1) numaralı şekil jimnastik adımla koşan bir adamın süratini üç, dört misli arttıran bir "Kanguru" yu gösteriyor. Skilerde olduğu gibi bir meşinle ayakkabıya bağlanan bu âlet madenî iki sahife arasından ibarettir. Tabanı kösele yahut kauçuk olabilir. Patenler gibi mutlaka asfalt yerler istemez; caddelerde ve her nevi düzlüklerde kullanılmağa elverişli halk tipi bir "Kanguru" dur. Bununla sıçramağa alışmak pek az bir mümareseye ihtiyaç gösterir. Alışıldıktan sonra ikişer metre ve belki daha fazla atlayarak koşmak kabildir.

(2) Numaralı şekilde gördüğünüz Kanguru, koşucunun süratini altı, yedi misline çıkaran bir spor âletidir. Fakat iki adım arasındaki mesafeyi çok arttıran bu âleti kullanmak için biraz fazla idman lâzımdır. Öyle zannediyorum ki bu âlet sayesinde yepyeni bir spor meydana çıkacaktır.

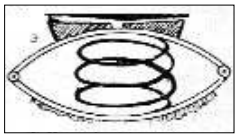

Bunun yapılışı da halk tipi Kanguru'nun aynidir. Yalnız sıçramalarda çelik yayın kırılmaması için arkaya bir destek konmuştur.

Ayrıca ihtiyarlar için de bunlara benzer bir vasıta düşündüm. Bu da içinde hava boşluğu bırakılmış lâstik tabanlı büyük papuçtur.

Her üç âlet te ayağa takıldıktan sonra insanın pek hafif bir gayretle çok sıçramasını ve yorulmadan uzun mesafeler katetmelerini temin ederler.

(3) Numaralı şekil 6 ilâ 8 metreye kadar yüksek yerlerden tehlikesizce aşağı atlamayı mümkün kılan bir âleti gösteriyor. Gördüğünüz gibi bunun yalnız ortasında bir çelik yay vardır. İnsan yukarıdan aşağı indiği zaman hızını kesip tekrar bir mikdar yukarı sıçratmak suretile zararı önliyecektir. Bu âletin bilhassa itfaiye neferlerine faydası olacağını sanıyorum. Ayrıca çocukları şakuli olarak zıp zıp zıplatan bir oyun âleti olarak ta kullanılabilir.

Kanguru'ları hakkında bu izahatı veren Hâmid Görel, şehrimizde arzu ettiği derecede kuvvetli çelik yay imal edilmediği için nazariyesi fennî esaslara dayanan icadının tecrübelerini henüz yapamadığını söylemektedir. Fakat mucid onların parlak bir istikbale namzed olduklarına inanıyor. Kanaatine göre şehir hayatında bir inkılâp vücude getirecek olan Kanguru ayakkabıları beş on seneye kadar her tarafa yayılacak ve caddelerden başdöndürücü bir süratle geçen Kanguru ayakkabılı nesillerin türediği görülecektir.

Genç mucid, gözlerini bilhassa Amerikaya çevirmiştir. Yeni dünya adamlarına bu icadını duyurmak istiyor. Ve ne olur ne olmaz, açıkgöz bir Amerikalının derhal teşebbüse girişip seri halinde yüz binlerce Kanguru imal ederek kazanacağı milyonlara mütevazı bir hissedar sıfatîle iştirak edebilmek için şimdiden Amerika ülkesine mahsus yirmi otuz senelik bir ihtira beratı almağa çalışıyor. Hakkı var. Çünkü u□lı beratı almazsa kendi buluşu sayesinde yıldırım gibi koşan insanları uzaktan seyreden bedbaht bir muhteri vaziyetinde kalabilir.

Akşam, 17.5.1939, s. 8

Paris Kitap Fuarı 2007

Nüfusunun yüzde 73'ü her gün eline bir kitap alan, bu oranın yarısı ise günde bir saat okuyan Fransızlar, 2010'da aynı fuar alanında bu kez de Türk edebiyatına yaklaşabilir.

Paris Kitap Fuarı, Frankfurt ve Londra fuarlarının tersine, pek uluslararası bir karakter taşımaz. Dünyadaki belli başlı yayınevlerinin bir stand açarak gövde gösterisinde bulunduğu, önemli profesyonel bağlantıların gerçekleştiği bir mekân ise hiç değildir; böyle bir iddiasi da yoktur. Bu fuarın asıl amacı, Fransız okuruna ulaşmak, okur ve yazar buluşmaları için bir platform yaratabilmek, bir de her yıl seçtiği farklı bir konuk ülke ile o ülkenin edebiyatının ve yazarlarının Fransız okurlar tarafından tanınmasını sağlamaktır. 23-27 Mart tarihlerinde gerçekleşen bu yılki fuarın konuk ülkesi ise, aynı zamanda bağımsızlığının 60. yılını kutlayan Hindistan'dı.

Geçen yıl da Frankfurt Kitap Fuarı'nın gözdesi olan Hindistan, bu yıl davet edilen otuz yazarıyla Paris'te ağırlandı. Beş bin yıllık tarihiyle, teknolojik ve ekonomik gelişimiyle, yarısı okuma yazma bilmeyen bir milyarın üstündeki nüfusuyla, bünyesinde barındırdığı yirmi iki resmi diliyle, çok kültürlü yapısıyla, geçmişiyle kurduğu sıkı bağlarıyla oldukça şaşırtan ve ilgiyle izlenen bir ülke Hindistan. Bu kadar çok çeşitliliği barındıran bir ülkenin edebiyatının da sürprizlerle dolu olması kaçınılmaz. Zaten, Hindistan uzmanlarından Christophe Jaffrelot'nun söylediği üzere, ekonomik ve sosyal bir analiz yapmadan, kast sistemini anlamadan, Hint edebiyatını da anlamanın imkânı yoktur. Bugüne kadar daha çok Batı'da yaşayan ve eserlerini İngilizce yazan, Salman Rushdie, Vikram Seth, Amitav Gosh, Arundhati Roy gibi yazarlar üzerinden Hint edebiyatı temsil edilirken, yabancı yayıncılar Hint topraklarındaki potansiyel hazinenin farkına varıp, artık doğrudan orada üretilen edebiyata da ilgi duymaya başladı. Paris Kitap Fuarı'na davet edilen Hintli yazarlar ise ağırlıklı olarak bu ikinci gruba ait olan, Rupa Bajwa, Upamanyu Chatterjee, Shashi Deshpande, Ruchir Joshi ve Lavanya Sankaran gibi isimlerdi. Tabii bu isimler bile, Hindistan'da yaşayıp orada yazmalarına rağmen, çoğu sıkı bir Anglosakson eğitimden geçen, hatta bazen de doğrudan İngilizce yazan yazarlar.

Paris Kitap Fuarı'nda önceki yıllarda temsil edilen ülkelere göre daha zayıf kaldığını gözledigimiz Hindistan temsili, her şeye rağmen okurların dikkatini bu ülkeye yöneltmeye yetti. Fuarın dışında, Paris'teki pek çok kitabevi de vitrinlerini Hint kumaşları ve baharatlarıyla süslemeyi ihmal etmedi.

Peki Türkiye temsil ediliyor mu Paris Kitap Fuarı'nda? Türkiye'den katılımın olmadığı bu fuarda, Türk yazarlar seçkisi yayımlayan Actes Sud gibi büyük bir yayınevinin yanı sıra, Türk edebiyatının en büyük destekçilerinden biri olan küçük Fransız yayınevi Bleu autour da, her yıl standını gördüğümüz üzere bu yıl da Paris Kitap Fuarı'ndaydı. Yayınevi, Pierre Loti, Sait Faik Abasıyanık, Nedim Gürsel, Rosie Pinhas-Delpuech gibi doğrudan İstanbul ve Türkiye ile ilgili yazarlara seçkisinde yer veriyor.

Ekim 2006'da, yasalaştırılmaya çalışılan Ermeni soykırımının inkârıyla ilgili yasa tasarısı karşısında, Bleu autour sorumlularından Patrice Röting'in 27 Ekim 2006'da *Le Monde* gazetesinde yayımlananan makalesi, bu tasarı etrafında yükselen karşı seslerden biriydi. Röting makalesinde, yeniden yayımlanan bir Pierre Loti kitabına gönderme yaparak, Loti'nin kitabında, Ermeni soykırımı olmadığı iddiaları karşısında, eğer tasarı yasalaşırsa, biz bu kitabı yayımlayamayacak mıyız? sorusundan yola çıkarak, yazısının devamında Fransız toplumunu tek taraflı ve tutucu bakış açısından dolayı eleştirmişti.

Nüfusunun yüzde 73'ü her gün eline bir kitap alan, bu oranın yarısı ise günde en az bir saat okuyan Fransızlar, önümüzdeki yıl İsrail, 2009'da ise Meksika edebiyatıyla tanışacaklar. 2010 adayı henüz belli olmadığına göre, bu belki de Türkiye açısından kaçırılmayacak bir fırsat anlamına gelebilir. Adı bile Fransızlara yeterince çekici gelen İstanbul'un, Avrupa Kültür Başkenti olmasının getireceği avantaj da iyi kullanılarak, belki de 2010'da aynı fuar alanında bu kez de Türk edebiyatına yakınlaştırabiliriz Fransız kitap kurtlarını.

YEŞİM VESPER, Paris

Para eden öyküler

Öykünün yıldızı İngilizce konuşulan ülkelerde geç de olsa parlayacak gibi...

Art arda öykü kitabı yayımlayan Türk yazarları ne kadar şanslı olduklarını biliyor mu? Dünyanın en büyük kitap pazarını oluşturan İngilizce konuşulan ülkelerde belli başlı yayınevleri, satmadığı gerekçesiyle öykü kitaplarından uzak durmayı tercih ediyor. Bu alanda yayımlanan yapıtların çoğu romancı olarak üne ulaşmış yazarların hatır için basılan öykü derlemeleri, onlar da yayımcıları haklı çıkarırcasına, gerçekten de pek satmıyor.

Ama son yıllarda bu ülkelerde öykünün kaderini değiştirebilecek iki gelişme oldu. Bunlardan biri BBC4 Radyosunun geçen yıl başlattığı 15.000 Sterlin ödüllü Ulusal Öykü Yarışması, öbürü de İrlandalı öykü yazarı Frank O'Connor'ın anısına iki yıl önce verilmeye başlanan ve çeviri yapıtlar da içinde olmak üzere, dünyanın herhangi bir yerinde İngilizce olarak yayımlanmış olan bütün öykü kitaplarına açık olan 35.000 Avro tutarındaki ödül.

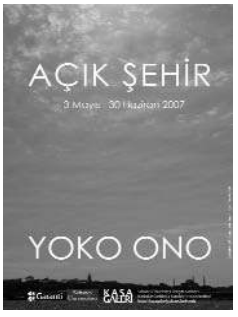
Geçtiğimiz Nisan ayının sonunda, Berlin'de yaşayan ve yazar olmadan önce bir rock grubunda şarkıcılık yapan Julian Gough, Ulusal Öykü Yarışması'nda birinci olurken, daha önce Yiyun Li ve Haruki Murakami'nin kazandığı Frank O'Connor Ödülü için bu yıl ilk elemeden geçen kitapların listesi de açıklandı.

Listedeki kitapların önemli bir bölümünün özveri örneği küçük yayınevlerinden çıkmış olması dikkat çekici; ama Random House gibi önde gelen bir yayınevinin de tam dokuz kitabı var ve bunlar arasında Alice Munro ve David Malouf gibi önemli yazarların öykü derlemeleri de yer alıyor.

Bütün bunlar öykünün yıldızının İngilizce konuşulan ülkelerde geç de olsa parlamaya başladığını mı gösteriyor? Umarız öyledir. Kimbilir belki bir gün İngiltere ya da Amerika'da da bir *NotosÖykü* doğabilir.

ŞAVKAR ALTINEL, Londra

30 Haziran'a kadar "Açık Şehir"

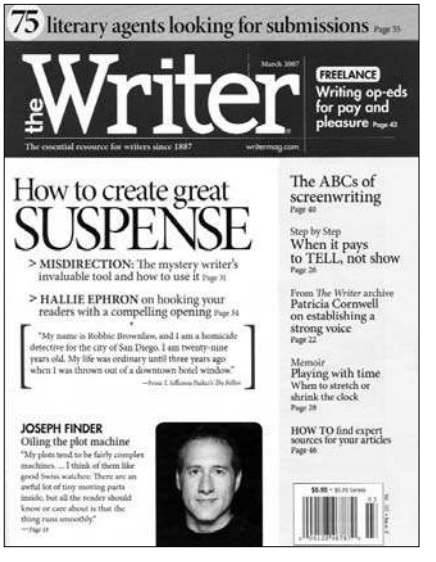

Beatles'ın ünlü üyesi John Lennon'ın "Herkes adını bilir ama kimse ne yaptığını bilmez" dediği sanatçı eşi Yoko Ono'nun, Türkiye'de açtığı sergi "Açık Şehir" 30 Haziran'a kadar Sabancı Üniversitesi Kasa Galeri'de izlenebilir. Serginin konsepti ise "yerleştirme" yani özgün mimari eserlerle bir mekânın yeniden yapılandırılması. Sergide Yoko Ono'nun yaşam, ölüm, yenilenme, süreklilik, savaş, barış ve sonsuz sevgi gibi kavramlardan yola çıkarak hazırladığı; Çıkış-Ex-it, Onochord, Barışı Onar, Renk Kat, Dilek Ağacı ve Hepimiz Suyuz başlıklı işleri görülebilebilir.

The Writer Kısa Öykü Yarışması

Kalmbach Yayınları tarafından aylık olarak yayımlanan edebiyat dergisi *The Writer Magazine*, "The Writer 2007 Kısa Öykü Yarışması" katılım koşullarını açıkladı.

Son başvuru tarihi 30 Haziran 2007 olan, yarışmanın birincisi 1000, ikincisi 300 ve üçüncüsü 200 dolar ödül kazanacak. Birinci olan öykü, jürilerin eleştiri ve yorumlarıyla beraber *The Writer Magazine*'de, kazanan tüm öbür öyküler ise www.writermag.com internet sitesinde yayınlanacak.Yarışmaya başvurmak isteyenler; derginin katılım formunu doldurmalı, *The Writer Magazine*'e herhangi bir Amerikan bankasından 10 dolarlık ödeme yapmalılar.

75 literary agents looking for submissions
the Writer
FREELANCE Writing op-eds for pay and pleasure
How to create great SUSPENSE
> MISDIRECTION: The mystery writer's invaluable tool and how to use it
> HALLIE EPHRON on hooking your readers with a compelling opening
The ABCs of screenwriting
Step by Step When it pays to TELL, not show
From The Writer archive Patricia Cornwell on establishing a strong voice
Memoir Playing with time When to stretch or shrink the clock
HOW TO find expert sources for your articles
JOSEPH FINDER Oiling the plot machine

Katılımcılar, 2.000 sözcüğü aşmayacak, cinsellik ve şiddet içermeyecek, 10-12 punto ve çift satır aralığıyla yazılmış öykülerinden, 2 kopya hazırlamalı, her bir sayfasına ad ve sayfa numarasını yazmalılar.

En az 18 yaşında olması gereken katılımcıların öyküleri daha önce hiç bir dergi, kitap, site, vb. yayınlanmamış olmalı. Yarışma sonuçları en geç 30 Eylül 2007'de açıklanacak. Ayrıntılı bilgi ve katılım formu için: http://www.writermag.com/wrt/default.aspx?c=a&id=3323 başvurabilirsiniz.

Tek Yön Caz Festivali

Garanti Bankası sponsorluğunda 3-15 Temmuz tarihleri arasında İstanbul Kültür Sanat Vakfı tarafından gerçekleştirilecek 14. Uluslararası İstanbul Caz Festivali, değişik mekânlarda gerçekleşecek 40'a yakın konserle cazın yanı sıra pop, klasik ve alternatif rock, dünya müziği, latin gibi değişik türlere de kucak açıyor. Festival, bu yıl da genç caz müzisyenlerini yine sahne almaya çağırıyor. 14. Uluslararası İstanbul Caz Festivali kapsamında bu yıl beşinci kez gerçekleşecek olan "Genç Caz" Konserler Dizisi geçtiğimiz dört yıl içerisinde 20'nin üzerinde genç caz topluluğuna dünyaca ünlü caz sanatçılarıyla aynı festivalde yer alma imkânı sağladı. Genç Caz'a katılan birçok grup İstanbul Caz Festivali sonrasında hem başka festivallere katıldılar, hem de Türkiye'de ve yurtdışında çeşitli caz kulüplerinde kariyerlerine devam ettiler. Bilet satış tarihleri ve festival programıyla ilgili ayrıntılı bilgilere www.iksv.org/caz/ adresinden ulaşılabilinir.

İstanbul Kültür Sanat Vakfı: (212) 334 07 71

Silk & Cashmere'in 15. yıl armağanı

Silk & Cashmere ve Can Yayınları, Silk & Cashmere'in 15. yılında anlamlı bir tasarıya imza attı. 15 değerli yazarın 15 öyküsü, ***15 Yazar 15 Öykü*** adıyla bir kitapta toplandı. Yaşar Kemal, Nezihe Meriç, Tahsin Yücel, Ferit Edgü, Nursel Duruel, Pınar Kür, Nazlı Eray, Selim İleri, Ahmet Altan, Nedim Gürsel, Enis Batur, Orhan Pamuk, Murathan Mungan, Latife Tekin ve Elif Şafak bu derleme için en sevdiği öyküyü seçti. Özenle hazırlanmış ipek cilt kapağı taşıyan kitap, Silk & Cashmere'in müşterilerine hediyesi. Gelecek günlerde normal baskısı kitapçılarda yer alacak kitap, tanınmış markanın çok önemsediği ve gurur duyduğu bir proje.

Cihangir'de şenlik başlıyor

Cihangir Güzelleştirme Derneği tarafından 7 yıldır düzenlenen "Cihangir Şenliği", bu yıl 3-5 Haziran tarihlerinde, yine Cihangir Parkı merkez alınarak yapılıyor.

Pek çok sanatçı, uzman ve kurumun gönüllü katılımıyla gerçekleştirilen ve zengin programıyla, bir mahalle şenliği boyutlarını aşarak, mini bir festivale dönüşen şenlik, Cihangir'in meydanları, sokakları ve dükkânlarına yayılıyor. Sanatsal etkinliklerin ağırlıkta olduğu şenlik programında bu yıl 9 farklı bölüm var. Programın merkezi, Konser, Film Gösterimi, Çocuk Etkinlikleri ve Bit Pazarı'yla yine Cihangir Parkı ve çevresi. Dj performansları dışında, Cihangir'in farklı mekanlarında 4 ayrı konser, 4 söyleşi ve 4-5 Haziran'da yine Cihangir Parkı'nda yapılacak film gösterimlerinde, iki siyah beyaz Türk filmi izlenebilecek.

Cihangir'in meşhur kafeleri ise, indirimli yiyecek-içecek kuponlarıyla Şenlik'e katılıyor. AçıKalan/Cihangir – Kamusal Alanda Sanat başlığı altında ise, 9 ayrı performans sanatçısının, kamuya açık mekanlarda gerçekleştireceği "iş"ler yer alıyor.

Bilgi İçin: 0212 245 11 1

Genç fotoğrafçılara çağrı

2001 yılında, "Bugüne kadar çalışmalarını dar bir çevrenin dışına çıkarma şansını yakalayamamış ve Türk fotoğrafında 'Ben de varım!' demek isteyen genç fotoğrafçıların işlerini fotoğrafseverlerle buluşturmak" amacıyla yola çıkan keşif projesi "Türk Fotoğrafında Genç Soluklar" 2007 yılında dördüncü kez gerçekleştiriliyor. Tek tek fotoğraflardan yla çıkarak yapılan değerlendirmeler üstüne kurulu fotoğraf yarışmalarının dışında duran "Genç Soluklar"da, ülke fotoğrafındaki durgunluğu kırmayı, yeni adlara veyaklaşımlara öncelik tanımayı, fotoğrafçıların zamana yayılan belirli bir konu üstüne çalıştıkları, belli bir dil,duygu ve yaklaşım bütünlüğü olan tematik çalışmalar yapmasını teşvik etmeyi hedefliyor. Yarışma amacı taşımayan "Genç Soluklar", yine iki ayaklı olarak gerçekleşecek ve seçilen çalışmalar hem ***Geniş Açı***'nın 2007 sonbaharında yayımlanacak 3. özel sayısında yer alacak hem de Türkiye'yi dolaşan bir sergi aracılığıyla fotoğrafseverlerle buluşacak. Siz de adınızı fotoğrafın "Genç Soluklar"ı arasına görmek istiyorsanız, tematik portfolyolarınızı 14 Temmuz 2007 tarihine kadar ***Geniş Açı*** dergisine ulaştırın. Ayrıntılı bilgi www.gencsoluklar.com adresinden edinilebilir.

Nemika Tuğcu

"Öykü Atölyesi" ve "Bu Resmin Öyküsünü Yazar mısınız?" çağrısına çok sayıda öykü katılması, ***NotosÖykü*** adına olduğu kadar öyküye duyulan ilgi açısından da sevindirici.

Önceki sayılarda Ömer Ayhan ve İnan Çetin, sizlerden gelen öyküleri değerlendirdi. Bu kez de ben, kendi ölçütlerimle, öykü anlayışımla, tutumumla değerlendireceğim öykülerinizi. Bilgi ve birikimimi aktarmaya çalışacağım.

Öykülerin çoğunda saptadığım ortak hataları öncelikle söylemek istiyorum:

Yazar, öykünün coşkusuna kapılıp yazım kurallarını unutuyor. Örneğin, genellikle unutulan virgüller, noktalı virgüller, ayrı yazılması gereken "de" bağlacı ve bitişik yazılması gereken "de" ekinin yanlış kullanımı, okumayı zorlaştırdığı gibi, metni anlamsız kılıyor. Anlayabilmek için bir kez daha dönüp bakmak okuyanı metinden koparıyor. Bu nedenle yazıyla uğraşan herkesin bir yazım kılavuzu, Türkçe sözlüğü, ille de Osmanlıca sözcükleri kullanacağım diyenlerin de Osmanlıca sözlüğünün olması gerekir.

Gamze Güller: "Dağların Soluğu" öykünüzü çok beğendim. Dili, kurgusu, atmosferi, bende bıraktığı etki yeni bir öykücünün muştusunu veriyor. Yazmayı sürdürün.

Özgür Doğa: Öykülerin giriş tümcelerini çok önemserim ben. Atmosfer yaratmaya ilk oradan başlarsınız. Okurda ilk etkilenme de orada oluşur. Tekli ve üçlü koltuklarda oturanların öyküyü sürükleyeceklerini düşündüm önce ama olmadı. "Kimlik(siz)" adlı öykünüzde kişileri netleştirememişsiniz. Öykü kişilerinin konuşmalarını duymuyoruz ama içlerinden geçeni aktarıyorsunuz. Kapalı bir metin. Söylemek istediğinizi anlayamadım ben.

Mehmet Oğuz: "Öç Odası," kurgulanmış tekdüze yaşamlara bir eleştiri. "Ben, bütün gün pencere önünde oturup düşünen, insanları gözleyen, sonra da yaptığım gözlemlerden yola çıkarak onların öykülerini yazan biriyim. Yani yazarım ben," diyor anlatıcı öykünün bir yerinde; yazarlığa gönderme yapıyor. Sonra geceleri çöp toplayarak karınlarını doyurmaya çalışan ülkenin bir başka yöresinden göçle gelmiş zavallı insanlara tutuyor projektörünü ve sistemi eleştiriyor. Eski bir sevgili giriyor öykünün içine. O zaman öykü kahramanlarının eski devrimciler olduğunu anlıyoruz.

"Öç Odası", pek çok malzemenin kullanıldığı ama harcandığı bir öykü olmuş. Dili özensiz, muhit, tasvip, müddet gibi, artık kullanılmayan sözcüklere yer verilmiş. Çok okumanızı ve yazmayı sürdürmenizi öneriyorum.

Ahmet Karacan: "Kare Parçalı Hayat"ı okurken, ilk satırlarda kötü çevrilmiş bir öykü okuduğum sanısına kapıldım: "Bahar kovalayan çiğ tanelerinin sabah güneşine ışık saçarcasına kendini yaktığı, yaprakların yataklık ettiği damlaların sonu toprakta biten salınımlarını, sıradan bir hayatın bütün normallikleri içinde değerlendirirken fark etti. Oysaki boyası kirlenmiş, rutubetli duvarların şahitlik ettiği şimdiki yaşamı ona gerçeklikten çok da uzakta olmadığını anımsatır nitelikteydi. "

Altmış yaşlarındaki bir kadının geçmişiyle hesaplaşması anlatılıyor "Kare Parçalı Hayat"ta. Dile özen göstermemişsiniz. "Tanıklık" dururken "şahitlik" sözcüğünü yeğlemişsiniz. "Sanduka", mezarların üzerine yerleştirilen tahta ya da mermer tabuta denir. Öyküde sandık yerine sanduka sözcüğü kullanılmış. "Ram", boyun eğdirmek ya da kendini başkasının buyruğuna bırakmak anlamında ama tek başına kullanılmayan Farsça bir sözcük. "Râm etmek" biçiminde kullanılır. Öyküde yalnız kalmayı, yalnızlığı anlatabilecek başka sözcükler bulunabilirdi.

"Carsa", sanırım "jarse" adı verilen bir çeşit ince kumaş adı olarak kullanılmış. "Yüzü mahcuplaştı" yerine "mahcup oldu" denebilirdi. "Utandı", "sıkıldı" daha da uygun düşerdi. "Mağlubiyet" yerine "yenilgi" kullanılabilirdi. "... sağ elinde tutuğu çay tepsisinin ağırlığını duyumsadı" tümcesinden "sağ elinde tuttuğu" ayrıntısı çıkarılınca anlamda hiçbir değişiklik olmayacak. "Oturma odasının perdelerini gerdi" değil, "kapadı" demek gerek. "Alaka" ve "ilgi" aynı anlamda sözcükler. Birini kullanmalısınız. "Siyah elektrik düğmesinin burgusunu sağa doğru çevirdi," yerine, "elektriği açtı," demeniz öyküden hiçbir şey eksiltmeyecek. Gereksiz ayrıntıdan kaçınırsanız öykü daha ekonomik olur; yani az sözcükle çok şey anlatmış olursunuz. Öykünüzü farklı bir anlatımla kurgulamaya çalışın. Ömer Seyfettin'den, Ahmet Hamdi Tanpınar'a, Sabahattin Ali'ye, Sait Faik'e, Nezihe Meriç'e, Leyla Erbil'e, Tomris Uyar'a, Füruzan'a, İnci Aral'a doğru bir yolculuk yapın. Size yeni ufuklar açacaklar.

Süleyman Koyuncular: "Kambur", otobiyografik bir anlatı. Öykü diliyle kurgulanırsa iyi bir öykü olabilir. Elinizde güzel bir malzeme var. Bazı sözcükleri çok özensiz kullanmışsınız. Ciddi yazım hatalarınız var. Bol bol öykü okuyun.

A. Savaş Kalkan: "Soğuk ve Siyah", özen gösterilseydi iyi bir öykü olabilirdi. Hiç değilse göndermeden bir kez daha okusaydınız. O zaman "tabi" yerine "tabii" yazardınız ya da aklınıza elbette yazmak gelirdi, "ulu orta"yı bitişik yazardınız, "ambulansta geldi" değil, "ambulans da geldi" diye yazardınız, "aceleyle geçiremezsin ki" yazarken "z"yi unutmazdınız. Daha güzel öyküler yazacağınıza inanıyorum.

Murat Taş: Eli yüzü düzgün, güzel bir öykü "Çivi". Yayımlanmalı. Sanırım uzun süredir yazıyorsunuz. Devam edin, çok hoş öyküler çıkacaktır.

İbrahim Altunışık: "Sıkışma" bir bunalım öyküsü. Anlatıcının metnin başında yer alan, kendisiyle konuştuğunu varsaydığım birkaç soru ve yanıt, öykü kişisinin bunalımını, çıkmazını pekiştiriyor, onun hep yenilen biri, üstelik, yaşadığı çelişkiler yüzünden de kendini aşağılayan biri olduğunu düşündürüyor. Öykü ilerledikçe, "elindeki karalamaları masaya fırlattı" deyişi öykü kişisinin bir yazar olması olasılığını güçlendirdi benim için. "İçindeki çelişkileri, ruhundaki belirsizlikleri aşmak, okyanusun bir ucundan diğer ucu görebilmek imkansızlığı gibi uzak geldi," tümcesi bu ruh sıkışmasını daha da pekiştirdi.

"Plastik sandalyeyi çekip masanın başına oturdu, tekrar karalamalarına döndü," tümcesinde sandalyenin plastik oluşu özellikle mi vurgulandı bilmiyorum ama öyküye, atmosfere bir şey katmıyor. "... aşina bir hareketlerle tanıdık sesler çıkardı", yazılan metnin son bir kez okunması gerektiğini anlatan bir hata, hatta, asla yapılmaması gereken bir hata.

Osmanlıca kimi sözcüklerin, Türkçeleştirilememiş ya da tam karşılığı bulunmamışsa yerli yerinde kullanılmasına karşı olmadım hiçbir zaman. Metin içinde bir ahengi de olabilir, ritim sağlayabilir. Ama siz, güzel güzel, temiz bir Türkçeyle yazarken, neden Türkçe karşılıkları varken Osmanlıcasını yeğlediniz? "Muhtelif birkaç ihtimal" yerine "çeşitli olasılıklar" denebilirdi. Neden "lakayt" da "kayıtsız" değil? Neden "aşina", "tenha", "kalabalık sokaklar"?

Üzerinde daha çok çalışırsanız, intihara doğru yol alan bir yazarı çok daha güzel anlatırsınız. Bunun için çok öykü, roman, hatta şiir okumalısınız. Sizi besleyecek, düşünce dünyanızı geliştirecek yapıtlara gereksiniminiz var. Yazmak isteyen, dünyayı sorgulayan, kendini sorgulayan, bunu yazıyla ifade etmeye çalışan herkesin kendini geliştirmesi için okumaya gereksinimi var. Yazmak, esin perisinin gelip omzumuza konması değildir. Çalışarak bunu gerçekleştirebilirsiniz. Hem okuyun, hem de yazın.

Canberk Beygova: Öykünüzü çok beğendim. "Pijama", kısacık ama ne dediğini bilen bir öykü. Bir iki yazım hatası var. "Hatırımda yer etmiş" yerine "hatırımda kalan" ya da "belleğimde yer etmiş" ya da "anımsadığım" diyebilirdiniz. Bir de "senle" değil, "seninle". Yazmaya devam edin, çok güzel öyküler yazacaksınız.

Ümmühan Ünlü: "Biri Olmadan" çok güzel bir ayrılık öyküsü. Ölüm acısını kısacık bir metinde öyküleştirmeyi başarmışsınız. Diliniz güzel, noktalama işaretleri yerli yerinde (sadece bir virgül eksiğiniz var). Öyküyü oluşturan en önemli malzeme dil olduğu için bunu vurguluyorum sık sık. Oysa bir yazar zaten dili iyi kullanırsa yazdığı metin başarılı olur. Kurgu da önemli, konu da. Kimi öykülerde bu söylediklerim var oluyor da, atmosfer yaratmada başarılı olamıyor yazar. Yazmayı sürdürün.

Ercan Başer: Ne güzel bir öykü yazmışsınız. İnce bir mizah duygunuz var. "Evimdeki Fare" yayımlanmayı hak ediyor. Başka öyküleriniz de vardır diye düşünüyorum.

Derya Yılmaz: "Üç Bacaklı Sandalye", bir bunalım öyküsü. Yazarken de sizi bunaltmış olmalı ki noktalama işaretleri de bundan payını almış. Bitişik yazılması gereken "de"ler ve "da"lar da payını almış bu bunalımdan. "Doğal olarak" yerine kullanılan "tabii"nin ikinci "i"si kaybolmuş. "Hışım" Arapça bir sözcük. Çok öfkeli, çok kızgın demek. "Müthiş bir hışımla" bana gereksiz göründü.

Anlatıcının bunalımı anlaşılıyor ama metin içinde üstte ve altta boşluk bırakarak önemini vurgulamaya çalıştığınızı düşündüğüm paragraf açıklığa kavuşmalı.

"Sizce dengeliyor mu bu çok gürültülü sessizlik, garanti altına aldığı(!) geleceğimi. Asla sonu olmadığını zannettiğim grilik? Değer mi burada bulunmanın bedeli olarak ruhunun, her gün biraz daha tükendiğini seyretmek. Elinden gelmiyorsa çekip gitmek, tüm seçenekler teker teker tükeniyorsa ve derman da yoksa bacaklarında yapılacak ne kalmıştır ki!"

Bu paragrafı yazdıran nedeni bulamadım metinde. Çok kapalı. Birbirini tetikleyen bir bunalım, kısırdöngü, evet ama bu durumu açıklığa kavuşturacak bir ipucu yok. Son paragraf bu düşüncemi pekiştirdi. "Neredeydi diğer yaşamlar? Soluk alıp verirken ciğerleri, kalpleri nasıl tüketiyordu zamanı?" Birilerinin yazdığı senaryoda yaşamaya karşı durabilirsiniz, ama bunu öykü içinde birazcık belirtin.

Çok çaba gerekiyor bu metni anlamak için. Öykü olmamış. Bir öykü yazarken neden onu yazdığınızı sorun kendinize. Yazdığınız bir durum ya da bir olay öyküsü olabilir, ama bir nedenle yazarsınız onu. Bu sorunun yanıtını verebiliyorsanız daha sağlam bir yapı oluşacaktır.

"Cazip", "mevcut", hele de "lejyon" sözcüklerinin Türkçelerini bulabilirsiniz sanırım. Okuyun, yazın, çalışın. Öykü cini girmişse insanın içine, kurtulamazsınız.

Esra Ersoy: İlginç bir öykü "Kuyu". Gücü, güçsüzlüğü, utkuyu, yenilgiyi, çaresizliği, ölüm korkusunu, iç hesaplaşmayı, bir yeniçerinin ağzından anlatıyor. Öyküyü güzelce işlemişsiniz. Tertemiz bir metin. Takıldığım bir yer var: "Hissetmeyi beklemediği boşluk karşısında şaşırıp, kuşağının sağını solunu yokladı." Çok uygun değil. Elini attığında palasını bulamayınca, düştüğü şaşkınlığı başka türlü anlatabilirsiniz. Başka öyküleriniz var mı?

Mustafa Paltacı: Edebi olma kaygısı, öykü, roman ya da şiirin değerini düşürüyor. Bu kaygıyla yaratılan imgeler, süslü tümceler metni değersiz kılıyor."Kurşun Kalem İstanbul'da" edebi olma kaygısı taşıyan bir metin.

Ömer Aydeniz: "Ayna", yoğun bir bunalımın, yabancılaşmanın, bir iç yolculuğun, anılarla, değerlerle, dü-

zenle hesaplaşmanın öyküsü. Öykünün adını oluşturan harflerin her biri, bir bölümü oluşturuyor. Her bölümde zorunlu göçten sürgüne, aşk cinayetine uzanan iç içe geçmiş hikâyeler var.

Dili ve kurgusu güzel, noktalama işaretleri doğru yerlerde ama bazı sözcükler beni şaşırtacak kadar yanlış yazılmış. "Soğuk kanlı" bitişik yazılmalı. "De ve da"lar, ayrı yazılması gereken yerde bitişik yazılmış. "Hiçte", "sizde", "nede", "benimde", "içinde", "onlarda", "hırsızlığında" vb.

Güzel öyküler yazacaksınız.

Emrah Sezer: "Yolculuk" adlı öykünüze iliştirilmiş notta söylediğiniz gibi öykü yazmak zor ve zahmetli bir iş. Daha önce diğer öykü yazanlara getirdiğim genel eleştiriler sizin için de geçerli. İlk denemeniz, sizin öykü yazabileceğinize ilişkin ipuçları taşıyor. Öykü atmosferi yaratabiliyorsunuz, kurgulayabiliyorsunuz ama bunlar yeterli değil. Öykünün bir olayı anlatmak olmadığını bir kez daha anımsatmak isterim. Okumak, izlemek, dinlemek yazarları besler.

Noyan Coşkun: "Bir Parça Işık, Sonsuz Uzay ve Anne" adlı öykü, terk edilen bir bulutun, tıpkı insanlar gibi tepki göstererek, sıkışıp sıkışıp patladığını, geri dönmenin bir anlam taşımadığını fark eden ışığın da yeni bir yolculuğa çıkabildiğini anlatan bir öykü yazılabileceğini kanıtladı bana. Atmosferde de bir öykü kurulabiliyormuş; her ne kadar bilimkurgu etkisi bırakıyorsa da... Diliniz pürüzsüz, yazım kurallarına da uymuşsunuz. Ne diyebilirim ki, devam edin.

Şenay Eroğlu Aksoy: "Hezeyan" zorlama bir öykü olmuş. Yetiştirilme telaşıyla çok düşünülmeden yazılmış gibi. "Yalnızlar Fotoğrafçısı" tiplemesi bana inandırıcı gelmedi. Bir satır sonra olacaklara hazır olmadan yeni bir eylemle karşılaşıyor okur. Hızlı çekimde üretmişsiniz. Yer yer çocukluk anılarıyla örülmüş metinde, "Anne, diyorum kıllı adamların ensesinden yakaladığı bir çocuk sesiyle..." tümcesi öykünün içinde daha derin, daha farklı bir öykü gizlendiğini sezdirdi bana. Yazmayı sürdürün.

Yurdagül Çar: "Üç Beden Büyüktü" deki öykü kişisi, öykü kahramanı neden kadın olmaya alışamamıştı, okurken bu sorunun yanıtını bulmaya çalıştım. Bir kadının, kendisini bildi bileli bu yabancılığın içinde olması patolojik bir neden olabilir diye düşündüm. Kısacık saçlarıyla, erkeklerle boy ölçüşmüşse, hiçbir zaman bayan kuaförlerine alışamamışsa, gözünü, saçını, kaşını uzun uzadıya düşünüp, elleyip yoklamamışsa, kadınlıkla ilgili çok ciddi bir sorunu olabilir. İşte, bu sorunu, çocuklukta ya da genç kızken yaşadığı olumsuzlukları, travmaları, kısaca nedenleri metne kattığınız zaman, o öykü olur. Bu haliyle anlatmış, okura yansıtmış oluyorsunuz. Öykü salt bir anlatım, bir olayı ya da durumu aktarmak değildir.

Cengiz Akın: "Yalnızlığın Çaresizliğinde" adlı öykünüzü farklı kurgularla yazmayı deneyin. Bir olayı ya da olaylar zincirini kâğıda geçirmekle kalmayıp ona sahicilik kazandırın. Öykünüzün bittiğini düşündüğünüz zaman bir süre dinlenmeye bırakın onu. Yeniden elinize alınca hatalarınızı, özellikle yazım hatalarını göreceksiniz. Ayrıntıların ne kadar gerekli olduğunu, katkısı olup olmadığını sorgulayın. "Odaya tekrar geri döndüğünde açık olan pencerelerden görünmemek için sol eliyle boynunun altından tuttuğu havlu, sadece göğüslerini ve mahrem yerlerini kapatıyordu," cümlesindeki "tekrar geri" ve "sol eliyle" sözlerini çıkarıp okuyunca hiçbir anlam kaybı olmadığını göreceksiniz. Öyküye yararı olmayan sözcükleri, betimlemeleri, imgeleri atın.

Filiz Bilgin: "Kâğıttaki Adres" güzel bir öykü. Bir iki küçük eleştirim var: "tezat" yerine "çelişki" ya da "karşın" sözcüklerini kullanmanız bana göre daha uygun olurdu. "... gördüğü her açık kadına belli bir sıfat yakıştırarak faydalanmaya kalkan fırsatçı diye kovacağım evden..." Sefa'ya haksızlık etmişsiniz. Bu, faydalanmaya kalkmak, fırsatçılık değil; her açık kadına bir kulp takma, onları hafife alma diye değerlendirilmeli bence. "Sefa'nın sorusunu sevdiğimi belli eden yumuşak bir tınıyla cevaplıyorum," yerine de, "Sefanın sorusunu beğendiğimi" ya da "onayladığımı" diyebilirdiniz.

Öykünün sonu biraz düşündürdü beni. Salt klostrofobi tedavi eden bir klinik, merkez var mıdır? Öykü kurmacadır; ama meraklı okur bu soruyu sorar. Ben de onlar adına sormuş olayım bu soruyu!

Aysun Sezer: Öykünüzü beğendim. Dili, kurgusu ve konusuyla, kurduğunuz atmosferle "Kırlangıç Fırtınası" güzel bir öykü olmuş. Yayımlanmalı diye düşünüyorum. Başka öyküleriniz de vardır, onları da okumak isteriz.

Gürcan Kurt: Öyküde görünen kişilerin düzeyi ile öykünün düzeyi birbirine karışmamalı; dahası, öykü kişilerinin düzeyi, öykünün düzeyini etkilememeli. Başka bir deyişle, öykücü, öyküsünün düzeyini, öykü kişilerinin düzeyine kaptırmamalıdır. Bukowski, bunu çoğunlukla başarır. Orhan Kemal her zaman başarır. Yaşar Kemal'in roman kişileri köylü diye köylünün bilgi düzeyinde değildir. "Evdeki Dal" ın kişileri yönetimi ele geçirmiş, kurtaramamışsınız.

Mustafa Pektaş: "Uğursuz", anlatı düzeyinde kalmış, öykü olabilmesi için biraz daha uğraşmanız gerek.

Osman Kutluk'un genç gelini bırakıp, anahtarlarını da alıp (kapının mı, arabasının mı belli değil) gitmesinin nedeni nedir? Ne zaman dönüyor, ilişkileri nasıl sürüyor? Günler sonra bir sabah Osman Kutluk ve karısı evden çıkıyor, işyerlerine gidiyor. Aynı gün elinde uzun siyah bir kutuyla gelen genç, Osman Kutluk'u niçin arıyordu? Kadın nasıl bir yalan söylüyor, ilişki hemen mi başlıyor? Uzun siyah kutu Osman Kutluk'un eline nasıl geçiyor? Cinayet nasıl işleniyor ve kim kimi öldürüyor? Bu soruların yanıtları, ipuçları yok bu metinde. Çok okumalısınız. □

MEKTUP

Bir Öykü'ler...

öncelikle böyle bir dergi çıkarttığınız için sizleri kutlamak istiyorum. Öykü dergiciliğine yeni bir soluk getirdiğiniz inancındayım. Yayınlamış olduğunuz derginin üçüncü sayısıyla (Nisan-Mayıs 2007) ilgili bir sorum olacak.
Derginin 9. ve 140. sayfasında yer alan resim hakkında bilgi isteyeceğim. Bu resimdeki "küçük kitaplar" *NotosÖykü*'nün çıkardığı kitaplar mı? Eğer bunlar yayınlaydıysa bir okur olarak bunları nasıl elde edebilirim. Bu kitapların kitaplığımda yer alması için bana ihtiyacım olan bilgiyi vermeniz dileğiyle.

Barış Yalçınkaya

Sözünü ettiğiniz "küçük kitaplar", *NotosÖykü*'nün yayımladığı "Bir Öykü" dizisinin öyküleri. Her birinde bir yazarın kısa bir öyküsünün yer aldığı bu yayınlar, ilk kez *NotosÖykü*'nün 14 Şubat'ta İstanbul'da düzenlediği Dünya Öykü Günü'nde ortaya çıkarılmış ve çeşitli yerlerde sınırlı sayıda dağıtılmıştır. Dört çeşit "Bir Öykü"yü bu sayımızla birlikte abonelerimize de gönderiyoruz.

Öykümün okunduğunu anlamış oldum

Geçen ay "Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız" bölümüne bir hikâyemi göndermiştim. Yayımlanmasa da en azından öykümün okunduğunu anlamış oldum. Zira halihazırda piyasada (özellikle piyasa kelimesini seçtim) boy gösteren dergilerde, gelen öyküleri okumak gibi bir kaygının olmadığını düşünüyorum. Sırf bu sebepten bile *NotosÖykü*'ye bir teşekkür borçluyum. Bu ay seçtiğiniz fotoğrafla ilgili bir yazı

yazamadım ama yakın zamanda yazdığım bir öyküyü değerlendirilmek üzere göndermek istiyorum. Anladığım kadarıyla derginiz sadece fotoğrafla ilgili öykü yazan yazarlara değil, tüm genç yazarlara açık. Şunu da belirteyim derginin 3. sayısı da yeterince doyurucuydu. Aslında iştah açıcıydı demek daha doğru olur sanırım. Zira iyi eserler, muhatabının iştahını açmalı değil mi? Sonuç olarak çalışmalarınız için bir okur ve yazar olarak teşekkür ediyor ve devamını kalpten diliyorum.

Aykut Ertuğrul

Dergimize gelen öykülerin tümünün değerlendirildiğinden kuşku duymayın. Ne denli çok sayıda öykü gelse de, yeterli değerlendirme yapma olanağını yaratmaya çalışıyoruz. Doğrusu, dergilerin en önemli sorunlarından biri de budur. Öte yandan, *NotosÖykü* elbette her türde ve konuda öyküye açıktır. "Bu fotoğrafın (resmin) öyküsünü yazar mısınız?" çağrısı öncelikle genç yazarlara, ama gençler bundan bağımsız olarak yazdıkları öyküleri her zaman gönderebilir. "Atölye" sayfaları bütün öykülere açıktır, ama gelen bütün öykülerin değerlendirilmesi olanağı de, en azından yer darlığı nedeniyle, olanaksızdır.

Sunduğunuz olanaklar yüreklendirici

Öncelikle derginizin bu kadar iyi düşünülerek hazırlanıyor olmasından duydugum memnuniyeti belirtmek isterim. Öyküyü genç yazarlarla birlikte ele alan anlayışınız ve sunduğunuz olanaklar gerçekten yüreklendirici, bunun için de ayrıca teşekkürler.
Ekteki, fotoğrafın öyküsü. 1 Mayıs olan son gönderme tarihini hafif ıskalamış olduğumu biliyorum, ama göndermeden de edemedim.

Hasan Ümit Ezerce

Pek çok yeni yazar yetiştirebilir

NotosÖykü ile karşılaşmam, henüz yeni tanıştığım öyküye olan ilgimi derinleştirmek istediğim, ancak *AdamÖykü* gibi pek çok derginin yayın hayatına son verdiğini öğrendiğim bir zamanda tesadüfen oldu. Raftan esas almam gereken şey yerine son paramı verip aldım ikinci sayıyı. Oysa ertesi gün de gelip alabilirdim, heyecan işte.
Beklediğim gibi çok faydalı oldu *Notos Öykü*. Yeni yazarları, genç yazarları, yazını tanıtmak bir derginin zaten görevi. Ancak *Notos* yeni bir imkân sunuyor. Yeni yazarlara yazdıklarını yollama imkânından çok onlara neyi nasıl yazacaklarına dair bir yol gösterme, sınama imkânı... Denerken insan, tereddüt duyuyor ve diğer yazarların yazdıklarını daha dikkatli ve saygı duyarak okumaya başlıyor. Bence en önemlisi bu.
"Bu fotoğrafın öyküsünü yazar mısınız" bölümü, Forum'u, Atölye'si ile uzun soluklu olmasını diliyorum *NotosÖykü*'nün, çünkü pek çok yeni yazarı yetiştirebileceğini düşünüyorum.Yarışma, özellikle benim de kendimi sınadığım yeni bir şey denediğim bölüm oldu, hiç hesapta yokken bir resim üzerine yazmaya çalıştım. Bakalım oldu mu?

Noyan Coşkun

DUYURU

Sesli Okuma: Görme Engelli Çocuklara Müzikçalar

Türkiye Yardım Sevenler Derneği Kağıthane Şubesi, Türkan Sabancı Görme Engelliler İlköğretim Okulu öğrencilerine sesli okumalarını sağlamak için 210 adet müzikçalar(MP3) bağışladı.
23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda bağışlanan müzikçalarlar görme engelli öğrencilerin önceden hazırlanmış sesli okumaları dinlemelerini sağlayacak. İl Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Şube Müdürü Halis Kuralay, "Görme engelliler okuma yazmalarını iki şekilde yapabilirler. Bunların ilki kabartma şeklinde okuma yöntemidir. İkinci yöntem ise sesli okuma yöntemidir. Birinci yöntem zorlu ve masraflı olduğu için tercih edilmiyor. Müzikçalarlar sayesinde öğrencilerimiz önceden hazırlanmış kitapları dinleyebilecek. Öğrencilerimiz için çok önemli bir hediye," sözleriyle açıkladı yapılanları. Türkiye Yardım Sevenler Derneği Kâğıthane Şubesi, eğitilebilir zihinsel engellilere meslek kazandıracak bağışlarınızı bekliyor.
Ayrıntılı bilgi için:
www.tysd-kagithane.org

Sanatseverlere "BitamBiöğrenci" çağrısı

İstanbul Kültür Sanat Vakfı, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'yle birlikte yeni yetişen gençleri kültür ve sanatla buluşturmayı amaçlayan "BitamBiöğrenci" adlı bir proje başlatıyor. "BitamBiöğrenci" adlı projeyle sanata duyarlı herkes, küçük bir bağış karşılığında, kültürel etkinliklere katılma şansı bulamayan öğrencileri sanatla buluşturma şansı kazanacak. Dileyen sanatseverlerin yapacakları 15 ya da 50 YTL'lik katkıyla ÇYDD'nin birlikte çalıştığı eğitim kurumlarından öğrenciler, IKSV etkinliklerine davet edilecek.
"BitamBiöğrenci" Projesi'ne destek vermek ve proje ile ilgili ayrıntılı bilgi almak için : www.iksv.org
www.bitambiogrenci.org
www.cydd.org.tr

İle Şiir Yıllığı

İle dergisi ve eki olarak verilen *Şiir Yıllığı*'na nasıl ulaşabilirim. *İle* dergisinin daha önceki sayılarına da ulaşamamıştım. Antalya'da tüm çabalarıma karşın bulamadım. Yardımcı olursanız sevinirim. 1994 yılından bu yana hazırlanan tüm şiir ve edebiyat yıllıklarına tek memur maaşımla ulaşmaya çalışıyorum. Şiirsiz kalmayın.
skirkagac@gmail.com
skirkagac@hotmail.com
Şükrü Kırkağaç

Mitos Boyut Yayınları

Dramatik Yazarlık ve Oyunculuk sınavlarına hazırlık kurs kayıtlarına başlamıştır.

Ayrıntılı bilgi için

www.mitosboyut.net

Üç edebiyat sitesi

www.orhankemal.org
www.elyazmasi.org
zaferyal.kuzeyyildizi.com

MERAKLISINA

AdamÖykü arayanlar

AdamÖykü'nün tüm sayıları (59 tane) derginin içeriği hakkında bilgi sahibi olanlara satılıktır.

benaylakadam@hotmail.com

Acil ihtiyaçtan, gözüm gibi sevdiğim, aşağıda künyesi ve resmi bulunan takım satılıktır.

Tarih ve Toplum dergisi
40 cilt takım
Fiyatı: 3500 YTL

okko2006@gmail.com

Murat Günaydın, Arzu Arslan. Öykü çevirileri için *AdamÖykü*'de zaman zaman birlikte olduğumuz günlerden sonra, sizi arıyorum.
Semih Gümüş

NotosÖykü'yü bulamıyor musunuz?

Okurlarımızdan *NotosÖykü*'yü yaşadıkları yerde bulamadıkları biçiminde uyarılar da alıyoruz. Dergimiz şu anda YaySat aracılığıyla bütün Türkiye'de dağıtımı yapılan az sayıdaki edebiyat dergisinden biridir. Yaklaşık 800 noktada bulunuyor. Gene de bulamıyorsanız, şunları yapmanızı bekliyoruz: Hemen yakınınızdaki bayide bulunmuyorsa, gözden kaçırdığınız bir başka bayide satılıyor olabilir: aramak gerekebilir. Sonra da bulunduğunuz yerdeki bayiyi *NotosÖykü*'yü satma konusunda istekli olmaya yönlendirebilirsiniz.